

2

2021

ВОЈНО ДЕЛО

ISSN 0042-8426 ■ UDK 355/359
eISSN 2683-5703

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ НАУЧНИ ЧАСОПИС

ВОЈНО ДЕЛО

2
2021

ИНСТИТУТ ЗА СТРАТЕГИЈСКА ИСТРАЖИВАЊА

ВОЈНО ДЕЛО

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ
НАУЧНИ ЧАСОПИС

БРОЈ 2/2021 ГОДИНА LXXIII април – јун *Излази тромесечно*

UDK 355/359 ISSN 0042-8426 eISSN 2683-5703

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

РЕКТОР

доц. др *Горан* Радовановић, генерал-потпуковник

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

- генерал-потпуковник доц. др *Горан* Радовановић, Ректорат, Универзитет одбране у Београду, председник;
- генерал-мајор ванр. проф. др *Бојан* Зрнић, дипл. инж., Војна академија, Универзитет одбране у Београду, заменик председника;
- пуковник доц. др *Иван* Вулић, дипл. инж., Ректорат, Универзитет одбране у Београду, члан;
- ван. проф. др *Јованка* Шарановић, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране у Београду, члан;
- пуковник *Мићо* Сувајац, Школа националне одбране, Универзитет одбране у Београду, члан;
- пуковник проф. др *Тихомир* Илић, научни саветник, Медицински факултет ВМА, Универзитет одбране у Београду, члан;
- потпуковник *Слађан* Ђорђевић, Ректорат, Универзитет одбране у Београду, члан

ИНСТИТУТ ЗА СТРАТЕГИЈСКА ИСТРАЖИВАЊА

ДИРЕКТОРКА

ван. проф. др *Јованка* Шарановић

ГЛАВНИ УРЕДНИК

ван. проф. др *Станислав* Стојановић
Институт за стратегијска истраживања
Универзитет одбране у Београду
e-mail: stanislav.stojanovic@mod.gov.rs

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

потпуковник мр *Владимир* Ристић
Институт за стратегијска истраживања
Универзитет одбране у Београду
e-mail: vladimir.ristic@mod.gov.rs
tel: 011/3603-484, mob. tel: 064/1900-160

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

- ванр. проф. др *Бранко* Крга, Факултет за дипломатију и безбедност, Универзитет Унион „Никола Тесла”, председник;
- проф. др *Митар* Ковач, Факултет за пројектни и иновациони менаџмент, Универзитет Едуконс, Сремска Каменица, заменик председника;
- проф. др *Владимир* Цветковић, Факултет безбедности, Универзитет у Београду, члан;
- проф. др *Виолета* Таловић, Факултет за дипломатију и безбедност, Универзитет Унион „Никола Тесла”, Београд, члан;
- проф. др *Зоран* Павловић, Правни факултет за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, члан;
- пуковник др *Дејан* Вулетић, научни сарадник, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране у Београду, члан;
- потпуковник ванр. проф. др *Срђан* Благојевић, Војна академија, Универзитет одбране у Београду, члан;
- проф. др *Душко* Вејновић, Факултет безбједносних наука, Универзитет у Бањој Луци, Босна и Херцеговина, инострани члан;
- проф. др *Синиша* Таталовић, Факултет политичких знаности, Универзитет у Загребу, Република Хрватска, инострани члан;
- проф. др *Марјан* Гјуровски, Факултет за безбедност – Скопље, Универзитет „Свети Климент Охридски” – Битољ, Република Северна Македонија, инострани члан;
- проф. др *Изток* Подбрегар, Факултет за организационе науке, Универзитет у Марибору, Република Словенија, инострани члан;
- пуковник проф. др *Alexandre* Herciu, Командни и штабни колеџ, Национални Универзитет одбране „Карољ Први”, Букурешт, Румунија, инострани члан;
- пуковник ванр. проф. др *Zoltan* Jobbagy, Факултет за војне науке и обуку официра, Лудовика – Универзитет за јавне службе, Будимпешта, Мађарска, инострани члан;
- потпуковник мр *Владимир* Ристић, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране у Београду – секретар

Адреса: Институт за стратегијска истраживања, (часопис *Војно дело*)
Вељка Лукића Курјака 1, 11000 Београд
e-mail: vojno.delo@mod.gov.rs
www.vojnodelo.mod.gov.rs

Рукописи се не враћају
Штампа: Војна штампарија – Београд, Ресавска 406
e-mail: vojna.stamparija@mod.gov.rs

С А Д Р Ж А Ј

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАД

<i>Милан</i> Ковачевић Модел идентификације чинилаца мотивације за рад професионалних припадника Војске Србије и њиховог хијерархијског устројства	1–17

ПРЕГЛЕДНИ РАД

<i>Александар</i> Думић <i>Митар</i> Ковач Утицај Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније на безбедност Републике Србије	18–30
<i>Јелисавета</i> Благојевић Тројни однос: друштво, војска и цивилна власт у контексту политичке транзиције – случај Сирије	31–43
<i>Мирослав</i> Митровић <i>Драган</i> Бојанић Баталјонске тактичке групе оружаних снага Руске Федерације у измењеној физиономији савремених сукоба	44–62
<i>Влада</i> Митић <i>Радиша</i> Саковић <i>Митар</i> Ковач Прилог моделовању прорачуна оперативних трошкова система одбране	63–80

CONTENTS

ORIGINAL SCIENTIFIC ARTICLE

<i>Milan Kovačević</i> Model of Identification of Motivational Factors for Work of the Serbian Armed Forces Professional Members and Their Hierarchical Organization	81–97

REVIEW ARTICLE

<i>Aleksandar Dumić</i> <i>Mitar Kovač</i> The Impact of the Common Security and Defence Policy of the European Union on the Security of the Republic of Serbia	98–110
<i>Jelisaveta Blagojević</i> Triple Relations: the Society, Armed Forces and Civil Authority in the Context of Political Transition – the Case of Syria	111–123
<i>Miroslav Mitrović</i> <i>Dragan Bojanić</i> Battalion Tactical Groups of the Russian Armed Forces in the Altered Physiognomy of Modern Conflicts	124–143
<i>Vlada Mitić</i> <i>Radiša Saković</i> <i>Mitar Kovač</i> Paper on the Modelling of Operational Costs Calculation in the Defence System	144–161

МОДЕЛ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ ЧИНИЛАЦА МОТИВАЦИЈЕ ЗА РАД ПРОФЕСИОНАЛНИХ ПРИПАДНИКА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ И ЊИХОВОГ ХИЈЕРАРХИЈСКОГ УСТРОЈСТВА

Милан Ковачевић*

Достављен: 11. 04. 2021.

Језик рада: Српски

Кориговано: 17. 05, 25. 06. и 28. 06. 2021.

Тип рада: Оригинални научни рад

Прихваћен: 29. 06. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdelo2102001K

Мотивација и мотивација за рад су мултидисциплинарне теме значајне за успешно функционисање савремених организација. Могућности унапређења ефеката и резултата рада свих типова организација путем утицаја на мотивацију запослених резултирале су бројним истраживањима која су имала за циљ да се идентификују мотивациони чиниоци, њихов утицај и хијерархија.

Чиниоци мотивације за рад су многобројни, а њихов утицај и хијерархија су променљиви и зависни од друштвено-економских услова, културолошких детерминанти, као и од индивидуалних карактеристика запослених. Ради унапређења мотивације за рад намеће се потреба да се у властитом културолошком амбијенту и актуелном склопу друштвено-економских услова идентификују чиниоци и њихов утицај на мотивацију и ефекте рада професионалних припадника Војске Србије.

Циљ рада јесте да се изради модел идентификације мотивацоних чинилаца професионалних припадника Војске Србије и утврди њихов утицај и хијерархија. У раду ће бити примењена метода анализе садржаја докумената како би се идентификовала листа чинилаца мотивације која ће се затим потврдити или одбацити, у зависности од резултата истраживања које се реализује применом методе испитивања, технике анкетирања и статистичке методе.

У раду је приказан модел идентификације чинилаца мотивације за рад и резултати истраживања ставова квотног узорка од 1401 професионалног припадника ВС. Приказана је хијерархија чинилаца и утврђено да добри међуљудски односи и висина плате имају најзначајнији утицај на мотивацију за рад професионалних при-

* Универзитет одбране у Београду, Војна академија, kasaica@ptt.rs, погледи изнети у чланку одражавају лични став.

падника ВС. Резултати истраживања могу се применити у унапређењу мотивације за рад, нормативних аката, организационе структуре и инструмената за наредна истраживања.

Кључне речи: *мотивација, мотивација за рад, официри, подофицири, екстринзичка мотивација, награђивање*

Увод

Интерес за мотивацију произилази из три разлога: побољшања продуктивности, ефикасности и креативности рада, побољшања квалитета радног живота у организацијама и јачања конкурентске способности и успешности.¹ Спознаја мотивисаног понашања је изузетно комплексна, а понашање људи није увек ни конзистентно ни рационално. Ниво мотивације варира не само између појединаца већ и унутар индивидуе у различито време, а мотивација је једна од најчешће истраживаних психолошких тема у проучавању понашања у организацији.² Познавање чинилаца и механизма покретања запослених на рад има бројне бенефите. Значај истраживања мотивације за рад огледа се у њеном утицају на перформансе. Ковач сматра да су организације које знају шта подстиче њихове запослене на рад у бољој позицији да их стимулишу да раде боље и да унапреде организационе перформансе.³

Искуствено се опажа и очекује висок ранг – утицај чинилаца који се односе на међуљудске односе и висину плате. Претпоставка да постоје разлике које зависе од карактеристика испитаника на утицај мотивационих чинилаца заснована је на искуству и на основу резултата реализованих истраживања.⁴

Циљ рада јесте да се ослонцем на поставке теорија потреба, теорије очекивања и претходних истраживања мотивације идентификују чиниоци мотивације за рад професионалних припадника Војске Србије, утврди њихов утицај на мотивацију и хијерархија.

Мотивација и чиниоци мотивације

Мотивација за рад је, по Пиндеру, скуп сила унутар и ван личности које иницирају рад и одређују његов облик, правац, интензитет и трајање.⁵

¹ Фикрета Бахтијаревић-Шибер, *Менаџмент људских потенцијала*, Голден маркетинг, Загреб, 1999.

² Stephen Robins & Timothy Judge, *Organizational Behavior* (15th ed), Pearson, New Jersey, 2013, p. 202.

³ Kenneth Kovach, „What motivates employees? Workers and supervisors give different answers”, *Business Horizons*, Vol 30, No 3, 1987, p. 65.

⁴ Milan Kovačević, Srđan Blagojević and Bojan Kuzmanović, „Sustainability of the Motivation Policy Model for Employees in State Administration”, *Sustainability*, 12, 2020, p. 3.

⁵ Craig Pinder, *Work motivation in organizational behavior*, 2nd ed., Psychology Press, New York, 2014, p. 11.

Три кључна елемента мотивације су интензитет, смер и упорност. Интензитет се односи на уложени труд. Међутим, висок интензитет ће довести до повољних резултата рада само ако се напори каналишу у смеру који користи и организацији, док димензија упорности мери колико дуго особа може да одржи напор јер – мотивисани појединци раде довољно дуго да постигну циљ.⁶

Лојић дефинише мотивацију као процес свесног покретања и усмеравања понашања и активности ка постизању и остваривању одређених циљева и интереса, посматрајући је у ужем смислу као процес који се остварује између потребе и циља, а у ширем смислу као процес који почиње спознајом неке потребе и схватањем сврсисходности и неопходности и траје до њеног задовољења.⁷

Приликом разматрања мотивације за рад и механизма њеног подстицања у савременим организацијама, посебно је значајно одређење чинилаца мотивације за рад. Они представљају недовољно одређен појам који се најчешће операционално дефинише као хипотетички однос многих индивидуалних, социјалних и организационих аспеката рада и радника са манифестацијама мотивисаног понашања. Односе се на оне догађаје који се налазе између мотива и циља, али при томе обухватају и ове појмове и друге из њих изведене – „нове потребе и „самосталне мотиве“. Чиниоци мотивације нису само спољашњи објекти и ситуације којима се тежи већ и унутрашњи покретачи понашања.⁸

Чиниоци мотивације за рад, по Михаиловићу, могу бити бројни: разне индивидуалне варијабле, утицај социјалне средине, димензије радне активности, међусобне интеркорелације ситуационих варијабли. Основу чинилаца мотивације чине потребе, које су латентне и маскиране социјалним утицајима и сналажењем у објективној ситуацији.⁹

Херцберг у мотиваторе сврстава: садржај и природу посла, могућност напредовања, доживљај успеха на послу, признање за рад, љубав према послу – субјективно осећање човека док обавља одређени посао.¹⁰

Чиниоци мотивације обично се деле на материјалне и нематеријалне. Из ове поделе настаје и она која факторе мотивације посматра као „репресивне и развојне“, што указује на механизме деловања присиле и развоја.¹¹

Нематеријални чиниоци мотивације за рад имају мању директну повезаност са циљевима мотивисаног понашања, па запослени понекад нису ни свесни подстицаја који усмеравају њихово понашање.

Занимљив и изазован посао утиче не само на мотивацију већ и на целокупан живот и здравље радника. Одрасла особа половину дана проводи на радном месту, па

⁶ Stephen Robins & Timothy Judge, *Organizational Behavior*, op. cit, p. 202.

⁷ Ранко Лојић, *Управљање људским ресурсима у систему одбране*, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2011, стр. 375.

⁸ Добривоје Михаиловић и Слободан Ристић, *Организационо понашање*, ФОН, Београд, 2009, стр. 270.

⁹ Добривоје Михаиловић, *Структура мотивације за рад*, Центар, Београд, 1988, стр. 48.

¹⁰ Frederic Herzberg, „One more time: How do you motivate employees?“ *Harvard Business Review*, January-February, 1968, p. 57.

¹¹ Добривоје Михаиловић и Слободан Ристић, *Организационо понашање*, оп.цитат, стр. 272.

ставови према послу и задовољство њиме битно утичу не само на мотивацију већ и на живот. Поред занимљивог посла, Бахтијаревећ-Шибер као нематеријалне чиниоце мотивације разматра и стил менаџмента, односно однос руководиоца, партиципацију – утицај у одлучивању, повратне информације и организациону културу.¹²

Михаиловић истиче и значај напредовања, јер оно представља снажан мотивациони фактор не само зато што пружа задовољство обављањем одређеног посла већ и због статуса и пратећих погодности. Карактеристике савремених организација у којима се драстично смањује број организационих нивоа и организацију чини „равнијом” умањује могућности вертикалног напредовања запослених, па је све раширенија тзв. спирална путања у напредовању.¹³ И у Војсци Србије селекција за упућивање на каријерна усавршавања, као услов за напредовање, има јако мотивационо дејство.¹⁴

Интерперсонални односи, иако их Херцберг сврстава у хигијенске факторе који претежно утичу на задовољство послом, имају мотивационо деловање, па се могу сматрати значајним фактором мотивације за рад, што је потврђено у више истраживања у културолошком обрасцу којем припадамо. Војна професија сматра се најзахтевнијом не само физички већ и интелектуално, јер не постоји ниједна друга професија чији напори у миру представљају само део грубе реалности у којем припадници војне организације извршавају стварне задатке у ратним условима.¹⁵ У војној организацији посебно су значајни међуљудски односи, природа војне делатности, карактер ратне технике и специфичност војничког начина живота, реда и извршавања задатака у миру и рату, што су чиниоци који обликују међуљудске односе у оружаним снагама.¹⁶

Мотивација са својим чиниоцима разматра се и као интринзичка (*унутрашња*) и екстринзичка (*спољашња*). Интринзичка мотивација заступљена је код особа које осећају да је њихов рад важан, занимљив и изазован и да им пружа разуман степен аутономије (слободе у раду), могућности за постигнуће и напредовање, као и за коришћење и развој вештина и способности. То је мотивација која проистиче из посла самог по себи, односно из самог рада и без спољних подстицаја. Са друге стране, екстринзичка мотивација је спољна и укључује подстицаје, као што су награде, повећање плате, похвале или унапређења, као и казне – дисциплинске мере, задржавање плате или критике.¹⁷ Теорија селф детерминације конципира континуум самодетерминације. Континуум се протеже од амотивације, односно стања када нема мотивације, преко екстринзичке мотива-

¹² Фикрета Бахтијаревећ-Шибер, *Менаџмент људских потенцијала*, оп. цит, стр. 669.

¹³ Добривоје Михаиловић и Слободан Ристић, *Организационо понашање*, оп.цитат, стр. 281.

¹⁴ Милан Ковачевић, Ранко Лојић и Бојан Кузмановић, „Модел за подршку одлучивању при селекцији припадника Војске Србије за упућивање на каријерна усавршавања”, *Војно дело*, 7, 2019, стр. 224.

¹⁵ Слободан Ћурчија, „Специфичности војне организације и обликовање стимулативног награђивања”, *Zbornik radova 12. Međunarodna znanstveno-stručna konferencija „Dani kriznog upravljanja”*, Велика Горика, 2019, стр. 309.

¹⁶ Ксенија Ђурић Атанасиевски и Драгана Аларгић, „Војна организација и асертивно комуницирање”, *Војно дело*, 1, 2016, стр. 137.

¹⁷ Michael Armstrong and Stephen Taylor, *Handbook of Human Resource Management Practices* (13th ed.), Kogan Page Publishers Inc., London, 2014, p. 170.

ције у четири облика: екстерна регулација, регулација интројекцијом, регулација идентификацијом и интегрисана регулација, до интринзичке мотивације.¹⁸

За успостављање ефикасног модела мотивације неопходне су и интринзичка и екстринзичка мотивација, а у друштву заснованом на знању фокус се помера према задацима који ће од запослених захтевати да се идентификују са својим радом и да у њему уживају.¹⁹

Кондо потенцира значај интринзичке мотивације, јер ако рад није привлачан раднику то је за њега нужно зло, везано за новац, па ће тражити све краће путеве који до њега доводе, а што је могуће више заобилазити рад.²⁰

Интринзички чиниоци мотивације, за разлику од екстринзичких чинилаца, имају дуготрајно мотивационо дејство. Задовољство у обављању посла је снажан мотивациони чинилац, а услов за његово деловање јесте да су усклађене индивидуалне карактеристике запослених и захтеви посла.²¹ Михаиловић сматра да је хијерархија мотива радног ангажовања динамична, битно се мења зависно од старости, успешности у раду, радних и стручних квалификација и других карактеристика запослених.²²

Финансијска мотивација – подстицај или бонус делује само ако је веза између труда и награде очигледна, а вредност награде вредна труда. Док интринзичка мотивација која произилази из самог рада може бити снажнија од спољне мотивације, исходи унутрашње мотивације су много више под контролом појединаца који се могу ослонити на претходна искуства у односу на вероватноћу позитивних и повољних резултата као исхода понашања.²³

Табела 1 – *Поређења одговора радника, 1946–1992. година*

Чинилац	1946.	1980.	1986.	1992.
Признање за посао	1	2	2	2
Осећај контроле над послом	2	3	3	9
Помоћ у решавању проблема	3	9	10	10
Сигурност посла	4	4	4	3
Добре плате	5	5	5	1
Интересантан посао	6	1	1	5
Напредовање на послу	7	6	6	4
Лојалност колега	8	8	8	6
Добри радни услови	9	7	7	7
Дисциплина	10	10	9	8

Извор: Carolyn Wiley, „What motivates employees according to over 40 years of motivation survey”, *International Journal of Manpower*, Vol. 18, No. 3, 1997, p. 268

¹⁸ Marylène Gagné and Edvard Deci, „Self-determination theory and work motivation”, *Journal of Organizational Behavior*, 26, 2005, p. 334.

¹⁹ Bruno Frey & Margit Osterloh, *Successful Management by Motivation*, Springer-Verlag, Berlin, 2002, p. 284.

²⁰ Јошио Кондо, *Мотивација, креативност и контрола квалитета: јапанска перспектива*, Графиком, Београд, 1997, стр. 8.

²¹ Добривоје Михаиловић и Слободан Ристић, *Организационо понашање*, оп.цит, стр. 282.

²² Добривоје Михаиловић. *Психологија у организацији*. ФОН, Београд, 2003, стр. 148.

²³ Michael Armstrong & Stephen Taylor, *Handbook of Human Resource Management Practices*, оп. цит, p. 174.

У знатном броју истраживања мотивације која су реализована од средине прошлог века до данашњих дана коришћена је листа са 10 чинилаца мотивације, која је приказана са резултатима (табела 1).²⁴ Поред приказаних коришћени су и други чиниоци мотивације и шире листе чинилаца, зависно од времена и услова истраживања.

Интереси и циљеви идентификације битних чинилаца мотивације

Интереси за идентификацију битних чинилаца мотивације су вишеструки. Развојем модела идентификације обезбеђују се потребни подаци за анализе и развој мотивационих стратегија. С тим у вези, може се остварити позитиван утицај и унапредити модел мотивисања професионалних припадника ВС. Познавање чинилаца мотивације и њиховог утицаја омогућује предузимање конкретних мера на унапређењу модела мотивисања, а на основу резултата истраживања може да се оствари утицај на унапређење организационе структуре ради повећања мотивационог потенцијала посла и тиме омогући виши ниво мотивације и задовољства послом. Управљање променама захтева од запослених у организацији не само да усвоје нова знања и стекну нове вештине и способности већ и да коригују ставове и мењају радне навике, вредности, ставове и мотивацију.²⁵ Потреба за редизајном војне организације, односно унапређењем управљања људским ресурсима и њиховим потенцијалима један је од приоритетних задатака Војске Србије у наредном периоду.²⁶

Истраживањем утицаја стимулативних мера на мотивацију и рангирањем стимулативних мера добија се основа за измене постојећег модела доделе стимулативних мера и за његово унапређење, јер је (истраживање из 2010. године) утврђен мали утицај на мотивацију, као и да припадници ВС велики значај придају новчаној награди.²⁷

Циљеви идентификације битних чинилаца мотивације односе се на унапређење мотивисаности за рад, односно повећање квалитета рада, радних резултата и задовољства послом професионалних припадника ВС који представљају резултат унапређења нормативне регулативе и пракси мотивисања и награђивања заснованих на резултатима истраживања. Могу се посматрати на индиви-

²⁴ Carolyn Wiley, "What motivates employees according to over 40 years of motivation survey", *International Journal of Manpower*, Vol. 18, No. 3, 1997, p. 268.

²⁵ Ђурђијана Илић, Марко Андрејић, Миљојко Јаношевић и Слађана Илић „Утицај националне културе на процес управљања организационим променама”, *Војно дело*, 7, 2019, стр. 439.

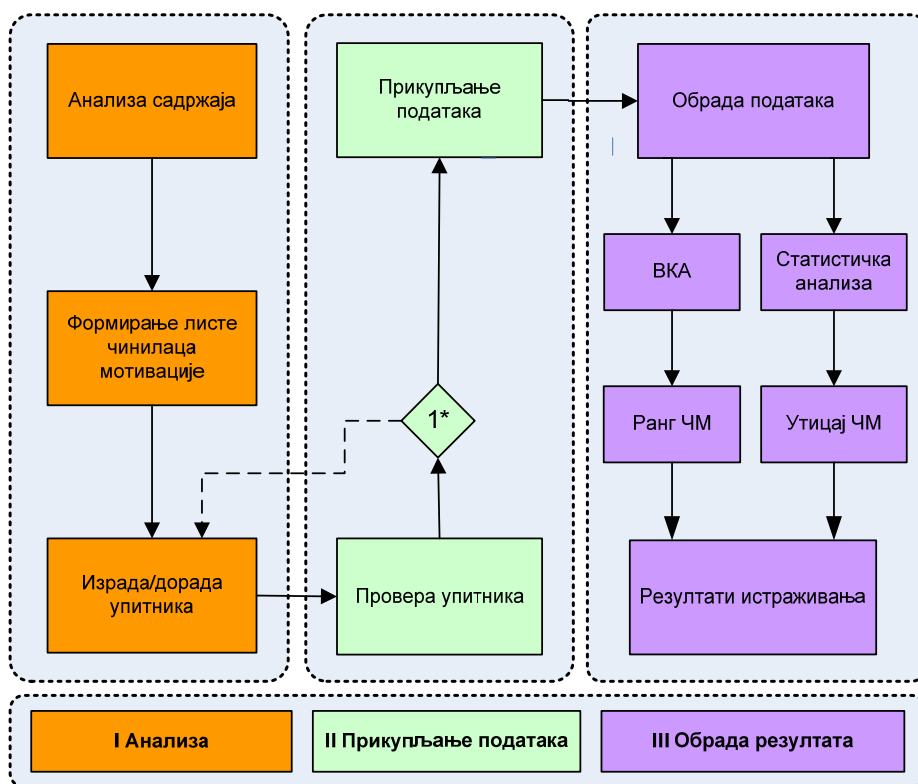
²⁶ Небојша Драговић, Саша Трандафиловић и Ранко Лојић, „Људски ресурси – кључни елемент одрживог развоја система одбране Републике Србије”, *Војно дело*, 2, 2017, стр. 182.

²⁷ Милан Ковачевић, Бојан Кузмановић и Срђан Благојевић, „Утицај стимулативних мера на мотивацију припадника Војске Србије”, *Војно дело*, 7, 2018, стр. 279.

дуалном и на организационом нивоу. Висока индивидуална мотивација припадника остварује позитиван утицај на ефекте рада и на организационом нивоу и достизање организационих циљева (ниво Војске Србије): унапређење мотивације, међуљудских односа, организационе структуре и модела доделе стимулативних мера. Крајњи циљеви су унапређење оперативних и функционалних способности ВС за реализацију мисија и задатака.

Метод

Истраживање ради идентификације и сачињавања листе битних чинилаца мотивације за рад професионалних припадника ВС и њиховог хијерархијског устројства реализовано је у три корака (модел је приказан на слици 1), применом методе анализе садржаја докумената, методе испитивања (техником анкете) и статистичке методе.

Слика 1 – Модел идентификације чинилаца мотивације

I Анализа. У првом кораку примењена је анализа садржаја докумената. Анализом релевантне литературе, односно реализованих истраживања у свету и на територији Србије и бивше Југославије (анализирано је преко 100 истраживања, а у арак за анализу садржаја унети су чиниоци мотивације из 35 истраживања), у периоду од 1959. до 2015. године, идентификовано је 145 различитих израза за чиниоце мотивације. Класификацијом и прилагођавањем културолошким и друштвено-економским условима формирана је коначна листа од 16 чинилаца. Она је коришћена у конструкцији упитника за прикупљање података ради утврђивања мотивационог потенцијала и хијерархијског устројства чинилаца мотивације за рад професионалних припадника ВС. Упитник је конструисан за анкетање свих категорија кадра (официри, подофицири, цивилна лица, професионални војници).

II Прикупљање података. Реализовано је применом технике анкетања, у два дела – предистраживањем и истраживањем. Предистраживање ради корекција упитника и провере унутрашње поузданости скале изражене Кронбаховим алфа коефицијентом (*Cronbach's Alpha*) реализовано је на пригодном узорку од 135 испитаника у октобру 2018. године. Прикупљена су драгоцене искуства у вези с пажњом испитаника и степеном разумевања упутства за попуњавање упитника и временом потребном за попуњавање, као и карактеристичним грешкама.

Истраживање је реализовано од марта до јула 2020. године, применом коначне верзије упитника, на квотном узорку од 1.401 лица или 6,2% популације професионалних припадника ВС (коришћен податак о броју припадника ВС на дан 1. јун 2020. год.) уз поштовање процентуалне заступљености у односу на категорију (табела 2).

Табела 2 – Преглед узорка

Категорија	Број	Процент
Официри	273	19%
Подофицири	400	29%
Цивилна лица	215	15%
Професионални војници	513	37%
Укупно	1401	100%

Утврђено је да упитник задовољава услове за примену (1*: if $\alpha > 0.8$ or response rate $> 90\%$ then прикупљање података; else дорада упитника), јер мање од 1% испитаника није попунило упитник, а утврђена је и висока интерна конзистентност примењене скале ($\alpha = 0,829$).

III Обрада резултата. У овом кораку примењују се поступци и технике статистичке обраде и вишекритеријумске анализе. Статистичка обрада прикупљених података обавља се применом дескриптивне статистике (средња вредност, стандардна девијација) којом је утврђена мера мотивационог утицаја чинилаца мотивације за рад.

Хијерархија чинилаца мотивације за рад утврђена је поступком рангирања мотивационих чинилаца применом методе аритметичког осредњавања и изра-

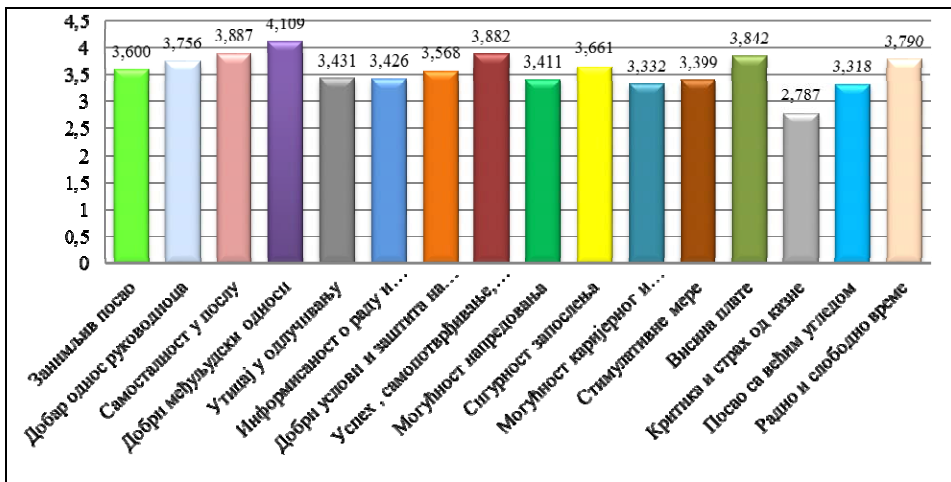
за (1) и (2), а затим нормализацијом суме рангова и конверзијом у агрегиране тежине,²⁸

$$W_j = \frac{\sum_{i=1}^m W_{i,j}}{m} \quad J = 1, \dots, n \quad (1)$$

$$W_{i,j} = 100 - s_n (r_{i,j} - 1) \quad i = 1, \dots, m, \quad j = 1, \dots, n \quad (2)$$

Резултати

Након прикупљања и обраде података утврђене су средње вредности за узорак, као и ранг за 16 чинилаца (слика 2), за које су испитивани ставови путем петостепене скале Ликертовог типа (понуђени одговори о степену утицаја: нимало, мало, умерено, много, веома много).

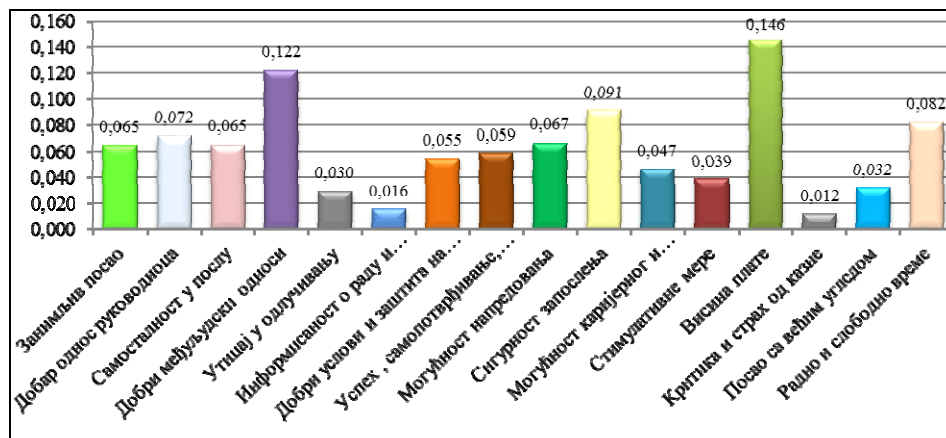
Слика 2 – Утицај чинилаца мотивације

Резултати потврђују опажања припадника ВС да су међуљудски односи на првом месту у мотивацији, али и да је висина плате високо рангирана. Карактеристичан је и висок ранг чиниоца радно и слободно време и низак ниво утицаја стимулативних мера, као и могућности усавршавања.

Применом израза (1) и (2) на основу реализованог рангирања чинилаца мотивације (испитаници су након процене утицаја 16 чинилаца на мотивацију за

²⁸ Милић Милићевић и Горан Жупац, „Субјективни приступ одређивању тежина критеријума”, Војнотехнички гласник, 2, 2012, стр, 65.

рад издвојили и рангирали 5 чинилаца који имају највећи утицај на њихову мотивацију) утврђен је ранг чинилаца који је приказан нормализованим вредностима на слици 3 (вредности су утврђене аритметичким осредњавањем и нормализацијом сума рангова). На првој позицији је висина плате, међугудски односи су на другој, а сигурност запослења на трећој позицији. Следе радно и слободно време и добар однос руководиоца.

Слика 3 – Ранг чинилаца мотивације – нормализоване вредности

Рангови чинилаца разликују се у зависности од карактеристика испитаника (категорије, старости, степена образовања и задовољства платом), и приказани су у табели 3.

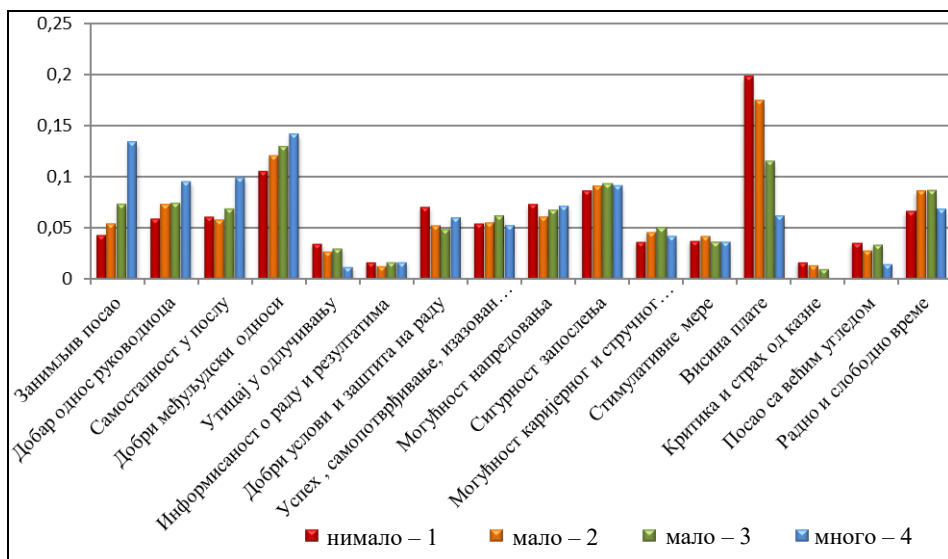
Табела 3 – Ранг мотивационих чинилаца (по субпопулацијама)

Категорија	ОФ	Карактеристика испитаника														
		Занимљив посао	Дobar однос руководиоца	Самосталност у послу	Добри међугудски односи	Утицај у одлучивању	Информисаност о раду и рез.	Добри услови и заштита на раду	Успех, самопотврђивање и заз. пос.	Могућност напредовања	Сигурност запослења	Могућност каријерног и стручног усавршавања	Стимулативне мере	Висина плате	Критика и страх од казне	Посао са већим угледом
ОФ	8	4	10	2	13	15	12	5	6	9	7	14	1	16	11	3
ПОФ	8	5	6	2	12	15	9	10	7	3	14	11	1	16	13	4
ПВ	9	6	8	2	13	15	7	11	5	3	10	12	1	16	14	4
ЦП	5	6	4	1	14	15	7	8	10	3	13	11	2	16	12	9

Животна доб	<25	9	11	8	1	14	16	12	5	6	3	4	10	2	15	13	7
	26-35	6	7	10	2	14	15	11	8	5	4	9	12	1	16	13	3
	36-45	8	5	7	2	14	15	9	10	6	4	12	11	1	16	13	3
	>45	6	5	4	2	11	15	9	8	10	3	14	12	1	16	13	7
Школа	ССС	9	6	5	2	14	15	8	10	7	3	12	11	1	16	13	4
	ВСС	6	5	9	2	13	15	11	7	8	4	10	14	1	16	12	3
	КШУ	8	6	11	2	12	16	13	4	7	9	5	14	1	15	10	3
	ГШУ	4	2	7	1	8	14	10	3	6	10	12	15	5	16	13	9
Задовољство платом	Н1	10	8	7	2	14	15	5	9	4	3	12	11	1	15	13	6
	Мл2	9	5	7	2	14	16	10	8	6	3	11	12	1	15	13	4
	У3	6	5	7	1	14	15	11	9	8	3	10	12	2	16	13	4
	Мн4	2	4	3	1	15	13	9	10	6	5	11	12	8	16	14	7
	В5	6	7	7	3	11	15	1	3	12	5	12	14	1	15	9	10
Σ	РАНГ	8	5	7	2	14	15	10	9	6	3	11	12	1	16	13	4

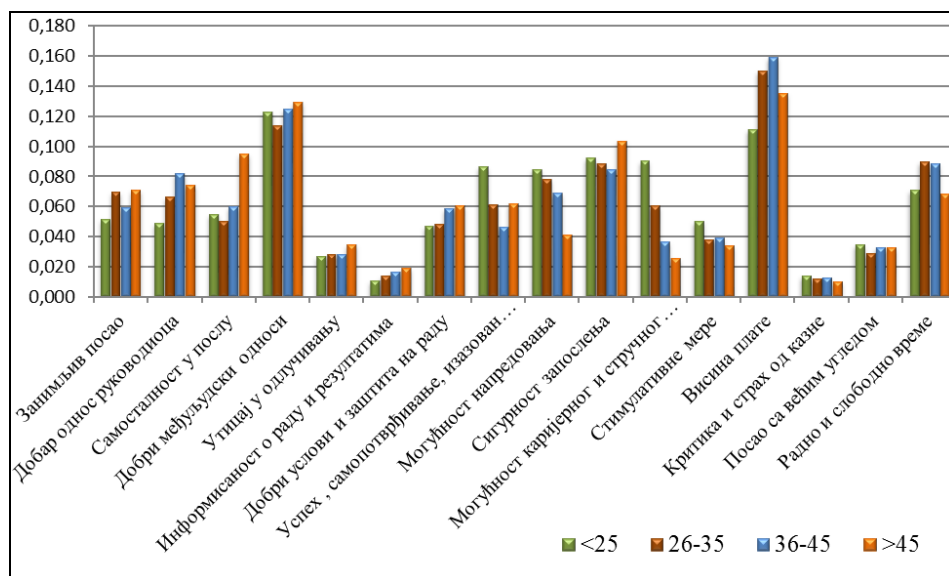
Напомена: N=1401, ОФ – официри, ПОФ – подофицири, ПВ – професионални војници, ЦЛ – цивилна лица, ССС – средња школа, ВСС – висока (виша) школа, КШУ – Командно-штабно усавршавање (магистар, мастер, специјалиста), Н1 – нимало, Мл2 – мало, У3 – умерено, Мн4 – много, В5 – веома много

Нормализоване вредности рангова и разлике у рангирању мотивационих чинилаца за испитанике различитог нивоа задовољства платом графички су приказане на слици 4. Због мале бројности групе испитаника *веома много задовољних* платом (12 испитаника – мање од 1%), резултати ове групе нису приказани.

Слика 4 – Ранг мотивационих чинилаца – задовољство платом

Нормализоване вредности рангова и разлике у рангирању мотивационих чинилаца за испитанике различите животне доби приказане су на слици 5.

Слика 5 – Ранг мотивационих чинилаца – старосна структура

Дискусија

Реализацијом истраживања утврђена је хијерархија чинилаца мотивације за рад професионалних припадника ВС и установљено постојање разлика у утицају мотивационих чинилаца на испитанике различитих карактеристика испитаника (категиорија кадра, животна доб, ниво образовања и задовољство платом). Средња вредност утицаја испитиваних чинилаца мотивације износи 3,57 и само чинилац *критика и казна* има оцену која је мања од 3 и износи 2,79. Чинилац *критика и казна* негативно утиче и на оцену унутрашње поузданости примењене скале, али је задржан ради „очигледности”, односно да укаже руководиоцима на мали мотивациони утицај.

У односу на оцену утицаја на мотивацију резултати показују да је чинилац са највећим утицајем на мотивацију професионалних припадника ВС *добри међуљудски односи*. Поред значајног и несумњивог утицаја овог чиниоца и претпостављеног високог нивоа утицаја *висине плате*, истиче се и висок ранг чиниоца *радно и слободно време*, као вероватна последица проблема са попуном у делу испитиваних састава, што је уочљиво из доступних података о нивоу попуности, као и додатних коментара испитаника. Такође, низак је ниво утицаја *стимулативних мера* (13) као и *могућности усавршавања* (14).

Сличан модел хијерархије мотивационих чинилаца добијен је и у истраживању у Србији 2014. године, када су запослени изјављивали да их највише мотивишу добри међуљудски односи (46%), висина плате (40%), посао који воле (37%), сигурност радног места (27%), а затим могућност усавршавања и напретка у каријери (27%).²⁹

Резултати показују да се хијерархија чинилаца добијена оценом утицаја и рангирањем разликује. Уочава се да хијерархија утврђена рангирањем фаворизује материјалне, односно опипљиве чиниоце мотивације (*висина плате* и *сигурност запослења*). У поступку рангирања *висина плате* је на првој позицији, *добри међуљудски односи* су на другој, а *сигурност запослења* на трећој позицији. Висина плате налази на првој позицији у свим групама испитаника, изузев што је на осму позицију рангирају лица која су веома задовољна платом, на пету позицију лица са завршеним ГШУ, а на другу позицију млађи од 25 година, цивилна лица и лица која су умерено задовољна платом. Може се закључити да су значајније разлике у утицају *висине плате* на мотивацију у односу на перцепирану него на стварну висину плате.³⁰ *Добри међуљудски односи* налазе се на другој позицији, при чему лица са ГШУ, цивилна лица, лица која су умерено и много задовољна платом овај чинилац рангирају на прву позицију.

Мотиватори који утичу на војнике у Шведској да партиципирају у мировне операције су нешто другачији: авантура, значајна лична искуства и самоактуализација, зарада додатног новца, повећање могућности за развој каријере и чинење нечега за друге.³¹

Карактеристичне разлике у односу на старосну структуру, које се уочавају анализом нормализованих вредности рангирања, показују да значај плате у односу на животну доб испитаника има облик обрнутог латиничног слова „U” – најмањи је за најмлађу старосну категорију (млађи од 25 година), са порастом година живота расте до максимума (36 до 45 година), када почиње опадање (старији од 45 година).

Добијени резултати одговарају резултатима великог броја претходних истраживања, подударују се са налазима добијеним у САД, где значај интересантног посла расте са годинама живота, а значај напредовања и личног развоја опада са годинама живота.³² У Кини радници млађи од 30 година значајније рангирају могућности развоја него лица старија од 30 година.³³

²⁹ <https://poslovi.infostud.com/za-medije/Dobri-medjuljudski-odnosi-zaposlenima-vazniji-i-od-visine-plate/48934/02/12/2020>

³⁰ За млађе од 25 година плата је на другом месту и поред тога што имају најнижа примања (25 оф, 5 поф, 1 ЦЛ и 108 ПВ). Такође, и ЦЛ плату рангирају на другу позицију, а плате су им ниже од плата професионалних војних лица, посебно имајући у виду квалификациону структуру (ОШ-6, ССС-124, ВСС-76 и Мс-11).

³¹ Eric Hedlund, „What Motivates Swedish Soldiers to Participate in Peacekeeping Missions: Research Note”, *Armed Forces & Society*, 37(1), 2010, p. 186.

³² Kenneth Kovach, „What motivates employees? Workers and supervisors give different answers”, *op. cit.*, p. 63.

³³ Cynthia Fisher & Xue Ya Yuan, „What motivates employees? A comparison of US and Chinese responses”, *The International Journal of Human Resource Management*, 9, 1998, p. 552.

Са друге стране, у Уједињеним Арапских Емиратима само најстаријој старосној категорији (старости 40–50 година) плата није на првом месту.³⁴ У истраживању у Кини радници млађи од 30 година значајније рангирају занимљив посао од групе старијих испитаника.³⁵

Закључак

Резултати истраживања на квотном узорку од 1401 професионалног припадника ВС (6,2% популације), у којем је примењена скала високе интерне конзистентности ($\alpha=0,829$), показују да је мотивациони чинилац са највећим утицајем *добри међуљудски односи*, следе *самосталност у послу*, *успех*, *самопотврђивање*, *висина плате* и *радно и слободно време*. Најмањи утицај имају чиниоци *посао са већим угледом* и *критика и страх од казне*.

Хијерархија мотивационих чинилаца утврђена рангирањем није идентична; на првој позицији је *висина плате*, следе *међуљудски односи*, *сигурност запослења*, *радно и слободно време* и *добар однос руководиоца*. На претпоследњој позицији је *чиниоци информисаност о раду*, а на последњој *критика и страх од казне*.

Резултати истраживања потврђују, што је и опажено, да професионални припадници Војске Србије велики значај придају *висини плате*, као и да њихова примања, којима нису задовољни, нису на потребном нивоу. Са друге стране, потврђена је и друга претпоставка, која је такође искуствено опажена, да су за професионалне припаднике ВС *добри међуљудски односи* веома значајан мотивациони чинилац.

Посебно треба нагласити да су уочене тенденције раста значаја *добрих међуљудских односа*, *доброг односа руководиоца* и *занимљивог посла* у зависности од нивоа перципираног задовољства примањима, што додатно указује на значај који овај чинилац има и који ће расти са нивоом раста зарада, односно са порастом нивоа задовољства примањима професионалних припадника Војске Србије. Супротан тренд показује *висина плате*, чији значај опада са растом задовољства примањима.

Резултатима рада потврђено је и постојање разлика у хијерархији мотивационих чинилаца у зависности од карактеристика запослених; растом нивоа усавршавања испитаника опада значај *висине плате* и *сигурности запослења* на мотивацију, а расте значај *добрих међуљудских односа* и *успеха* и *самопотврђивања*.

Предложени модел може се примењивати за истраживање мотивације професионалних припадника у Војсци Србије и Министарству одбране, а имајући у виду да је верификован на великом узорку, као и да је уопштен, уз адекватна усклађивања може се користити и у другим организацијама у државном и јавном сектору, али и у другим типовима организација.

³⁴ Rafikul Islam & Belal Burhem, „Employee motivation: A Comparasion between Malaysia and UAE”, *Malaysian Management Rewiew*, jan-june, 2007, pp. 113-114.

³⁵ Cyntia Fisher & Xue Ya Yuan, „What motivates employees? A comparison of US and Chinese responses”, op. cit, p. 552.

Коришћење представљених резултата има и мањих ограничења, јер узорак није случајан и стратификован по свим атрибутима испитаника, што делимично умањује могућност генерализације резултата. Поред тога, истражен је утицај ограниченог броја чинилаца.

Наредна истраживања могуће је додатно унапредити реализацијом на стратификованом узорку по свим атрибутима и рандомизацијом редоследа чинилаца, као и коришћењем одговарајуће рачунарске платформе.

Литература

- [1] Bruno Frey and Margit Osterloh, *Successful Management by Motivation*, Springer-Verlag, Berlin, 2002.
- [2] Добривоје Михаиловић, *Психологија у организацији*, ФОН, Београд, 2003.
- [3] Добривоје Михаиловић и Слободан Ристић, *Организационо понашање*, ФОН, Београд, 2009.
- [4] Добривоје Михаиловић, *Структура мотивације за рад*, Центар, Београд, 1988.
- [5] Ђурђијана Илић, Марко Андрејић, Миљојко Јаношевић и Слађана Илић „Утицај националне културе на процес управљања организационим променама”, *Војно дело*, 7, 2019, 419-440.
- [6] Eric Hedlund, “What Motivates Swedish Soldiers to Participate in Peacekeeping Missions: Research Note”. *Armed Forces & Society*, Vol. 37, No. 1, 2010, 180–190.
- [7] Жошио Кондо, *Мотивација, креативност и контрола квалитета: јапанска перспектива*, Графиком, Београд, 1997
- [8] Kenneth Kovach, „What motivates employees? Workers and supervisors give different answers”, *Business Horizons*, Vol. 30, No. 3, 1987, 58-65.
- [9] Ксенија Ђурић Атанасијевић и Драгана Аларгић, „Војна организација и асертивно комуницирање”, *Војно дело*, 1, 2016, 136-153.
- [10] Marylène Gagné and Edvard Deci, “Self-determination theory and work motivation”, *Journal of Organizational Behavior*, 26, 2005, 331–362.
- [11] Милан Ковачевић, Бојан Кузмановић и Срђан Благојевић, „Утицај стимулативних мера на мотивацију припадника Војске Србије”, *Војно дело*, 7, 2018, 268-280
- [12] Милан Ковачевић, Ранко Лојић и Бојан Кузмановић, „Модел за подршку одлучивању при селекцији припадника Војске Србије за упућивање на каријерна усавршавања”, *Војно дело*, 7, 2019, 212-225.
- [13] Milan Kovačević, Srđan Blagojević and Bojan Kuzmanović, “Sustainability of the Motivation Policy Model for Employees in State Administration”, *Sustainability*, 12, 2020, 7974.
- [14] Милић Милићевић и Горан Жупац, „Субјективни приступ одређивању тежина критеријума”, *Војнотехнички гласник*, 2, 2012, 48-70
- [15] Michael Armstrong and Stephen Taylor, *Handbook of Human Resource Management Practices* (13th ed), Kogan Page Publishers Inc., London, 2014.
- [16] Небојша Драговић, Саша Трандафиловић и Ранко Лојић, „Људски ресурси – кључни елемент одрживог развоја система одбране Републике Србије”, *Војно дело*, 2, 2017, 182-193

[17] Ранко Лојић, *Управљање људским ресурсима у систему одбране*, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2011.

[18] Rafikul Islam and Belal Burhem, “Employee motivation: A Comparasion between Malaysia and UAE”, *Malaysian Management Rewiew*, jan-june, 2007, 101 – 122.

[19] Slobodan Ćurčija, „Specifičnosti vojne organizacije i oblikovanje stimulativnog nagrađivanja”, *Zbornik radova 12. Međunarodna znanstveno-stručna konferencija „Dani kriznog upravljanja“*, Velika Gorica, 2019, 306-322

[20] Stephen Robins and Timothy Judge, *Organizational Behavior* (15th ed), Pearson, New Jersey, 2013.

[21] Фикрета Бахтијаревић-Шибер, Менаџмент људских потенцијала, Голден маркетинг, Загреб, 1999.

[22] Frederic Herzberg, “One more time: How do you motivate employees?”, *Harvard Busines Review*, January-February, 1968, 53-62.

[23] Carolyn Wiley, “What motivates employees according to over 40 years of motivation survey”, *International Journal of Manpower*, Vol. 18, No. 3, 1997, 263-280.

[24] Craig Pinder, *Work motivation in organizational behavior*, 2nd ed., Psychology Press, New York, 2014.

[25] Cyntia Fisher and Xue Ya Yuan, “What motivates employees? A comparison of US and Chinese responses”, *The International Journal of Human Resource Management*, 9, 1998, 516-528.

[26] <https://poslovi.infostud.com/za-medije/Dobri-medjuljudski-odnosi-zaposlenima-vazniji-od-visine-plate/48934/02/12/2020>

Резиме

Мотивација и мотивација за рад су мултидисциплинарне теме значајне за успешно функционисање савремених организација. Могућности унапређења ефеката и резултата рада свих типова организација путем утицаја на мотивацију запослених резултирале су бројним истраживањима која су имала за циљ да се идентификују чиниоци мотивације, њихов утицај и хијерархија.

Чиниоци мотивације за рад су многобројни, а њихов утицај и хијерархија су промењиви и зависни од друштвено-економских услова, културолошких детерминанти, као и од индивидуалних карактеристика запослених. Ради унапређења мотивације за рад намеће се потреба да се у властитом културолошком амбијенту и актуелном склопу друштвено-економских услова идентификују чиниоци и њихов утицај на мотивацију за рад професионалних припадника Војске Србије.

У раду је представљен модел за идентификовање чиниоца мотивације професионалних припадника Војске Србије. Модел је развијен применом методе анализе садржаја докумената, испитивања и статистичких метода. Анализирано је преко 100 анкета о мотивацији и формирана је листа од 16 чинилаца мотивације, која је коришћена за израду скале у упитнику. Током истраживања потврђена је висока унутрашња конзистентност скале ($\alpha = 0,829$).

Истраживање је спроведено од марта до јула 2020. године. Резултати, на узорку квоте од 1401 професионалног припадника оружаних снага (6,2% становништва), показали су да су чиниоци мотивације прецизно идентификовани и да је чинилац мотивације са највећим утицајем добри међуљудски односи праћени самосталношћу у раду, успехом, самопотврђивањем, висином плате, радним временом и слободним временом. Најмањи утицај имао је посао са већим угледом, критика и страх од казне.

Хијерархија чинилаца мотивације утврђених рангирањем је мало промењена. Током рангирања испитаници су дали нешто већи значај материјалним чиниоцима, тако да је висина плате на првом месту, а следе међуљудски односи, сигурност запослења, радно време, слободно време и добар однос менаџера. Информације о раду су на претпоследњем, а критика и страх од казне на последњем месту.

Модел идентификације чинилаца мотивације за рад може се применити за истраживање мотивације професионалних припадника Војске Србије и Министарства одбране. Имајући у виду да је истраживање спроведено на великом узорку запослених који су изразили своје ставове на основу перцепција и искустава на одређеним пословима, те да је предложени модел општи, са адекватним усклађивањем може се користити у другим организацијама у државном и јавном сектору, али и у другим врстама организација.

Резултати овог истраживања могу се применити у унапређењу мотивације за рад, организационе структуре, нормативних аката, као и у методичком и техничком унапређењу инструмената за наредна истраживања.

Кључне речи: *мотивација (психологија), мотивација за рад, официри, под-официри, екстринзичка мотивација, награђивање*

© 2021 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

УТИЦАЈ ЗАЈЕДНИЧКЕ БЕЗБЕДНОСНЕ И ОДБРАМБЕНЕ ПОЛИТИКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ НА БЕЗБЕДНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Александар Думић*
Митар Ковач**

Достављен: 09. 12. 2020.

Језик рада: Српски

Кориговано: 03. 02, 11. 04. и 05. 07. 2021.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 19. 07. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdelo2102018D

Одговор на транснационалне и асиметричне претње које су актуелне на светској геополитичкој позорници налази се у интеграцији националних система безбедности, јачању мултилатералних форми безбедности и колективног система међународне безбедности, као кључних чинилаца у обезбеђењу мира, стабилности и демократског развоја држава савременог света. У таквим околностима јача потреба за кооперативним приступом у очувању и унапређењу безбедности, заснованим на сарадњи и удруживању безбедносних капацитета националних држава. Овај чланак разматра актуелна достигнућа Европске уније (у даљем ЕУ) у погледу спровођења сопствене безбедносне политике, првенствено на простору Западног Балкана, у ширем смислу, и на конкретан утицај такве политике на безбедност Републике Србије, у ужем смислу. С обзиром на обиман и сложен контекст разматране тематике, у чланку је разматран један, по процени аутора, суштински део овог питања, кроз анализу положаја Републике Србије у наведеном контексту, сагледавање генезе односа ЕУ и Србије и идентификације актуелних проблема на наведеној релацији, али и кроз могућности напретка сарадње и значајнијег укључивања капацитета наше земље у актуелну безбедносну политику ЕУ на овим просторима и шире.

Кључне ријечи: *Европска унија, безбедносна политика, међународна безбедност, интеграција, национална безбедност*

* Универзитет одбране у Београду, Школа националне одбране, alekdum977@gmail.com

** Евроазијски безбедносни форум, Булевар Зорана Ђинђића 45г/3, Нови Београд.

Увод

Европска унија представља модел заједничког безбедносног деловања држава чланица којим штите сопствене интересе. Европске интеграције почеле су као пројекат за обезбеђивање економске и политичке сарадње, да би данас обухватао и све интензивнију сарадњу у области безбедности и одбране. Своје интересе у безбедности и одбрани ЕУ остварује кроз реализацију Заједничке безбедносне и одбрамбене политике (у даљем ЗБОП).

Под окриљем спровођења ЗБОП-а, ЕУ остварује значајан утицај на европске државе које нису њене чланице. Тај утицај се најинтензивније испољава на државе Западног Балкана, међу којима се налази и Република Србија. Уважавајући актуелну ситуацију у међународним односима, Србија има проевропско спољнополитичко усмерење, што подразумева интензиван политички дијалог и практичну сарадњу са страним партнерима на заштити заједничких вредности, артикулисању и планирању заједничких акција ради елиминисања могућности међународних неспоразума и сукоба. Очување националних вредности и достизање националних интереса могуће је само кроз економску стабилност државе, која је неопходна за реализацију циљева националне безбедности земље. Економски развој условљен је и спољним факторима, што се огледа у испуњењу предуслова за придруживање и интеграцију у ЕУ и активно учешће у међународној економији и регионалним аранжманима, што се може посматрати и кроз призму политике условљавања која је саставни део ЗБОП-а ЕУ на овим просторима.

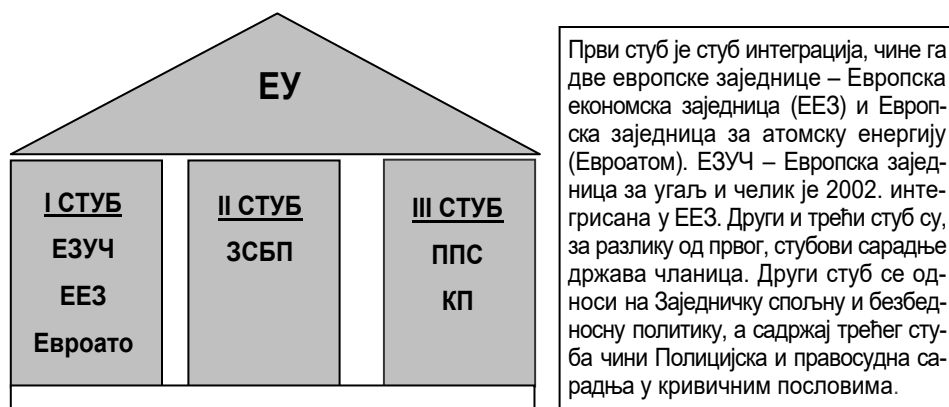
Заједничка безбедносна и одбрамбена политика Европске уније

Од оснивања до данас ЕУ је доживела неколико проширења и једно иступање из чланства, 2020. године, када је Велика Британија званично напустила ову организацију. Кандидати за чланство у ЕУ су Србија, Турска, Северна Македонија, Црна Гора и Албанија. Државе чланице ЕУ приказане су на слици 1.

Слика 1 – Државе чланице Европске уније¹

Европска унија се, до Лисабонског споразума,² фигуративно може приказати кроз три стуба сарадње држава чланица (сл. 2).

Слика 2 – Стубови сарадње у оквиру ЕУ

¹ https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Државе_чланице_Европске_уније, 17/05/2020.

² Уговор из Лисабона објављен је у Official Journal of the European Union, 17.12.2007, С 306, а његов консолидовани текст у Official Journal of the European Union, 9.05. 2008, С 115/22.

Иако три стуба обухватају различите области и механизме сарадње, они имају јединствен институционални оквир. Последица тога је да исте институције могу да делују, како у домену заједница, тако и у областима заједничке спољне политике и политике безбедности и полицијске и правосудне сарадње у кривичним поступцима. Процедуре и надлежности су им различите за сваки од три стуба.³

Један од стубова ЕУ је Заједничка спољна и безбедносна политика – ЗСБП (*Common Foreign and Security Policy – CFSP EU*). Основна улога, циљеви и задаци ЗСБП Европске уније одређени су оснивачким Уговором о Европској унији из Маастрихта, у посебном одељку, глава V – „Одредбе о Заједничкој спољној и политици безбедности”. Кључно одређење ЗСБП наведено је у ставу 1. чл. Ј.4. Уговора о ЕУ: „Заједничка спољна и политика безбедности обухвата сва питања која се односе на безбедност Европске уније, укључујући дугорочно дефинисање заједничке одбрамбене политике која би, у одговарајућем тренутку, могла да доведе до заједничке одбране”.⁴

След безбедносних догађаја на европском простору и у њеном окружењу, крајем деведесетих година прошлог века, и показана безбедносна немоћ ЕУ да са постојећим институцијама и средствима значајније утиче на регулисање криза, с једне стране, и растући интереси све снажније Уније, с друге стране, опредељујуће су утицали на чланице ЕУ да успоставе јединствену безбедносну и одбрамбену политику и јачају сопствене безбедносне способности. Иницијативу за јачање сопствених безбедносних капацитета и способности ЕУ покренула је Француска, а подржале су је најпре Немачка (Француско-Немачка декларација из Потстадама од 1. децембра 1998. године), затим и Велика Британија (Француско-Британски самит у Сент Малоу, 3. и 4. децембра 1998. године), а након тога и остале чланице. Ова идеја убрзо је прерасла у општу иницијативу за успостављање Европске безбедносне и одбрамбене политике ЕУ – ЕБОП (*European Security and Defence Policy – ESDP*). Прва заједничка одлука чланица ЕУ о успостављању ЕБОП у оквиру Заједничке спољне и политике безбедности Европске уније – ЗСБП и намера за развијање војних и цивилних капацитета за реализацију ЕБОП, донета је на састанку Европског савета у Келну, 1999. године. Даљи развој ЕБОП оствариван је sukcesивно, на основу више одлука Европског савета (Хелсинки 1999. године, Феира 2000. године, Ница 2000. године, Лакен 2001. године, Брисел 2002, 2003, 2004. и 2008. године, итд.).

Као завршна фаза интензивног договарања чланица Европске уније о успостављању заједничке ЕБОП, у периоду 1999–2000. године, усвојен је нови Уговор о ЕУ, 26. фебруара 2001. године у Ници,⁵ којим је извршена суштинска ревизија ранијих Уговора о ЕУ у погледу одредби о ЗСБП, озваничено успостављање јединствене Европске безбедносне и одбрамбене политике – ЕБОП (*European Security and Defence Policy – ESDP*), утврђени циљеви, институције, механизми, снаге, инструменти и други елементи за јачање безбедносних способности ЕУ.

³ Зарка Жан-Клод, *Основи институција Европске уније*, Институт Г17, Београд, 2004, стр. 23.

⁴ *Treaty on European Union (Maastricht Treaty)*, Maastricht, 1993.

⁵ Nice European Council, 7-9. December 2000. Anex VI: *The Presidency Conclusions, Presidency report on the European Security and Defence Policy*, извор: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-nice>.

Кључни моменат у институционалном организовању војних снага ЕУ догодио се на француско-британском самиту у Тукеу, 3. фебруара 2003. године, када је формулисан концепт борбених група „Battlegroup Concept”,⁶ снага које би омогућиле Унији да хитно реагује на појаву криза. Овај концепт предвидео је формирање јединица величине батаљона које би имале око 1500 војника, из једне или више држава чланица, које би биле спремне да се распореде било где у свету у року од 5 до 10 дана, и биле способне да осигурају неку област највише 30 дана, а евентуално до 3 месеца.⁷

Лисабонским споразумом закључена је ера трансформација ЕУ. Највеће промене учињене су у Заједничкој спољној и безбедносној политици, на коју се односи чак педесет одсто свих измена у Уговору о ЕУ,⁸ али је она и даље остала област међувладине сарадње која је ван главног корпуса права ЕУ и ван надлежности Суда правде ЕУ, са једногласношћу као основним начином одлучивања (уз одређене изузетке). Такође, Лисабонским уговором назив Европска безбедносна и одбрамбена политика – ЕБОП замењен је актуелним називом Заједничка безбедносна и одбрамбена политика ЕУ – ЗБОП (*Common Security and Defence Policy – CSDP*).

Рефлексије Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније на Западни Балкан

Појам Западни Балкан је новијег датума; на почетку се користио у у неформалној комуникацији, да би врло брзо био општеприхваћен као званичан назив у међународној политици, па и појединим међународним документима.⁹ Предраг Свилар овај термин тумачи као „практично методолошко и класификаторско средство именовања друштава на Балкану, која се налазе изван оквира Европске уније”.¹⁰ У крајњем, овај термин је, како Вулетић наводи, „увела Европска унија, дефинишући своју стратегију кроз посебан програм економске, политичке, финансијске, експертске и друге помоћи том делу Балкана”.¹¹ Такође, он наводи да Западни Балкан није ни геополитичка ни геостратешка категорија, већ искључиво политичко-економски термин, односно заједничко одређење за један део држава региона југоистока Европе.¹²

⁶ www.eurocorps.org/readiness/european-battle-group/, 11/04/2020.

⁷ *Борбене групе Европске уније*, Појмовник, Центар за цивилно војне односе, Београд, 2009.

⁸ Мишчевић Тања, „Изазови за Заједничку безбедносна и одбрамбену политику Европске уније”, *Изазови европских интеграција*, бр. 15/2011, Београд, 2011, стр. 15.

⁹ Вулетић В. Дејан, *НАТО и Западни Балкан*, Војно дело 7/2018, Медија центар „Одбрана”, Београд, 2019, стр. 41.

¹⁰ Свилар Предраг, *Западни Балкан –политички контекст и медијска употреба*, Социолошки преглед, Филозофски факултет, Нови Сад, 2010, стр. 503.

¹¹ Вулетић В. Дејан, *НАТО и Западни Балкан*, Војно дело 7/2018, Медија центар „Одбрана”, Београд, 2019, стр. 41.

¹² Исто, стр. 41.

Однос Европске уније према кризама у бившој Југославији

Рат на простору бивше Југославије је, од самог почетка, угрожавао суседне земље и доводио у питање њихову безбедност. Све су претрпеле велику штету, нарочито услед блокаде трговине и саобраћаја кроз регион, као и због економске блокаде тадашње новоформиране СР Југославије. Оваква ситуација представљала је озбиљан тест за ЕУ која је требало да се на сопственој територији покаже на делу као значајан светски актер и потврди први циљ процеса европских интеграција „да се Европа тако уреди да буде, са једне стране, она сама област мира, слободе, сигурности и просперитета и, са друге стране, да буде светски чинилац глобалног мира, слободе, сигурности и просперитета”.¹³ Међутим, у првом међународном ангажману ЕУ није успела да се наметне и доживела је политичку и војну маргинализацију од стране САД и НАТО.

Највећи практични проблем ЕУ био је што није била у стању да реши или преузме лидерство над решавањем кризе на Балкану, ни почетком, ни средином, а ни крајем деведесетих година прошлога века. Иако је почетак деведесетих најављиван као „Европски час” (*„European hour”*), што је подразумевало да помоћ САД није потребна, очигледно је било да ЕУ није била у стању да реши проблем у свом непосредном суседству.¹⁴ Политичке поделе међу главним европским актерима биле су значајне, првенствено у погледу природе конфликта и војних и дипломатских решења. Немачка, Британија и Француска, свака ради својих аспирација, као водеће државе ЕУ, нису успеле да делују јединствено, јер, како наводи Тоје, „за ЕУ као актера, вредности заузимају онај простор који обично заузимају национални интереси у државама”.¹⁵

Оваква, у најави миротворна, улога ЕУ у рату у бившој Југославији показала је да је ова организација имала амбицију, али не и снагу да самостално и независно делује у међународној безбедносној политици. О томе сведочи јасан показатељ да се у свим војним интревенцијама у БиХ, од 1992. до 1995. године, појављивао НАТО. Тако је било и приликом ваздушних удара 1995. и распоређивања 60 хиљада припадника НАТО у оквиру операције ISAF, чији је мандат била гаранција примене Дејтонског споразума. Последња демонстрација силе била је интервенција НАТО-а на Косову и Метохији 1999. године.¹⁶ Резултат и епилог југословенске кризе показује да Унија јесте научила лекцију, али стечено знање није умела да примени.¹⁷

¹³ Етински Родољуб и др., *Основи права Европске уније*, Правни факултет, Нови Сад, 2010, стр. 1.

¹⁴ Wallace Hellen, *Interlocking Dimensions of European Integration*, Palgrave Macmillan, London, 2001, p. 223.

¹⁵ Тоје Асле, „Стратешка култура као аналитички алат”, *Безбедност Западног Балкана*, број 14, Београдска школа за студије безбедности, Београд, 2009, стр. 17.

¹⁶ Clark Michael, Cornish Paul, „The European Defence Project and the Prague Summit”, *International Affairs*, no 78, London, 2002, pp. 777-778.

¹⁷ Lindley-French Julian, „Chronology of European Security and Defence”, 1945-2006., *Oxford University Press*, UK, 2007. p.190.

У суштини, Европска унија, којој је у почетку сукоба препуштена мировна посредничка улога, нашла се крајем 1991. године у својеврсној политичкој и дипломатској блокади, суочена с претњом да тек дефинисана начела заједничке спољне политике буду компромитована, а њена спољнополитичка уверљивост доведена је у питање.

Јачање безбедносне улоге Европске уније на простору Западног Балкана

Након ратова на простору некадашње Југославије, и успостављања различитих облика протекторатских аранжмана у БиХ и на Косову, ЕУ је утицала на постконфликтну изградњу мира и нормализацију односа између новонасталих држава пружањем помоћи и подршке широким институционалним и политичким реформама. Кључни механизам којим је ЕУ утицала на процес мењања безбедносне динамике била је политика проширења, испољена у Процесу стабилизације и придруживања.¹⁸ Путем пружања разних видова помоћи и подршке државама Западног Балкана навела их је да постепено усвајају норме прихватљивог понашања у европској заједници. У општијем смислу, био је то механизам „условљавања”. На тај начин, употребом подстицаја којима се мењају понашање или политика државе, земље у региону усвајају „норме прихватљивог међународног понашања”.

Поједини аутори ову иницијативу виде као процес социјализације Западног Балкана и истичу да тај интерес произилази из страха да би потенцијални сукоби на овом простору могли да се развију и пренесу у Европу. Процес социјализације балканских држава подразумева примену две методе: директно условљавање или извршење и инструкисање, односно управљање разликама. Обе методе имају за циљ приморавање држава да поштују споља наметнута правила.¹⁹ На тај начин актери ће бити довољно социјализовани да сукобе решавају мирним путем. Како је Западни Балкан још увек у безбедносном режиму, социјализација треба позитивно да утиче на подизање капацитета државних институција и интензивирање регионалне сарадње, како би овај поткомплекс прешао у елитну безбедносну заједницу.²⁰

Када се анализира политика проширења ЕУ, може се уочити да, поред изграђених институција, државе које претендују за чланство морају да улажу континуиране напоре на развоју друштвене кохезије, јачању цивилног друштва и демократизацији. Европска Унија јасно показује жељу да настави да проактив-

¹⁸ Ковачевић Марко, „Утицај изградње државе на безбедносну динамику у оквиру Теорије регионалног безбедносног комплекса”, *Безбедност Западног Балкана* 6(21), Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2011, стр. 57-58.

¹⁹ Kavalski Emilian, *Extending the European Security Community: Constructing Peace in the Balkans*, Taurus Academic Studies, London, 2007, p. 65.

²⁰ Ђурчић Милица, Динић Јелена, *Улога Европске уније у трансформацији безбедности Западног Балкана*, Зборник радова са међународне научне конференције „ЕРА3 2017”, Београд, 2017, стр. 659.

но утиче на овај простор. Међутим, она је зауставила пријем нових чланова, чиме је јасно показала да се Западни Балкан још неко време неће потпуно интегрисати у Европску безбедносну заједницу коју чине државе чланице ЕУ.

Утицај Европске уније кроз Процес стабилизације и придруживања и политика условљавања

Процес стабилизације и придруживања (ПСП)²¹ представља посебну врсту регионалног приступа ЕУ државама западног Балкана. Предложила га је, 26. маја 1999. године, Европска комисија за Босну и Херцеговину, Хрватску, Србију и Црну Гору, Републику Македонију и Албанију, а основан је са циљем да се ојача постојећи регионални приступ ЕУ, превасходно за поменутих пет држава региона западног Балкана, кроз успостављање посебних врста уговорних односа (споразума).

Европски савет је у Солуну (19–20 јуна 2003. године) потврдио ПСП као политички оквир курса ЕУ према западнобалканским земљама, до њиховог будућег приступања и одобрио Солунску агенду.²² Србија је постала део ПСП новембра 2000. године, као једна од република Савезне Републике Југославије. Од 2001. године постале су јој доступне све мере и инструменти овог процеса. Преговори са Србијом почели су новембра 2005. године, али су суспендовани 2006. године. Тек 29. априла 2008. године парафиран је ССП између ЕУ и Србије.²³

Последња верзија Стратегије за придруживање ЕУ датира од 6. фебруара 2018. године са самита у Стразбуру (Француска) под називом „Стратегија кредибилне перспективе проширења и појачаног ангажовања Европске уније у региону Западног Балкана”.²⁴ Овим документом потврђена је перспектива приступања држава које чине регион Западног Балкана Европској унији и први пут дат конкретан временски оквир у виду званично дефинисане године (2025), након које би ЕУ могла додатно да се прошири државама кандидатима из региона на који се Стратегија односи, уколико до назначеног времена буду испуњени критеријуми из члана 49 Споразума о Европској унији, који обухватају и Критеријуме из Копенхагена.²⁵

²¹ *Процес стабилизације и придруживања*, Влада Републике Србије – Канцеларија за придруживање Европској унији, доступно на: www.parlament.gov.rs/upload/documents/seio/Proces_stabilizacije_i_pridruzivanja_06APR05.pdf.

²² *The Thessaloniki agenda for the Western Balkans: Moving towards European integration*, доступно на: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/gena/76201.pdf.

²³ *Процес стабилизације и придруживања*, Влада Републике Србије – Канцеларија за придруживање Европској унији, извор: www.parlament.gov.rs/upload/documents/seio/Proces_stabilizacije_i_pridruzivanja_06APR05.pdf.

²⁴ www.ec.europa.eu/commission/publications/eu-western-balkans-strategy-credible-enlargement-perspective_en_22/03/2020.

²⁵ *Преглед критеријума за проширење/приступање ЕУ*, извор: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en.

Процес стабилизације и придруживања, поред великог броја подстицаја, пре свега саветодавне и финансијско-материјалне природе, поставља одређене економске, политичке и правне услове. Према дефиницији Филипа Шмитера, условљавање је „употреба испуњења захтева као предуслова за добијање економске помоћи, отписивања дуга, статуса најповлашћеније нације, приступа кредитним субвенцијама или чланству у жељеним регионалним или глобалним организацијама”.²⁶ За испуњене постављених услова следује одређена награда, а у супротном политика условљавања даје могућности за кажњавање. Европска унија управо на овај начин користи механизам – *условљавање за пријем у чланство*.

Највећи изазов за Србију у погледу напретка на путу ка ЕУ представља став ове организације о независности њене јужне покрајине Косово и Метохија. Водећи дипломатску борбу против признања једнострано проглашене независности Косова и Метохије и настојећи да остане способна за самосталну одбрану као војно неутрална држава, Република Србија има потребу за „уравнотеженим приступом” спољној политици. Та потреба чини веома сложеним преговоре о приступању наше државе Европској унији, нарочито у оквиру Поглавља 31 – Спољна, безбедносна и одбрамбена политика.²⁷ Настојања ЕУ и САД да се регулише статус Косова и Метохије путем потписивања правно обавезујућег споразума, уз гаранције и надзор спољних сила, несумњиво би подразумевало одступање од норми прописаних важећим Уставом Републике Србије. Оно би даље имплицирало додатну ревизију Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране, уз неопходност да национални и одбрамбени интереси (као и кључни безбедносни изазови) буду изнова дефинисани, у складу са новом реалношћу.²⁸

Поједини теоретичари истичу да је улога ЕУ у погледу решавања кризе на простору Косова и Метохије у односу на друге организације и државе, у првом реду НАТО и САД, млака²⁹ и да се најдаље отишло са закључцима Европског савета из Кардифа који је подржао захтеве да се зауставе војне операције које предузима тадашња Војска Југославије.³⁰ Па, иако је несумњиво да ЕУ за Србију представља привлачно окружење у чијем оквиру она види шансу за развој и своју будућност, исправним се чине констатација да је „ЕУ за Србију у овом часу конфронтирајући чинилац, упадљиви актер проблема, а не љупки и симпатични протагониста њиховог разрешења”.³¹

²⁶ Петровић Јован, Штап и шаргарепа: Све што сте желели да знате о политици условљавања, а нисте смели да питате, *Безбедност западног Балкана 2(04)*, Београд, 2007, стр. 55.

²⁷ Новаковић Игор, *Водич кроз поглавље 31 претприступних преговора Србије са Европском унијом*, ISAC фонд, Центар за међународне и безбедносне послове, Београд, 2015, стр. 14.

²⁸ Милутиновић С. Милан, *Утицај стратегије проширења Европске уније за Западни Балкан на одбрамбене интересе Републике Србије*, Војно дело 4/2019, Медија центар „Одбрана”, Београд, 2019, стр. 36.

²⁹ Christopher D. Cotts, *USAF, The Revenge of Europe _ NATO and the Transatlantic Relationship in the Era of the European Union*, The Walker Papers, Air University Press, September, Alabama (USA), 2005, pp. 5 and 43.

³⁰ Lindley-French Julian, *op.cit.*, p. 245.

³¹ Кнежевић Милош, *Призма геополитике*, Институт за политичке студије, Београд, 2013, стр. 287.

Може се закључити да, кроз Процес стабилизације и придруживања и политику условљавања, ЕУ испољава значајан утицај на све државе региона, па самим тим и на Србију, поготово ако се има у виду стратешко опредељење Србије за чланство у Европској унији. Међутим, евидентно је да је политика ЕУ на простору Западног Балкана, у последње време запала у ћорсокак, што је проузроковано низом фактора, као што су: велика обећања (Солунска агенда), повећани трошкови, унутрашња економска криза и унутрашњи раздор у ЕУ (Брегзит и пандемија вируса COVID19), тако да се још не назире када ће и да ли ће Србија уопште бити примљена у ЕУ. Такође, након пандемије вируса COVID19 сумираће се резултати и креирати нова перспектива пољугане и озбиљно уздрмане ЕУ, што ће имплицирати њену будућу политику и озбиљно редефинисати политику проширења.

Закључак

Европска унија је у последњој деценији развила структуру, оперативни оквир и све садржајније наступа у области безбедности и одбране. Напредак постигнут у спровођењу Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ и укључивање европских одбрамбених снага у решавање безбедносних проблема указују на све значајнију улогу ЕУ у хармонизацији односа и интереса европских држава и преузимању дела заједничке одговорности у креирању европске и глобалне безбедности.

Темељ приступа Европске уније државама Западног Балкана, након криза на простору бивше Југославије, било је увођење Процеса стабилизације и придруживања. Овај процес промовише стабилност у региону, потпомаже ближе повезивање земаља Западног Балкана са Европском унијом и, коначно, помаже земљама у припремама за учлањење у Европску унију. Међутим, основа ПСП-а је политика условљавања ЕУ. Постављање услова и њихово испуњавање представљају и изузетно снажан механизам утицаја на државе које желе чланство у ЕУ. Ова политика се врло негативно манифестује у односима ЕУ и Србије. Наша држава не жели да остане изолована од интеграционих процеса у региону, Европи и свету, јер један од њених националних интереса представља укључивање у међународне организације и институције. Међутим, Србија не жели да запостави оне своје националне интересе који могу бити угрожени овим процесом.

Република Србија изражава спремност да, сагласно својој стратешкој спољнополитичкој оријентацији за приступање ЕУ, као и политици националне безбедности и одбране, прихвати дефиницију, правну структуру, као и организационе аранжмане који се тичу ЗСБП и ЗБОП Европске уније. У складу са оствареним напретком у процесу прикључења ЕУ, Србија је спремна да стави на располагање своје одбрамбене капацитете у функцију имплементације ЗСБП и ЗБОП и активно учествује у мултинационалним операцијама очувања међународног мира и безбедности. Опредељена је да своје одбрамбене потенцијале ангажује на основу Устава Републике Србије, Повеље УН и принципа међународног права.

Међутим, оно што се уочава као посебан проблем и значајно отежава односе ЕУ и Србије јесте питање Косова и Метохије. Признавање Косова од стране појединих држава у непосредном окружењу Републике Србије, као и већег броја држава чланица ЕУ, неповољно се одражава на јачање мера поверења и сарадње и успорава процес стабилизације на овим просторима.

Литература

[1] *Борбене групе Европске уније*, Појмовник, Центар за цивилно-војне односе, Београд, 2009.

[2] Вулетић В. Дејан, *НАТО и Западни Балкан*, Војно дело 7/2018, Медија центар „Одбрана”, Београд, 2019.

[3] Ејдус Филип., Савковић Марко, Драгојловић Наташа, *Ка борбеној групи Западни Балкан: визија одбрамбене интеграције Србије у ЕУ 2010-2020*, Центар за цивилно-војне односе, Београд, 2010.

[4] Етински Родољуб и др., *Основи права Европске уније*, Правни факултет, Нови Сад, 2010.

[5] Зарка Жан-Клод, *Основи институција Европске уније*, Институт Г17, Београд, 2004.

[6] Kavalski Emilian, *Extending the European Security Community: Constructing Peace in the Balkans*, Taurus Academic Studies, London, 2007.

[7] Кнежевић Милош, *Призма геополитике*, Институт за политичке студије, Београд, 2013.

[8] Ковач, М., Стојковић, Д.: *Стратегијско планирање одбране*, ЦВДИБ, Београд, 2009.

[9] Ковачевић Марко, „Утицај изградње државе на безбедносну динамику у оквиру Теорије регионалног безбедносног комплекса”, *Безбедност Западног Балкана* 6(21), Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2011.

[10] Lindley-French Julian, „Chronology of European Security and Defence”, 1945-2006., *Oxford University Press*, UK, 2007.

[11] Милутиновић С. Милан, *Утицај стратегије проширења Европске уније за Западни Балкан на одбрамбене интересе Републике Србије*, Војно дело 4/2019, Медија центар „Одбрана”, Београд, 2019.

[12] Мишчевић Тања, „Изазови за Заједничку безбедносну и одбрамбену политику Европске уније”, *Изазови европских интеграција*, бр. 15/2011, Београд, 2011.

[13] Новаковић Игор, *Водич кроз поглавље 31 претприступних преговора Србије са Европском унијом*, ISAC фонд, Центар за међународне и безбедносне послове, Београд, 2015.

[14] Петровић Јован, Штап и шаргарепа: Све што сте желели да знате о политици условљавања, а нисте смели да питате, *Безбедност западног Балкана* 2(04), Београд, 2007.

[15] Свилар Предраг, *Западни Балкан-политички контекст и медијска употреба*, Социолошки преглед, Филозофски факултет, Нови Сад, 2010.

[16] Тоје Асле, „Стратешка култура као аналитички алат”, *Безбедност Западног Балкана*, број 14, Београдска школа за студије безбедности, Београд, 2009.

[17] Ђурчић Милица, Динић Јелена, *Улога Европске уније у трансформацији безбедности Западног Балкана*, Зборник радова са међународне научне конференције „ЕРАЗ 2017“, Београд, 2017.

[18] Clark Michael, Cornish Paul, „The European Defence Project and the Prague Summit“, *International Affairs*, no 78, London, 2002.

[19] Christopher D. Cotts, *USAF, The Revenge of Europe _ NATO and the Transatlantic Relationship in the Era of the European Union*, The Walker Papers, Air University Press, September, Alabama (USA), 2005.

[20] Wallace Hellen, *Interlocking Dimensions of European Integration*, Palgrave Macmillan, London, 2001.

[21] *Преглед критеријума за проширење/приступање ЕУ*, извор: .

[22] *Nice European Council, 7-9. December 2000. Anex VI: The Presidency Conclusions, Presidency report on the European Security and Defence Policy*, извор: .

[23] *Процес стабилизације и придруживања*, Влада Републике Србије - Канцеларија за придруживање Европској унији, извор: parlament.gov.rs/upload/documents/seio/Proces_stabilizacije_i_pridruzivanja_06APR05.pdf.

[24] *The Thessaloniki agenda for the Western Balkans: Moving towards European integration*, извор: www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/genal/76201.pdf.

[25] *Treaty on European Union (Maastricht Treaty)*, Maastricht, 1993.

[26] *Treaty of Amsterdam Amending the Treaty on European Union, Title V – Provisions on a Common Foreign and Security Policy*, Article 11, Official Jurnal C 340, 10 November 1997.

[27] www.ec.europa.eu/commission/publications/eu-western-balkans-strategy-credible-enlargement-perspective_en.

[28] www.researchgate.net/figure/South-East-Europe-marine-and-river-information-systems-http-wwwseemarinereu-It-was_fig1_301718625..

[29] www.sr.wikipedia.org/sr-ec/Државе_чланице_Европске_уније.

Резиме

Одговор на транснационалне и асиметричне претње које су актуелне на светској геополитичкој позорници налази се у интеграцији националних система безбедности, јачању мултилатералних форми безбедности и колективног система међународне безбедности, као кључних чинилаца у обезбеђењу мира, стабилности и демократског развоја држава савременог света. Европска унија (у даљем тексту ЕУ) је у последњој деценији развила структуру, оперативни оквир и све садржајније наступе у области безбедности и одбране. Напредак постигнут у спровођењу Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ и укључивање европских одбрамбених снага у решавање безбедносних проблема указују на све значајнију улогу ЕУ у хармонизацији односа и интереса европских држава и преузимању дела заједничке одговорности у креирању европске и глобалне безбедности.

Овај чланак је усмерен на разматрање актуелних достигнућа ЕУ у погледу спровођења сопствене безбедносне политике, првенствено на простору Западног Балкана, у ширем смислу, и на конкретан утицај такве политике на безбедност Републике Србије, у ужем смислу. Током историје сукоба на овом подручју од деведесетих година до данас, ЕУ се позиционирала као актер који тежи да буде кључни протагониста безбедности у „свом европском дворишту“. Актуелна ситуација показује да ЕУ то још увек није и тренутно је у фази стагнације развоја и планиране трансформације своје безбедносне и одбрамбене политике у правцу у коме је била усмерена. У тренутној констелацији односа са ЕУ, Република Србија је у веома сложенем положају, решена да се придружи ЕУ, али је на таквом путу ометена разним ограничењима и условима, који чине коначно полазиште идеје о приступу ЕУ неизвесним.

Највећи изазов за Србију у погледу напретка на путу ка ЕУ је став ове организације о независности њене јужне покрајине Косово и Метохија. Водећи дипломатску борбу против признавања једнострано проглашене независности Косова и Метохије и настојећи да остане способна за самосталну одбрану као војно неутрална држава, Републици Србији је потребан „уравнотежен приступ“ спољној политици. Ово питање је највећи, али не и једини изазов на путу приступања Србије ЕУ. Постоје и питања односа Србије и Руске Федерације, наоружавања Србије руским оружјем, односа Србије и Кине и многа друга питања у вези са регионалним односима. Упркос свему наведеном, Република Србија је активно укључена у европску безбедносну и одбрамбену политику кроз учешће у одређеним програмима ЕУ, као и активно учешће војних и полицијских снага у борбеној групи HELBROC. Овај тренд ће се вероватно наставити, јер су интереси у оба смера такви да постоји потреба за интероперабилношћу и интегрисаним деловањем свих европских земаља.

С обзиром на обиман и сложен контекст разматране тематике, у чланку је разматран један, по процени аутора, суштински део овог питања, кроз анализу положаја Републике Србије у наведеном контексту, сагледавање генезе односа ЕУ и Србије и идентификације актуелних проблема на наведеној релацији, али и кроз могућност напретка сарадње и значајнијег укључивања капацитета Републике Србије у актуелну безбедносну политику ЕУ.

Кључне речи: *Европска унија, безбедносна политика, међународна безбедност, интеграције, изазов, сарадња*

© 2021 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

ТРОЈНИ ОДНОС: ДРУШТВО, ВОЈСКА И ЦИВИЛНА ВЛАСТ У КОНТЕКСТУ ПОЛИТИЧКЕ ТРАНЗИЦИЈЕ – СЛУЧАЈ СИРИЈЕ

Јелисавета Благојевић*

Достављен: 22. 02. 2021.

Кориговано: 24. 05. и 21. 06. 2021.

Прихваћен: 07. 07. 2021.

Језик рада: Српски

Тип рада: Прегледни рад

DOI број: 10.5937/vojdela2102031B

Изучавање цивилно-војних односа, са становишта политичке науке, посебно добија на актуелности у периодима транзиције, односно покушаја промјене постојећег режима кроз протесте или побуну незадовољних народних маса. На који начин ће војска реаговати, односно да ли ће остати лојална режиму или стати на страну демонстраната, поред осталог, зависи од блискости веза између војске и друштва. Етничка, национална, вјерска и друга структура војске, њена основна мисија, положај у односу на безбједносне службе, као и учешће у спровођењу репресивних мјера представљају неке од показатеља односа између војске и друштва. Циљ овог рада је испитати утицај социјалне структуре војске на њену одлуку да (не)подржи протесте, на основу сљедеће хипотезе: *Уколико структуру војске већином чине припадници владајућих етничких, секташких, племенских и сл. групација већа је вјероватноћа да ће подржати режим.* Хипотеза је тестирана на случају Сирије гдје је војска одлучила да остане уз Башара ал Асада, што је анализирано кроз њен секташко-алавитски карактер, односно идентитет вјерске секте Алавита, основне црте владавине Асадових и положај војске у том режиму. Примјеном метода анализа случаја може се закључити да случај Сирије показује да социјална структура војске одраз структуре владајуће елите, она остаје вјерна режиму, јер њен опстанак зависи од опстанка тог режима.

Кључне ријечи: *војска, транзиција, Сирија, Башар ал Асад, алавити*

* Скупштине Црне Горе, Парламентарни институт, Подгорица,
jelisaveta.blagojevic@skupstina.me

Дио овог рада представља дио докторске дисертације под називом: „Улога војске у арапским режимима и транзицијама. Студије случајева: Тунис, Египат, Бахреин, Сирија, Либија и Јемен“, која је одбрањена на Факултету политичких наука Универзитета Црне Горе у Подгорици, 20. јула 2020. године.

Увод

Улога војске у моментима покушаја промјене постојећег режима, односно антирежимских протеста, у великој мјери зависи од односа војске са друштвом. Социјална компонента анализе војске у режимима који су се суочили са промјеном посебно долази до изражаја у друштвима у којима су владајуће структуре, укључујући војску, засноване на етничкој, вјерској, секташкој или другој припадности. То је нарочито присуствено у случајевима када владајућа групација припада мањинској заједници, при чему власт одржава регрутовањем припадника своје заједнице у државне институције. На тај начин ствара себи одане оружане снаге, укључујући како војнике, тако и припаднике снага безбједности.

Са друге стране, тиме се подстиче незадовољство код припадника већинске етничке, вјерске, секташке или друге групације које се често и јавно манифестује у форми протеста који се могу претворити и у побуну, па чак ескалирати и у грађански рат. То одсликава случај Сирије, односно владавина Башара ал Асада (*Bashar al-Assad*) која се, у марту 2011. године, суочила са немирима. Асад је припадник секте Алавита која чини 11% становништва Сирије, а свој утицај стекла је у војсци још током француске управе, када је, због своје вјерне службе, добила привилегован положај. Са друге стране, већину становништва чине припадници вјерске заједнице сунита, који нијесу заступљени у државним структурама, посебно не на руководећим позицијама. То је један од разлога због којих су они покренули протесте против Асадовог режима.

У раду је представљена и кратка концептуална анализа цивилно-војних односа, фактора који их одређују, укључујући политичку транзицију. У том контексту објашњен је утицај социјалне структуре војске на њену одлуку да подржи *демонстранте* или стане на страну режима у случају побуне. То је анализирано кроз приказ социјалне структуре и идентитета владајуће професионалне групе у Сирији – Алавита, основних особина затвореног ауторитарног режима Асадових у периоду од 1970. до 2011. године и, на крају, улоге војске у „Сиријском прољећу“.

Концептуална анализа: Цивилно-војни односи у периоду политичке транзиције

Будући да цивилно-војни односи обухватају цијелокупан опсег односа између војске и друштва на сваком нивоу,¹ њихово изучавање спада како у област политичких наука, тако и социологије, права, филозофије, психологије, антропологије, економије, војних наука и сличних научних дисциплина. Проблематика односа између цивилних и војних власти садржана је у питању које је Платон поставио у дјелу *Држава*, као и пјесник Јувенал у старом Риму: *Ко ће чувати*

¹ Peter D. Feaver, „Civil-Military Relations”, *Annual Reviews Political Science*, 2, 1999.

чувапе? (*Quis custodiet ipsos custodes?*).² Питање одсликава ситуацију у којој је војсци – институцији која је створена да штити друштво – дато довољно прерогатива да постане пријетња истом.

Међу факторима који детерминишу цивилно-војне односе³ налазе се и они који произилазе из транзиције у нови систем и који су, с обзиром на циљ и сврху рада, описани у наставку. Прегледом литературе у области транзитологије, идентификоване су три могуће улоге војске у транзиционом процесу: промотивна, опструктивна и хибридна. Промотивна улога војске подразумева да војска у случају јавног манифестовања народног незадовољства постојећим режимом власти кроз захтјеве за њену смјену, подржи те захтјеве и допринесе свргавању актуелног режима, а потом политички простор препусти цивилним лидерима. У случају да војска остане лојална режиму сматра се да има опструктивну улогу, јер својом позицијом онемогућава промјену у складу са захтјевима *демонстраната* који представљају већинску вољу становништва одређене државе.⁴ Хибридна улога војске подразумева спој одређених промотивних и опструктивних елемената. Другим ријечима, војска може да помогне свргавању омраженог режима, али да се потом не повуче у касарне већ почне да омета процес транзиције кроз политизацију свог дјеловања.

Једна од кључних варијабли у објашњавању позиције војске у транзицији, односно промјени политичког режима, према Хуану Линцу (*Juan Linz*) и Алфред Степану,⁵ јесте позиција и улога војске у претходном режиму. Идентификовањем позиције војске у војним режимима, једнопартијским и личним диктатурама, те њеним утицајем на модел и резултат транзиције бавили су се Ендрију Хејвуд (*Andrew Heywood*)⁶ и Самуел Хантингтон (*Samuel Huntington*)⁷ као и Срђан Дармановић⁸. Улогу војске у изласку из војних режима и периоду успостављања и консолидације новог режима сматрају опструктивном, из личних диктатура промотивном, а у случају једнопартијских система идентификују обе могуће улоге.

У анализи позиције војске у недемократском режиму, могу се идентификовати четири димензије, односно независне варијабле које детерминишу улогу војске у процесу транзиције:

² Milorad Timotić, „Civilno-vojni odnosi i načela civilne kontrole vojske”, u: Miroslav Hadžić (ur.), *Civilna kontrola vojske i policije*, Medija centar, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2000, str. 5.

³ Peter D. Feaver, „Civil-Military Relations”, op. cit., pp. 222-224.

⁴ Jelisaveta Blagojević, „Civilno-vojni odnosi u arapskim režimima”, u: Sonja Tomović Šundić, (ur.), *Mediteranski politikološki djalozi – Izgradnja stabilnosti i društvenog konsenzusa u post-socijalističkim društvima*, Zbornik radova, Univerzitet Crne Gore, Fakultet političkih nauka, Podgorica, 2015, str. 161.

⁵ Huan Linz, Alfred Stepan, *Demokratska tranzicija i konsolidacija: Južna Evropa, Južna Amerika i postkomunistička Evropa*, „Filip Višnjić”, Beograd, 1998.

⁶ Andrew Heywood, *Politika*, CLIO, Beograd, 2004.

⁷ Samuel P. Huntington, *Treći talas: Demokratizacija na izmaku dvadesetog veka*, Politička kultura, Zagreb, CID, Podgorica, 2004.

⁸ Srđan Darmanović, „Demokratske tranzicije i konsolidacije u južnoj i istočnoj Evropi”, *Doktorska disertacija*, Pravni fakultet, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, 2002.

– *институционално-правна димензија*, која подразумева институционални или патримонијални карактер војске, њену укљученост у административни апарат, дјеловање у одговарајућим правним оквирима, однос војске као институције и паралелних безбједносних служби;

– *економска димензија*, која се одсликава кроз економску позицију војске, односно удио војних трошкова у државном буџету, власништво или удио власништва у компанијама;

– *социјална димензија*, која подразумева етничку, националну, племенску и другу структуру војске, као и њен однос са друштвом, тј. чињеницу да режим (не)ужива легитимитет у очима војника, генерала, јавности; (не)учешће војника у кршењу људских права и сл.;

– *едукативно-вриједносна димензија*, која се односи на начин образовања и усавршавања припадника војске, обуке војника у иностранству и сл.

Како је наведено у уводном дијелу, овај рад се фокусира на објашњење дијела социјалне димензије који се односи на питање структуре војске у односу на структуру владајућег система, односно владајуће елите. Ради разумевања разлога због којих је сиријска војска остала лојална Асаду услед побуне у марту 2011. године, у наставку рада описан је идентитет конфесионалне групе Алавита, као и особености режима Асадових.

Идентитет владајуће конфесионалне групе – Алавита

Најбројнију етничку групацију у Сирији чине Арапи (90,3%), док Курди, Јермени и остали чине око 9,7% популације. Најдоминантнија религија је ислам, односно 87% становника су припадници исламске вјероисповијести, од којих су 74% сунити, а 13% алавити, исмаилити и шиити. Хришћана, углавном грчких православаца, унијата и несторијанаца, има око 10%, а друза око три посто.¹⁰

Алавити су смјештени у подручју око Латакије и Тартуса на сјевероистоку медитеранске обале, близу границе са Турском.

Прије француске управе над овом територијом били су познати под називом нусајрити, по оснивачу секте Мухамеду ибн Нусаиру ал Намири (*Muhammad ibn Nuṣayr al-Numayri*). С обзиром на то да нијесу ишли у џамије, те да су Алију давали предност над пророком Мухамедом и празновали неке хришћанске празнике сунити су их сматрали немуслиманима.¹¹ Своју припадност исламској вјероисповијести алавити су доказивали годинама, посебно од тренутка добијања заштићеног статуса под француском управом која је обезбиједила да муфтија

⁹ Jelisaveta Blagojević, „Civilno-vojni odnosi u arapskim režimima”, op. cit., 2015, str. 163.

¹⁰ Vlatko Cvrtila, „Sirija”, u: Mirjana Kasapović (ur.), *Bliski istok*, Fakultet političkih nauka, Zagreb, 2016, str. 326.

¹¹ Dragan V. Todorović, „Sunitsko-šiitski raskol i njegove posledice na bezbednost u regionu Bliskog istoka”, *Doktorska disertacija*, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2016, str. 196.

Палестине Мухамед Амин ал Хусеини (*Mohammed Amin al-Husseini*) објави фетву којом алавите признаје за муслимане.¹²

Након што је Хафез ал Асад (*Hafez al- Assad*) који је био припадник секте Алавита, ступио на функцију предсједника државе 1971. године, сунити су јасно изражавали незадовољство, сматрајући да предсједник није муслиман. Међутим, Хафез је настојао да обезбиједи религијски легитимитет, односно докаже припадност шиитима кроз блиске контакте са Ираном након Исламске револуције 1979. године, када су алавити слати да проучавају имањатску доктрину, те, *интер алиа*, одлазак на јавне молитве и отварање хусејнија.¹³ Хафезов наслједник Башар ал Асад својим дјеловањем настојао је да ојача легитимитет алавита као муслимана, при чему је промовисао вјерску толеранцију и гушио екстремне облике вјерског поступања. Међутим, дио сунитске већине је константно био незадовољан, посебно чињеницом да је алавит и пријатељ Ирана на челу државе, те да шиити имају привилеговану позицију.

Посебан допринос оваквој позицији алавита произилази из чињенице да је БААС партија владајућа политичка снага у држави и друштву Сирије више од пола вијека.¹⁴ Алавити су показали високу спремност и интересовање за бањене политиком и постали су доминантни у руководству партије БААС.¹⁵

Године 1964. дошло је до конфликта између алавитског режима и сунита који су напали снаге безбједности предвођени имамом џамије Ал Султан из Хаме. Након уништења џамије бијес сунита према режиму је порастао, али је на крају угушен. У даљој владавини партија БААС била је суочена са проблемима. Осамдесетих година дошло је до оштрог сукоба са Муслиманском браћом чија је упоришта у Хами власт бомбардовала и гранатирала како би потпуно елиминисала њихово дјеловање.¹⁶ Но, наредни период владавине шиитске мањинске конфесионалне гупе Алавита одликовао је висок степен вјерске и националне толеранције, односно Сирија је постала једна од најтолерантнијих арапских држава у којој су државни празници били и православни и католички Божић и Ускрс.¹⁷

Ипак, четрдесет петогодишња владавина алавита наишла је на противљење сунитске опозиције, укључујући и терористичке групе: Исламску државу и Џабхат ал Нусру. Криза и рат у Сирији, који трају од 2011. године до данас, отпочели су са намјером да већински сунити преузму власт над мањинским ала-

¹² Martin Kramer, *Arab Awakening and Islamic Revival: The Politics of Ideas in the Middle East*, Transaction Publishers, London, 2009.

¹³ Dragan V. Todorović, „Sunitsko-šiitski raskol i njegove posledice na bezbednost u regionu Bliskog istoka“, op. cit., str. 197.

¹⁴ Ibid, str. 198.

¹⁵ David W. Lesch, *The New Lion of Damascus, Bashar al-Asad and Modern Syria*. Yale University Press, New Haven and London, 2005, pp. 6-7.

¹⁶ William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, Westview Press, Boulder, 2013, p. 423.

¹⁷ Dragan V. Todorović, „Sunitsko-šiitski raskol i njegove posledice na bezbednost u regionu Bliskog Istoka“, op. cit., str. 267.

витима и тиме промијене конфесионалани баланс снага. Саудијска Арабија је одмах изразила подршку сиријској сунитској опозицији с обзиром на то да јој није у интересу да на власти у Сирији буде шиитска секта блиска Ирану. С друге стране, Иран је показао јасну подршку Асаду, односно алавитима. Поред тога, у сукоб су укључени Катар, Уједињени Арапски Емирати, Турска, ирачке шиитске групе и либански Хезболах.¹⁸

Затворени ауторитарни режим Асадових у периоду од 1970. до 2011.

Првих двадесетак година сиријске независности обиљежила је честа и директна интервенција војних снага у политички живот земље, односно вршење промене власти путем војних удара. Овај период нестабилности окончан је доласком на мјесто предсједника Сирије припадника алавитске вјерске заједнице Хафеза ал Асада који је, успостављајући чврсту, централизовану и стабилну структуру власти, на тој позицији остао до смрти 2000. године.¹⁹

Он је централизовао власт, стабилизовао државу и економски је ојачао захваљујући открићу нафте. Повећавао је војни буџет и војну спремност услед израелске пријетње,²⁰ те ојачао регионалну позицију Сирије.²¹ Извор легитимитета његове власти био је он сам – као промишљен, одлучан и храбар лидер, а не избори или партија БААС.²²

Након његове смрти наслијеђује га син Башар ал Асад који влада Сиријом до данас. Као војни љекар Башар је 1994. године уписао војну академију, да би 1998. године постао заповиједник сиријске окупације Либана. За предсједника Сирије изабран је 2000. и 2007. године – оба пута без противкандидата, са преко 90% гласова. Такође, након појаве сукоба 2014. године одржани су предсједнички избори са излазношћу бирача од 73,4%, на којима је Башар освојио преко 88% гласова.²³

На почетку своје владавине заговарао је политичке и економске реформе. То је наводно обећавало његово образовање у Уједињеном Краљевству, отвореност ка Западу,²⁴ и то што је био технофил. Штавише, ослободио је политичке затворенике, либерализовао приступ страним медијима и покренуо антико-

¹⁸ Ibid, 262.

¹⁹ Richard T. Antoun and Donald Quataert, *Syria: Society, Culture, and Polity*, State University of New York Press, Albany, 1991.

²⁰ William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, op. cit, p. 415.

²¹ Raymond Hinnebusch, David Lesch, „Syrian Arab Republic”, in: Mark Gasiorowski (ed.), *The Government and Politics of the Middle East and North Africa*, 7th ed, Westview Press, Boulder 2014, p. 274.

²² William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, op. cit., p. 417.

²³ Mary Casey-Baker, „Syrian President Bashar Al-Assad Wins Re-Election”, *Foreign Policy*, 5 June 2014.

²⁴ Ibid, p. 370.

рупцијску кампању. Но, убрзо се показало да Башаровој демократији недостају бројни елементи. Сматрао је да је Сирија сувише фрагилна за брзу демократију и да је стабилност друштва приоритет. Другим ријечима, стратешки циљ Башара, као и његовог оца, био је опстанак режима.²⁵

Табела – Кључне разлике између старе и нове гарде режима Асадових

Стара гарда	Млада гарда
Прва генерација, борба за власт	Друга генерација, рођена у привилегијама
Лична лојалност Хафез Ал Асаду	Мање личне лојалности, стечена права
Аутократски стил владања	Консултације и консензус
Централизовано доношење одлука	Децентрализовано доношење одлука
Јасно дефинисана власт/ауторитет	Двосмисленост власти/ауторитет
Слабе везе са западном културом	Образовани на Западу – САД, УК
Социјалисти и арапски националисти	Идеолошки прагматичари
Државно контролисана економија	Широка подршка приватној економији
Војне технократе са ратним искуством	Академске технократе, без ратног искуства

Извор: Shmuel Bar, „Bashar's Syria: The Regime and its Strategic Worldview”, p. 384

„Сиријско прољеће” и улога војске

Корупција, непотизам, клептократија и висока стопа незапослености довели су до масовних протеста против дугогодишњих режима у арапском свијету крајем 2010. и почетком 2011. године, познатих под називом „Арапско прољеће”. Окидач за манифестацију акумулираног незадовољства било је јавно самоспаљивање уличног продавца 26-годишњег Мухамеда Буазизија (*Mohamed Bouazizi*) у Тунису, што је довело до пада двадесет трогодишње владавине Зине ал Абдин Бен Алија (*Zine al-Abidine Ben Ali*). Убрзо су протести захватили и друге земље, те довели до збацивања са власти Мухамеда Хосни Саида Мубарака (*Muhammad Hosni El Sayed Mubarak*) у Египту; затим Муамера Мухамед Абу Минијар ал Гадафија (*Muammar Muhammad Abu Minyar al-Gaddafi*), који је убијен у грађанском рату уз интервенцију снага НАТО-а, те одласка с власти Али Абдулах Салеха (*Ali Abdullah Saleh*) у Јемену, такође, услед народних побуна и страног притиска. До масовних антирежимских протеста дошло је и у Бахреину, али су гушени уз војну интервенцију Саудијске Арабије.²⁶

²⁵ Ibid, p. 371.

²⁶ Jelisaveta Blagojević i Radenko Ščekić, „Politička previranja u Arapskom svijetu: Nestabilnosti i priliv migranata na Zapadni Balkan”, *Annales - Analiza Istarske In Mediteranske Studije-Series. Historia et Sociologia*, Vol. 27, No. 3, 2017, pp. 540-541.

Након пада дугогодишњих лидера у Тунису и Египту, у марту 2011. године долази до протеста и у сиријском граду Дара (*Daraa*). Режим је одговорио силом и убиством преко 1.000 *демонстраната*, што је довело до захтјева за смјеном Башара и грађанског рата који траје до данас.²⁷

Слабости Башарове владавине Сиријом огледале су се у слабљењу партије БААС, као и непостизању одговарајућег економског раста. Заправо, основне карактеристике сиријске економије биле су висока стопа незапослености, трговински дебаланс, инфлација и буџетски дефицит. Економија се, у великој мјери, заснивала на приходима од производње нафте која је чинила 20% БДП-а, двије трећине извоза и половину владиних прихода.

Као једну од главних препрека за спровођење економских реформи Башар је идентификовао партију БААС и уније радника и сељака. Стога, отпочело је слабљење ових структура, а Башар се све више ослањао на породицу, утицајне алавите и технократе који нијесу имали подршку социјалне базе.

За разлику од Туниса и Египта, гдје је војска подржала демонстранте, те Либије и Јемена гдје се подијелила на присталице и противнике режима, војска Сирије је, слично војсци Бахреина, усљед протеста становништва и захтјева за оставку дугогодишњег лидера, одлучила да пружи подршку очувању власти лидера и његовог режима уз незнатна дезертирања у нижим родовима војске. Разлози оваквог поступања војске описани су и објашњени у наставку текста кроз идентификовање позиције војске у режиму Асада, њене социјалне структуре, повезаности са друштвом, као и осталих дефинисаних димензија анализе.

Позиција војске у режиму Асадових, односно њен утицај на почетак, ток и резултат протеста детерминисан је, прије свега, природом и карактером самог режима. У складу са претходно представљеном класификацијом режима коју су дефинисали Хејвуд, Хантингтон и Дармановић, а на основу карактеристика режима описаних у претходном поглављу, јасно је да режим Хафеза и Башара Асада представља личну диктатуру, односно личну владавину засновану на патримонијалној култури, стварању култа личности, фингиране опозиције, те псеудоидеологије.

Војска је у таквом систему, посматрано кроз институционално-правну димензију, била политички маргинализована и патримонијалне природе. Што се тиче правне регулативе, према Уставу (члан 40 и 109) из 1973. године,²⁸ који је важио до доношења новог 2012. године, предсједник је именовао и разрешавао дужности војне официре, а војна служба је била обавезна. Устав (члан 46 и 106) из 2012. године²⁹ обухвата одредбе истог садржаја. Хафез је кроз регрутовање и одлучивање о напредовању у војсци на етно-религијској основи вршио контролу оружаних снага због страха од војног удара који је био основни елемент политичког живота Сирије у периоду од 1949. до 1970. године, када је било више од 14 удара. Принцип меритократије примјењивао се у случају младих официра и нижих војних родова, док су руководеће војне позиције заузимале лојалне личности. Често је ротирао високе

²⁷ Raymond Hinnebusch, David Lesch, „Syrian Arab Republic”, op. cit., p. 270.

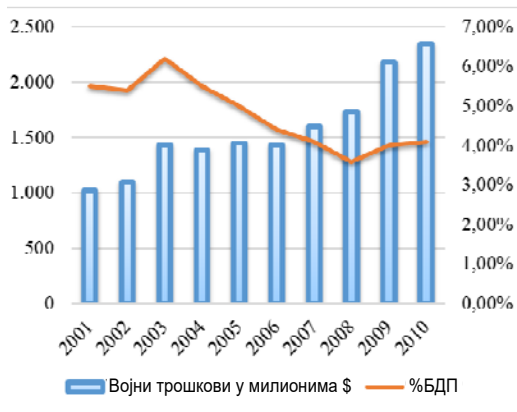
²⁸ „The Syrian Constitution – 1973”, Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center, 5 December 2012.

²⁹ „Constitution of the Syrian Arab Republic – 2012”, *Voltaire Network*, Damask, 26 February 2012.

војне официре ради онемогућавања концентрисања моћи.³⁰ Доношење војних одлука било је врло централизовано, односно о свему је одлучивао предсједник. Степен оданости војске Асаду најбоље показује убиство најмање 10.000 људи у Хами 1982. године ради гушења побуне исламиста.³¹ Убрзани напредак Башара на војној гљестивици и именовање за врховног команданта снага након братове смрти указује на значај лојалности војске владару. По преузимању власти, Башар је већину официра старог режима замијенио младим официрима, првенствено кроз принудно пензионисање официра преко 60 година старости.³² Покренуо је антикорупцијске реформе у редовима војске, али без успјеха, будући да су патримонијализам, кронизам и фаворизам остале основне карактеристике оружаних снага.

У едукативно-вриједносном смислу војници су обучавани у војним школама, укључујући Војну академију ал Асад у Алепу, Војну академију у Хомсу, која је основана 1933. године за вријеме француске мандатне управе над Сиријом,³³ као и совјетске, а касније руске војне академије.

Анализа економске позиције војске указује на то да она није имала економских активности, односно власништво или удио власништва у компанијама, а удио војних трошкова у БДП-у земље износио је 4,1% у 2010. години.

Табела 18: Војна издвајања Сирије (2001–2010)

Година	Трошкови у милионима \$	%БДП
2001.	1.023	5,5%
2002.	1.103	5,4%
2003.	1.436	6,2%
2004.	1.389	5,5%
2005.	1.450	5,0%
2006.	1.435	4,4%
2007.	1.599	4,1%
2008.	1.732	3,6%
2009.	2.182	4,0%
2010.	2.346	4,1%
2011.	2.495	–
2012–2015.	Не постоје подаци	–

Графикон – Војна издвајања Сирије од 2001. до 2010.

Извор: SIPRI Syria: Military Expenditure Database 2019.

³⁰ Florence Gaub, „Arab armies: Agents of change? Before and after 2011”, *ISSUE- Chaillot Papers* 131, EU Institute for Security Studies, 2014, p. 37.

³¹ William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, op. cit, p. 423.

³² Shmuel Bar, „Bashar's Syria: The Regime and its Strategic Worldview”, *Comparative Strategy*, Vol. 25, No. 5, 2006, p. 371.

³³ Military School Directory. Dostupno na: <https://militaryschooldirectory.com/syria-al-assad-military-academy/> (20.06.2021)

Што се тиче социјалне димензије евидентно је да је војска имала слабе везе са друштвом, с обзиром на то да алавити чине 70% каријерних војника у оквиру сиријских оружаних снага, иако представљају само 11% популације. Штавише, чине 80–90% официрског корпуса.³⁴ У већини елитних војних јединица налазе се искључиво алавити под командом блиских Асадових рођака. Такође, јединице чији су припадници већински сунити под контролом су оних јединица у којима доминирају алавити, те су заступљени у нижим редовима војске. То објашњава дезертирање у тим редовима услед протеста 2011. године, као и подршку војног руководства и елитних јединица опстанку Асадовог режима. За разлику од војске Либије и Јемена, војску Сирије одликује кохерентност, јединство и институционализованост. То објашњава чињеница да су алавити у Сирији, као и сунити у Бахреину, борбу против демонстраната перципирали као борбу за сопствени опстанак, односно опстанак своје секте.

Четврта дивизија има најбоље наоружање и представља највећу јединицу војске са 40–50.000 припадника на челу са Башаровим братом Махером ал Асадом (*Maher al-Asad*). Сви припадници четврте бригаде су алавити и имају најсофистицираније руско наоружање. Ова дивизија је омогућила бројне побједице над побуњеницима. Такође, значајну подршку Асад је имао од незваничних паравојних јединица

Само 3% војника дезертирало је током рата, што је било, углавном, индивидуалног карактера, прије него што су цијеле јединице војске отказале послушност, те није дошло до колапса војне структуре. Како је током историје мијењала стране, војска није симболизовала национално јединство, па се самим тим, и поред каснијег рата са Израелом и снажног панарабистичког наратива, више идентификовала са режимом, него са државом.³⁵

Може се закључити да реакцију војске, а самим тим и опстанак режима, објашњавају сљедеће варијабле: патримонијалан карактер војске, доминација алавита у војним структурама, учешће војника у кршењу људских права, зависност очувања институционалних интереса војске од опстанка режима, магнитуда и састав протеста, односно чињеница да су побуњеници већином припадници нережимске вјерске секте – сунита. Евидентно је да социјална димензија анализе позиције војске у режиму Асадових има највећу експланаторну моћ када је у питању реакција и улога војске, прије свега у антирежимским протестима, а затим у побуни, односно грађанском рату. Такође, институционално-правна анализа указује на политизовану позицију војске, што је, такође, у великој мјери детерминисано њеном социјалном структуром, односно припадношћу војника једној вјерској секти. Економска и едукативно-вриједносна димензија немају велики експланаторни потенцијал на случају Сирије с обзиром на то да војска није имала значајну економску позицију, а образовање и обуке нијесу обезбиједиле њену неутралност, односно независност од владара.

³⁴ Derek Lutterbeck, *Arab Uprisings and Armed Forces: Between Openness and Resistance*, DCAF, 2011, p. 46.

³⁵ Florence Gaub, „Arab armies: Agents of change? Before and after 2011”, op. cit, p. 36.

Умјесто закључка

Цивилно-војни односи који су обликовали развој Сирије од стицања независности 1946. године прошли су кроз двије фазе: прву, у периоду од 1949. до 1971. године, када се догодило четрнаест војних удара, а војска је директно вршила политичку власт и другу, од 1971. године до данас, коју карактерише цивилни режим Хафеза ал Асада и потом његовог сина Башара ал Асада. Асадови су успоставили цивилну контролу над војском, односно ниво конфликта са цивилним властима је на ниском нивоу, а ни ниво прерогатива није висок. Међутим, слично војсци Бахреина, војска Сирије представља инструмент за реализацију политичких и других циљева и заштиту интереса владајуће фамилије Асад.

Припадници сиријских оружаних снага су пружили отпор побуњеницима због високог степена патримонијализма и непостојања ближих односа са друштвом, као и због чињенице да уживају привилегован положај у сиријској политици. С друге стране, мало је вјероватно да ће неорганизована и фрагментирана опозиција унаприједити њихов статус. Штавише, оне су током рата постале корумпираније, мање професионалне, те изоловане од ширег друштва. Војне мреже непотизма и патронаже, развијене и прије немира 2011. године, претвориле су официрске корпусе у клептократске организације.

Чињеница да војску доминантно чине представници једне вјерске секте, одредила је њену позицију усљед антирежимске побуне, односно потврдила хипотезу рада да случај Сирије показује да уколико структуру војске већином чине припадници владајућих етничких, секташких, племенских и сл. групација већа је вјероватноћа да ће подржати режим, односно имати опструктивну улогу у транзицији. Битно је истаћи да објекат оданости сиријске војске није држава и служба свом народу већ Асадов систем власти који ју је створио и без којег она не би ни постојала.

Изучавање овог питања значајно је ради унапређења литературе у области транзитологије, међународних односа и компаративне политике, те представља основу за подробније изучавање ове не тако заступљене тематике у земљама региона Западног Балкана. То је посебно важно јер нестабилност са арапских простора утиче и на Балкан, што се од 2015. године манифестује великим приливом миграната. При томе, илегалне миграције стварају услове за унапређење организованог криминала, посебно трафикинга људима.

Spisak korišćene literature

- [1] Andrew Heywood, *Politika*, CLIO, Beograd, 2004.
- [2] „Constitution of the Syrian Arab Republic – 2012”, *Voltaire Network*, Damask, 26 February 2012, <http://www.voltairenet.org/article173033.html>, 11/02/2021.
- [3] Derek Lutterbeck, *Arab Uprisings and Armed Forces: Between Openness and Resistance*, DCAF, 2011.
- [4] Dragan V. Todorović, „Sunitsko-šiiitski raskol i njegove posledice na bezbednost u regionu Bliskog istoka”, *Doktorska disertacija*, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2016.

[5] Florence Gaub, „Arab armies: Agents of change? Before and after 2011”. *ISSUE-Chaillot Papers* 131, EU Institute for Security Studies, 2014.

[6] Huan Linc, Alfred Stepan, *Demokratska tranzicija i konsolidacija: Južna Evropa, Južna Amerika i postkomunistička Evropa*, „Filip Višnjić”, Beograd, 1998.

[7] Jelisaveta Blagojević, „Civilno-vojni odnosi u arapskim režimima”, u: Sonja Tomović Šundić, (ur.), *Mediteranski politikološki dijalozi – Izgradnja stabilnosti i društvenog konsenzusa u post-socijalističkim društvima*, Zbornik radova, Univerzitet Crne Gore, Fakultet političkih nauka, Podgorica, 2015, str. 159-171.

[8] Jelisaveta Blagojević i Radenko Ščekić, „Politička previranja u Arapskom svijetu: Nestabilnosti i priliv migranata na Zapadni Balkan”, *Annales - Anali za Istrske In Mediteranske Studije-Series. Historia et Sociologia*, Vol. 27, No. 3, 2017, pp. 546–549. Dostupan na: http://zdjp.si/wp-content/uploads/2017/12/ASHS_27-2017-3_BLAGOJEVI%04%86.pdf (4.1.2018)

[9] Jörg Michael Dostal, „Transnational war in Syria: The Eisenhower Doctrine in the 21st Century?”, *Romanian Political Science Review*, Vol. 16, No. 2, 2016, pp. 172-217

[10] David W. Lesch, *The New Lion of Damascus, Bashar al-Asad and Modern Syria*. Yale University Press, New Haven and London, 2005.

[11] Martin Kramer, *Arab Awakening and Islamic Revival: The Politics of Ideas in the Middle East*, Transaction Publishers, London, 2009.

[12] Mary Casey-Baker, „Syrian President Bashar Al-Assad Wins Re-Election”, *Foreign Policy*, 5 June 2014, <https://foreignpolicy.com/2014/06/05/syrian-president-bashar-al-assad-wins-re-election/>, 12/02/2021

[13] Military School Directory. Dostupno na: <https://militaryschooldirectory.com/syria-al-assad-military-academy/> (20.06.2021)

[14] Milorad Timotić, „Civilno-vojni odnosi i načela civilne kontrole vojske”, u: Miroslav Hadžić (ur.), *Civilna kontrola vojske i policije*, Medija centar, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2000, str. 5- 29.

[15] Peter D. Feaver, „Civil-Military Relations”, *Annual Reviews Political Science*, 2, 1999, pp. 211–241

[16] Raymond Hinnebusch, David Lesch, „Syrian Arab Republic”, in: Mark Gasiorowski (ed.), *The Government and Politics of the Middle East and North Africa*, 7th ed, Westview Press, Boulder 2014, pp. 255-281.

[17] Richard T. Antoun and Donald Quataert, *Syria: Society, Culture, and Polity*, State University of New York Press, Albany, 1991.

[18] Samuel P. Huntington, *Treći talas: Demokratizacija na izmaku dvadesetog veka*, Politička kultura, Zagreb, CID, Podgorica, 2004.

[19] Shmuel Bar, „Bashar’s Syria: The Regime and its Strategic Worldview”, *Comparative Strategy*, Vol. 25, No. 5, 2006, pp. 353-445.

[20] SIPRI Syria: *Military Expenditure Database 2019*, <https://www.sipri.org/databases/milex>, 06/02/2021

[21] Srđan Darmanović, „Demokratske tranzicije i konsolidacije u južnoj i istočnoj Evropi”, *Doktorska disertacija*, Pravni fakultet, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, 2002.

[22] Vlatko Cvrtila, „Sirija”, u: Mirjana Kasapović (ur.), *Bliski istok*, Fakultet političkih nauka, Zagreb, 2016, str. 314-352.

[23] „The Syrian Constitution – 1973”, *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center*, 5 December 2012, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/50255>, 11/02/2021.

[24] William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, Westview Press, Boulder, 2013.

Резиме

Изучавање цивилно-војних односа, са становишта политичке науке, посебно добија на актуелности у периодима транзиције, односно покушаја промјене постојећег режима кроз протесте или побуну незадовољних народних маса. На који начин ће војска реаговати у тим моментима, односно да ли ће остати лојална режиму или стати на страну демонстраната, између осталог, зависи од блискости веза између војске и друштва. Циљ овог рада је испитати утицај социјалне структуре војске на њену одлуку да (не)подржи демонстранте, на основу сљедеће хипотезе: Уколико структуру војске већином чине припадници владајућих етничких, секташких, племенских и сл. групација већа је вјероватноћа да ће подржати режим. Хипотеза је тестирана на случају Сирије, гдје је војска одлучила да остане уз Башара ал Асада, што је анализирано кроз њен секташко-алавитски карактер, односно идентитет вјерске секте Алавита, основне црте владавине Асатових и положај војске у том режиму.

Башар ал-Асад је наслиједио положај предсједника Сирије од свог оца Хафеза ал-Асада, који је власт преузео у војном пучу. Породица Асад је дио вјерске секте Алавита, која чини 11% становништва. Алавити су учврстили свој положај током француске владавине захваљујући доминантном положају у војсци, који је постао један од основних инструмената за успостављање властитог политичког система. Већина сунитских вјерских заједница је била заступљена у нижим војним чиновима. То објашњава дезертерство у тим чиновима током сукоба, као и подршку опстанку Асадовог режима од стране војног руководства и елитних јединица. Осим поменутог занемарљивог дезертерства, сиријску војску карактеришу кохерентност, јединство и институционализација. То се објашњава чињеницом да су Алавити у Сирији борбу против демонстраната доживљавали као борбу за властити опстанак, односно опстанак своје секте. Ови закључци су резултати примјене методе анализе случаја.

Кључне ријечи: *војска, транзиција, Сирија, Башар ал Асад, Алавити*

© 2021 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodeo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

БАТАЉОНСКЕ ТАКТИЧКЕ ГРУПЕ ОРУЖАНИХ СНАГА РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ У ИЗМЕЊЕНОЈ ФИЗИОНОМИЈИ САВРЕМЕНИХ СУКОБА*

Мирослав Митровић**
Драган Бојанић***

Достављен: 13. 12. 2020.

Језик рада: Српски

Кориговано: 14. 04, 26. 05, 30. 06 и 22. 06. 2021.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 23. 06. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdela2102044M

Измењени амбијент одвијања актуелних сукоба, његова хибридна и нелинеарност утичу на оправданост постојања претпоставке да ће операције у више домена постати нова метода извршења операција руске војске. Борбене групе Оружаних снага Руске Федерације (ОС РФ) у пракси су препознате као батаљонске тактичке групе (БТГ). Настале су као одговор на исказане проблеме у ангажовању састава ОС Русије у локалним и малим ратовима, а у оквиру опште трансформације ОС РФ, засноване на измењеним геополитичким и стратешким околностима. Основу БТГ чине састави из активних бригада ОС РФ, који се креирају модуларно у сагласју са исказаним потребама и очекиваним карактеристикама дејстава. Први ангажман БТГ ОС РФ имале су у сукобу у Украјини, на основу чијих искустава се њихова организација и ангажовање знатно унапредило. Актуелни ангажман у сукобу у Сирији значајно доприноси сазревању концепта примене БТГ у експедиционим дејствима ОС РФ. Може се очекивати да ће БТГ ОС РФ и у будућим жариштима имати све значајнију улогу, као одговор на практичне захтеве савремених хибридних ратова.

Кључне речи: *физиономија савремених сукоба, хибридно ратовање, БТГ, недржавни актери*

* Чланак је резултат рада на научноистраживачком пројекту „Физиономија савремених оружаних сукоба”, који се реализује на основу Плана научноистраживачке делатности у МО и ВС за 2021. годину, број 2-2.

** Универзитет одбране у Београду, Институт за стратегијска истраживања, Београд, miroslav.mitrovic@mod.gov.rs

*** Универзитет одбране у Београду, Институт за стратегијска истраживања, Београд.

Увод

Анализа физиономије савремених сукоба последњих деценија показује да брзи развој науке и технологије доноси значајне промене у природи оружане борбе. Међународни актери, учесници у тим сукобима (СР Југославија, Ирак 2003. године, Грузија, Либија, Тунис, Сирија, Украјина), активно промовишу методе ратова новог типа, или такозване хибридне ратове, који се заснивају на невојним мерама. Истовремено се бришу границе између ратног стања и мира. У прилог томе говори Роберт О. Ворк (*Robert O. Work*), некадашњи заменик америчког министра одбране, у свом говору одржаном на Стратешкој конференцији америчког војног колеџа у априлу 2015, у којем је изнео своје мишљење о правцу развоја копнених снага: „Ако су улице Багдада и авганистанске долине лабораторије за нерегуларно ратовање, верујем да ће копнене снаге све више морати да се припремају за будући хибридни рат”.¹ А две године пре њега, руски начелник Генералштаба Валериј Герасимов (*Герасимов Валерий*), у свом много пута цитираном чланку „Вредност науке у предвиђању”, разматрајући нове изазове који захтевају преиспитивање облика и метода ратовања, поставља следећа питања: „Шта је модерно ратовање, на шта треба бити спремна војска, чиме треба да буде наоружана? Само одговорима на њих моћи ћемо дугорочно да одредимо правце изградње и развоја оружаних снага. Да бисте то урадили, неопходно је јасно разумети које ћемо облике и методе њихове примене користити?”² Сходно томе, на оперативном и тактичком нивоу карактеристике војних дејстава руских оружаних снага доказале су напредак у погледу војне организације, примене нове технологије, унапређења система руковођења и командовања, употребе модуларних састава војних формација и различитих невојних садржаја ради испуњења стратешких циљева. Коначно, резултат многобројних промена указује на динамику развоја стратешке мисли, које се одвијају на тактичком, оперативном и стратешком нивоу, премештајући Клаузевицев „центар гравитације” на нижи оперативни ниво. У прилог томе говоре и искуства из Сирије, које наводи пуковник Константин Троценко (*Троценко Константин Александрович*): „Данас је потребно спустити се са високог оперативно-стратешког нивоа на земљу и отворити свеобухватни истраживачки и развојни рад на оперативно-тактичком нивоу”.³

Организација, планирање и употреба борбених група ОС РФ настали су као резултат унутрашњих реформи, заснованих на исказаним потребама и уоченим проблемима у оквиру спровођења борбених дејстава у Чеченији и Грузији. Ре-

¹ Robert Work у чланку Frank Hoffman, „Examining Complex Forms of Conflict: Gray Zone and Hybrid Challenges” *PRISM*, 7(4). pp. 31-47, The Journal of Complex Operations, 2018, <https://cco.ndu.edu/News/Article/1680696/examining-complex-forms-of-conflict-gray-zone-and-hybrid-challenges/>

² Валериј Герасимов, „Ценность науки в предвидении”, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 8 (725) 26 февраля 2013, <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>

³ Константин Троценко, Боевые действия в Сирии – развитие способов ведения общевойскового боя и операции или частный случай? *Военная Мысль*. 2020. № 11. стр. 6-24. <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/2DBprWyVi3.pdf>

форма концепта одбране, у смислу промене стратешких документа и њихове примене, заснована је на Стратегији националне безбедности из 2015. године⁴ и усклађена са Стратегијом спољне политике РФ из 2016. године.⁵ Оружана дејства су дефинисана и концепирана Војном доктрином РФ.⁶ Анализом наведених документа може се закључити да фактори који дефинишу актуелну руску војну снагу представљају политичко-војне захтеве који се постављају пред ОС РФ, као што су: 1) стратешко одвраћање од напада споља, 2) регионална доминација, укључујући активан одговор на нестабилности, тероризам или конфликте у свом непосредном окружењу, 3) експедиционе операције, 4) припрема за конвенционални рат на својој територији и 5) унутрашња стабилност. Сви кључни фактори који се односе на економију, енергетику, људски потенцијал и технолошки развој повољно утичу на развој ОС РФ. Поред тога, постоји снажна подршка јавног мњења руској спољној политици, државном руководству и оружаним снагама.⁷

У свом излагању на научној конференцији Академије војних наука посвећене развоју војне стратегије у савременим условима, начелник Генералштаба Валериј Герасимов је, као један од главних праваца развоја војне стратегије, истакао испуњавање задатака за заштиту и промоцију националних интереса ван територије РФ у оквиру „стратегије ограничених акција”.⁸ Основа за спровођење ове стратегије је стварање самодоволне групације снага на бази формација једног од родова Оружаних снага, која има високу покретљивост и способност да пружи највећи допринос у решавању постављених задатака.

Са становишта примене ОС у условима знатно измењене концепције и физиономије савремених сукоба, у овом раду биће разматран развој експедиционих снага, које су, у основи, засноване на батаљонским борбеним групама, које су у руским и западним изворима познате као БТГ.

Утицај искустава Великог отаџбинског рата на ОС РФ

Спровођење реформи ОС РФ засновано је на континуитету претходних реформи и може се посматрати као форма „руске традиције”, а представља остваривање визије ранијег војног мислиоца, може се рећи, родоначелника идеје реформе совјетских, па и Оружаних снага РФ. За актуелну форму савремених ру-

⁴ Стратегия национальной безопасности Российской Федерации, Президент РФ, 2015, доступно на: <http://www.scrf.gov.ru/security/docs/document133/>, доступан 20.11.2019.

⁵ Видети више: Концепция внешней политики Российской Федерации, Президент РФ, 2016, доступно на: <http://www.scrf.gov.ru/security/international/document25/>, доступан 20.11.2019. год.

⁶ Видети више: Военная доктрина Российской Федерации, Президент РФ, 2014, <http://www.scrf.gov.ru/security/military/document129/>, доступан 20.11.2019.

⁷ Radin A., Lynn E. D., Edward G., Eugeniu H., Massicot D., Povlock M., Reach C., Boston S., Charap S., Mackenzie W., Migacheva K., Johnston T. and Long A. (2019). *The future of the Russian Military*. Santa Monica: RAND.

⁸ Валерий Герасимов, Векторы развития военной стратегии, Газета „Красная звезда”, 2019. <http://redstar.ru/vektory-razvitiya-voennoj-strategii/>

ских Оружаних снага увелико је заслужна садашња генерација војног руководства, која је расформирала остатке совјетске масовне мобилизацијске војске. Ипак, томе је много више допринело интелектуално наслеђе касних седамдесетих, све до средине осамдесетих година, када је маршал Николај Огарков (*Николай Васильевич Огарков*) обављао функцију начелника Генералштаба.⁹

Актуелне војне трансформације могле би се назвати „наслеђе из реформе Огаркова”, јер представљају успешно спровођење визије коју је имао за совјетске оружане снаге почетком осамдесетих година. Ако се сагледају промене у руским ОС, од високопрецизног нуклеарног оружја, модерних комуникационих система и аутоматизованих система командовања и управљања, маневра снага на великим удаљеностима до интеграције борбених грана на оперативном нивоу и тежиштем на нуклеарном стратешком одвраћању, може се закључити да се Огарковљеве визије остварују.¹⁰

Огарковљева замисао била је да успостави борбене групе високе спремности мешовитих снага, способних да изводе одбрамбене и офанзивне стратешке операције. То је био модел за велике борбене операције које су снажно утицале на руско планирање Здружених стратешких команди, комбиноване оружане армије, штаба оперативног нивоа и формирање борбених група високог степена спремности дуж стратешких праваца. Огарков је тражио интеграцију противваздухопловне одбране и копнених снага, сматрајући ваздухопловну снагу одлучујућом у почетном периоду рата, без које копнене снаге не могу ефикасно напредовати. Своје замисли применио је током вежби Запад-81, која је била једна од највећих вежби у историји Оружаних снага СССР-а и војски земаља Варшавског пакта. Након завршетка хладног рата материјали совјетске војске постали су доступни западним стручњацима, који су били изненађени и закључили да би „доктрина Огаркова” дала одлучујућу предност снагама Варшавског пакта над снагама НАТО-а у Европи.¹¹ Сходно томе, врсте оружја и методе ратовања које су САД и НАТО применили крајем 20. и почетком 21. века, успешно су тестирани на совјетским маневрима 1981. године.¹²

Искуства из Великог отаџбинског рата у савременом руском одбрамбеном и безбедносном размишљању илустрована су у Герасимовљевом говору 2015. године, у којем он говори о стратешком вођству и организацији уједињеног управљања земљом у савременим условима.¹³ Научене лекције које је истакао

⁹ Алексей Капустин, Великое наследие маршала Огаркова, *Русская планета*, 2020, <https://rusplt.ru/policy/velikoe-nasledie-marshala-37414.html>

¹⁰ Кирилл Рябов, Доктрина Огаркова в прошлом и настоящем, *Военное обозрение*, 2020, <https://topwar.ru/165683-doktrina-ogarkova-v-proshlom-i-nastojaschem.html>

¹¹ Виктор Баранц, Американцы украли „Доктрину маршала Огаркова”?, *Комсомольская правда*, 2010, <https://www.kp.ru/daily/24520/668495/>

¹² Види више: Како су идеје Огаркова утицале на водеће светске армије, у: Сергей Птичкин, Как идеи Огаркова повлияли на передовые армии мира, *Российской газеты*, 2019, <https://rg.ru/2019/11/03/kak-kitaj-reformiruet-armiiu-s-pomoshchiu-doktriny-ogarkova.html>

¹³ Моћ велике победе, Команданти модерне руске војске и морнарице требало би да познају лекције из протеклог рата. Валери Герасимов, Сила Великой Победы, Газета Военно-промышленный курьер, Опубликовано в выпуске №17 (583) дана 13. маја 2015. године. <https://www.vpk-news.ru/articles/25167>

биле су: 1. Врховну команду и тела војно-стратешког и оперативно-тактичког нивоа унапред припремити као јединствени систем, пре почетка непријатељства, 2. технички опремити стратешки систем командовања комуникацијама и командним објектима, 3. формирати групације снага на стратешким правцима, које би требало оформити под јединственом командом у миру, што су биле и идеје „доктрине Огаркова”.

Герасимовљеви закључци указују на измењен карактер будућих сукоба, те на повећан утицај информација и технологије на вођење борбених дејстава у променљивом односу снага.^{14, 15} Данас, војне акције постају све динамичније, а улога покретних мешовитих група, које делују у јединственом обавештајном простору због нових могућности командовања је евидентна.¹⁶

Иако РФ задржава тежиште своје традиционалне војне снаге у ватреној снази, маси и ратовању на оперативном нивоу, Генералштаб ОС РФ је прешао дуг пут ка примени Огарковљеве визије конвенционалног ратовања вођеног информацијама, интеграцијом ватре и система удара у реалном времену са обавештајним и извиђачким средствима. То је пример еволуције маневра комбинованим оружјем, чиме су омогућена дејства контролисаним ударима, ватром и све већим учешћем прецизно вођеног оружја.

Хибридни карактер савремених сукоба и његов утицај на реформу ОС

Актуелни амбијент развоја геополитичких односа у потпуности је обележен глобализацијом и свим њеним позитивним и негативним ефектима. Негативни ефекти су: економска и финансијска нестабилност и кризе, нарушена енергетска безбедност, легалне и нелегалне миграције, надметање за природне ресурсе, хуманитарне и еколошке кризе, екстремизам, тероризам, трговина дрогом и оружјем, регионални конфликти и претње у сајбер простору.¹⁷

Наведени амбијент условљава дестабилизацију у међународним односима, проузрокујући појаву конфликта и сукоба ниског интензитета, субверзивног карактера, са ограниченом употребом директне војне силе. Може се рећи да дру-

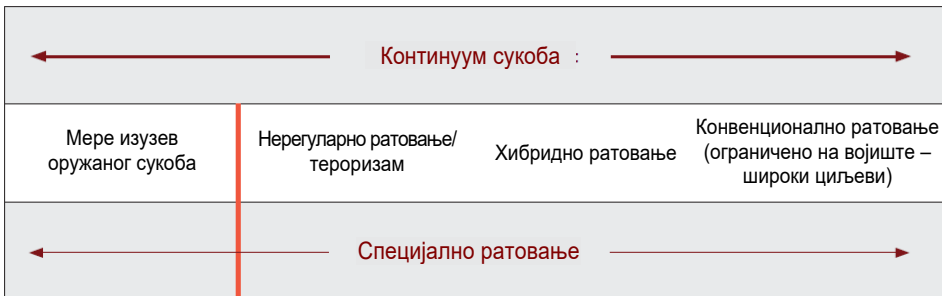
¹⁴ Александр Александрович Бартош „Серые зоны” как ключевой элемент современного операционного пространства гибридно йвойны, *Военная Мысль*. 2021. № 2., <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/MAqTM7pX1O.pdf>

¹⁵ Mark T. Esper, *Winning the Future with Artificial Intelligence*, Modern War Institute at West Point, 2021. <https://mwi.usma.edu/winning-the-future-with-artificial-intelligence/>

¹⁶ U.S. Army Training and Doctrine Command, *The Operational Environment and the Changing Character of Future Warfare*, 2018., <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/m/sgm-academy-document-library/269076>

¹⁷ Miroslav Mitrović, *Savremeni izazovi upravljanja nacionalnom bezbednošću u hibridnom bezbednosnom okruženju*, Conference Proceedings – Economics & Management: Globalization Challenges, Conference EMAN 2017, Ljubljana, 2017, str. 304-315.

штвени сукоби нису усмерени ка политичком циљу који одређује држава, па према томе нису више „Клаузевицевог типа”. Пруски теоретичар рата је тврдио да је рат интерактивни феномен који се непрестано развија.¹⁸ Фокус је премештен у оквиру недржавних актера као директних учесника у сукобу, док је политички интерес у случају нових сукоба постао маргинализована појава. Према томе, може се констатовати да је Едвард Њуман (*Edward Newman*) исправно уочио, 2004. године у својој дебати о новим ратовима, да оружани сукоби у измењеној структури међународних односа стварају сопствене економије у регионима у којима постоји јасно одсуство државне власти, док читава природа сукоба задобија „самоодрживи” карактер.¹⁹ Овакви сукоби се називају и хибридни ратови и представљају израз еволуције сукоба, условљене глобализацијом и доминацијом неолибералног уређења међународних односа. Наиме, може се рећи да хибридни рат у класичном смислу тумачења рата не постоји, већ да је детерминисан применом концепта који чини флексибилна форма синергијског наступа једног ентитета (државног или недржавног), са задатком нарушавања свести и организације другог ентитета, његове дестабилизације и слабљења, а са циљем остваривања сопствене стратегијске предности и интереса, преовлађујуће неоружаним методама. Тако Френк Хофман (*Frank Hoffman*), анализирајући сукобе после 2010. године, проширује иницијалну идеју о хибридном сукобу, где је раздвојио појам хибридног рата од тзв. мера изузев оружаног сукоба (*measures short of armed conflict*), и то представио као континуирани низ у којем се суседни елементи међусобно неприметно разликују, мада су крајности прилично различите (слика 1).²⁰

Слика 1 – Хофманова конструкција сукоба

¹⁸ Christopher Mewett, „Understanding War’s Enduring Nature,” *War on the Rocks*, January 21, 2014. <https://warontherocks.com/2014/01/understanding-wars-enduring-nature-alongside-its-changing-character/>.

¹⁹ Edward Newman, „The ‘New Wars’ Debate: A Historical Perspective is Needed”, *Security Dialogue*, Vol. 35, No. 2, 2004, стр. 177.

²⁰ Frank Hoffman, „Examining Complex Forms of Conflict: Gray Zone and Hybrid Challenges” *PRISM*, 7(4), pp. 31- 47, The Journal of Complex Operations, 2018, p. 32.

Према Хофману, разумевање сложености и разлика различитих начина ратовања, који се воде током континуума сукоба је пресудно, као и разумевање противника, њихових метода и схватања победе. Проблем са Хофмановом конструкцијом сукоба јесте што даје прешироку мрежу у коју спада готово свака акција, па се све може сматрати хибридном ратом, Стога овај концепт није разумљив.

Небојша Вуковић види измењену структуру сукоба као концепт асиметричног ратовања, који користе инфериорни учесници међународних односа против моћних, примењујући притом широк спектар расположивих оружаних и неоружаних средстава како би произвели дубље последице на свим нивоима рата.²¹ Може се рећи да су основне карактеристике хибридног ратовања: свеобухватност, флексибилност и асиметричност.²² О асиметричности и учешћу недржавних актера у сукобу, министар одбране РФ, генерал војске Сергеј Шојгу (*Сергей Кужугетович Шойгу*) скренуо је пажњу генералима и официри-ма на важност проучавања искуства које су ОС РФ стекле током дејстава у Сирији. Конкретно, приметио је: „Упркос огромној супериорности владиних трупа Сиријске Арапске Републике (САР) над илегалним оружаним формацијама у ваздуху, у артиљерији, оружјем са високом прецизношћу, у оклопним возилима, у средствима за извиђање и радио-електронско ратовање, стопа њиховог напредовања у непријатељској тактичкој зони одбране није прелазила 1,5 до 2 км дневно”.²³

У наведеним измењеним условима у којима настају сукоби са новим карактеристикама, где превасходан циљ није потпуна девастација противника, већ његово усмеравање ка испуњењу циљева агресора, измењена је перцепција улоге и задатака оружаних снага. Новонастали аспекти који утичу на потребу редефинисања улоге ОС су: 1) урбанизација бојишта; 2) политички и социјални аспект; 3) организациони аспект; 4) техничко-технолошки аспект; 5) растућа доминација квалитета у односу на квантитет; 6) разноврсност развоја наоружања и војне опреме.²⁴ Свакако да су актуелни, измењени услови извођења оружаних дејстава, присутни у свести руских војних мислилаца, те је очекиван и рационалан њихов одговор у форми организационих и оперативних промена у ангажовању снага.

²¹ Небојша Вуковић, „Прилог појмовном одређењу синтагме хибридни рат”, у: Небојша Николић (ур.), *Хибридно ратовање – дилема концепта савремених сукоба*, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране, Београд, 2018, стр. 18.

²² Miroslav Mitrović, *Savremeni izazovi upravljanja nacionalnom bezbednošću u hibridnom bezbednosnom okruženju*, оп. cit. str. 716.

²³ Константин Троценко, Боевые действия в Сирии — развитие способов ведения общевойскового боя и операции или частный случай? оп. cit. стр. 8.

²⁴ Радомир Јанковић и Небојша Николић, *Примене симулација у проучавању физиономије савременог рата*. Институт за стратегијска истраживања, Београд, 2009. и Nebojša Nikolić, Consideration of innovation of hybrid warfare concept, *Vojno delo*, 5/2017 pp. 325.

Услови и разлози настанка БТГ у ОС Руске Федерације

Према Виктору Михайлову (*Виктор Михайлов*), реформа војске и морнарице ОС Руске Федерације спроводи се првенствено с освртом на „западно искуство”, а почело је након параде у мају 2009. године, распуштањем јединица копнених снага Русије и преласком са дивизијске на бригадну структуру.²⁵ Сматра се да су БТГ ушле у оквире организације руских ОС исте године, коју неки аналитичари сматрају кључном годином реформи ОС Руске Федерације у последњих 100 година.²⁶

Данас ОС Русије преписују примену концепта америчког мрежног ратовања, што је била Огарковљева визија осамдесетих година. Овај концепт заснован је на широкој употреби прецизног оружја, омогућава истовремени ватрени ефекат на читаву дубину непријатељске оперативне формације и њене позадине, одсуство јасно дефинисане линије контакта трупа, високу стопу борбених дејстава уз примену БТГ, повећање улоге фактора изненађења и обмањивање непријатеља, као и ноћне акције и уништавање непријатељских снага „преко хоризонта”. Према ставовима западних војних стручњака, најпотпунија примена основних принципа новог концепта борбених дејстава на тактичком нивоу постиже се употребом комбинованих наоружаних подјединица комбинованих у БТГ.²⁷ Михайлов такође истиче да се захваљујући БТГ могу најефикасније користити високе борбене способности савремених система наоружања – тенкова, борбених возила пешадије, самоходних минобацачких и артиљеријских система, противтенковских ракетних система, као и тешког пешадијског наоружања (оружје за подршку пешадији). С обзиром на то да су у копненим снагама западних земаља доста заступљени хеликоптери за директну подршку копненим јединицама на тактичком и стратешком нивоу (у неким случајевима) авијацијом, БТГ има могућност да успешно реши било коју борбену мисију у офанзиви и одбрани, када се делује у напредном или рацијском одреду, у маршу и у другим врстама борбених дејстава.²⁸

Поред тога, искуства из ратова у Чеченији и Грузији указивала су да су мање, самоодрживе и независне јединице и тактичке групе ефикасније у савременим локалним сукобима, чиме се практично приступило промени концепта наступа и одустајања од пројектовања наступа у облику бригаде.²⁹ На тај начин,

²⁵ Виктор Михайлов, *Российский военно-бригадный подряд*, *Независимая газета*, 2009. https://nvo.ng.ru/forces/2009-05-22/1_podryad.html

²⁶ Charles Bartles and Lester W. Grau. *Russia's View of Mission Command of Battalion Tactical Groups in the Era of "Hybrid War"*, 2018., https://community.apan.org/cfs-file/_key/d-ocpreview-s/00-00-05-56-50/2018_2D00_06_2D00_11-Russias-View-of-Mission-Command-of-Battalion-Tactical-Groups-_2800_Bartles-and-Grau_2900_.pdf.

²⁷ Ибид.

²⁸ Ибид.

²⁹ Ибид.

практично, у руски модел планирања ангажованих снага за конкретна оперативна дејства ступају БТГ. Према генералу Јакову Резанцеву (*Яков Резанцев*), принципи формирања тактичких група батаљона директно су повезани са природом њихових задатака. Наравно, они такође зависе од карактеристика подручја у којем се такве групе стварају, па чак и од специфичних геополитичких услова у региону. Замисао је да се основна ватрена моћ, наоружање и опрема БТГ заснивају на потенцијалима бригаде која је формира.³⁰ Поред тога, организација транспорта омогућава ефикасно превозење БТГ на место распореда (возом у Украјини и бродовима и авио-транспортом у Сирији), што омогућава и испуњење захтева за смену људства, али и опремање и допремање ресурса ангажованим снагама у оквиру БТГ.³¹

Карактеристике и задаци БТГ

Батаљонске тактичке групе су модуларне тактичке организационе целине, које се формирају из сталних састава бригада руских ОС ради распореда и извршења задатака у зони конфликта. Улога БТГ јесте успостављање контроле над одређеном територијом, као удео утицаја на преговоре у постконфликтној фази. Према развоју ситуације, БТГ се ангажује у ударима као формама притиска на противника.³²

Основни задатак БТГ је контрола одређене области, терена.³³ Оне се формирају из састава регуларних снага Руске Федерације, из делова појединих бригада, које се сопственим ресурсима ангажују на формирању, опремању припреми и извршењу задатка, као и обнављању ресурса БТГ на терену. Формације и војне

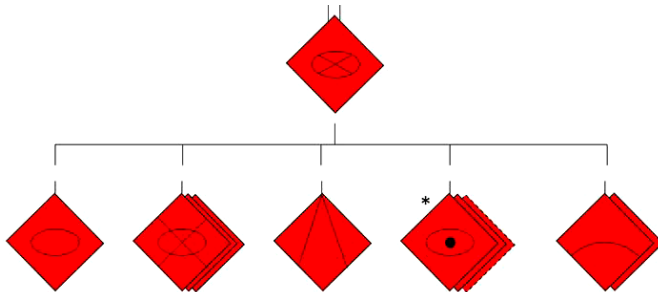
³⁰ Владимир Сосницкий, Потенциал боевого опыта успешно применяется в подготовке батальонных тактических групп 49-й общевойсковой армии, *Красная звезда*, 2021, <http://redstar.ru/potentsial-boevogo-opyta/>

³¹ Реформе су се показале врло успешним, што се могло и видети током украјинске кризе, када је руска војска успела да размести око 40.000 војника за мање од седам дана на границу са Украјином. Исти подухват захтевао је 1999. више од двадесет дана. Више о реформама у руској војсци видети у: Mark Galeotti, *The Modern Russian Army 1992–2016*, Bloomsbury Publishing, London, 2017. О присуству у Украјини видети више: *Ukrayinska Pravda Online* (2015). „Information Resistance Has Detected Russian Troops from More Than 10 Brigades in Donets Basin”, *Ukrayinska Pravda Online*, 20 Apr 2015, <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2015/04/20/7065276/>.

³² Степанов Евгений Викторович, Корчмин Сергей Анатольевич, Костин, Кирилл Константинович Особенности подготовки и применения батальонных тактических групп в локальных войнах и вооруженных конфликтах, *Вестник сибирского государственного университета путей сообщения: гуманитарные исследования*, 2019, <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41388792>

³³ Један од задатака БТГ је обезбеђење база где су смештене руске ОС. Видети више у: Игорь Конашенков Батальонная группа морпехов охраняет авиабазу в Сирии, где развернуты силы ВКС РФ, *Первый русский*, 2015., https://tsargrad.tv/news/batalonnaja-gruppa-morphehov-ohranjaet-aviabazu-v-sirii-gde-razvernuty-sily-vks-rf_1471

јединице Копнене војске, маринаца и ваздухопловних снага формирају се по принципу два батальона – војници по уговору, док трећи чине обвезници.³⁴ Са-став БТГ чини: једна тенковска чета, три механизоване пешадијске чете, против-тенковска чета, две до три самоходне артиљеријске батерије, ракетна батерија са вишецевним бацачима и две противавионске батерије (слика 2).³⁵

Слика 2 – Батальонска тактичка група

Према начелнику Генералштаба Руске Федерације Герасимову, у састав БТГ улазе војници по уговору и део обвезника. Ти батальони са средствима за ојачање броје 800 до 900 људи. На значај БТГ указао је и начелник Генералштаба Руске Федерације у припреми годишње вежбе 2018. године. Он је изјавио да копнене и ваздушнодесантне снаге имају 126 БТГ у којима су војници по уговору у сталној спремности за извршавање борбених задатака.³⁶ Идентичне податке о способности формирања БТГ на нивоу бригаде исказане су у студији шведског Министарства одбране, где је препозната ефикасност руске војне моћи у трансформацији, како у организацији, тако и на примени тактике и оператике у планирању борбених дејстава.³⁷ Остали део бригаде, који није укључен у

³⁴ Олег Фаличев, „Горячие точки науки”, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 12 (725), март 2018, <https://vpk-news.ru/articles/41870>

³⁵ Александр Федорченко, Александр Дюков, Сергей Дашенко, Состав и назначение батальонной тактической группы, Специальная техника и технологии транспорта, Сборник научных статей. Санкт-Петербург, 2020. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42610402&selid=42610444>

³⁶ Министерство обороны Российской Федерации, Тезисы выступления начальника Генерального штаба Вооруженных Сил Российской Федерации на брифинге, посвященном подготовке маневров войск (сил) „Восток-2018” <https://structure.mil.ru/mission/practice/all/more.htm?id=12194449@egNews>

³⁷ Према овој студији, 2019. године копнене снаге би формирале 110, морнаричка пешадија 12 и ваздухопловне снаге 24 БТГ-а. Видети више: ТАСС, информационное агентство, Количество батальонных тактических групп в российской армии возрастет почти вдвое, 2016, у: Fredrik Westerlund and Susanne Oxenstierna (ed.). *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2019*, FOI, December 2019., <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4758--SE>

БТГ остаје на мирнодопској локацији и служи за евентуалну попуњу или замену, у зависности од дужине времена ангажовања. Професионални војници чине окосницу БТГ и бирају се од најбољих војника који се опредељују за професионалне подофицире. Они су превасходно ангажовани за борбене задатке, електронска дејства и ватрену припрему, док се логистички састави попуњавају, углавном, војницима на редовном одслужењу војног рока.^{38, 39}

Осим БТГ које представљају основу конвенционалних снага, у оквиру састава хибридних снага налазе се и јединице за специјална дејства, локалне снаге лојалне Руској Федерацији, снаге из региона дејстава али и ван њега, ангажоване по уговору, као и оружане снаге локалних цивилних структура (милиција).⁴⁰ То потврђују искуства из ангажовања у Украјини, где се недостатак снага БТГ надомештао ангажовањем припадника паравојних снага локалне милиције. Проблеми који су уочени упућују на закључак да се ове придодате снаге тешко координирају, организују за маневар и кретање или поседање положаја, било у офанзивним или дефанзивним акцијама.⁴¹ Према команданту Јужног војног округа Оружаних снага РФ генерал-пуковнику Александру Дворникову (*Александр Дворников*), стварање и употреба „интегрисаних група” у Сирији била је другачија. Од почетка специјалне операције генерално планирање и употребу трупа спроводио је Генералштаб Оружаних снага РФ, а детаљно планирање командант групе.⁴² Поред тога, генерал Дворников је истакао изузетну важност употребе интегрисаних група у сукобима новог типа.

Све већа брзина одвијања савремених борбених дејстава и састав борбених формација у споју са модерном технологијом, у ствари, проширују оперативни ниво рата на тактички и стратешки ниво.⁴³ Значај оператике у хибридном сукобима произлази из структуре савремених сукоба, која суштински не захтева велике ресурсе држава, већ се ослања на: 1. методе и ефикасност употребе различитих војних и невојних елемената сукоба, 2. обученост и састав борбених формација, 3. способност маневра јединица на терену, као и 4. способност

³⁸ Lester Grau, and Charles Bartles, *The Russian way of war: force structure, tactics and modernization of the Russian ground forces*. Fort Leavenworth, KS: Foreign Military Studies Office, 2016. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/Hot%20Spots/Documents/Russia/2017-07-The-Russian-Way-of-War-Grau-Bartles.pdf>

³⁹ Алексей Рамм, Проверка Украиной Новый облик Вооруженных Сил портят полевые кухни *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 16 (582) за 29 апреля 2015, <https://vpk-news.ru/articles/25027>.

⁴⁰ Asymmetric Warfare Group, *Russian new generation warfare handbook, A handbook for U.S. army*, 2016, <https://info.publicintelligence.net/AWG-RussianNewWarfareHandbook.pdf>

⁴¹ Nicolas Fiore., *Defeating the Russian Battalion Tactical Group*, 2017., <https://www.benning.army.mil/armor/eARMOR/content/issues/2017/Spring/2Fiore17.pdf>

⁴² Александр Дворников, Штабы для новых войн, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 28. (741.) јула 2018. <https://vpk-news.ru/articles/43971>

⁴³ Константин Троценко, Боевые действия в Сирии – развитие способов ведения общевойскового боя и операции или частный случай? *Военная Мысль*. 2020. № 11. С. 6–24. <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/2DBPrWyV13.pdf>

ефикасног командовања трупама и снагама на бојишту. О проблемима примене руске тактике у борбеним дејствима, од Авганистана преко Чеченије и Грузије закључно са Украјином, своје мишљење изнели су Лестер и Бартлес (*Grau Lester and Charles Bartles*). Према њиховим запажањима, руски команданти су имали ограничене могућности за развијање планова за извршење постављених задатака: „Командири су морали да бирају из 'менија' познате тактике”, односно нису имали флексибилност у одлучивању, већ су примењивали само оно што су увежбали на полигонима.⁴⁴ Данас, иако БТГ имају заједнички програм обуке, и даље постоје проблеми са командовањем и контролом и одговарајућим задацима прикључених јединица. Руска војска посматра тактички, оперативни и стратешки ниво ратовања другачије од Запада.⁴⁵ У руском систему БТГ је тактички ентитет и, као такав, добро подлеже математичкој прецизности и прорачуну. Наука о командовању укључује команданта да бира најбољу опцију за извршење мисије и прилагођава променљиве по потреби, што руска реформа снага гради на искуствима дејстава у Сирији и увежбава у теренским вежбама у реалном времену.^{46, 47} Колико руске оружане снаге придају важност обуци БТГ истиче командант Јужног војног округа генерал-пуковник Александар Дворников, који је поставио задатак да се у свакој фази курса процене команданти батаљона свих нивоа. „Нови програм обуке тактичких група батаљона укључује улазну, средњу и излазну контролу нивоа професионалне и службене обуке официра и професионалних вештина особља групе у свим предметима борбене обуке”⁴⁸ Према новој методологији, тромесечна обука тактичких група батаљона у Јужном војном округу организује се на ротацијској основи на полигонима за комбиновано наоружање који се налазе на знатној удаљености од места сталног распоређивања, што представља и увежбавање дислокације јединице. Русија је реформом увела системе борбене контроле који пружају максималну аутоматизацију подршке и процеса доношења одлука, ватрених удара, гарантовану испоруку наређења и пријем информација о њиховој примени. Постизање успеха у савременим војним операцијама је немогуће без стицања супериорности у командовању и контроли трупа и снага.

⁴⁴ Bartles C. and Grau W. L., *Russia's View of Mission Command of Battalion Tactical Groups in the Era of "Hybrid War"*, 2018, <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/fmsow/o-e-watch-mobile-edition-v1/23746/russia-s-view-of-mission-command-of-battalion-tactical-groups-in-the-era-of-hybrid-war/>

⁴⁵ Ибид.

⁴⁶ Министерство обороны Российской Федерации, Батальонные тактические группы в Северной Осетии учились уничтожать противника в горах, Пресс-служба Южного военного округа, 2018. <https://syria.mil.ru/news/more.htm?id=12202060@>

⁴⁷ Владимир Сосницкий, Потенциал боевого опыта успешно применяется в подготовке батальонных тактических групп 49-й общевойсковой армии, *Красная звезда*, 2021, <http://redstar.ru/potentsial-boevogo-opyta/>

⁴⁸ Министерство обороны Российской Федерации, Батальонные тактические группы соединений ЮВО пройдут интенсивный курс боевой подготовки, Пресс-служба Южного военного округа, 19.11.2018. http://syria.mil.ru/syria/peacemaking_briefs/brief.htm?id=12204639@egNews

Преглед искустава употребе БТГ у борбеним дејствима

Операција на Криму 2014. године потврдила је руску способност да планира, припреми и спроведе операцију којом ће остварити иницијативу и изненађење, односно да примени „хибридне“ методе ратовања. Руске регуларне јединице биле су ангажоване у појединим мисијама, при чему се маневар и дејство ових јединица спроводио уз снажну артиљеријску подршку.⁴⁹ Украјински сукоб био је „хибридни рат“ само у првој фази, до лета 2014. године.⁵⁰ Касније су се размере сукоба повећале, преобразиле у готово рутинску војну операцију када су се БТГ руске војске отворено сукобиле са украјинском војском код Иловајска, уз велику употребу тенковских јединица и артиљерије (уз релативно ограничену употребу ваздухопловства). Дејства БТГ у Иловајску била су операција опсаде, у којој су након опкољавања уследила дејства артиљерије и ракетних система, а затим тактичка дејства беспилотних летилица (модел извиђачког удара) навођених од БТГ и сајбер напад на украјинске комуникације. Украјинске јединице су покушале, неколико пута безуспешно, да пробију положаје које су блокирале БТГ. Друга битка за аеродром у Доњецуку названа је „мали Стаљинград“, а вођена је истом тактиком. Управо је у таквим дејствима долазило до примене интеграције различитих оруђа и оружја (тенкова, артиљерије, ПВО оруђа), као форме ангажовања БТГ. Употреба одвојених БТГ у украјинском сукобу не значи да Руси нису могли да распореде јединице ранга бригаде. Коришћењем БТГ на овај начин, Русија је обезбедила, пре свега, ротацију јединица током сукоба, а затим да БТГ учествују као тактичке формације које имају ватрену снагу оперативне јединице. То само може значити да је БТГ најбоља комбинација снага за одређено окружење. Исто тако, самодовољност БТГ-а проширује способност руске војске да води дубоку тактичку битку. Дакле, БТГ, модел извиђачког удара, и масовни удари руске артиљерије у основи представљају методе ратовања у којима се окружење користи као најважнији инструмент оперативно-тактичких акција Русије.

Борбене операције у Сирији представљају први прави борбени ангажман ОС Руске Федерације ван територије бившег Совјетског Савеза, али и уједно њихову највећу ваздушну операцију од Авганистана.⁵¹ Специфичност војне операције у Сирији огледала се у посебним условима: пустињски терен, планине, заузимање насељених места, ратовање у тунелима, употреба удара ваздухопловних снага, извиђања и удари, информативни простор интегрисане

⁴⁹ Fredrik Westerlund, & Johan Norberg., Military Means for Non-Military Measures: The Russian Approach to the Use of Armed Force as Seen in Ukraine. *Journal of Slavic Military Studies*, 2016, pp: 576-601

⁵⁰ Сергей Минасян, Чему научил военных украинский конфликт, РБК газета № 226 2015., <https://www.rbc.ru/newspaper/2015/12/08/56bc8a689a7947299f72b7cf>

⁵¹ Persson Gudrun (ed.), Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016., Swedish Defence Research Agency (FOI), 2016, Försvarsdepartementet. p.55, FOI-R--4326--SE

снаге.⁵² Употреба БТГ била је на заштити руских база, аеродрома и обука локалних снага (формирање интегрисаних снага).^{53, 54} Извори информација постали су, у ствари, једна од најефикаснијих врста оружја. Јер, како је речено: „Без вођења информативних операција не бисмо имали успеха у Алепу, Деир ез-Зору и Гхоути”.⁵⁵ Русија је показала флексибилност, односно исказала способност прилагођавања одређеној ситуацији, као и способност постизања геополитичких, стратешких циљева без широке употребе војне силе – невојним мерама, употребом интегрисаних снага. Још једно од карактеристичних деловања БТГ било је прикупљање обавештајних података који су уско усмерени на њену мисију и то путем беспилотних летелица, прислушкивањем и ХУМИНТ⁵⁶ деловањем, пре свега на основу паравојних снага. Приступ Русије ка спровођењу операција опсаде је очигледан и својствен не само украјинском сукобу, док су у Сирији биле употребљене интегрисане групе, са свим проблемима за њихово распоређивање и управљање. Методе које су руске оружане снаге користиле у Сирији су нешто другачије од оних које су се користиле у Украјини. На пример, у Сирији се уместо густе артиљеријске и ракетне ватре користила војна авијација.

Иако је задржала идеје својих војних теоретичара, након дејстава у Укрини и Сирији Русија настоји да проширује доктрину операција која је више у складу са САД/НАТО-ом, због интереса за нове облике, методе и начине вођење рата.⁵⁷ У овим условима оружане снаге морају бити спремне да воде ратове и оружане сукобе новог типа, користећи класичне и асиметричне методе деловања. Стога је потрага за рационалним стратегијама вођења рата против различитих противника од највеће важности за развој теорије и праксе војне стратегије. Тако су руски војни научници у Сирији први пут развили и тестирали у пракси нови облик употребе јединица Оружаних снага – хуманитарну операцију.

⁵² Александр Дворников, Штабы для новых войн, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 28. (741.) јула 2018. <https://vpk-news.ru/articles/43971>

⁵³ Игорь Конашенков., Батальонная группа морпехов охраняет авиабазу в Сирии, где развернуты силы ВКС РФ, *Первый русский*, 2015., https://tsargrad.tv/news/batalonnaja-gruppa-morpехov-ohranjaet-aviabazu-v-sirii-gde-razvernuty-sily-vks-rf_1471

⁵⁴ БТГ 810. бригаде маринаца (Севастопол) састоји се од 542. јуришног батальона марица и командних и контролних елемената бригаде – приближно 580 људи. О контингенту руских снага види више у: Igor Sutyagin, *Detailing Russian Forces in Syria*, RUSI Defence Systems, Vol. 17, November. 2015. <https://rusi.org/publication/rusi-defence-systems/detailing-russian-forces-syria>

⁵⁵ Игорь Конашенков., Батальонная группа морпехов охраняет авиабазу в Сирии, где развернуты силы ВКС РФ, опт. цит.

⁵⁶ Људска интелигенција (ХУМИНТ) јесте информација прикупљена путем међуљудских контаката, категорија интелигенције изведена из информација прикупљених и обезбеђених из људских извора.

⁵⁷ Александр Корабельников, Для дальнейшего роста боеспособности армии нужны новые уставные документы, *Военно-промышленный курьер*, 2014., Опубликовано в выпуске № 43, <https://vpk-news.ru/articles/22730>

Закључак

Измењена физиономија савремених сукоба, условљена глобализацијом, неминувано утиче на аспекте, како међународних односа, тако и на функционалне реформе ОС. Руски Генералштаб идентификовао је потребу да се Русија припреми за сложене ратове коришћењем више домена, наводећи: „Подразумева се да сваки војни сукоб има своје сопствене карактеристике... Поред традиционалних сфера оружане борбе, информациона сфера и простор ће бити активно укључени”.⁵⁸ Русија је применила концепт БТГ у Украјини и Сирији и, по свему судећи, употребљена сила је била ефикасна при вођењу борбе. Руски БТГ су флексибилни интегрисани системи, дизајнирани да апсорбују удар и јаку ватру, а истовремено су способни да испоруче снажну ватру. Такође, имају локални систем ПВО који може неутралисати тактичку ваздушну подршку непријатеља. Све то указује на то да модернизација и обученост састава имају најважнију улогу у одговору на неизвесност коју доносе данашњи конфликти. Стога, интензиван развој нових метода извођења борбених дејстава чини искуство посебно траженим.⁵⁹ Развој и примена у обуци фаза коришћења извиђачко-ватрених и извиђачко-ударних комплекса, супротстављање мобилним борбеним групама и борба против беспилотних летелица омогућили су стварање БТГ посебно високе ефикасности.

Може се очекивати да ће БТГ убудуће имати све значајнију улогу у остваривању стратешких безбедносних и спољнополитичких интереса Руске Федерације, уз развијање свих елемената за њихово ефикасно коришћење, укључујући и припрему, организацију и активно коришћење интегрисаних снага на терену.

Литература

[1] Asymmetric Warfare Group, Russian new generation warfare handbook, A handbook for U.S. army, 2016, <https://info.publicintelligence.net/AWG-RussianNewWarfareHandbook.pdf>

[2] Баранц В., Американци украли „Доктрину маршала Огаркова“?, Комсомольская правда, 2010, <https://www.kp.ru/daily/24520/668495/>

[3] Bartles C. and Grau W. L., Russia's View of Mission Command of Battalion Tactical Groups in the Era of "Hybrid War", 2018 <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/fmso/w/o-e-watch-mobile-edition-v1/23746/russia-s-view-of-mission-command-of-battalion-tactical-groups-in-the-era-of-hybrid-war/> доступан 05.12.2019.

[4] Бартош А. А. „Серые зоны“ как ключевой элемент современного операционного пространства гибридно йвойны, *Военная Мысль*. 2021. № 2., <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/MAqTM7pX1O.pdf>

⁵⁸ Види више: „Восток – 2018”: десять лет российских стратегических учений и подготовки к ведению военных действий, <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2018/12/20/vostok-2018-desyat-let-rossijskih-strategicheskikh-uchenij-i-podgotovki-k-vedeniyu-voennyh-dejstvij/index.html>, доступан 10.12.2019.

⁵⁹ Владимир Сосницкий, Потенциал боевого опыта успешно применяется в подготовке батальонных тактических групп 49-й общевойсковой армии, *Красная звезда*, 2021, <http://redstar.ru/potentsial-boevogo-opyta/>

- [5] Вуковић Н., „Прилог појмовном одређењу синтагме хибридни рат”, у: Небојша Николић (ур.), *Хибридно ратовање – дилема концепта савремених сукоба*, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране, Београд, 2018.
- [6] Герасимов В., Векторы развития военной стратегии, *Газета „Красная звезда“*, 2019. <http://redstar.ru/vektory-razvitiya-voennoj-strategii/>
- [7] Герасимов В., (2015), *Сила Великой Победы*, „Военно-промышленный курьер“ Опубликовано в выпуске № 17 (583) за 13 мая 2015 года <https://www.vpk-news.ru/articles/25167> доступан 2.12.2019.
- [8] Герасимов В., (2013), *Ценность науки в предвидении*, Военно-Промышленный Курьер, 26 февраля 2013. <https://vpk-news.ru/articles/14632> доступан 2.12.2019.
- [9] Galeotti M., *The Modern Russian Army 1992–2016*, Bloomsbury Publishing, London, 2017.
- [10] Grau W. L. and Bartles K. C., *The Russian way of war : force structure, tactics and modernization of the Russian ground forces*. Fort Leavenworth, KS : Foreign Military Studies Office, 2016. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/Hot%20Spots/Documents/Russia/2017-07-The-Russian-Way-of-War-Grau-Bartles.pdf> доступан 05.12.2019.
- [11] Дворников А., Штабы для новых войн, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 28. (741.) 2018. <https://vpk-news.ru/articles/43971>
- [12] Дурново А. (2015), *Особенности организации весеннего 2015 года призыва граждан на военную службу*, Ekho Moskvy Online, 4 April 2015, <http://echo.msk.ru/programs/voensovet/1522994-echo/>, доступан 05.12.2019.
- [13] Esper Mark, *Winning the Future with Artificial Intelligence*, Modern War Institute at West Point, 2021. <https://mwi.usma.edu/winning-the-future-with-artificial-intelligence/>
- [14] Јанковић Р. и Николић Н., (2009), *Примене симулација у проучавању физиономије савременог рата*, Београд, Институт за стратегијска истраживања.
- [15] Johanson D. „Восток – 2018“: десять лет российских стратегических учений и подготовки к ведению военных действий, *Вестника НАТО*, 2018., <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2018/12/20/vostok-2018-desyat-let-rossijskih-strategicheskikh-uchenij-i-podgotovki-k-vedeniyu-voennyh-dejstvij/index.html>
- [16] Капустин А., Великое наследие маршала Огаркова, *Русская планета*, 2020, <https://rusplt.ru/policy/velikoe-nasledie-marshala-37414.html>
- [17] Конашенков И., Батальонная группа морпехов охраняет авиабазу в Сирии, где развернуты силы ВКС РФ, *Первый русский*, 2015., https://tsargrad.tv/news/batalonnaja-gruppa-morpехov-ohranjaet-aviabazu-v-sirii-gde-razvernuty-sily-vks-rf_1471
- [18] Корабельников А., Для дальнейшего роста боеспособности армии нужны новые уставные документы, Военно-промышленный курьер, 2014., Опубликовано в выпуске № 43, <https://vpk-news.ru/articles/22730>
- [19] McDermott R. (2015), *Brothers Disunited: Russia’s Use of Military Power in Ukraine*. Foreign Military Studies Offices. https://www.act.nato.int/images/stories/events/2015/sfpdpe/sfpdpe15_rr01.pdf, доступан 08.12.2019.
- [20] Mewett C., *Understanding War’s Enduring Nature*, *War on the Rocks*, 2014. <https://warontherocks.com/2014/01/understanding-wars-enduring-nature-alongside-its-changing-character/>.

[21] Министерство обороны Российской Федерации, Батальонные тактические группы в Северной Осетии учились уничтожать противника в горах, Пресс-служба Южного военного округа, 2018. <https://syria.mil.ru/news/more.htm?id=12202060@>

[22] Министерство обороны Российской Федерации, Тезисы выступления начальника Генерального штаба Вооруженных Сил Российской Федерации на брифинге, посвященном подготовке маневров войск (сил) „Восток-2018“ <https://structure.mil.ru/mission/practice/all/more.htm?id=12194449@egNews>

[23] Министерство обороны Российской Федерации, Батальонные тактические группы соединений ЮВО пройдут интенсивный курс боевой подготовки, Пресс-служба Южного военного округа, 19.11.2018.

http://syria.mil.ru/syria/peacemaking_briefs/brief.htm?id=12204639@egNews

[24] Минасян С., Чему научил военных украинский конфликт, РБК газета № 226, 2015., <https://www.rbc.ru/newspaper/2015/12/08/56bc8a689a7947299f72b7cf>

[25] Михайлов В., Российский военно-бригадный подряд, *Независимая газета*, 2009. https://nvo.ng.ru/forces/2009-05-22/1_podryad.html

[26] Ministry of Defense, Russian Federation. (2005). *Battle Directives on the Preparation and Conduct of a Combined Armes Battle, Section 3: Squad, Platoon, and Tank Section*. Moscow: Military Publication.

[27] Mitrovic M., *Savremeni izazovi upravljanja nacionalnom bezbednošću u hibridnom bezbednosnom okruženju*, Conference Proceedings – Economics & Management: Globalization Challenges, Conference EMAN 2017, Ljubljana, 2017, str. 716-721. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.11310278.v1> доступен 05.12.2019.

[28] Newman E., “The ‘New Wars’ Debate: A Historical Perspective is Needed”, *Security Dialogue*, Vol. 35, No. 2, 2004.

[29] Persson G., (ed.) (2016). *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016*. Swedish Defence Research Agency (FOI), 2016, Försvarsdepartementet. p.55, FOI-R--4326--SE

[30] Птичкин С., Как идеи Огаркова повлияли на передовые армии мира, Российской газеты, 2019, <https://rg.ru/2019/11/03/kak-kitaj-reformiruet-armiiu-s-pomoshchiu-doktriny-ogarkova.html>

[31] Рябов К., Доктрина Огаркова в прошлом и настоящем, *Военное обозрение*, 2020, <https://topwar.ru/165683-doktrina-ogarkova-v-proshlom-i-nastojaschem.html>.

[32] Radin A., Lynn E. D., Edward G., Eugeniu H., Massicot D., Povlock M., Reach C., Boston S., Charap S., Mackenzie W., Migacheva K., Johnston T. and Long A. (2019). *The future of the Russian Military*. Santa Monica: RAND.

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR3000/RR3099/RAND_RR3099.pdf, доступен 05.12.2019.

[33] Рамм А., Проверка Украиной Новый облик Вооруженных Сил портят полевые кухни, Газета Военно-промышленный курьер, Опубликовано в выпуске № 16 (582) за 29 апреля 2015, <https://vprk-news.ru/articles/25027>.

[34] Сосницкий В, Потенциал боевого опыта успешно применяется в подготовке батальонных тактических групп 49-й общевойсковой армии, *Красная звезда*, 2021, <http://redstar.ru/potencial-boevogo-opyta/>

[35] Степанов Е. В., Корчмин С. А., Костин, К. К., Особенности подготовки и применения батальонных тактических групп в локальных войнах и вооруженных конфликтах, *Вестник сибирского государственного университета путей сообщения: гуманитарные исследования*, 2019, <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41388792>

[36] ТАСС, информационное агентство, Количество батальонных тактических групп в российской армии возрастет почти вдвое, 2016, у: Fredrik Westerlund and Susanne Oxenstierna (ed.). *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2019.*, FOI, December 2019., <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4758--SE>

[37] Троценко К., Боевые действия в Сирии – развитие способов ведения общевойскового боя и операции или частный случай? *Военная Мысль*. 2020. № 11. стр. 6-24. <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/2DBprWyVi3.pdf>

[38] Sutyagin I., *Detailing Russian Forces in Syria*, RUSI Defence Systems, Vol. 17, November. 2015. <https://rusi.org/publication/rusi-defence-systems/detailing-russian-forces-syria> доступен 08.12.2019.

[39] Hoffman F., „Examining Complex Forms of Conflict: Gray Zone and Hybrid Challenges“ *PRISM*, 7(4). pp. 31- 47, *The Journal of Complex Operations*, 2018.

[40] Fiore J. N. (2017). *Defeating the Russian Battalion Tactical Group*, <https://www.benning.army.mil/armor/eARMOR/content/issues/2017/Spring/2Fiore17.pdf> доступен 05.12.2019.

[41] Фаличев О., „Горячие точки науки“, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 12 (725), март 2018, <https://vpk-news.ru/articles/41870>

[42] Федорченко А., Дюков А., Дашенко С., Состав и назначение батальонной тактической группы, Специальная техника и технологии транспорта, Сборник научных статей. Санкт-Петербург, 2020.

<https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42610402&selid=42610444>

[43] Fredrik Westerlund and Susanne Oxenstierna (ed.). *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2019.*, FOI, December 2019., <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4758--SE>

[44] U.S. Army Training and Doctrine Command, *The Operational Environment and the Changing Character of Future Warfare*, 2018., <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/m/sgm-academy-document-library/269076>

[45] Work R. у чланку Hoffman F., „Examining Complex Forms of Conflict: Gray Zone and Hybrid Challenges“ *PRISM*, 7(4). pp. 31- 47, *The Journal of Complex Operations*, 2018, <https://cco.ndu.edu/News/Article/1680696/examining-complex-forms-of-conflict-gray-zone-and-hybrid-challenges/>

[46] Westerlund F. & Norberg J. (2016), *Military Means for Non-Military Measures: The Russian Approach to the Use of Armed Force as Seen in Ukraine*, *Journal of Slavic Military Studies*, 29, 4: 576-601. DOI: 10.1080/13518046.2016.1232560

<http://www.bezbednost.org/Sve-publikacije/587/Odbranom-u-EU.shtml/>, доступен 2.12.2019.

Документи

[47] Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года, Президент России, 2009, доступно на: <https://rg.ru/2009/05/19/strategia-dok.html>, доступен 20.11.2019. год.

[48] Стратегия национальной безопасности Российской Федерации, Президент РФ, 2015, доступно на: <http://www.scrf.gov.ru/security/docs/document133/>, доступен 20. 11. 2019. год.

[49] Концепция внешней политики Российской Федерации, Президент РФ, 2016, доступно на: <http://www.scrf.gov.ru/security/international/document25/>, доступан 20. 11. 2019. год.

[50] Военная доктрина Российской Федерации, Президент РФ, 2014, <http://www.scrf.gov.ru/security/military/document129/>, доступан 20.11.2019.год

Резиме

Измењени амбијент одвијања актуелних сукоба, његова хибридна и нелинеарност утичу на оправданост постојања претпоставке да ће операције у више домена постати нова метода извршења операција руске војске. Борбене групе Оружаних снага Руске Федерације (ОС РФ) у пракси су препознате као батаљонске тактичке групе (БТГ). Настале су као одговор на исказане проблеме у ангажовању састава ОС РФ у локалним и малим ратовима, а у оквиру опште трансформације ОС РФ засноване на измењеним геополитичким и стратешким околностима. Основу БТГ чине састави из активних бригада ОС РФ, који се креирају модуларно у складу са исказаним потребама и очекиваним карактеристикама дејстава. Први ангажман БТГ ОС РФ имале су у сукобу у Украјини, на основу чијих искустава се њихова организација и ангажовање знатно унапредило. Сиријско искуство игра важну улогу у развоју стратегије и заштити и промоцији националних интереса ван територије Русије у оквиру „стратегии ограничених акција“. Основу за спровођење ове стратегије чини стварање самодоволне групације трупа (снага) на бази формација једног од родова Оружаних снага, која има високу покретљивост и способна је да пружи највећи допринос решавању наменских задатака. У Сирији је ова улога додељена формацијама ваздухопловних снага. Најважнији услови за примену ове стратегије су освајање и задржавање информационе супериорности, надмашујући спремност контролних система и свестрану подршку, као и прикривено распоређивање потребних групација. Нове методе дејстава трупа (употреба интегрисаних групација) током операције биле су поткрепљене. У Сирији је први пут развијен и тестиран у пракси нови облик употребе јединица Оружаних снага – хуманитарна операција. Актуелно ангажовање у сукобу у Сирији значајно доприноси сазревању концепта примене БТГ у експедиционим дејствима ОС РФ. Може се очекивати да ће БТГ ОС РФ и у будућности имати све значајнију улогу, као одговор на практичне захтеве савремених хибридних ратова.

Кључне речи: *хибридно ратовање, БТГ, недржавни актери, Оружане снаге Руске Федерације*

© 2021 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

ПРИЛОГ МОДЕЛОВАЊУ ПРОРАЧУНА ОПЕРАТИВНИХ ТРОШКОВА СИСТЕМА ОДБРАНЕ

Влада Митић^{*}
Радиша Саковић^{**}
Митар Ковач^{***}

Достављен: 03. 01. 2021.

Језик рада: Српски

Кориговано: 11. 03, 05. 04, 26. 05. и 18. 06. 2021.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 26. 06. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdela2102063M

Систем одбране Републике Србије поседује сложену организацијску структуру која се непрекидно налази у процесу експлоатисања сопствених ресурса, међу којима утрошак финансијских средстава заслужује посебну пажњу. Уважавајући достигнути ниво у процесу изградње стабилног начина финансирања система одбране Републике Србије, као и тренутна ограничења на која су наилазили аутори, у раду је издвојен посебан *проблем истраживања* усмерен ка утврђивању рационалнијег начина прорачуна трошкова система одбране.

С обзиром на комплексност наведеног *проблема истраживања* и тренутни ниво изграђености система одбране Републике Србије, *предмет истраживања* заснива се на предлогу одређеног модела који ће омогућити прецизнији прорачун оперативних трошкова Министарства одбране и Војске Србије. С тим у вези, у раду се полази од *хипотетичког става* да се постојећи модел прорачуна трошкова система одбране може унапредити, а пре свега у делу прорачуна оперативних трошкова Министарства одбране и Војске Србије.

Циљ рада јесте да се укаже на потребу провере досадашње праксе у трошењу финансијских средстава и предложи нова решења која ће омогућити боље механизме за праћење расхода и прихода, односно боље прорачуне оперативних трошкова на свим нивоима финансирања Министарства одбране и Војске Србије.

Применом *методе* анализе садржаја, са тежиштем на компаративној анализи прорачуна оперативних трошкова персонала, нао-

^{*} Сектор за политику одбране, Управа за стратегијско планирање, Београд, vlada.mitic@mod.gov.rs

^{**} Сектор за политику одбране, Управа за стратегијско планирање, Београд.

^{***} Универзитет Едуконс, Факултет за пројектни и иновациони менаџмент, Београд.

ружања и војне опреме и инфраструктуре, *резултати истраживања* су потврдили постављени хипотетички оквир. У раду је *закључено* да постоје објективне могућности за унапређење модела прорачуна оперативних трошкова система одбране.

Кључне речи: *модел, прорачун, оперативни трошкови, учинци, систем одбране*

Увод

Услед интензивног развоја технолошких процеса у протеклих десетак година, у системима одбране већине земаља материјални ресурси постепено преузимају примат над људским ресурсима, а посебно у домену управљања њиховим перформансама (учинцима). Овакво стање одразило се и на процес управљања перформансама Министарства одбране и Војске Србије (у даљем тексту: МО и ВС), што је условило потребу за честим изменама циљева и приоритета развоја система одбране Републике Србије.

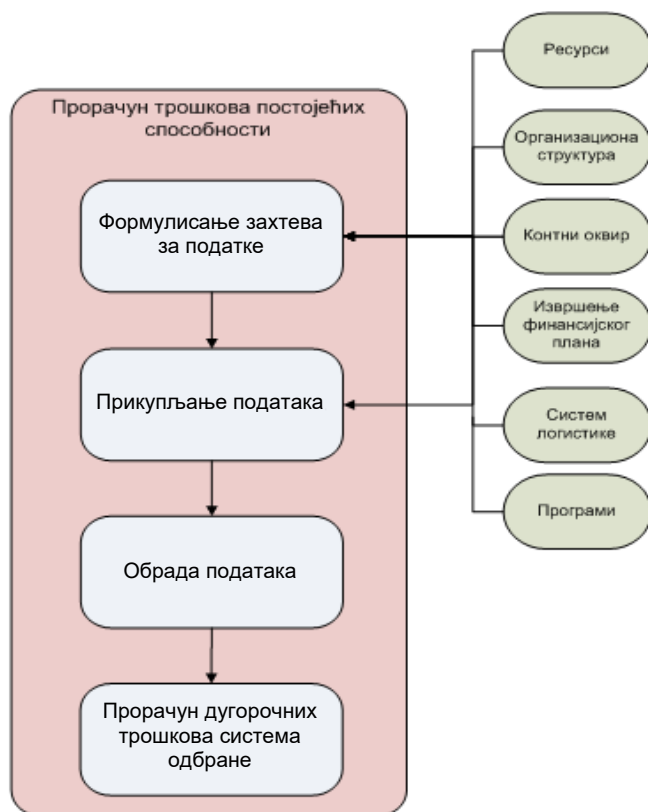
Наведене промене неминовно траже успостављање новог концепта приоритетних области финансирања и утрошка финансијских средстава, а ради обезбеђивања пројектованих учинака и баланса између персоналних, оперативних и инвестиционих трошкова у МО и ВС. У оквиру наведених трошкова, оперативни трошкови представљају нарочито осетљиву категорију, како због потреба за учесталим променама, тако и због непредвидивости начина ескалације и прорачуна висине трошкова.

С обзиром на такав тренд, указала се потреба за израдом одређеног модела који ће омогућити успешно праћење и прорачун оперативних и других трошкова МО и ВС у оквиру постојећег начина управљања учинцима (перформансама) система одбране, чиме је уједно указано и на могућности примене сличног начина прорачуна трошкова и у другим субјектима система одбране. С тим у вези, тежиште рада представља приказ прорачуна оперативних трошкова, односно приказ утрошка финансијских средстава у оквиру постојећих способности МО и ВС и предлог ефикаснијих опција за одржавање финансијских учинака (перформанси) у дефинисаном планском периоду.

Модел прорачуна трошкова постојећих способности Министарства одбране и Војске Србије

Прорачун трошкова постојећих способности има за циљ да се утврде, и у одређеном периоду предвиде трошкови способности за одбрану од свих облика претњи, а посебно у условима употребе савремених информационих технологија.¹ Алгоритам корака прорачуна трошкова постојећих способности МО и ВС приказан је на шеми 1.

¹ Радиша Саковић, Мирослав Терзић, „Употреба друштвених мрежа у хибридном ратовању”, *Војно дело бр. 7/2018*, Београд, 2018, стр. 318.

Шема 1 – Алгоритам прорачуна трошкова постојећих способности

Основу за прорачун трошкова постојећих способности МО и ВС представља идентификовање и познавање јединичних трошкова појединих ресурса и услуга.² С тим у вези, формулисање захтева за податке заснива се на класификацији ресурса система одбране за које ће се прорачунавати трошкови, анализи контног плана, организационој структури, систему логистике, програмској структури, као и реализацији финансијског плана. Дакле, класификација трошкова система одбране може се извршити према критеријуму намене на следеће категорије: трошкови персонала, трошкови наоружања и војне опреме (у даљем тексту: НВО) и трошкови инфраструктуре.³

² Дејан Николић, Митар Ковач, Влада Митић, „Менаџмент у одбрани – основне функције”, Војно дело бр. 01/2019, Београд, 2019, стр. 90-126.

³ Митар Ковач, Дејан Стојковић, Влада Митић, „Модел прорачуна оперативних трошкова оперативних способности у фази извођења мултинационалних операција”, Војно дело бр. зима/2014, Београд, 2014, стр. 227-236.

Када су у питању *трошкови персонала*, потребно је прикупити податке у вези са структуром кадра по категоријама n , бројним стањем кадра по категоријама K_n , дистрибуцијом кадра по годинама ступања у службу, очекиваним процентом одлива, годинама пензионисања, иницијалним трошковима обуке и просечним трошковима примања.⁴ Просечни трошкови примања припадника МО и ВС (персонал) P , обухватају највећи део трошкова персонала, а утврђени су основним коефицијентом као основица за бруто плату, док су додаци и накнаде утврђене коефицијентима за специфичне услове службе и специфичну војну службу.⁵ Осим наведених података, на трошкове персонала утичу и активности које персонал спроводи, а које се у смислу трошкова манифестују као: просечни трошкови учешћа у операцијама – O , просечни трошкови дневница – D , просечни трошкови исхране, одеће и обуће – H ,⁶ као и просечни трошкови школовања и усавршавања – S (у земљи и иностранству) и просечни трошкови услуга – U .

Подаци у вези са трошковима *наоружања и војне опреме* треба да обухвате велики број типова НВО – V_k .⁷ Приликом њиховог утврђивања потребно је обухватити средства која генеришу највеће трошкове, односно да трошкови свих обухваћених типова НВО буду бар 80 и више процената у односу на укупне трошкове система одбране. За сваки тип средства одређене категорије потребно је утврдити захтеве са следећим подацима: историјат набавке (производње) средстава, животни век, инвестициони трошкови и просечни годишњи оперативни трошкови.⁸

Према критеријуму врсте материјалних средстава која се троше за обављање основне функције НВО, оперативни трошкови средстава НВО могу се класификовати на:⁹ трошкове горива и мазива – G , трошкове муниције – M и трошкове одржавања – R .¹⁰

⁴ Frank Steder Brundtland, „Cost Modeling of Defence Components for Smaller Scale Contingencies”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2005, pp. 67-78.

⁵ Министарство одбране Републике Србије, „Правилник о платама и другим новчаним примањима професионалних припадника Војске Србије”, *Службени војни лист бр. 28/2011*, Београд, 2011, стр. 12.

⁶ Влада Митић, Дејан Стојковић, Милан Канкараш, „Defence strategic management- Application of simulation in the personnel cost optimization”, *SYMORG 2014*, Београд, 2014, стр. 1559-1564.

⁷ Frank Steder Brundtland, „Cost Modeling of Defence Components for Smaller Scale Contingencies”, *op. cit.*, pp. 88-90.

⁸ *Ibid.*, p. 91.

⁹ Митар Ковач, Дејан Стојковић, Влада Митић, „Модел прорачуна оперативних трошкова оперативних способности у фази извођења мултинационалних операција”, *op. cit.*, стр. 227-236.

¹⁰ Министарство финансија Републике Србије, „Правилник о стандардном класификационом оквиру и контном плану за буџетски систем”, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 16/2016, 49/2016, 107/2017, 46/2017, 114/2017, 20/2018 и 36/2018, Београд, 2018.

За потребе прорачуна трошкова, објекти инфраструктуре се, такође, могу класификовати по критеријуму намене – i , а један од могућих начина класификације приказан је у табели **1Error! Reference source not found.**

Табела 1 – Пример класификације објеката инфраструктуре

Тип објеката инфраструктуре
Управне зграде
Зграде за становање
Зграде и објекти за извођење наставе и обуке
Зграде за исхрану
Зграде за здравствену заштиту
Зграде за смештај материјалних средстава
Зграде института, ремонтних завода и радионица
Аеродромски објекти, зграде и инсталације
Зграде и објекти за спорт и рекреацију
Зграде и објекти за културу и разоноду
Термоенергетска постројења
Објекти нискоградње, претходно неklasификовани
Зелене површине, претходно неklasификоване
Остали инфраструктурни објекти

За сваки тип објекта инфраструктуре потребно је прикупити податке о инвестиционим трошковима њихове изградње, као и оперативним трошковима.¹¹ Трошкови се изражавају по квадратном метру, те је потребно прикупити податке и о површинама сваког типа објекта H_i . Инфраструктура производи одређене оперативне трошкове који подразумевају материјална и финансијска средства за извршење своје основне намене. Оперативни трошкови инфраструктуре могу се, према критеријуму намене, класификовати на: трошкове грејања и електричне енергије – E , трошкове воде и канализације – K , трошкове текућег одржавања – C и остале трошкове – Z .¹²

¹¹ Frank Steder Brundtland, „Cost Modeling of Defence Components for Smaller Scale Contingencies”, op. cit., pp. 88-90.

¹² Остали трошкови могу бити трошкови закупа, порези, одводњавања и слично.

Наведене типове и категорије ресурса потребно је доделити већ постојећој организацијској структури до нивоа батаљона, те се у наредној активности захтеви за податке упућују организационим деловима система одбране ради прикупљања. Узимајући у обзир типове и категорије ресурса, организационе јединице достављају податке о бројном стању кадра и средстава НВО, површини објеката инфраструктуре, као и податке у вези са трошковима ресурса.¹³ Како би се идентификовали организациони делови који могу прикупити и доставити податке формулисане у захтеву, треба приступити детаљној анализи организацијске структуре и перформанси система одбране, као и реализацији финансијског плана по контима економске класификације, носилаца конта економске класификације, програмске структуре и система логистике.¹⁴

Оперативни трошкови система одбране

Прорачун оперативних трошкова система одбране заснива се на јединачним оперативним трошковима. Наведени трошкови обједињавају се по категоријама ресурса, које обавезно обухватају трошкове кадра, НВО и инфраструктуре и представљају чиниоце способности који у највећој мери доприносе развоју способности система одбране.¹⁵

Јединачни оперативни трошкови, начелно, рачунају се на годишњем нивоу, а на основу прикупљених података из организационих састава МО и ВС. У наредним корацима, процес обраде података на нивоу система одбране усмерава се на прорачун јединачних оперативних трошкова по категоријама ресурса, а затим на обраду осталих података који се односе на инвестиционе трошкове и података који ће се користити за прорачун трендова инвестиционих и оперативних трошкова. За прорачун трошкова могу се користити различите методе операционих истраживања.¹⁶

Јединачни оперативни трошкови

Начин прорачуна јединачних оперативних трошкова зависи од категорије ресурса, а начелно се врши за персонал, НВО и инфраструктуру.

¹³ Steinar Gulichsen, „KOSTMOD 4.0 - User manual”, Norwegian Defence Research Establishment (FFI), Kjeller, 2009, pp. 34-56.

¹⁴ Милан Канкараш, Срђан Димић, Влада Митић, „Оцењивање перформанси система одбране”, *XLI Симпозијум о операционим истраживањима*, Универзитет у Београду, Саобраћајни факултет, Београд, 2014, стр. 321-342.

¹⁵ Радиша Саковић, Дејан Стојковић, „Развој способности система одбране Републике Србије у условима хибридних претњи”, *Војно дело бр. 7/2019*, Београд, 2019, стр. 306-322.

¹⁶ Драган Памучар, „Операциона истраживања - детерминистичке методе и модели”, РА-БЕК - Регионална асоцијација за безбедност и кризни менаџмент, Београд, 2017.

Када су у питању људски ресурси, прорачун *јединачних годишњих оперативних трошкова по категорији кадра* – JTr_n , може се прорачунати помоћу једначине (1):¹⁷

$$JTr_n = P_n + O_n + D_n + H_n + S_n + U_n, \quad (1)$$

где је:

n – редни број категорије кадра, који се креће од 1 до a ;

P_n – просечни годишњи трошкови бруто плата и додатака и накнада одређене категорије кадра;

O_n – просечни годишњи трошкови учешћа у операцијама одређене категорије кадра;

D_n – просечни годишњи трошкови дневница одређене категорије кадра;

H_n – просечни годишњи трошкови исхране, одеће и обуће одређене категорије кадра;

S_n – просечни годишњи трошкови школовања и усавршавања одређене категорије кадра;

U_n – просечни годишњи трошкови пружених услуга одређеној категорији кадра.

Просечни јединачни оперативни трошкови *наоружања и војне опреме*, по типовима наоружања и војне опреме – JTk , могу се прорачунати помоћу једначине (2):

$$JTk = G_k + M_k + R_k, \quad (2)$$

где је:

k – редни број одређеног типа НВО, који се креће од 1 до x ;

G_k – просечни годишњи трошкови горива и мазива одређеног типа НВО;

M_k – просечни годишњи трошкови муниције одређеног НВО;

R_k – просечни годишњи трошкови одржавања одређеног типа НВО.

Јединачни оперативни трошкови *инфраструктуре* прорачунавају се за квадратни метар површине одређеног типа објекта – JTi_m , а коришћењем једначине (3):

$$JTi_m = E_m + K_m + C_m + Z_m, \quad (3)$$

где је:

m – редни број одређеног типа објекта инфраструктуре, који се креће од 1 до c ;

E_m – просечни годишњи трошкови грејања и електричне енергије одређеног типа објекта по m^2 ;

K_m – просечни годишњи трошкови воде и канализације одређеног објекта по m^2 ;

C_m – просечни годишњи трошкови редовног одржавања одређеног објекта по m^2 ;

Z_m – остали просечни годишњи трошкови одређеног типа објекта по m^2 .

¹⁷ Steinar Gulichsen, „KOSTMOD 4.0-User manual”, op. cit., p. 43 (методологија избора адекватне прорачунске математичке методе за једначине од редног броја 1. до 15. опредељена је математичким моделом уграђеним софтверски програм „KOSTMOD 4.0”).

Поједине елементе неопходне за прорачун јединачних трошкова персонала, НВО и инфраструктуре лако је обрадити, а добијају се директно прикупљањем података (на пример, за персонал се врши прорачун просечне бруто плате, додаци, накнаде и слично). До осталих елемената, које није могуће директно прикупити, долази се индиректно прорачуном, а на основу прикупљених података и анализе реализације појединих конта економске класификације, броја добара и услуга које су набављене, као и процене категорије и броја кадра, НВО и инфраструктуре. Аутори указују и на поједине изузетке када је у питању обрада података, а који се претежно односе на елементе у вези с просечним трошкови-ма одржавања НВО, као и дела објеката инфраструктуре.

Ескалација оперативних трошкова

Обрада података који ће се користити за прорачун трендова инвестиционих и оперативних трошкова је много комплекснија и заснива се на прорачуну ескалације трошкова. Ескалација трошкова се засебно реализује за сваку од категорија ресурса, и то: за персонал се прорачунава ескалација оперативних трошкова, а за НВО и инфраструктуру ескалација оперативних и инвестиционих трошкова.¹⁸

Ескалација персоналних оперативних трошкова у највећој мери зависи од пораста цена рада и пораста цена добара и услуга које троши персонал.¹⁹ Када је у питању пораст цене рада, потребно је прикупити историјске податке о просечним бруто платама запослених у систему одбране, односно у МО и ВС, ради примене регресионе анализе, у којој су независне варијабле године (временске серије), а зависне варијабле просечне бруто плате.²⁰

На основу података о бруто платама по годинама уназад, регресионом анализом је могуће предвидети њихово кретање у будућности. Користан алат који омогућава лакшу примену регресионе анализе, те прорачун кретања појава у будућности може бити *Microsoft Excel* или други професионални статистички софтвери.²¹ Регресиона анализа даје податак о највероватнијој просечној бруто плати у свакој години у будућности. На основу резултата регресионе анализе потребно је израчунати трендове раста бруто плата T_{gob} за сваку годину у будућности (у која се креће од b до z , где је b базна година која се односи на садашњост, а z крајња година у планском периоду), а помоћу једначине (4):

$$T_{gob} = j \sqrt{\frac{B_p}{B_n}} - 1 \quad (4)$$

¹⁸ Steinar Gulichsen, „KOSTMOD 4.0 - User manual”, op. cit, pp. 50-56.

¹⁹ Hove Kjetil, Lillekvelland Tobias, „Defence specific inflation (DSI) of goods and services”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2016, pp. 25-43.

²⁰ Mann S. Prem, „Introductory Statistic”, *Wiley*, Hoboken, 2017, pp. 121-128.

²¹ Применом *Microsoft Excela* или других статистичких софтвера, могу се успешно израђивати графици и додавати *Trendline*-и водећи рачуна о износу коефицијента детерминације који се креће у распону од нула до један.

где је:

j – број година периода за који се прорачунава тренд, у случају када се прорачунава за сваку годину у будућности (y), тада је $j=2$;

B_p – износ бруто плата који је прорачунат регресионом анализом у почетној (претходној) години периода;

B_n – износ бруто плата који је прорачунат регресионом анализом у последњој (посматраној) години периода.

Помоћу приказаног начина прорачунавања тренда раста бруто плата долази се до података о ескалацији њихових трошкова, као једног од елемената за прорачун ескалације оперативних трошкова персонала. Иста методологија примењује се и за пораст цена добара и услуга $Tgod$, уважавајући историјске податке о трошковима добара и услуга које су набављене за потребе персонала. Уколико не постоје историјски подаци о трошковима добара и услуга које су набављене за потребе персонала у систему одбране, могу се користити подаци из Републичког завода за статистику, који се односе на одређена добра и услуге.²² Приликом коришћења података из статистичких извора неопходно је првобитно утврдити учешће појединих добара и услуга у укупним трошковима добара и услуга који су набављени за потребе персонала.

Коришћењем прорачунатих вредности ескалације трошкова бруто плата $Tgob$ и ескалације трошкова добара и услуга $Tgod$ могуће је прорачунати ескалацију оперативних трошкова персонала $Tgor$. Како би се прорачунала ескалација оперативних трошкова персонала, прво је неопходно, на основу прикупљених података, утврдити учешће трошкова бруто плата Wob и трошкова добара и услуга Wod у укупним персоналним трошковима. С тим у вези, ескалација оперативних трошкова персонала $Tgor$ у свакој години у будућности (y) може се прорачунати коришћењем једначине (5):

$$Tgor = Tgob \times Wob + Tgod \times Wod \quad (5)$$

Ескалација оперативних трошкова НВО и ескалација оперативних трошкова инфраструктуре прорачунавају се на исти начин као и ескалација оперативних трошкова персонала, с том разликом што су елементи за прорачун другачији. Када је у питању ескалација оперативних трошкова НВО, потребно је прикупити историјске податке о трошковима добара и услуга који се троше за потребе НВО,²³ а првенствено горива и мазива – $Tgog$, одржавања – $Tgoo$ и муниције – $Tgom$. За сваки од наведених елемената за прорачун ескалације оперативних трошкова НВО потребно је, применом и прилагођавањем једначине (4), прорачунати трендове, затим удео учешћа сваког од елемената у укупним трошковима

²² Републички завод за статистику Републике Србије, „Публикације”, 4. март 2020, www.stat.gov.rs/publikacije, 23/10/2018.

²³ Hove Kjetil, Lillekvelland Tobias, „Defence specific inflation (DSI) of goods and services”, op. cit., pp. 25-43.

НВО (Wog , Woo , Wom), а на крају, применом једначине (6), прорачунати ескалацију оперативних трошкова НВО – $Tgon$ за сваку годину у будућности (y):

$$Tgon = Tgog \times Wog + Tgoo \times Woo + Tgom \times Wom \quad (6)$$

Ескалација оперативних трошкова инфраструктуре прорачунава се на исти начин као ескалација оперативних трошкова персонала и НВО, узимајући у обзир специфичности елемената који утичу на ескалацију оперативних трошкова инфраструктуре. На ескалацију оперативних трошкова инфраструктуре $Tgoi$ кључно утиче тренд раста трошкова грејања и електричне енергије $Tgoe$, тренд раста трошкова воде и канализације $Tgok$ и тренд раста трошкова редовног одржавања $Tgoc$. Трендови раста елемената за прорачун ескалације оперативних трошкова инфраструктуре прорачунавају се применом једначине 4) уз њену конкретизацију. Након утврђивања учешћа појединих трошкова (Woe , Wok , Woc), ескалација оперативних трошкова инфраструктуре за сваку годину у будућности (y) може се прорачунати применом једначине (7):

$$Tgoi = Tgoe \times Woe + Tgok \times Wok + Tgoc \times Woc \quad (7)$$

Прорачуни оперативних трошкова могу се вршити и у дужем периоду (краткорочно, средњорочно и дугорочно планирање развоја система одбране), без обзира на то што се начелно рачунају на годишњем нивоу, а на основу прикупљених података из организационих састава МО и ВС. У таквим условима, а посебно у току процеса средњорочног и дугорочног планирања, тежиште рада треба усмерити на прорачун трендова оперативних трошкова МО и ВС, као и других субјеката система одбране.²⁴

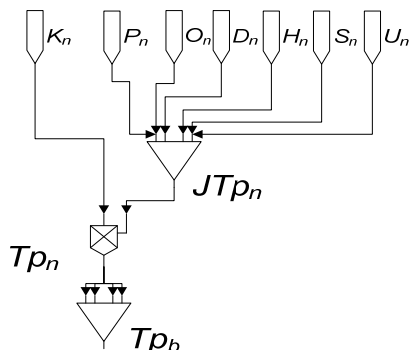
Предлог модела за прорачун оперативних трошкова система одбране

Након обраде прикупљених података о јединачним трошковима реализује се прорачун дугорочних трошкова система одбране. Прво се прорачунају укупни трошкови система одбране у почетној (базној) години, уз корекцију у односу на извршење финансијског плана, а затим дугорочни оперативни трошкови. Након тога се прорачунатим дугорочним оперативним трошковима додају инвестициони трошкови за средства НВО којима истичу ресурси.

Прорачун укупних трошкова система одбране у почетној (базној) години реализује се прорачуном укупних оперативних трошкова персонала, НВО и инфраструктуре.

²⁴ Дејан Стојковић, Влада Митић, Радиша Саковић, „Measuring the performance of the Police”, *Међународни научни скуп „Дани Арчибалда Рајса”*, Београд, 2019, стр. 149-160.

Укупни оперативни трошкови персонала Tr_b , у базној години b , могу се прорачунати коришћењем информација о јединачним трошковима персонала за сваку категорију кадра добијених у току активности обраде података, а према алгоритму на шеми 2.

Шема 2 – Модел прорачуна укупних оперативних трошкова персонала у базној години

Приказани алгоритам може се представити помоћу једначине (8):

$$Tr_b = \sum_{n=1}^a (K_n \times JTp_n), \quad (8)$$

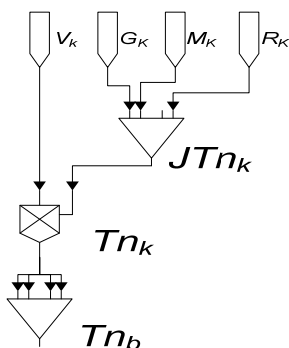
где је:

n – редни број категорије кадра, креће се од 1 до a ;

K_n – број персонала одређене n категорије кадра;

JTp_n – јединачни годишњи оперативни трошкови персонала одређене n категорије кадра.

Укупни оперативни трошкови НВО Tn_b , у базној години b , могу се прорачунати на основу јединачних трошкова појединих средстава НВО и бројног стања тих средстава, а према алгоритму на шеми 3.

Шема 3 – Модел прорачуна укупних трошкова НВО у базној години

Узимајући у обзир приказани модел, оперативни трошкови НВО могу се прорачунати помоћу једначине (9):

$$Tn_b = \sum_{k=1}^x (V_k \times JTn_k) \tag{9}$$

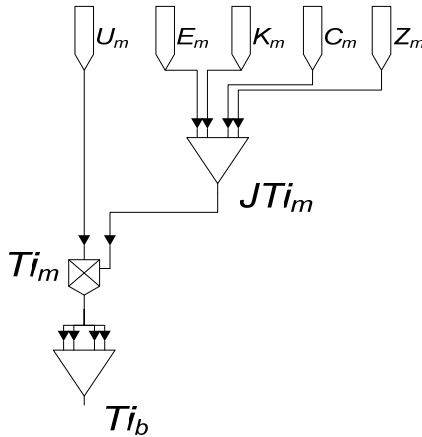
где је:

k – редни број одређеног типа НВО, који се креће од 1 до x ;

V_k – број средстава НВО одређеног k типа НВО;

JTn_k – јединачни годишњи оперативни трошкови одређеног k типа НВО.

Укупни оперативни трошкови инфраструктуре Ti_b , у базној години b , могу се прорачунати на основу алгоритма приказаног на шеми 4.

Шема 4 – Модел прорачуна укупних трошкова инфраструктуре у базној години

Приказани алгоритам може се представити и помоћу једначине (10):

$$Ti_b = \sum_{m=1}^c (U_m \times JT_i_m), \tag{10}$$

где је:

m – редни број одређеног типа објекта инфраструктуре, који се креће од 1 до c ;

U_m – укупна површина у m^2 одређеног типа објекта m ;

JT_i_m – јединачни годишњи трошкови инфраструктуре одређеног типа објекта m .

На основу прорачунатих укупних трошкова персонала, НВО и инфраструктуре могуће је прорачунати укупне оперативне трошкове система одбране у базној години To_b помоћу једначине (11):

$$To_b = Tp_b + Tn_b + Ti_b \tag{11}$$

Након прорачуна укупних трошкова система одбране, неопходно је анализирати извршење финансијског плана у базној години како би се утврдила одступања између прорачунатих трошкова и извршења финансијског плана, те кориговале прорачунате вредности укупних трошкова система одбране у базној години. Извршење финансијског плана потребно је анализирати по четвороцифреним и троцифреним контима економске класификације и утврдити намену за коју су новчана средства утрошена у контексту елемената за прорачун јединичних трошкова све три категорије трошкова.²⁵ У случају одступања, потребно је кориговати податке у вези с прорачунатим вредностима елемената за прорачун оперативних трошкова, или додати нове елементе за прорачун оперативних трошкова или нове категорије кадра, НВО и инфраструктуре.

Како би се прорачунали дугорочни оперативни трошкови система одбране потребно је за сваку годину у будућности јединачне оперативне трошкове увећати за прорачунату ескалацију оперативних трошкова. Увећање јединачних оперативних трошкова врши се за сваку категорију трошкова појединачно.

Када су у питању персонални трошкови, за сваку годину у будућности Tr_y оперативни трошкови персонала прорачунавају се према једначини (12):

$$Tr_y = \begin{cases} y = b; \sum_{n=1}^a (K_n \times JTp_{n(b)}) \\ y = b + 1; \sum_{n=1}^a (K_n \times (JTp_{n(b)} \times (1 + Tgor_{b+1}))) \\ y = b + 2; \sum_{n=1}^a (K_n \times (JTp_{n(b+1)} \times (1 + Tgor_{b+2}))) \\ y = z - 1; \sum_{n=1}^a (K_n \times (JTp_{n(z-2)} \times (1 + Tgor_{z-1}))) \\ y = z; \sum_{n=1}^a (K_n \times (JTp_{n(z-1)} \times (1 + Tgor_z))) \end{cases} \quad (12)$$

где је:

y – година у будућности у којој се прорачунавају трошкови, а креће од b до z , где је b базна година која се односи на садашњост, а z крајња година у планском периоду;

K_n – број персонала одређене n категорије кадра;

$Tgor$ – ескалација оперативних трошкова персонала у одређеној години у будућности (y);

JTp_n – јединачни годишњи оперативни трошкови персонала одређене n категорије кадра у претходној години ($y-1$) у односу на посматрану годину (y), или базној години.

²⁵ „Правилник о платама и другим новчаним примањима професионалних припадника Војске Србије”, Министарство одбране Републике Србије, оп. цит., стр. 34-48.

Оперативни трошкови НВО за сваку годину у будућности Tn_y могу се прорачунати коришћењем једначине (13):

$$Tn_y = \begin{cases} y = b; \sum_{k=1}^x (V_k \times JIn_{k(b)}) \\ y = b + 1; \sum_{k=1}^x (V_k \times (JIn_{k(b)} \times (1 + Tgon_{b+1}))) \\ y = b + 2; \sum_{k=1}^x (V_k \times (JIn_{k(b+1)} \times (1 + Tgon_{b+2}))) \\ y = z - 1; \sum_{k=1}^x (V_k \times (JIn_{k(z-2)} \times (1 + Tgon_{z-1}))) \\ y = z; \sum_{k=1}^x (V_k \times (JIn_{k(z-1)} \times (1 + Tgon_z))) \end{cases} \quad (13)$$

где је:

y – година у будућности у којој се прорачунавају трошкови, а креће од b до z , где је b базна година која се односи на садашњост, а z крајња година у планском периоду;

V_k – број средстава НВО одређеног k типа НВО;

$Tgon$ – ескалација оперативних трошкова НВО у одређеној години у будућности (y);

JIn_k – јединачни годишњи оперативни трошкови НВО одређеног k типа НВО, у претходној години ($y-1$) у односу на посматрану годину (y), или базној години.

Оперативни трошкови инфраструктуре за сваку годину у будућности Ti_y могу се прорачунати коришћењем једначине (14):

$$Ti_y = \begin{cases} y = b; \sum_{m=1}^c (U_m \times JTi_{m(b)}) \\ y = b + 1; \sum_{m=1}^c (U_m \times (JTi_{m(b)} \times (1 + Tgoi_{b+1}))) \\ y = b + 2; \sum_{m=1}^c (U_m \times (JTi_{m(b+1)} \times (1 + Tgoi_{b+2}))) \\ y = z - 1; \sum_{m=1}^c (U_m \times (JTi_{m(z-2)} \times (1 + Tgoi_{z-1}))) \\ y = z; \sum_{m=1}^c (U_m \times (JTi_{m(z-1)} \times (1 + Tgoi_z))) \end{cases} \quad (14)$$

где је:

y – година у будућности у којој се прорачунавају трошкови, а креће од b до z , где је b базна година која се односи на садашњост, а z крајња година у планском периоду;

U_m – укупна површина у m^2 одређеног типа објекта m ;

$Tgoi$ – ескалација оперативних трошкова инфраструктуре у одређеној години у будућности (y);

JTi_m – јединачни годишњи трошкови инфраструктуре одређеног типа објекта m , у претходној години ($y-1$) у односу на посматрану годину (y), или базној години.

На основу прорачунатих укупних трошкова по категоријама трошкова могуће је, применом једначине (15), прорачунати укупне оперативне трошкове система одбране у свакој години у будућности To_y :

$$To_y = \begin{cases} y = b; Tp_b + Tn_b + Ti_b \\ y = b + 1; Tp_{b+1} + Tn_{b+1} + Ti_{b+1} \\ y = b + 2; Tp_{b+2} + Tn_{b+2} + Ti_{b+2} \\ \dots \\ y = z - 1; Tp_{z-1} + Tn_{z-1} + Ti_{z-1} \\ y = z; Tp_z + Tn_z + Ti_z \end{cases} \quad (15)$$

Како би се прорачунали дугорочни трошкови система одбране, прорачунатим оперативним трошковима потребно је додати инвестиционе трошкове за средства НВО којима истичу ресурси.²⁶

Прорачунати дугорочни трошкови се у наредним корацима користе за израду предлога ефикаснијих опција одржавања постојећих способности, као и за предлог могућих опција развоја способности и система одбране. Предложени модел прорачуна трошкова система одбране, може значајно допринети унапређењу процеса управљања учинцима (перформансама) МО и ВС, као и других субјеката система одбране.²⁷

Закључак

Прорачун трошкова постојећих способности утврђује се у одређеном периоду и служи као основа за пројектовање трошкова потребних способности система одбране, што је карактеристично са становишта дугорочног планирања развоја система одбране. Без обзира на то што су највећи трошкови система одбране заступљени у МО и ВС, свеобухватним приступом прорачун укупних трошкова треба усмерити и ка другим субјектима система одбране, али само у оквиру способности које треба да се развијају.

Предложеним моделом обезбеђује се извесни ниво флексибилности који ће омогућити његову даљу надоградњу и усавршавање, а у функцији подршке ефикаснијој реализацији финансијских задатака. Оваквим моделом указује се на ефикасније опције одржавања постојећих способности МО и ВС и тежи изградњи јединственог информационог система, који би обезбедио тестирање модела и аутоматизацију процеса прорачуна оперативних и других трошкова система одбране.

²⁶ Унапређење прорачуна инвестиционих трошкова НВО којима истичу ресурси представља специфичну област трошења финансијских средстава, где је неопходно анализирати историјске податке у вези са годинама набавке/производње и животног циклуса појединих средстава НВО, што се може обрадити као посебан истраживачки проблем.

²⁷ Радиша Саковић, Станислав Стојановић, Драган Памучар, „Possibilities of Implementing the Performance Management Process of Non-profit Organizations to the Defence System”, *Војно дело бр. 1/2021*, Београд, 2021, pp. 100-117.

Истраживањем је закључено да је потреба за израдом оваквог модела оправдана, јер се добија целовитија слика тренутног стања и утрошка финансијских средстава МО и ВС. Уједно је указано на неке недостатке досадашњег начина финансијског управљања у МО и ВС. Стога су предложена нова решења која ће обезбедити боље прорачуне трошкова и ефикасније управљање учинцима, а тиме и успешније функционисање и одрживост целокупног система одбране Републике Србије.

Литература

[1] Vlada S. Sokolović, Marko D. Andrejić, Srđan D. Ljubojević, „Integralni pristup proračunu troškova životnog veka sredstava naoružanja i vojne opreme”, *Vojnotehnički glasnik br. 4/2013*, Београд, 2013.

[2] Влада Митић, Дејан Стојковић, Милан Канкараш, „Defence strategic management- Application of simulation in the personnel cost optimization”, *SYMORG 2014*, Златибор, 2014.

[3] Владан Д. Кнежевић, „Организационо-методолошки проблеми обрачуна и управљања трошковима ланца вредности”, докторска дисертација, *Економски факултет, Универзитет у Београду*, Београд, 2016.

[4] David Kirkpatrick, „Trends in the costs of weapon systems and the consequences”, *Defence and Peace Economics*, 2004.

[5] Далибор Петровић, Ивана Цветковић, Милан Канкараш, Ненад Капор, „Objective Technology Selection Model The Example of Complex Combat System”, *International Journal of Scientific and Engineering Research*, 8 (3), 2017.

[6] Дејан Николић, Митар Ковач, Влада Митић, „Менаџмент у одбрани - основне функције”, *Војно дело бр. 01/2019*, Београд, 2019.

[7] Дејан Стојковић, Влада Митић, Радиша Саковић, „Measuring the performance of the Police”, *Међународни научни скуп „Дани Арчибалда Рајса”*, Београд, 2019.

[8] Драган Памучар, „Операциона истраживања - детерминистичке методи и модели”, *РАБЕК - Регионална асоцијација за безбедност и кризни менаџмент*, Београд, 2017.

[9] European Union, „Understanding and Monitoring the Cost-Determining Factors of Infrastructure Projects-A User's Guide”, *European Commission*, http://www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/5_full_en.pdf, 20/11/2020.

[10] Ivan Šošić, „Primijenjena statistika”, *Školska knjiga*, Zagreb, 2002.

[11] Knežević Milena, Blagojević Srdjan, „Strategija vođenja troškova u sistemu odbrane”, *Војно дело бр. 2/2009*, Београд, 2009.

[12] Marko Andrejić, Marko Stanojević, „Finansijsko modeliranje troškova sredstava naoružanja i vojne opreme”, *Centar za ekonomska i finansijska istraživanja*, Београд, 2015.

[13] Марић Б. Драгић, Александар Ш. Нешевски, „Унапређење начина финансирања Универзитета одбране са становишта стратегијског управљања”, *Војно дело бр. 3/2016*, Београд, 2016.

[14] Mann S. Prem, „Introductory Statistic”, *Wiley*, Hoboken, 2017.

[15] Миљан М. Ковачевић, „Модел за прогнозу и процену трошкова изградње армирано-бетонских друмских мостова”, докторска дисертација, *Грађевински факултет, Универзитет у Београду*, Београд, 2018.

[16] Министарство одбране Републике Србије, „Правилник о платама и другим новчаним примањима професионалних припадника Војске Србије”, *Службени војни лист*, бр. 28/11, Београд, 2011.

[17] Министарство финансија Републике Србије, „Правилник о стандардном класификационом оквиру и контном плану за буџетски систем”, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 16/2016, 49/2016, 107/2017, 46/2017, 114/2017, 20/2018 и 36/2018, Београд, 2018.

[18] Министарство финансија Републике Србије, „Упутство за израду програмског буџета”, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 16/2019, Београд, 2016.

[19] Милан Канкараш, Срђан Димић, Влада Митић, „Оцењивање перформанси система одбране”, *XLI Симпозијум о оперативним истраживањима*, Универзитет у Београду, Саобраћајни факултет, Београд, 2014.

[20] Милица Н. Радојковић, Раде Жугић, Саша К. Трандафиловић, „Значај интерне ревизије за Министарство одбране и Војске Србије”, *Војно дело бр. 2/2016*, Београд, 2016.

[21] Милош Милетић, „Систем финансирања расхода одбране у Републици Србији”, *Војно дело бр. 2/2009*, Београд, 2009.

[22] Miloš Miljković, Dalibor Krstić, „Budžetski sistem i normativno uređenje finansiranja rashoda odbrane”, *Centar za ekonomska i finansijska istraživanja*, Београд, 2018.

[23] Митар Ковач, Дејан Стојковић, Влада Митић, „Модел прорачуна оперативних трошкова оперативних способности у фази извођења мултинационалних операција”, *Војно дело бр. зима/2014*, Београд, 2014.

[24] Rade Žugić, „Kontrola budžeta u funkciji civilne kontrole vojske”, *Revija za bezbednost*, Београд, 2008.

[25] Раде Жугић, Миланко Ковачевић, „Планирање трошкова операције”, *Војно дело бр. 4/2014*, Београд, 2014.

[26] Раде Жугић, Бранко Тешановић, „Демократска цивилна контрола војске – механизам потрошње буџетских средстава”, *Војно дело бр. 2/2007*, Београд, 2007.

[27] Radan Kostić, Milena Knežević, Milan Lepojević, „Struktura rashoda za finansiranje odbrane Reublike Srbije”, *Centar za ekonomska i finansijska istraživanja*, Београд, 2017.

[28] Радиша Саковић, Станислав Стојановић, Драган Памучар, „Possibilities of Implementing the Performance Management Process of Non-profit Organizations to the Defence System”, *Војно дело бр. 1/2021*, Београд, 2021.

[29] Радиша Саковић, Мирослав Терзић, „Употреба друштвених мрежа у хибридном ратовању”, *Војно дело бр. 7/2018*, Београд, 2018.

[30] Радиша Саковић, Дејан Стојковић, „Развој способности система одбране Републике Србије у условима хибридних претњи”, *Војно дело бр. 7/2019*, Београд, 2019.

[31] Републички завод за статистику Републике Србије, „Публикације”, 4. март 2020, www.stat.gov.rs/publikacije, 23/10/2018.

[32] Steinar Gulichsen, „KOSTMOD 4.0-User manual”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2009.

[33] Frank Steder Brundtland, „Cost Modeling of Defence Components for Smaller Scale Contingencies”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2005.

[34] Hove Kjetil, Lillekvelland Tobias, „Defence specific inflation (DSI) of goods and services”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2016.

Резиме

Систем одбране Републике Србије поседује сложену организацијску структуру, која делује као јединствена целина, где су јасно дефинисани односи и корелације између организационих целина. Према својој сврси, систем одбране непрестано експлоатише сопствене ресурсе, при чему утрошак финансијских средстава заслужује посебну пажњу.

Уважавајући достигнути ниво у процесу изградње стабилног система одбране Републике Србије, као и тренутна когнитивна ограничења са којима су се аутори сусрели у погледу могућности истраживања других органа система одбране, рад је усмерен само на Министарство одбране и Војску Србије.

Циљ рада је предложити модел који ће омогућити прецизнији прорачун трошкова система одбране. Предлог модела указаће на потребу за преиспитивањем тренутне политике у вези са расподелом финансијских средстава и препоручиће нова решења, која омогућавају боље механизме за праћење прихода и расхода, тј. боље прорачуне на свим финансијским нивоима. У основи, предлог модела обезбедиће одређени ниво флексибилности, омогућавајући тако његову даљу надоградњу и усавршавање, са циљем да ефикасније подржи управљање финансијским задацима. Тема је разрађена у четири дела: модел прорачуна трошкова стварних способности, оперативни трошкови, инвестициони трошкови и предлог модела за прорачун трошкова система одбране. Предложени модел би указао на ефикасније могућности одржавања тренутних способности система одбране.

У истраживању је закључено да је потреба за успостављањем таквог модела оправдана, јер омогућава јаснију слику о тренутном стању и расподели финансијских средстава Министарства одбране и Војске Србије. Истовремено, указано је на неке грешке у тренутном управљању финансијама у Министарству одбране и Војсци Србије. Такође, дата су нова решења која омогућавају боље прорачуне трошкова и ефикасније управљање учинком, што омогућава бољи рад целокупног система одбране Републике Србије.

Кључне речи: *модел, прорачун, оперативни трошкови, учинак, систем одбране*

© 2021 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodeo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

MODEL OF IDENTIFICATION OF MOTIVATIONAL FACTORS FOR WORK OF THE SERBIAN ARMED FORCES PROFESSIONAL MEMBERS AND THEIR HIERARCHICAL ORGANIZATION

*Milan Kovačević**

Достављен: 11. 04. 2021.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 17. 05, 25. 06. и 28. 06. 2021.

Тип рада: Оригинални научни рад

Прихваћен: 29. 06. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdelo2102081K

Motivation and work motivation are multidisciplinary topics important for the successful functioning of modern organizations. Opportunities to improve the effects and performance of all types of organizations by influencing employee motivation have resulted in a number of studies aimed at identifying motivational factors, their impact and hierarchy.

Work motivational factors are numerous, and their impact and hierarchy are changeable and depend on socio-economic conditions, cultural determinants, as well as the individual characteristics of employees. In order to improve the motivation for work, there is a need to identify factors and their impact on the motivation and effects of the work of the Serbian Armed Forces professional members in their own cultural environment and the current set of socio-economic conditions.

The objective of this paper is to develop a model for identifying motivational factors of the Serbian Armed Forces professional members and determine their impact and hierarchy. The paper will use the method of document content analysis in order to identify a list of motivational factors that will then be confirmed or rejected, depending on the results of research conducted using the research method, survey technique and statistical method.

The paper presents a model for identifying work motivational factors and the results of a survey of the attitudes of a quota sample of 1401 Serbian Armed Forces professional members. The hierarchy of factors is presented and it has been concluded that good interpersonal relationships and salary amount have the most significant impact on the motivation for

* Defence of University in Belgrade, Military Academy, kacaiaca@ptt.rs the views expressed in the paper reflect a personal view.

work of the Serbian Armed Forces professional members. The results of the research can be used for improving the motivation for work, normative acts, organizational structure and instruments for future research.

Key words: motivation, work motivation, officers, non-commissioned officers, extrinsic motivation, rewarding

Introduction

Interest in motivation arises from three reasons: the improvement of productivity, efficiency and work creativity, the enhancement of the quality of working life in organizations and strengthening competitiveness and success.¹ The recognition of motivated behaviour is extremely complex, and people's behaviour is not always consistent or rational. The level of motivation varies not only between individuals, but also within an individual at different times, and motivation is one of the most frequently researched psychological topics in the study of behaviour in an organization.² The knowledge of the factors and mechanisms of motivating employees to work has many benefits. The importance of work motivation research is reflected in its impact on performance. Kovach believes that organizations, which know what motivates their employees to work, are in a better position to encourage them to work better and improve organizational performance.³

From experience, a high ranking impact of factors related to interpersonal relationships and salary amount is noticed and expected. The assumption that there are differences that depend on the characteristics of the respondents on the impact of motivational factors is based on experience and the results of conducted research.⁴

The objective of this paper is to identify work motivational factors of the Serbian Armed Forces professional members, determine their impact on motivation and hierarchy, on a basis of need theory, expectations theory and previous research of motivation.

Motivation and motivational factors

According to Pinder, work motivation is a set of forces inside and outside an individual that initiate work and determine its form, direction, intensity and duration.⁵

¹ Fikreta Bahtijarević-Šiber, *Menadžment ljudskih potencijala*, Golden marketing, Zagreb, 1999.

² Stephen Robins & Timothy Judge, *Organizational Behavior* (15th ed), Pearson, New Jersey, 2013, p. 202.

³ Kenneth Kovach, „What motivates employees? Workers and supervisors give different answers”, *Business Horizons*, Vol. 30, No. 3, 1987, p. 65.

⁴ Milan Kovačević, Srđan Blagojević and Bojan Kuzmanović, „Sustainability of the Motivation Policy Model for Employees in State Administration”, *Sustainability*, 12, 2020, p. 3.

⁵ Craig Pinder, *Work motivation in organizational behavior*, 2nd ed., Psychology Press, New York, 2014, p. 11.

The three key elements of motivation are intensity, direction and persistence. Intensity refers to the invested effort. However, high intensity will lead to favourable work results only if the efforts are channeled in a direction that benefits the organization, as well, while the persistence dimension measures how long a person can sustain the effort because the motivated individuals work long enough to achieve the goal.⁶

Lojić defines motivation as a process of conscious initiation and direction of behaviour and activities towards achieving certain goals and interests, looking at it in a narrower sense as a process that is carried out between need and objective, and in a broader sense as a process that begins with the realization of a need and the understanding of purpose and necessity and lasts until its satisfaction.⁷

When considering work motivation and mechanisms of its stimulation in modern organizations, it is particularly important to determine the factors of work motivation. They represent an insufficiently defined term that is most often operationally defined as a hypothetical relationship of many individual, social and organizational aspects of work and workers with manifestations of motivated behaviour. They refer to those events that are between motive and objective, and they also include these concepts and the others derived from them, "new needs" and "independent motives". Motivational factors are not only external objects and situations that are sought, but also internal drivers of behaviour.⁸

According to Mihailović, factors of work motivation can be numerous: various individual variables, the influence of the social environment, the scope of work activity, mutual intercorrelations of situational variables. The basis of motivational factors is needs, which are latent and masked by social impacts and coping in an objective situation.⁹

Herzberg classifies the following as motivators: the content and nature of work, the possibility of advancement, the experience of success at work, recognition for work, love for work - a person's subjective feeling while doing a certain job.¹⁰

Motivational factors are usually divided into tangible and intangible. From this division arises the one that views motivational factors as "repressive and developmental", which indicates the mechanisms of coercion and development.¹¹

Intangible work motivational factors have less direct connection with the objectives of motivated behaviour, so employees are sometimes not even aware of the incentives that guide their behaviour.

An interesting and challenging job affects not only motivation, but also the entire life and health of workers. An adult spends half of a day at work, so attitudes towards job and job satisfaction significantly affect not only motivation, but also life. In addition to interesting job, Bahtijarević-Šiber also considers the style of management

⁶ Stephen Robins & Timothy Judge, *Organizational Behavior*, gen. quote, p. 202.

⁷ Ranko Lojić, *Upravljanje ljudskim resursima u sistemu odbrane*, Medija centar „Odrana”, Beograd, 2011, p. 375.

⁸ Dobrivoje Mihailović i Slobodan Ristić, *Organizaciono ponašanje*, FON, Beograd, 2009, p. 270

⁹ Dobrivoje Mihailović, *Struktura motivacije za rad*, Centar, Beograd, 1988, p. 48.

¹⁰ Frederic Herzberg, „One more time: How do you motivate employees?”, *Harvard Business Review*, January-February, 1968, p. 57.

¹¹ Dobrivoje Mihailović i Slobodan Ristić, *Organizaciono ponašanje*, gen. quote, p. 272.

as intangible motivational factors, that is, the manager's relationship, participation - impact in decision-making, feedback and organizational culture.¹²

Mihailović also emphasizes the importance of advancement, because it is a strong motivational factor not only because it provides satisfaction by performing some job, but also because of the status and accompanying benefits. The characteristics of modern organizations in which the number of organizational levels is drastically reduced and the organization is made "smoother", reduce the possibilities of vertical advancement of employees, thus the so-called spiral trajectory in advancement is in progress.¹³ In the Serbian Armed Forces, as well, the selection for officers' professional development, as a condition for advancement, has a strong motivational effect.¹⁴

Interpersonal relationships, although Herzberg classifies them into hygienic factors that mainly affect job satisfaction, have a motivational effect, so they can be considered a significant factor of work motivation, which has been confirmed in several studies in the cultural pattern to which we belong. The military profession is considered to be the most demanding, not only physically, but also intellectually because there is no other profession whose efforts in peace are only a part of the harsh reality in which members of the military organization perform real tasks in wartime.¹⁵ In the military organization, interpersonal relationships, the nature of the military activity, the character of war technique and the specificity of the military lifestyle, order and execution of tasks in peace and war are particularly important, which are factors that shape interpersonal relationships in the armed forces.¹⁶

Motivation with its factors is considered both as intrinsic (internal) and extrinsic (external). Intrinsic motivation is present with persons who feel that their work is important, interesting and challenging and provides them a reasonable degree of autonomy (freedom in work), opportunities for achievement and advancement, and for using and developing skills and capabilities, as well. It is the motivation that arises from the work itself and without external incentives. On the other hand, extrinsic motivation is external and includes incentives such as rewards, salary increase, praise or promotion, as well as disciplinary measures, salary retention or criticism.¹⁷ Self-determination theory frames the continuum of self-determination. The continuum extends from amotivation, i.e. the state when there is no motivation,

¹² Fikreta Bahtijarević-Šiber, *Menadžment ljudskih potencijala*, gen. quote, p. 669.

¹³ Dobrivoje Mihailović i Slobodan Ristić, *Organizaciono ponašanje*, gen. quote, p. 281.

¹⁴ Milan Kovačević, Srđan Blagojević i Bojan Kuzmanović, „Model za podršku odlučivanju pri selekciji pripadnika Vojske Srbije za upućivanje na karijerna usavršavanja”, *Vojno delo*, 7, 2019, p. 224.

¹⁵ Slobodan Ćurčija, „Specifičnosti vojne organizacije i oblikovanje stimulativnog nagrađivanja”, *Zbornik radova 12. Međunarodna znanstveno-stručna konferencija, „Dani kriznog upravljanja”*, Velika Gorica, 2019, p. 309.

¹⁶ Ksenija Đurić Atanasievski i Dragana Alargić, „Vojna organizacija i asertivno komuniciranje”, *Vojno delo*, 1, 2016, p. 137.

¹⁷ Michael Armstrong and Stephen Taylor, *Handbook of Human Resource Management Practices* (13th ed.), Kogan Page Publishers Inc., London, 2014, p. 170.

through extrinsic motivation in four forms: external regulation, introjection regulation, identification regulation and integrated regulation, to intrinsic motivation.¹⁸

Intrinsic and extrinsic motivation are both necessary to establish an effective model of motivation, and in a knowledge-based society, the focus shifts to tasks that will require employees to identify with and enjoy their work.¹⁹

Kondo emphasizes the importance of intrinsic motivation because if work is not attractive to the worker, it is the necessary evil for them, related to money, so they will look for shorter paths that lead to it, and bypass work as much as possible.²⁰

Intrinsic motivational factors, unlike extrinsic factors, have a long-lasting motivational effect. Job satisfaction is a strong motivational factor, and the condition for its action is that the individual characteristics of employees and job requirements are harmonized.²¹ Mihailović believes that the hierarchy of work engagement motives is dynamic, it changes significantly depending on age, success in work, work and professional qualifications and the other characteristics of employees.²²

Financial motivation – incentive or bonus has an effect only if the connection between effort and reward is obvious, and the value of reward is worth effort. While intrinsic motivation arising from the work itself may be stronger than external motivation, the outcomes of internal motivation are much more under the control of individuals, who can rely on previous experiences in relation to the likelihood of positive and favourable results as behavioural outcomes.²³

Table 1 – Comparison of workers' responses, 1946–1992

Factor	1946	1980	1986	1992
Employee recognition	1	2	2	2
A sense of control over work	2	3	3	9
Help with solving problems	3	9	10	10
Job security	4	4	4	3
Good salaries	5	5	5	1
Interesting job	6	1	1	5
Advancement at work	7	6	6	4
Loyalty of colleagues	8	8	8	6
Good working conditions	9	7	7	7
Discipline	10	10	9	8

According to Carolyn Wiley, „What motivates employees according to over 40 years of motivation survey”, *International Journal of Manpower*, Vol. 18, No. 3, 1997, p. 268

¹⁸ Marylène Gagné and Edvard Deci, „Self-determination theory and work motivation” *Journal of Organizational Behavior*, 26, 2005, p. 334.

¹⁹ Bruno Frey & Margit Osterloh, *Successful Management by Motivation*, Springer-Verlag, Berlin, 2002, p. 284.

²⁰ Jošio Kondo, *Motivacija, kreativnost i kontrola kvaliteta: japanska perspektiva*, Grafikom, Beograd, 1997, p. 8.

²¹ Dobrivoje Mihailović i Slobodan Ristić, *Organizaciono ponašanje*, gen. quote, p. 282.

²² Dobrivoje Mihailović, *Psihologija u organizaciji*, FON, Beograd, 2003, p. 148.

²³ Michael Armstrong & Stephen Taylor, *Handbook of Human Resource Management Practices*, gen. quote, p. 174.

A significant number of motivational studies conducted from the middle of the last century to the present day used a list of 10 motivational factors shown with the results (Table 1).²⁴ In addition to the presented ones, the other motivational factors and a wider list of factors have been used, depending on the time and conditions of the research.

Interests and objectives of identification of important motivational factors

Interests in identifying essential motivational factors are multiple. The development of the identification model provides the necessary data for the analysis and development of motivational strategies. In this regard, a positive impact can be achieved and the model of motivating the Serbian Armed Forces professional members can be improved. The knowledge of motivational factors and their impact enables concrete measures to be taken to improve the motivation model, and based on the research results, the organizational structure can be influenced to improve in order to increase the motivational potential of work and thus enable a higher level of motivation and job satisfaction. Change management requires employees in the organization not only to acquire new knowledge, skills and abilities, but also to correct attitudes and change work habits, values, views and motivation.²⁵ The need for the redesign of the military organization, i.e. the improvement of the management of human resources and their potential, is one of the priority tasks of the Serbian Armed Forces in the coming period.²⁶

Researching the impact of incentive measures on motivation and ranking of incentive measures provides a basis for changes of the existing model of awarding incentives and their improvement, because (the 2010 research) there was a small impact on motivation, and the Serbian Armed Forces members attach great importance to monetary reward.²⁷

The goals of identifying important motivational factors are related to improving work motivation, i.e. increasing the quality of work, work results and job satisfaction of the Serbian Armed Forces professional members, which are the result of enhancing regulations and practices of motivation and reward based on the research results. They can be considered on an individual and organizational level. High

²⁴ Carolyn Wiley, "What motivates employees according to over 40 years of motivation survey", *International Journal of Manpower*, Vol. 18, No. 3, 1997, p. 268.

²⁵ Đurđijana Ilić, Marko Andrejić, Milojko Janošević i Slađana Ilić, „Uticaj nacionalne kulture na proces upravljanja organizacionim promenama”, *Vojno delo*, 7, 2019, p. 439.

²⁶ Nebojša Dragović, Saša Trandafilović i Ranko Lojić, „Ljudski resursi – ključni element održivog razvoja sistema odbrane Republike Srbije”, *Vojno delo*, 2, 2017, p. 182.

²⁷ Milan Kovačević, Bojan Kuzmanović i Srđan Blagojević, „Uticaj stimulativnih mera na motivaciju pripadnika Vojske Srbije”, *Vojno delo*, 7, 2018, p. 279.

individual motivation of members has a positive impact on the effects of work and at the organizational level and the achievement of organizational goals (level of the Serbian Armed Forces): the improvement of motivation, interpersonal relationships, organizational structure and model of incentives. The ultimate goals are to enhance the operational and functional capabilities of the Serbian Armed Forces for the execution of missions and tasks.

Method

The research in order to identify and compile a list of important motivational factors for the work of the Serbian Armed Forces professional members and their hierarchical structure has been done in three steps (the model is shown in Figure 1), using the method of document content analysis, survey method and statistical method.

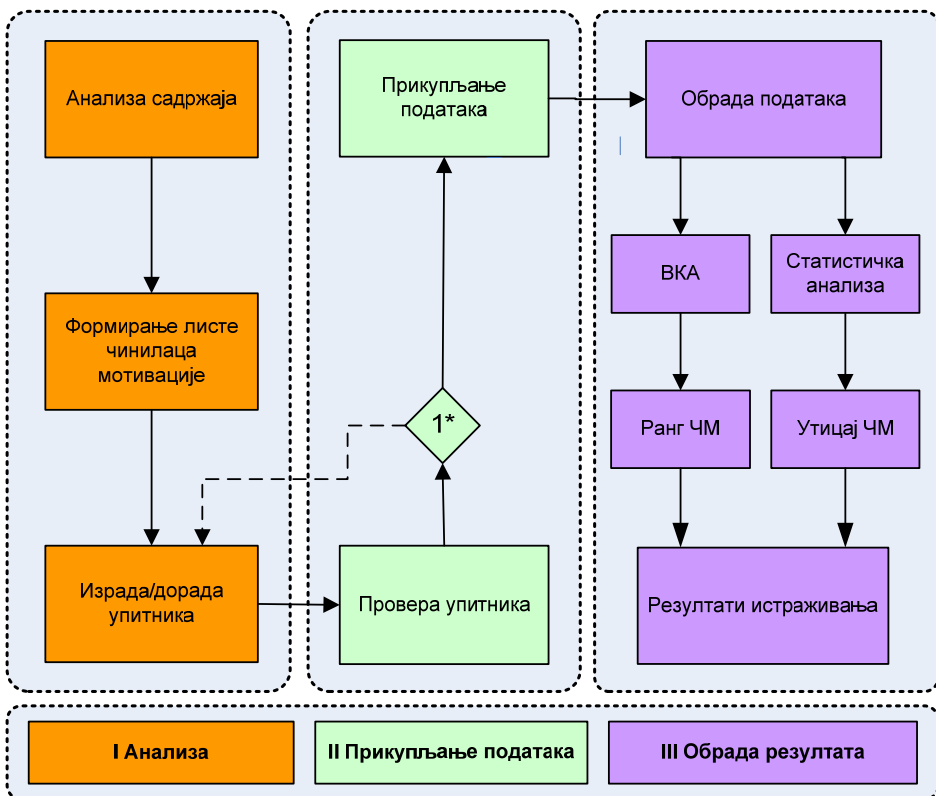

Figure 1 – Model of identification of motivational factors

I Analysis. In the first step, document content analysis was used. The analysis of relevant literature, i.e. research conducted in the world, Serbia and the former Yugoslavia (over 100 research was analyzed, and motivational factors from 35 research were included in the content analysis sheet), in the period from 1959 to 2015, identified 145 different expressions for motivational factors. A final list of 16 factors was formed by classifying and adapting to cultural and socio-economic conditions. It was used in the development of the questionnaire for data collection in order to determine the motivational potential and the hierarchical structure of work motivational factors of the Serbian Armed Forces professional members. The questionnaire was designed to survey all categories of personnel (officers, non-commissioned officers, civilians, professional soldiers).

II Data collection. It was carried out by using survey technique, in two parts - pre-research and research. The pre-research for the purpose of correcting the questionnaire and evaluating the internal reliability of the scale expressed by the *Cronbach's Alpha* coefficient was done on a suitable sample of 135 respondents in October 2018. Valuable experiences were gathered regarding the attention of the respondents and the degree of understanding the instructions for filling in the questionnaire and the time required for filling in, as well as the characteristic errors.

The survey was conducted from March to July 2020, using the final version of the questionnaire, on a quota sample of 1401 persons or 6.2% of the population of the Serbian Armed Forces professional members (used data on the number of the Serbian Armed Forces members on June 1, 2020) with percentage representation in relation to the category (Table 2).

Table 2 – Sample overview

Category	Number	Percentage
Officers	273	19%
Non-commissioned officers	400	29%
Civilians	215	15%
Professional soldiers	513	37%
Total	1401	100%

It has been determined that the questionnaire meets the conditions for use (1*: if $\alpha > 0.8$ or response rate $> 90\%$ then data collection; else correction of the questionnaire), because less than 1% of respondents did not fill in the questionnaire, and high internal consistency of the used scale ($\alpha = 0.829$) was identified.

III Processing of results. In this step, procedures and techniques of the statistical processing and multicriteria analysis are used. The statistical processing of collected data is performed by using descriptive statistics (average, standard deviation), which determines the level of the motivational impact of work motivational factors.

The hierarchy of work motivational factors was determined by the procedure of ranking motivational factors using the method of arithmetic mean and the expres-

sions (1) and (2), and then by normalizing the sum of ranks and converting into aggregate weights,²⁸

$$W_j = \frac{\sum_{i=1}^m W_{i,j}}{m} \quad J = 1, \dots, n \quad (1)$$

$$W_{i,j} = 100 - s_n (r_{i,j} - 1) \quad i = 1, \dots, m, \quad j = 1, \dots, n \quad (2)$$

Results

After data collection and processing, averages were determined for the sample, as well as the rank for 16 factors (Figure 2), for which attitudes were examined using the five-point Likert scale (offered answers on the degree of impact: none, low, moderate, much, very much).

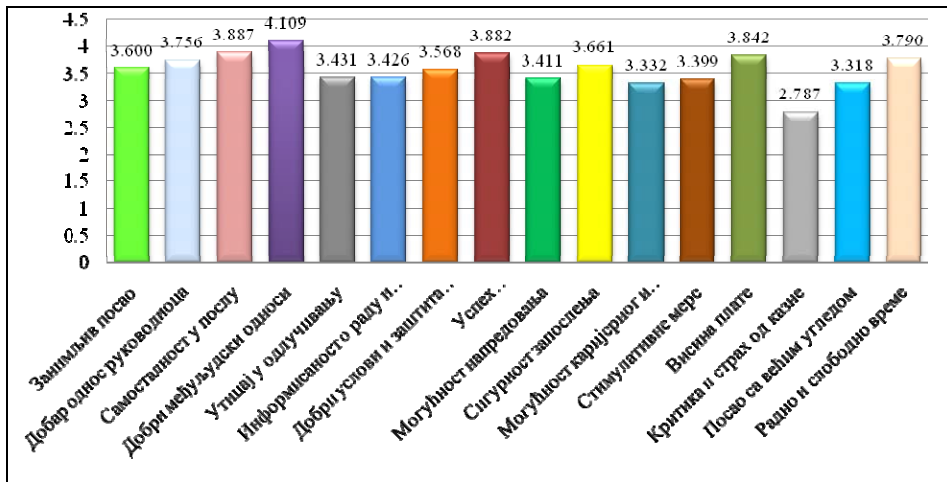

Figure 2 – Impact of motivational factors

The results confirm the observations of the Serbian Armed Forces members that *interpersonal relationships* are in the first place in motivation, and also *salary amount* is highly ranked. A high rank of the factor *working and leisure time* and a low level of impact of *incentives* is characteristic, as well as the *possibilities of professional development*.

By using the expressions (1) and (2) on a basis of the conducted ranking of motivational factors (respondents, after assessing the impact of 16 factors on work

²⁸ Milić Milićević i Goran Župac, „Subjektivni pristup određivanju težina kriterijuma”, *Vojnotehnički glasnik*, 2, 2012, p. 65.

motivation, singled out and ranked 5 factors that have the greatest impact on their motivation), the rank of factors was determined by normalized values shown in Figure 3 (values were determined by arithmetic mean and normalization of rank sums). *Salary amount* is in the first place, *interpersonal relationships* in the second, and *employment security* in the third place, followed by *working and leisure time* and *a good attitude of the manager*.

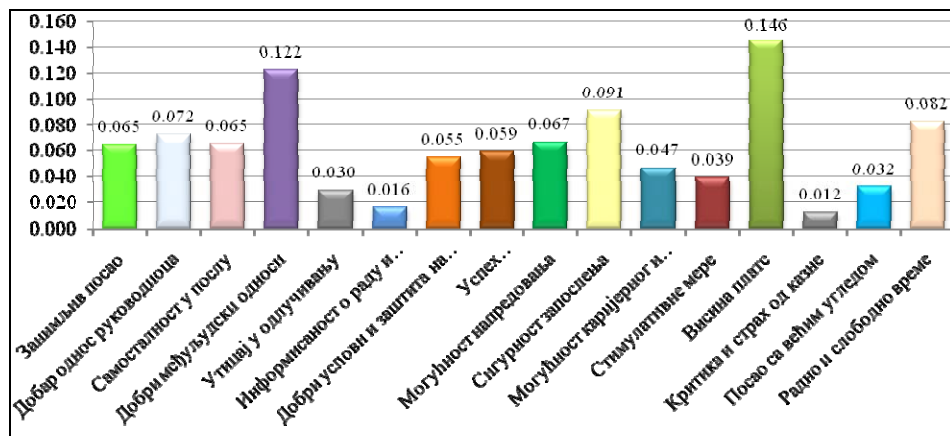

Figure 3 – Rank of motivational factors – normalized values

The ranks of the factors differ depending on the characteristics of the respondents (category, age, level of education and salary satisfaction), and are shown in Table 3.

Table 3 – Rank of motivational factors (by subpopulation)

Category	Characteristics of respondents	Rank of motivational factors															
		Interesting job	Good attitude of manager	Independence in work	Good interpersonal relationships	Impact on decision-making	Info on work and results	Good working conditions and safety	Success Independent and challenging job	Possibility of advancement	Employment security	Possibility of career and professional development	Incentives	Salary amount	Criticism and fear of punishment	Job with higher reputation	Working and leisure time
OF NCOs	OF	8	4	10	2	13	15	12	5	6	9	7	14	1	16	11	3
	NCOs	8	5	6	2	12	15	9	10	7	3	14	11	1	16	13	4
	PS	9	6	8	2	13	15	7	11	5	3	10	12	1	16	14	4
	CL	5	6	4	1	14	15	7	8	10	3	13	11	2	16	12	9

Age	<25	9	11	8	1	14	16	12	5	6	3	4	10	2	15	13	7
	26-35	6	7	10	2	14	15	11	8	5	4	9	12	1	16	13	3
	36-45	8	5	7	2	14	15	9	10	6	4	12	11	1	16	13	3
	>45	6	5	4	2	11	15	9	8	10	3	14	12	1	16	13	7
Education	SE	9	6	5	2	14	15	8	10	7	3	12	11	1	16	13	4
	HE	6	5	9	2	13	15	11	7	8	4	10	14	1	16	12	3
	CSC	8	6	11	2	12	16	13	4	7	9	5	14	1	15	10	3
	GSC	4	2	7	1	8	14	10	3	6	10	12	15	5	16	13	9
Salary satisfaction	N1	10	8	7	2	14	15	5	9	4	3	12	11	1	15	13	6
	L	9	5	7	2	14	16	10	8	6	3	11	12	1	15	13	4
	M	6	5	7	1	14	15	11	9	8	3	10	12	2	16	13	4
	Mch	2	4	3	1	15	13	9	10	6	5	11	12	8	16	14	7
	VMch	6	7	7	3	11	15	1	3	12	5	12	14	1	15	9	10
Σ	RANK	8	5	7	2	14	15	10	9	6	3	11	12	1	16	13	4

Note: N = 1401, OF – officers, NCOs – non-commissioned officers, PS – professional soldiers, CL – civilians, SE – secondary education, HE – higher education, CSC – Command and Staff Course (master, specialist), N1– none, L – low, M-moderate, Mch – much, VMch – very much

Normalized rank values and differences in the ranking of motivational factors for the respondents of different levels of salary satisfaction are graphically shown in Figure 4. Due to the small number of respondents *very satisfied* with salary (12 respondents – less than 1%), the results of this group are not shown.

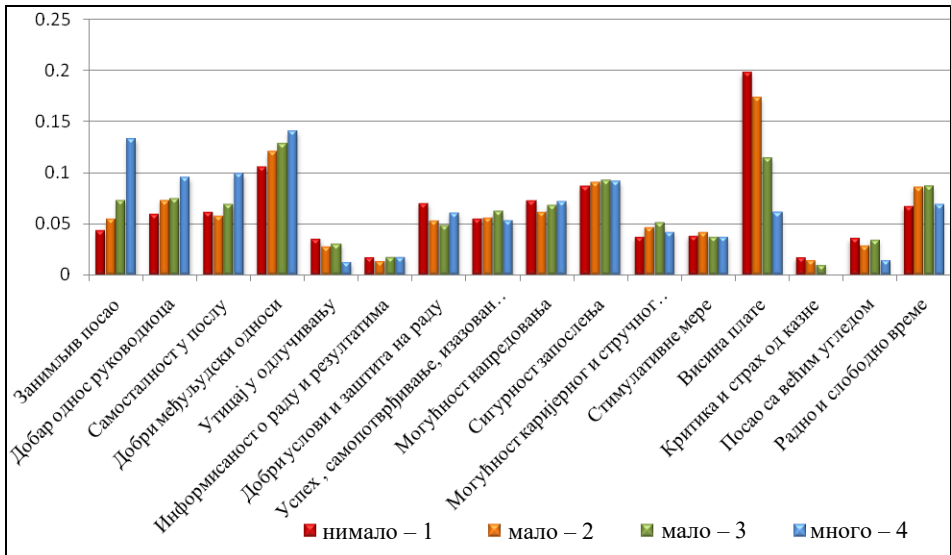

Figure 4 – Rank of motivational factors – Salary satisfaction

Normalized values of ranks and differences in the ranking of motivational factors for the respondents of different age are shown in Figure 5.

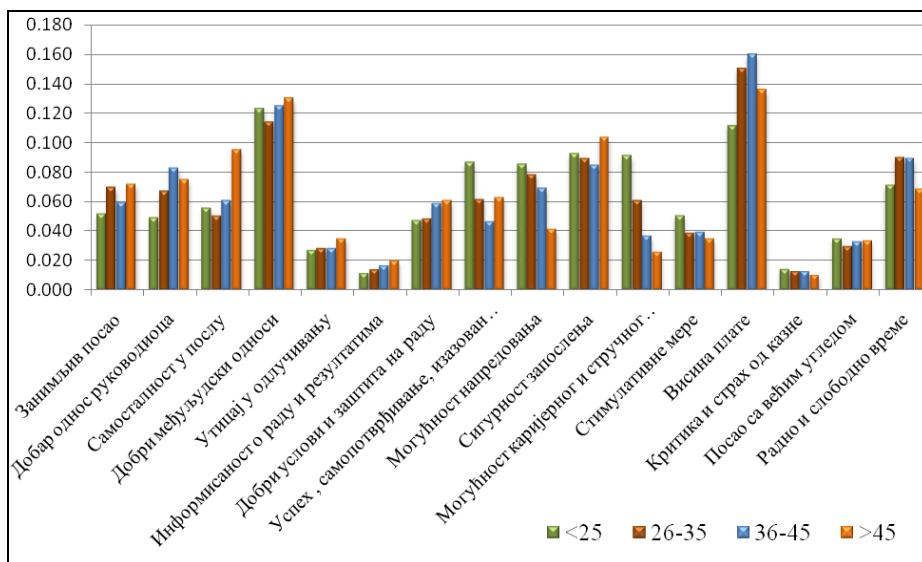

Figure 5 – Rank of motivational factors – age structure

Discussion

The conduct of the research has determined the hierarchy of motivational factors for the work of the Serbian Armed Forces professional members and defined the differences in the impact of motivational factors on the respondents of different characteristics (staff category, age, level of education and salary satisfaction). The average of the impact of the researched motivational factors is 3.57 and only the *criticism and punishment* factor has the score that is less than 3 and amounts to 2.79. The *criticism and punishment* factor also has a negative effect on the assessment of the internal reliability of the used scale, but it has been kept for the sake of "obviousness", i.e. to point out small motivational impact to managers.

In relation to the assessment of the impact on motivation, the results show that the factor with the greatest impact on the motivation of the Serbian Armed Forces professional members is *good interpersonal relationships*. In addition to the significant and undoubted impact of this factor and the assumed high level of impact of *salary amount*, the high rank of the factor *working and leisure time* stands out, as a probable consequence of the problem with manning in part of the questioned units, which is evident from the available data on the level of manning, as well as additional comments of the respondents. Furthermore, the level of impact of *incentives* (13) is low, as well as *the possibilities for professional development* (14).

A similar model of the hierarchy of motivational factors was obtained in the research in Serbia in 2014, when the employees stated that they were most motivated by good interpersonal relationships (46%), salary amount (40%), a job they love (37%), job security (27%), and then the possibility of professional development and career advancement (27%).²⁹

The results show that the hierarchy of factors obtained by impact assessment and ranking differs. It is noticed that the hierarchy determined by ranking favours material, that is, tangible motivational factors (*salary amount* and *employment security*). In the ranking process, *salary amount* is in the first place, *good interpersonal relationships* in the second, and *job security* in the third place. Salary amount is in the first place in all groups of the respondents, except that it is ranked in the eighth place by persons who are very satisfied with their salary, in the fifth place by persons with completed General Staff Course, and in the second place by persons younger than 25, civilians and persons who are moderately satisfied with salary. It can be concluded that there are significant differences in the impact of *salary amount* on motivation in relation to the perceived rather than actual amount of salary.³⁰ *Good interpersonal relationships* are in the second place, whereby persons with completed General Staff Course, civilians, persons who are moderately and very satisfied with salary, rank this factor in the first place.

The motivators that influence soldiers in Sweden to participate in peacekeeping operations are somewhat different: adventure, significant personal experiences and self-actualization, earning extra money, increasing career opportunities and doing something for others.³¹

The characteristic differences in relation to age structure, which are noticed by the analysis of normalized ranking values, show that the significance of salary in relation to age of the respondents has the form of the inverted Latin letter „U“ – the smallest is for the youngest age category (younger than 25), with the increasing age it grows to the maximum (36 to 45), when it begins to decline (older than 45).

The obtained results correspond to the results of a great number of previous research, they coincide with the findings obtained in the US, where the importance of interesting job increases with age, and the importance of advancement and personal development decreases with age.³² In China, workers under 30 rank development opportunities to be more significant than people over 30.³³

²⁹ <https://poslovi.infostud.com/za-medije/Dobri-medjuljudski-odnosi-zaposlenima-vazniji-i-odvisine-plate/48934/02/12/2020>

³⁰ For persons younger than 25, salary is in the second place, although they have the lowest incomes (25 officers, 5 NCOs, 1 civilian and 108 professional soldiers). Moreover, civilians also rank salary in the second place, and their salaries are lower than salaries of professional military personnel, especially having in mind the qualification structure (Primary Education-6, Secondary Education-124, Higher Education-76 and Master-11).

³¹ EricHedlund, „What Motivates Swedish Soldiers to Participate in Peacekeeping Missions: Research Note”, *Armed Forces & Society*, 37(1), 2010, p. 186.

³² Kenneth Kovach, „What motivates employees? Workers and supervisors give different answers”, gen. quote, p. 63.

³³ Cynthia Fisher & Xue Ya Yuan, „What motivates employees? A comparison of US and Chinese responses”, *The International Journal of Human Resource Management*, 9, 1998, p. 552.

On the other hand, in the United Arab Emirates, salary is not in the first place only for the oldest age category (40-50).³⁴ In the survey in China, workers under 30 rank an interesting job to be more significant than a group of older respondents.³⁵

Conclusion

The results of the research on a quota sample of 1401 Serbian Armed Forces professional members (6.2% of the population), in which the scale of high internal consistency ($\alpha = 0.829$) has been used, show that the motivational factor with the greatest impact is *good interpersonal relationships*, then *independence in work, success, self-affirmation, salary amount and working and leisure time*. The least influential factors are *job with higher reputation* and *criticism and fear of punishment*.

The hierarchy of motivational factors determined by ranking is not identical; in the first place is *salary amount*, followed by *interpersonal relationships, employment security, working and leisure time* and a good attitude of a manager. In the penultimate place is the factor *information on work*, and in the last place *criticism and fear of punishment*.

The results of the research confirm, which has been noticed, that the Serbian Armed Forces professional members attach great importance to salary amount, as well as that their incomes, which they are not satisfied with, are not at the required level. On the other hand, the second assumption, which has been confirmed and experientially observed, is that for the Serbian Armed Forces professional members *good interpersonal relationships* are a very important motivational factor.

It should be particularly emphasized that there have been noticed the tendencies of growth of the importance of *good interpersonal relationships, good attitude of a manager* and *interesting job* depending on the level of perceived income satisfaction, which further indicates the importance that this factor has and will increase with the level of earnings growth, that is, with the increase in the level of satisfaction of the Serbian Armed Forces professional members with the income. *Salary amount* shows the opposite trend, whose importance decreases with the growth of satisfaction with income.

The results of the paper also confirm the existence of differences in the hierarchy of motivational factors depending on the characteristics of employees; with the growth of the level of professional development of the respondents, the importance of *salary amount* and *employment security* for motivation decreases, and the importance of *good interpersonal relationships, success* and *self-affirmation* increases.

The proposed model can be used to study the motivation of the Serbian Armed Forces and Ministry of Defence professional members, having in mind that it has been verified on a great sample, as well as that it is general and with adequate harmonization can be used in other organizations in the state and public sector, and also in other types of organizations.

³⁴ Rafikul Islam & Belal Burhem, „Employee motivation: A Comparasion between Malaysia and UAE”, *Malaysian Management Rewiew*, Jan-June, 2007, pp. 113-114.

³⁵ Cyntia Fisher & Xue Ya Yuan, „What motivates employees? A comparison of US and Chinese responses”, gen. quote, p. 552.

The use of the presented results has minor limitations because the sample is not random and stratified by all attributes of the respondents, which partially reduces the possibility of generalizing the results. In addition, the impact of a limited number of factors has been studied.

The following research can be further improved by the conduct on a stratified sample according to all attributes and randomization of the order of factors, as well as by using an appropriate computer platform.

Literature

[1] Bruno Frey and Margit Osterloh, *Successful Management by Motivation*, Springer-Verlag, Berlin, 2002.

[2] Dobrivoje Mihailović, *Psihologija u organizaciji*, FON, Beograd, 2003.

[3] Dobrivoje Mihailović i Slobodan Ristić, *Organizaciono ponašanje*, FON, Beograd, 2009.

[4] Dobrivoje Mihailović, *Struktura motivacije za rad*, Centar, Beograd, 1988.

[5] Đurđijana Ilić, Marko Andrejić, Milojko Janošević i Slađana Ilić, „Uticaj nacionalne kulture na proces upravljanja organizacionim promenama”, *Vojno delo*, 7, 2019, 419-440.

[6] Eric Hedlund, “What Motivates Swedish Soldiers to Participate in Peacekeeping Missions: Research Note”. *Armed Forces & Society*, Vol. 37, No. 1, 2010, 180–190.

[7] Jošio Kondo, *Motivacija, kreativnost i kontrola kvaliteta: japanska perspektiva*, Grafikom, Beograd, 1997

[8] Kenneth Kovach, „What motivates employees? Workers and supervisors give different answers”, *Business Horizons*, Vol. 30, No. 3, 1987, 58-65.

[9] Ksenija Đurić Atanasievski i Dragana Alargić, „Vojna organizacija i asertivno komuniciranje”, *Vojno delo*, 1, 2016, 136-153.

[10] Marylène Gagné and Edvard Deci, “Self-determination theory and work motivation”, *Journal of Organizational Behavior*, 26, 2005, 331–362

[11] Milan Kovačević, Bojan Kuzmanović i Srđan Blagojević, „Uticaj stimulativnih mera na motivaciju pripadnika Vojske Srbije”, *Vojno delo*, 7, 2018, 268-280

[12] Milan Kovačević, Srđan Blagojević i Bojan Kuzmanović, „Model za podršku odlučivanju pri selekciji pripadnika Vojske Srbije za upućivanje na karijerna usavršavanja”, *Vojno delo*, 7, 2019, 212-225.

[13] Milan Kovačević, Srđan Blagojević and Bojan Kuzmanović, “Sustainability of the Motivation Policy Model for Employees in State Administration”, *Sustainability*, 12, 2020, 7974

[14] Milić Milićević i Goran Župac, „Subjektivni pristup određivanju težina kriterijuma”, *Vojnotehnički glasnik*, 2, 2012, 48-70

[15] Michael Armstrong and Stephen Taylor, *Handbook of Human Resource Management Practices* (13th ed), Kogan Page Publishers Inc., London, 2014.

[16] Nebojša Dragović, Saša Trandafilović i Ranko Lojić, „Ljudski resursi – ključni element održivog razvoja sistema odbrane Republike Srbije”, *Vojno delo*, 2, 2017, 182-193

[17] Ranko Lojić, *Upravljanje ljudskim resursima u sistemu odbrane*, Medija centar „Obrana“, Beograd, 2011.

[18] Rafikul Islam and Belal Burhem, "Employee motivation: A Comparasion between Malaysia and UAE", *Malaysian Management Rewiew*, jan-june, 2007, 101 – 122.

[19] Slobodan Ćurčija, „Specifičnosti vojne organizacije i oblikovanje stimulativnog nagrađivanja“, *Zbornik radova 12. Međunarodna znanstveno-stručna konferencija „Dani kriznog upravljanja“*, Velika Gorica, 2019, 306-322

[20] Stephen Robins and Timothy Judge, *Organizational Behavior* (15th ed), Pearson, New Jersey, 2013.

[21] Fikreta Bahtijarević-Šiber, Menadžment ljudskih potencijala, Golden marketing, Zagreb, 1999.

[22] Frederic Herzberg, "One more time: How do you motivate employees?", *Harvard Business Review*, January-February, 1968, 53-62.

[23] Carolyn Wiley, "What motivates employees according to over 40 years of motivation survey", *International Journal of Manpower*, Vol. 18, No. 3, 1997, 263-280.

[24] Craig Pinder, *Work motivation in organizational behavior*, 2nd ed., Psychology Press, New York, 2014.

[25] Cyntia Fisher and Xue Ya Yuan, "What motivates employees? A comparison of US and Chinese responses", *The International Journal of Human Resource Management*, 9, 1998, 516-528.

[26] <https://poslovi.infostud.com/za-medije/Dobri-medjuljudski-odnosi-zaposlenima-vaznij-i-od-visine-plate/48934/02/12/2020>

Summary

Motivation and work motivation are important multidisciplinary areas for the successful functioning of modern organizations. Possibilities to improve the effects and performance of all types of organizations through the impact on employee motivation have resulted in numerous studies aimed at identifying motivational factors, their impact and hierarchy.

Motivational factors for work are numerous. Also, their influence and hierarchy are variable and depend on socio-economic conditions, cultural determinants, as well as the individual characteristics of employees. In order to improve the motivation for work, there is a need to identify these factors and their influence on the motivation for work of the Serbian Armed Forces professional members in their own cultural environment and the current socio-economic conditions.

The paper presents a model for identifying motivational factors of the Serbian Armed Forces professional members. The model was developed by using the method of document content analysis, examination and statistical methods. Over 100 surveys of motivation were analyzed and a list of 16 motivational factors was formed, which was used to create a scale in the questionnaire. During the research, a high internal consistency of the scale was confirmed ($\alpha = 0.829$).

The research was conducted from March until July 2020. Results, on a quota sample of 1401 professional members of the Armed Forces (6.2% of the population),

showed that the motivational factors are correctly identified, and that the motivational factor with the greatest influence is Good interpersonal relations followed by Independence in work, Success, Self-affirmation, Salary amount, Working hours and Free time. The smallest influence had Jobs with higher reputation, Criticism and Fear of punishment.

The hierarchy of motivational factors determined by ranking has been slightly changed. During the ranking the respondents gave somewhat more importance to material factors, so Salary amount is in the first position, followed by Interpersonal Relations, Employment Security, Working hours, Free time and Good attitude of manager. Information about work is on the penultimate position, and Criticism and fear of punishment is on the last position.

The model of identification of motivational factors for work can be used to research the motivation of professional members of the Serbian Armed Forces and the Ministry of Defense. Bearing in mind that the research was conducted on a large sample of employees, who expressed their views based on perceptions and experiences in specific jobs, and that the proposed model is general, with adequate harmonization can be used in other organizations in the state and public sector, and also in other types of organizations.

The results of this research can be used to improve the work motivation, organizational structure, normative acts, as well as for methodological and technical improvement of research instruments for future research.

Key words: Motivation (psychology), Work motivation, Officers, Non-commissioned officers, Extrinsic motivation, Rewarding

© 2021 The Authors. Published by *Vojno delo* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

THE IMPACT OF THE COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY OF THE EUROPEAN UNION ON THE SECURITY OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Aleksandar Dumić*
Mitar Kovač**

Достављен: 09. 12. 2020.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 03. 02, 11. 04. и 05. 07. 2021.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 19. 07. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdelo2102098D

The answer to transnational and asymmetric threats that are a topical issue on the world geopolitical stage can be found in the integration of national security systems, strengthening multilateral forms of security and the collective system of international security, as the key factors in providing peace, stability and democratic development of modern countries. In such circumstances, the need for a cooperative approach in preserving and improving security, based on cooperation and pooling of security capacities of nation states, is strengthening. This paper views the current achievements of the European Union (hereinafter EU) in terms of implementing its own security policy, primarily in the Western Balkans, in a broader sense, and the specific impact of such a policy on the security of the Republic of Serbia, in a narrower sense. Having in mind the extensive and complex context of the discussed topic, the paper considers, in the authors' opinion, an essential part of this issue, through the analysis of the position of the Republic of Serbia in such context, reviewing the genesis of the EU-Serbia relations and identifying current issues in these relations, and also through the possibilities of progress of cooperation and greater involvement of the capacities of our country in the current EU security policy in this region and beyond.

Key words: *European Union, security policy, international security, integration, national security*

* Defence of University in Belgrade, School of National Defence, alekdum977@gmail.com

** Europe Asia Security Forum, Bulevar Zorana Đinđića 45g/3, Novi Beograd

Introduction

The European Union represents a model of joint security action of member states by which they protect their own interests. The European integration began as a project to ensure economic and political cooperation, and today it includes rather intensive cooperation in the field of security and defence. The EU fulfils its interests in security and defence through the implementation of the Common Security and Defence Policy (hereinafter CSDP).

Under the auspices of the CSDP implementation, the EU exerts a significant impact on the European countries that are not its members. This impact is most intense on the Western Balkan countries including the Republic of Serbia. In respect of the current situation in international relations, Serbia has a pro-European foreign policy orientation, which implies intensive political dialogue and practical cooperation with foreign partners on the protection of common values, articulation and planning of joint actions to eliminate the possibilities of international misunderstandings and conflicts. The preservation of national values and achievement of national interests is possible only through the economic stability of the state, which is necessary for the fulfilment of the national security goals of the state. Economic development is also conditioned by external factors, which is reflected in the fulfilment of preconditions for accession and integration into the EU and active participation in the international economy and regional arrangements, which can be considered through the conditionality policy, which is an integral part of the EU CSDP in this area.

The Common Security and Defence Policy of the European Union on the Security of the Republic of Serbia

Since its establishment until today, the EU has experienced several enlargements and a withdrawal from its membership in 2020, when Great Britain officially left this organization. The candidates for the EU membership are Serbia, Turkey, North Macedonia, Montenegro and Albania. The EU member states are shown in Figure 1.

Figure 1 – EU member states¹

Until the Treaty of Lisbon,² the European Union could be figuratively presented through the three pillars of cooperation between the member states (Figure 2).

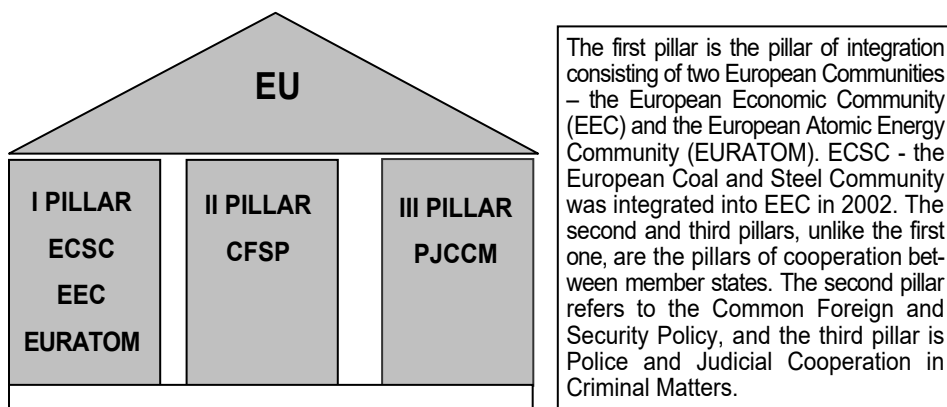

Figure 2 – Pillars of cooperation within the EU

¹ https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Државе_чланице_Европске_уније, 17/05/2020.

² The Treaty of Lisbon was published in the Official Journal of the European Union on 17th December 2007, C 306, and its consolidated text in the Official Journal of the European Union on 9th May 2008, C 115/22.

Although the three pillars cover different fields and mechanisms of cooperation, they have a unique institutional framework. The consequence is that the same institutions can act both in the domain of communities and in the fields of common foreign and security policy and police and judicial cooperation in criminal matters. Their procedures and responsibilities are different for each of the three pillars.³

One of the EU pillars is the Common Foreign and Security Policy - CFSP. The main role, objectives and tasks of the EU CFSP are defined by the foundation Treaty of the European Union from Maastricht, in a special section, Chapter V - "Provisions on the Common Foreign and Security Policy". The key definition of the CFSP is given in Paragraph 1 Art. J.4. of the Treaty on the EU: "The Common Foreign and Security Policy covers all issues related to the security of the European Union including the long-term definition of a common defence policy that could, at the appropriate time, lead to common defence".⁴

Following the security events in Europe and its surroundings, in the late 1990s, and the demonstrated EU security inability to significantly influence crises with the existing institutions and resources, on the one hand, and the growing interests of the powerful Union, on the other one, have had a decisive impact on the EU members to establish a unique security and defence policy and strengthen its security capabilities. The initiative to strengthen the EU security capacities and capabilities was launched by France, and was supported first by Germany (the Franco-German Declaration of Potsdam of 1 December 1998), then by the United Kingdom (Franco-British Summit in Saint-Malo, 3 and 4 December 1998), followed by the other members. This idea soon grew into a general initiative for the establishment of the European Security and Defence Policy (ESDP). The first joint decision of the EU members on the establishment of the ESDP within the Common Foreign and Security Policy of the European Union – CFSP and the intention to develop military and civilian capacities for the implementation of the ESDP, was made at the European Council meeting in Cologne in 1999. The further development of the ESDP was done successively, based on several decisions of the European Council (Helsinki in 1999, Feira in 2000, Nice in 2000, Laken in 2001, Brussels in 2002, 2003, 2004 and 2008, etc.).

As the final phase of intensive negotiations between the European Union members on the establishment of the joint ESDP, in the period 1999-2000, a new EU Treaty was adopted on February 26, 2001 in Nice⁵, which essentially revised the previous EU Treaties with regard to the provisions of the CFSP, formalized the establishment of a single European Security and Defence Policy – ESDP, identified objectives, institutions, mechanisms, forces, instruments and other elements to strengthen the EU security capabilities.

³ Zarka Žan-Klod, *Osnovi institucija Evropske unije*, Institut G17, Beograd, 2004, p. 23.

⁴ *Treaty on European Union (Maastricht Treaty)*, Maastricht, 1993.

⁵ Nice European Council, 7-9 December 2000. Annex VI: *The Presidency Conclusions, Presidency report on the European Security and Defence Policy*, source: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-nice>.

A key moment in the institutional organization of the EU armed forces took place at the Franco-British Summit in Tuque on February 3, 2003, when the Battlegroup Concept⁶ was formulated, forces that would enable the Union to respond urgently to crises. This concept meant the establishment of battalion-size units with about 1,500 soldiers, from one or several member states, which would be ready to be deployed anywhere in the world within 5 to 10 days, and could secure an area for a maximum of 30 days, possibly up to 3 months.⁷

The Treaty of Lisbon concluded an era of the EU transformation. The greatest changes have been made in the Common Foreign and Security Policy, which accounts for as much as 50% of all amendments to the EU Treaty⁸, but it still remained the field of intergovernmental cooperation outside the main body of the EU law and outside the jurisdiction of the European Court of Justice, with unanimity as the main way of decision-making (with certain exceptions). Furthermore, the Treaty of Lisbon replaced the name European Security and Defence Policy – ESDP with the current name of the Common Security and Defence Policy – CSDP.

Reflections of the Common Security and Defence Policy of the European Union on the Western Balkans

The term Western Balkans is of a more recent date; at the beginning it was used in informal communication, and it quickly became generally accepted as an official name in international politics, and even in some international documents.⁹ Predrag Svilar interprets this term as "a practical methodological and classifying means of naming societies in the Balkans, which are outside the framework of the European Union".¹⁰ Ultimately, this term, as Vuletić states, "was introduced by the European Union, defining its strategy through a special programme of economic, political, financial, expert and other assistance to that part of the Balkans"¹¹. He also states that the Western Balkans is neither a geopolitical nor a geostrategic category, but exclusively a political-economic term, i.e. a common definition for a part of the countries of the Southeast Europe region.¹²

⁶ www.eurocorps.org/readiness/european-battle-group/, 11/04/2020

⁷ *Borbene grupe Evropske unije*, Pojmovnik, Centar za civilno vojne odnose, Beograd, 2009.

⁸ Mišević Tanja, „Izazovi za Zajedničku bezbednosnu i odbrambenu politiku Evropske unije”, *Izazovi evropskih integracija*, br. 15/2011, Beograd, 2011, p. 15.

⁹ Vuletić V. Dejan, *NATO i Zapadni Balkan*, Vojno delo 7/2018, Medija centar „Obrana”, Beograd, 2019, p. 41.

¹⁰ Svilar Predrag, *Zapadni Balkan – politički kontekst i medijska upotreba*, Sociološki pregled, Filozofski fakultet, Novi Sad, 2010, p. 503.

¹¹ Vuletić V. Dejan, *NATO i Zapadni Balkan*, Vojno delo 7/2018, Medija centar „Obrana”, Beograd, 2019, p. 41.

¹² *Ibid.*

The attitude of the European Union towards the crises in the former Yugoslavia

From the very beginning, the war in the former Yugoslavia threatened neighbouring countries and questioned their security. All of them suffered extensive damage, especially due to the blockade of trade and traffic through the region, as well as because of the economic blockade of the newly formed FR Yugoslavia at that time. This situation was a serious test for the EU, which was supposed to prove itself in its territory as a significant world actor and confirm the first objective of the European integration process "to organize Europe so that, on the one hand, it is the area of peace, freedom, security and prosperity, and on the other hand to be world factor of global peace, freedom, security and prosperity".¹³ However, in its first international engagement, the EU failed to impose itself and experienced political and military marginalization by the United States and NATO.

The greatest practical problem of the EU was that it could not solve or take the lead in resolving the crisis in the Balkans, neither in the beginning, nor in the middle and at the end of the 1990s. Although the beginning of the 1990s was announced as "European hour", which meant that the US assistance was not needed, it was obvious that the EU could not solve the problem in its immediate neighbourhood.¹⁴ Political divisions among major European actors have been significant, primarily in terms of the nature of the conflict and military and diplomatic solutions. Germany, Britain and France, each for the sake of their aspirations, as the leading EU states, failed to act as one, because, as Toje states, "for the EU as an actor, values occupy the space that is usually occupied by national interests in states".¹⁵

This, in the beginning peaceful role of the EU in the war in the former Yugoslavia showed that this organization had the ambition, but not the strength to act independently in international security policy. This is proved by a clear indicator that the NATO appeared in all military interventions in Bosnia and Herzegovina, from 1992 to 1995. This was the case during the air strikes in 1995 and the deployment of 60,000 NATO members within the ISAF operation, whose mandate was to guarantee the implementation of the Dayton Accords. The last demonstration of force was the NATO intervention in Kosovo and Metohija in 1999.¹⁶ The result and epilogue of the Yugoslav crisis show that the Union did learn a lesson, but did not know how to apply the acquired knowledge.¹⁷

¹³ Etinski Rodoljub i dr., *Osnovi prava Evropske unije*, Pravni fakultet, Novi Sad, 2010, p. 1.

¹⁴ Wallace Hellen, *Interlocking Dimensions of European Integration*, Palgrave Macmillan, London, 2001, p. 223.

¹⁵ Toje Asle, „Strateška kultura kao analitički alat”, *Bezbednost Zapadnog Balkana*, broj 14, Beogradska škola za studije bezbednosti, Beograd, 2009, p. 17.

¹⁶ Clark Michael, Cornish Paul, „The European Defence Project and the Prague Summit”, *International Affairs*, no 78, London, 2002, pp. 777-778.

¹⁷ Lindley-French Julian, „Chronology of European Security and Defence”, 1945-2006, *Oxford University Press*, UK, 2007, p. 190.

In essence, the European Union, which was left to be a peaceful mediator at the beginning of the conflict, found itself in a kind of political and diplomatic blockade at the end of 1991, facing the threat that the newly defined principles of common foreign policy would be compromised, and its foreign policy credibility was called into question.

Strengthening the security role of the European Union in the Western Balkans

After the wars in the former Yugoslavia and the establishment of various forms of protectorate arrangements in Bosnia and Herzegovina and Kosovo, the EU has influenced the post-conflict peacebuilding and normalization of relations between the newly formed states by providing assistance and support to broad institutional and political reforms. The key mechanism by which the EU influenced the process of changing security dynamics was the enlargement policy, expressed in the Stabilisation and Association Process.¹⁸ Through providing various forms of assistance and support to the Western Balkan countries, it has led these countries to gradually adopt norms of acceptable behaviour in the European community. In a more general sense, it was a "conditioning" mechanism". In this way, by using incentives that change the behaviour or policies of the state, the countries in the region adopt "the norms of acceptable international behaviour".

Some authors view this initiative as a process of socialization of the Western Balkans and point out that this interest arises from the fear that potential conflicts in this territory could develop and spread to Europe. The process of socialization of the Balkan countries implies the use of two methods: direct conditioning or execution and instruction, i.e. the management of differences. Both methods aim to force countries to respect externally imposed rules.¹⁹ Thus, the actors will be socialized enough to resolve conflicts peacefully. Since the Western Balkans is still in a security regime, socialization should have a positive effect on raising the capacity of state institutions and intensifying regional cooperation, in order for this subcomplex to become an elite security community.²⁰

When analysing the EU enlargement policy, it can be noticed that, in addition to the established institutions, the countries aspiring to membership should invest continuous efforts to develop social cohesion, strengthen civil society and democratisation. The European Union clearly indicates a desire to continue to proactively influence this region. However, it has halted the admission of new members, making it clear that the Western Balkans will not be fully integrated into the European Security Community consisting of the EU member states for some time.

¹⁸ Kovačević Marko, „Uticaj izgradnje države na bezbednosnu dinamiku u okviru Teorije regionalnog bezbednosnog kompleksa“, *Bezbednost Zapadnog Balkana 6(21)*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2011, p. 57-58.

¹⁹ Kavalski Emilijan, *Extending the European Security Community: Constructing Peace in the Balkans*, Taurus Academic Studies, London, 2007, p.65.

²⁰ Čurčić Milica, Dinić Jelena, *Uloga Evropske unije u transformaciji bezbednosti Zapadnog Balkana*, Zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije „ERAZ 2017“, Beograd, 2017, p. 659.

The Impact of the European Union through the Stabilisation and Association Process and the Policy of Conditioning

The Stabilisation and Association Process (SAP)²¹ is a special type of the EU regional approach to the Western Balkan countries. It was proposed by the European Commission for Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia and Montenegro, the Republic of Macedonia and Albania on May 26, 1999, and it was established with the aim of strengthening the existing regional approach of the EU, primarily for the mentioned five countries of the Western Balkans region, through the establishment of special types of contractual relations (agreements).

The European Council confirmed the SAP in Thessaloniki (June 19-20, 2003) as the political framework for the EU course towards the Western Balkan countries, pending their future accession, and approved the Thessaloniki Agenda²². Serbia became a part of the SAP in November 2000, as one of the republics of the Federal Republic of Yugoslavia. Since 2001, all measures and instruments of this process have become available to it. The negotiations with Serbia began in November 2005, but were suspended in 2006. Only on April 29, 2008, the SAP between the EU and Serbia was initiated.²³

The latest version of the EU Accession Strategy dates back to February 6, 2018, from the Strasbourg (France) Summit called "Strategy for a credible perspective of enlargement and enhanced engagement of the European Union in the Western Balkans"²⁴. This document confirms the perspective of the accession of the countries that make up the Western Balkans region to the European Union and for the first time provides a specific time framework in the form of an officially defined year (2025), after which the EU could be further expanded with the candidate countries from the region that the Strategy is related to if the criteria from Article 49 of the Treaty on the European Union, which include the Copenhagen Criteria, are met by the specified time.²⁵

The Stabilisation and Association Process, in addition to a great number of incentives, primarily of an advisory and financial-material nature, sets certain economic, political and legal conditions. According to Philippe Schmitter's definition, conditioning is "the use of fulfilling requirements as a precondition for obtaining

²¹ *Proces stabilizacije i pridruživanja*, Vlada Republike Srbije – Kancelarija za pridruživanje Evropskoj uniji, available at: www.parlament.gov.rs/upload/documents/seio/Proces_stabilizacije_i_pridruživanja_06APR05.pdf.

²² *The Thessaloniki agenda for the Western Balkans: Moving towards European integration*, available at: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/gena/76201.pdf.

²³ *Proces stabilizacije i pridruživanja*, Vlada Republike Srbije – Kancelarija za pridruživanje Evropskoj uniji, source: www.parlament.gov.rs/upload/documents/seio/Proces_stabilizacije_i_pridruživanja_06APR05.pdf.

²⁴ www.ec.europa.eu/commission/publications/eu-western-balkans-strategy-credible-enlargement-perspective_en, 22/03/2020

²⁵ *Pregled kriterijuma za proširenje/pristupanje EU*, source: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en

economic assistance, debt relief, the status of the most privileged nation, access to credit subsidies or membership in desired regional or global organizations²⁶ A certain reward follows the fulfilment of the set conditions, otherwise the policy of conditioning gives opportunities for penalty. This is exactly how the European Union uses the mechanism – *conditionality for membership*.

The greatest challenge for Serbia in terms of progress on the path to the EU is the attitude of this organization on the independence of its southern province of Kosovo and Metohija. Leading the diplomatic struggle against the recognition of the unilaterally declared independence of Kosovo and Metohija and striving to remain capable of independent defence as a military neutral state, the Republic of Serbia needs a "balanced approach" to foreign policy. This need makes the negotiations on our country's accession to the European Union very complex, especially within Chapter 31 – Foreign, Security and Defence Policy.²⁷ The efforts of the EU and the US to regulate the status of Kosovo and Metohija by signing a legally binding agreement, with guarantees and supervision of external forces, would undoubtedly mean deviation from the norms stipulated by the valid Constitution of the Republic of Serbia. It would further imply additional revision of the National Security Strategy and the Defence Strategy, with the need for national and defence interests (as well as key security challenges) to be redefined again, in line with the new reality²⁸.

Some theorists point out that the role of the EU in resolving the crisis in Kosovo and Metohija in relation to other organizations and countries, primarily the NATO and the United States, is lukewarm²⁹ and that it went the furthest with the conclusions of the European Council from Cardiff, which supported the demands to stop military operations undertaken by the Yugoslav Army at that time³⁰. Although there is no doubt that the EU is an attractive environment for Serbia in which it sees a chance for development and its future, it seems right to say that "the EU is a confrontational factor for Serbia at this moment, a conspicuous troublemaker, and not a lovely and nice protagonist of their resolution".³¹

It can be concluded that, through the Stabilisation and Association Process and the policy of conditionality, the EU exerts a significant impact on all countries in the region, and thus on Serbia, especially if we have in mind Serbia's strategic commitment to the EU membership. However, it is obvious that the EU policy in the

²⁶ Petrović Jovan, Štap i šargarepa: Sve što ste želeli da znate o politici uslovljavanja, a niste smeli da pitate, *Bezbednost Zapadnog Balkana 2(04)*, Beograd, 2007, p. 55.

²⁷ Novaković Igor, *Vodič kroz poglavlje 31 pretpristupnih pregovora Srbije sa Evropskom unijom*, ISAC fond, Centar za međunarodne i bezbednosne poslove, Beograd, 2015, p. 14.

²⁸ Milutinović S. Milan, *Uticao strategije proširenja Evropske unije za Zapadni Balkan na odbrambene interese Republike Srbije*, *Vojno delo 4/2019*, Medija centar „Obrana”, Beograd, 2019, p. 36.

²⁹ Christopher D. Cotts, *USAF, The Revenge of Europe – NATO and the Transatlantic Relationship in the Era of the European Union*, The Walker Papers, Air University Press, September, Alabama (USA), 2005, pp. 5 and 43.

³⁰ Lindley-French Julian, gen. quote, p. 245.

³¹ Knežević Miloš, *Prizma geopolitike*, Institut za političke studije, Beograd, 2013, p. 287.

Western Balkans has recently reached an impasse as a result of a number of factors such as: great promises (Thessaloniki agenda), increased costs, internal economic crisis and internal discord in the EU (Brexit and the COVID-19 pandemic), so it is not yet clear when and whether Serbia will be admitted to the EU at all. Moreover, after the COVID-19 pandemic, the results will be summarized and a new perspective of the compromised and seriously shaken EU will be created, which will imply its future policy and seriously redefine the enlargement policy.

Conclusion

In the last decade, the European Union has developed a structure, an operational framework and increasingly meaningful actions in the field of security and defence. The progress made in implementing the EU Common Foreign and Security Policy and the involvement of European defence forces in solving security problems point to the EU increasingly important role in harmonising relations and interests of the European countries and taking a part of joint responsibility for creating European and global security.

The basis of the EU attitude to the Western Balkan countries, after the crises in the former Yugoslavia, was the introduction of the Stabilisation and Association Process. This process promotes stability in the region, supports closer ties between the Western Balkan countries and the European Union, and, ultimately, assists countries in preparations for the EU membership. However, the basis of the SAP is the EU conditionality policy. Setting conditions and fulfilling them is also a very strong mechanism for influencing countries that would like to join the EU. This policy has a very negative effect on the relations between the EU and Serbia. Our country does not want to remain isolated from the integration processes in the region, Europe and the world because one of its national interests is participation in international organizations and institutions. However, Serbia does not want to neglect its national interests that may be threatened by this process.

The Republic of Serbia expresses its readiness, in accordance with its strategic foreign policy orientation for the EU accession, as well as national security and defence policy, to accept the definition, legal structure, as well as organizational arrangements concerning the CFSP and CSDP of the EU. In accordance with the progress made in the process of joining the EU, Serbia is ready to make available its defence capacities in the function of implementing the CFSP and CSDP and actively participate in multinational operations of keeping international peace and security. It is committed to engage its defence potential on the basis of the Constitution of the Republic of Serbia, the UN Charter and the principles of international law.

However, what is perceived as a special problem and significantly complicates the relations between the EU and Serbia is the issue of Kosovo and Metohija. The recognition of Kosovo by certain countries in the immediate vicinity of the Republic of Serbia, as well as the majority of the EU member states, adversely affects the confidence-building measures and cooperation and slows down the stabilisation process in this area.

Literature

- [1] *Borbene grupe Evropske unije*, Pojmovnik, Centar za civilno-vojne odnose, Beograd, 2009.
- [2] Vuletić V. Dejan, *NATO i Zapadni Balkan*, Vojno delo 7/2018, Medija centar „Odbrana“, Beograd, 2019.
- [3] Ejodus Filip., Savković Marko, Dragojlović Nataša, *Ka borbenoj grupi Zapadni Balkan: vizija odbrambene integracije Srbije u EU 2010-2020*, Centar za civilno-vojne odnose, Beograd, 2010.
- [4] Etinski Rodoljub i dr., *Osnovi prava Evropske unije*, Pravni fakultet, Novi Sad, 2010.
- [5] Zarka Žan-Klod, *Osnovi institucija Evropske unije*, Institut G17, Beograd, 2004.
- [6] Kavalski Emilian, *Extending the European Security Community: Constructing Peace in the Balkans*, Taurus Academic Studies, London, 2007.
- [7] Knežević Miloš, *Prizma geopolitike*, Institut za političke studije, Beograd, 2013.
- [8] Kovač, M., Stojković, D.: *Strategijsko planiranje odbrane*, CVDIB, Beograd, 2009.
- [9] Kovačević Marko, „Uticao izgradnje države na bezbednosnu dinamiku u okviru Terorije regionalnog bezbednosnog kompleksa“, *Bezbednost Zapadnog Balkana* 6(21), Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2011.
- [10] Lindley-French Julian, „Chronology of European Security and Defence“, 1945–2006., Oxford University Press, UK, 2007.
- [11] Milutinović S. Milan, *Uticao strategije proširenja Evropske unije za Zapadni Balkan na odbrambene interese Republike Srbije*, Vojno delo 4/2019, Medija centar „Odbrana“, Beograd, 2019.
- [12] Mišćević Tanja, „Izazovi za Zajedničku bezbednosnu i odbrambenu politiku Evropske unije“, *Izazovi evropskih integracija*, br. 15/2011, Beograd, 2011.
- [13] Novaković Igor, *Vodič kroz poglavlje 31 pretpristupnih pregovora Srbije sa Evropskom unijom*, ISAC fond, Centar za međunarodne i bezbednosne poslove, Beograd, 2015.
- [14] Petrović Jovan, Štap i šargarepa: Sve što ste želeli da znate o politici uslovljavanja, a niste smeli da pitate, *Bezbednost zapadnog Balkana* 2(04), Beograd, 2007.
- [15] Svilar Predrag, *Zapadni Balkan-politički kontekst i medijska upotreba*, Sociološki pregled, Filozofski fakultet, Novi Sad, 2010.
- [16] Toje Asle, „Strateška kultura kao analitički alat“, *Bezbednost Zapadnog Balkana*, broj 14, Beogradska škola za studije bezbednosti, Beograd, 2009.
- [17] Čurčić Milica, Dinić Jelena, *Uloga Evropske unije u transformaciji bezbednosti Zapadnog Balkana*, Zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije „ERAZ 2017“, Beograd, 2017.
- [18] Clark Michael, Cornish Paul, „The European Defence Project and the Prague Summit“, *International Affairs*, no 78, London, 2002.
- [19] Christopher D. Cotts, *USAF, The Revenge of Europe _ NATO and the Transatlantic Relationship in the Era of the European Union*, The Walker Papers, Air University Press, September, Alabama (USA), 2005.
- [20] Wallace Hellen, *Interlocking Dimensions of European Integration*, Palgrave Macmillan, London, 2001.

- [21] *Pregled kriterijuma za proširenje/pristupanje EU*, source: www.ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en.
- [22] *Nice European Council, 7-9. December 2000. Anex VI: The Presidency Conclusions, Presidency report on the European Security and Defence Policy*, source: www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-nice.
- [23] *Proces stabilizacije i pridruživanja*, Vlada Republike Srbije – Kancelarija za pridruživanje Evropskoj uniji, source: parlament.gov.rs/upload/documents/seio/Proces_stabilizacije_i_pridruzivanja_06APR05.pdf.
- [24] *The Thessaloniki agenda for the Western Balkans: Moving towards European integration*, source: www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/gena/76201.pdf.
- [25] *Treaty on European Union (Maastricht Treaty)*, Maastricht, 1993.
- [26] *Treaty of Amsterdam Amending the Treaty on European Union, Title V – Provisions on a Common Foreign and Security Policy*, Article 11, Official Jurnal C 340, 10 November 1997.
- [27] www.ec.europa.eu/commission/publications/eu-western-balkans-strategy-credible-enlargement-perspective_en.
- [28] www.researchgate.net/figure/South-East-Europe-marine-and-river-information-systems-http-wwwseemarinereu-It-was_fig1_301718625.
- [29] www.sr.wikipedia.org/sr-ec/Државе_чланице_Европске_уније.

Summary

The answer to transnational and asymmetric threats that are a topical issue on the world geopolitical stage is the integration of national security systems, strengthening multilateral forms of security and the collective system of international security, as the key factors in providing peace, stability and democratic development of modern countries. In such circumstances, the need for a cooperative approach in preserving and improving security, based on cooperation and pooling of security capacities of nation states, is growing. In the last decade, the European Union (hereinafter referred to as the EU) has developed a structure, an operational framework and increasingly meaningful actions in the field of security and defence. The progress made in the implementation of the EU Common Foreign and Security Policy and the involvement of European defence forces in solving security problems indicate the EU increasingly important role in harmonising relations and interests of the European countries and taking a part of joint responsibility for creating European and global security.

This paper is aimed at considering the current achievements of the EU in terms of implementing its own security policy, primarily in the Western Balkans, in a broader sense, and the specific impact of such a policy on the security of the Republic of Serbia, in a narrower sense. Throughout the history of the conflict in this area from the 1990s until today, the EU has positioned itself as an actor that strives to be a key protagonist of security in "its own European backyard". The current situation shows that the EU is not yet that and it is currently in a phase of stagnant development and

planned transformation of its security and defence policy in the direction in which it was intended. In the current constellation of relations with the EU, the Republic of Serbia is in a very complex position, determined to join the EU, but hindered on such a path by various restrictions and conditions, which make the final starting point of the idea of the EU accession uncertain.

The greatest challenge for Serbia in terms of progress on the path to the EU is the attitude of this organization on the independence of its southern province of Kosovo and Metohija. Leading the diplomatic struggle against the recognition of the unilaterally declared independence of Kosovo and Metohija and striving to remain capable of independent defence as a military neutral state, the Republic of Serbia needs a "balanced approach" to foreign policy. This issue is the greatest, but not the only challenge on the path of Serbia's accession to the EU. There are also issues of the relations between Serbia and the Russian Federation, arming Serbia with the Russian weapons, the relations between Serbia and China and many other issues in connection to regional relations. Despite all the abovementioned, the Republic of Serbia has been actively involved in the European security and defence policy through participation in certain EU programmes, and also the active participation of military and police forces in the HELBROC Battlegroup. This trend is likely to continue, as interests in both directions are such that there is the need for interoperability and integrated action by all European countries.

Having in mind the extensive and complex context of the discussed topic, the paper considers, in the authors' opinion, an essential part of this issue, through the analysis of the position of the Republic of Serbia in such context, reviewing the genesis of the relations between the EU and the Republic of Serbia and identifying current problems in this area, and also the possibility of progress and greater involvement of the Republic of Serbia in the current EU security policy.

Key words: European Union, security policy, international security, integration, challenge, cooperation

© 2021 The Authors. Published by *Vojno delo* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>).

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

TRIPLE RELATIONS: THE SOCIETY, ARMED FORCES AND CIVIL AUTHORITY IN THE CONTEXT OF POLITICAL TRANSITION – THE CASE OF SYRIA

*Jelisaveta Blagojević**

Достављен: 22. 02. 2021.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 24. 05. и 21. 06. 2021.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 07. 07. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdelo2102111B

The study of civil-military relations, from the standpoint of political science, gains particularly relevance in the periods of transition, i.e. the attempt to change the existing regime through protests or rebellion of the dissatisfied masses. How the armed forces will react, i.e. whether they will remain loyal to the regime or take the demonstrators' part, depends, inter alia, on the closeness of the ties between the armed forces and society. The ethnic, national, religious and other structure of the armed forces, their main mission, the position in relation to the security services, as well as participation in the implementation of repressive measures, are some of the indicators of the relation between the armed forces and society. The objective of this paper is to study the impact of the social structure of the armed forces on their decision to (not) support the protests, based on the following hypothesis: If the structure of the armed forces is mostly composed of members of the ruling ethnic, sectarian, tribal and similar groups, it is more likely that they will support the regime. The hypothesis was tested on the case of Syria, where the armed forces decided to stay with Bashar al-Assad, which was analyzed through their sectarian-Alawite character, i.e. the identity of the Alawites religious sect, the main features of the Assad rule and the armed forces position in that regime. Using the case study method, it can be concluded that the case of Syria shows that if the social structure of the armed forces is a reflection of the structure of the ruling elite, they remain loyal to the regime because their survival depends on that regime.

Key words: armed forces, transition, Syria, Bashar al-Assad, Alawites

* Parliament of Montenegro, Parliamentary Institute, Podgorica, jelisaveta.blagojevic@skupstina.me

The part of this paper is a part of the doctoral thesis entitled: "The role of the military in Arab regimes and transitions. Case studies: Tunisia, Egypt, Bahrain, Syria, Libya and Yemen", which was defended at the Faculty of Political Sciences, the University of Montenegro in Podgorica, on July 20, 2020.

Introduction

The role of the armed forces in the moments of attempts to change the existing regime, i.e. anti-regime protests, largely depends on the relation of the armed forces with the society. The social component of the analysis of the armed forces in the regimes that have faced change is particularly emphasized in the societies in which governing structures, including the armed forces, are based on the ethnic, religious, sectarian, or other affiliation. This is especially present in the cases when the ruling group belongs to a minority community, where the government maintains, by recruiting, members of its community in the state institutions. Thus, it creates the loyal armed forces including both soldiers and members of the security forces.

On the other hand, this encourages dissatisfaction among members of the majority ethnic, religious, sectarian or other group, which often manifests publicly in the form of protests that can turn into rebellion, and even escalate into civil war. This reflects the case of Syria, that is, the rule of Bashar al-Assad, which faced riots in March 2011. Assad is a member of the Alawites sect, which comprises 11% of the Syrian population, and gained its influence in the armed forces during the French administration, when, due to its loyal service, it got a privileged position. On the other hand, the majority of the population are members of the Sunnis religious community, who are not represented in the state structures, especially not in leading positions. That is one of the reasons why they have launched protests against the Assad regime.

The paper offers a brief conceptual analysis of civil-military relations, the factors that determine them including the political transition. In such context, the impact of the social structure of the armed forces on their decision to support demonstrators or take the regime part in the event of a riot, has been explained. This was analyzed through a review of the social structure and identity of the ruling confessional group in Syria - the Alawites, the main features of the closed authoritarian regime of the Assads in the period from 1970 to 2011 and, finally, the role of the armed forces in the „Syrian Spring“.

Conceptual analysis: Civil-military relations in the period of political transition

Since civil-military relations cover the entire range of relations between the armed forces and society at every level,¹ their study belongs to the field of political sciences, as well as sociology, law, philosophy, psychology, anthropology, economics, military sciences and similar scientific disciplines. The problem of the relation between civilian and military authorities is contained in the question posed by Plato in his work *Republic*, as well as the poet Juvenal in ancient Rome: *Who will guard*

¹ Peter D. Feaver, „Civil-Military Relations“, *Annual Reviews Political Science*, 2, 1999.

the guards? (*Quis custodiet ipsos custodes?*).² The question reflects a situation in which the armed forces - an institution established to protect the society – are given enough prerogatives to become a threat to it.

Among the factors that determine civil-military relations³ are those that arise from the transition to the new system and which, given the objective and purpose of the paper, are described below. A review of the literature in the field of transitology has identified three possible roles of the armed forces in the transition process: promotional, obstructive and hybrid. The promotional role of the armed forces means that the armed forces, in case of public manifestation of popular dissatisfaction with the current regime by demands for its removal, support those demands and contribute to the overthrow of the current regime, and then leave the political area to civilian leaders. In case the armed forces remain loyal to the regime, they are considered to have an obstructive role because their position prevents change in accordance with the demands of the demonstrators, who represent the majority will of the population of a state.⁴ The hybrid role of the armed forces implies a combination of some promotional and obstructive elements. In other words, the armed forces can help overthrow the hated regime, and then not retreat to the barracks, but begin to disrupt the transition process through the politicization of their actions.

One of the key variables in explaining the position of the armed forces in the transition, i.e. the change of the political regime, according to Huan Linz and Alfred Stepan⁵, is the position and role of the armed forces in the previous regime. Andrew Heywood⁶ and Samuel Huntington⁷, as well as Srđan Darmanović⁸, have dealt with the identification of the armed forces position in the military regimes, single-party and personal dictatorships, and their impact on the model and outcome of the transition. The role of the armed forces in leaving the military regimes and the period of establishment and consolidation of the new regime is considered obstructive, from personal dictatorships promotional, and in the case of single-party systems, they identify both possible roles.

In the analysis of the position of the armed forces in an undemocratic regime, four dimensions can be identified, i.e. the independent variables that determine the role of the armed forces in the transition process:

² Milorad Timotić, „Civilno-vojni odnosi i načela civilne kontrole vojske”, in: Miroslav Hadžić (ed.), *Civilna kontrola vojske i policije*, Medija centar, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2000, p. 5.

³ Peter D. Feaver, „Civil-Military Relations”, gen. quote, pp. 222-224.

⁴ Jelisaveta Blagojević, „Civilno-vojni odnosi u arapskim režimima”, in: Sonja Tomović Šundić, (ed.), *Mediteranski politikološki dijalozi – Izgradnja stabilnosti i društvenog konsenzusa u post-socijalističkim društvima*, Zbornik radova, Univerzitet Crne Gore, Fakultet političkih nauka, Podgorica, 2015, p. 161.

⁵ Huan Linz, Alfred Stepan, *Demokratska tranzicija i konsolidacija: Južna Evropa, Južna Amerika i postkomunistička Evropa*, „Filip Višnjić”, Beograd, 1998.

⁶ Andrew Heywood, *Politika*, CLIO, Beograd, 2004.

⁷ Samuel P. Huntington, *Treći talas: Demokratizacija na izmaku dvadesetog veka*, Politička kultura, Zagreb, CID, Podgorica, 2004.

⁸ Srđan Darmanović, „Demokratske tranzicije i konsolidacije u južnoj i istočnoj Evropi”, *Doktorska disertacija*, Pravni fakultet, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, 2002.

– *institutional-legal dimension*, which implies the institutional or patrimonial character of the armed forces, their involvement in the administrative apparatus, the operation in the appropriate legal framework, the relation of the armed forces as an institution and parallel security services;

– *economic dimension*, which is reflected through the economic position of the armed forces, i.e. the share of the military expenditure in the state budget, ownership or share of ownership in companies;

– *social dimension*, which implies the ethnic, national, tribal and other structure of the armed forces, as well as their relation with the society, i.e. the fact that the regime (does not) enjoy legitimacy in the eyes of soldiers, generals, the public; (non) participation of soldiers in human rights violation, etc.;

– *educational-value dimension*, which refers to the way of education and professional advancement of the armed forces members, training of soldiers abroad, etc.⁹

As stated in the introductory part, this paper focuses on the explanation of a part of the social dimension that refers to the issue of the structure of the armed forces in relation to the structure of the ruling system, i.e. the ruling elite. In order to understand the reasons why the Syrian Armed Forces remained loyal to Assad due to the March 2011 uprising, the paper further describes the identity of the confessional group Alawites, as well as the characteristics of the Assad regime.

The identity of the ruling confessional group – Alawites

The most numerous ethnic group in Syria are Arabs (90.3%) whereas Kurds, Armenians and others make up about 9.7% of the population. The most dominant religion is Islam, i.e. 87% of the population are members of the Islamic religion whereof 74% are Sunnis, and 13% are Alawites, Ismailis and Shiites. There are about 10% of Christians, mostly Greek Orthodox, Unionists and Nestorians, and around 3% of Druzes.¹⁰

The Alawites are located in the area around Latakia and Tartus on the northeast of the Mediterranean coast, near the border with Turkey.

Prior to the French rule over this territory, they were known as the Nusayris, after the founder of the sect Muhammad ibn Nusayr al-Numayri. Since they did not go to mosques, and they preferred Ali to the Prophet Muhammad and celebrated some Christian holidays, the Sunnis considered them to be non-Muslims.¹¹ The Alawites have been proving their affiliation to the Islamic religion for years, particularly since gaining the

⁹ Jelisaveta Blagojević, „Civilno-vojni odnosi u arapskim režimima”, gen. quote, 2015, p. 163.

¹⁰ Vlatko Cvrtila, „Sirija”, in: Mirjana Kasapović (ed.), *Bliski istok*, Fakultet političkih nauka, Zagreb, 2016, p. 326.

¹¹ Dragan V. Todorović, „Sunitsko-šiiitski raskol i njegove posledice na bezbednost u regionu Bliskog istoka”, *Doktorska disertacija*, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2016, p. 196.

protected status under the French rule, which ensured that Mufti of Palestine Mohammed Amin al-Husseini issued a fatwa recognizing the Alawites as Muslims.¹²

After Hafez al-Assad, who was a member of the Alawites sect, took office in 1971, Sunnis clearly expressed dissatisfaction, believing that the president was not a Muslim. However, Hafez sought to secure the religious legitimacy, i.e. to prove Shiites affiliation through close contacts with Iran after the 1979 Islamic Revolution, in which the Alawites were sent to study the imamah doctrine and, inter alia, to attend public prayers and opening of Hussein.¹³ The successor of Hafez, Bashar al-Assad, sought to strengthen the legitimacy of the Alawites as Muslims by promoting religious tolerance and suppressing extreme forms of religious conduct. However, a part of the Sunnis majority was constantly dissatisfied, particularly with the fact that Alawites and a friend of Iran is the head of the state, and that Shiites have a privileged position.

A special contribution to this position of the Alawites stems from the fact that the Ba'ath party has been the ruling political force in the state and society of Syria for more than half a century.¹⁴ The Alawites have shown great willingness and interest in engaging in politics and have become dominant in the leadership of the Ba'ath party.¹⁵

In 1964, there was a conflict between the Alawites regime and the Sunnis, who attacked the security forces led by the imam of the Al Sultan Mosque in Hama. After the destruction of the Mosque, Sunnis' anger towards the regime increased, but was eventually quelled. In its further rule the Ba'ath party faced problems. In the 1980s, there was a sharp conflict with the Muslim brothers, whose strongholds in Hama were bombed in order to completely eliminate their activities.¹⁶ However, the next period of the rule of the Shiites minority confessional group Alawites was characterized by a high level of religious and national tolerance, i.e. Syria became one of the most tolerant Arab countries, where the Orthodox and Catholic Christmas and Easter were public holidays.¹⁷

However, the forty-five-year rule of the Alawites has met the opposition from the Sunnis opposition including the terrorist groups: the Islamic State and Jabhat al-Nusra. The crisis and war in Syria, which have lasted from 2011 until today, began with the intention of the majority Sunnis to take power over the minority Alawites and thus change

¹² Martin Kramer, *Arab Awakening and Islamic Revival: The Politics of Ideas in the Middle East*, Transaction Publishers, London, 2009.

¹³ Dragan V. Todorović, „Sunitsko-šiiitski raskol i njegove posledice na bezbednost u regionu Bliskog istoka“, gen. quote, p. 197.

¹⁴ Ibid, p. 198.

¹⁵ David W. Lesch, *The New Lion of Damascus, Bashar al-Assad and Modern Syria*. Yale University Press, New Haven and London, 2005, pp. 6-7.

¹⁶ William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, Westview Press, Boulder, 2013, p. 423.

¹⁷ Dragan V. Todorović, „Sunitsko-šiiitski raskol i njegove posledice na bezbednost u regionu Bliskog Istoka“, gen. quote, p. 267.

the confessional balance of power. Saudi Arabia has immediately expressed support to the Syrian Sunnis opposition, considering that it is not in its interest to have a Shiites sect close to Iran in power in Syria. On the other hand, Iran has shown clear support to Assad, that is, the Alawites. In addition, Qatar, the United Arab Emirates, Turkey, Iraqi Shiites groups and Lebanese Hezbollah are involved in the conflict.¹⁸

The closed authoritarian regime of the Assads in the period from 1970 until 2011

The first twenty years of Syrian independence were marked by frequent and direct intervention of the armed forces in the political life of the country, i.e. the change of government through military coups. This period of instability ended with coming of the Alawites religious community member, Hafez al-Assad, to power as the president of Syria, who, establishing a strong, centralized and stable government structure, remained in that position until his death in 2000.¹⁹

He centralized the government, stabilized the state and strengthened it economically due to the discovery of oil. He increased the military budget and military readiness due to the Israeli threat,²⁰ and strengthened Syrian regional position.²¹ The source of the legitimacy of his rule was himself as a thoughtful, determined and courageous leader, not an election or the Ba'ath party.²²

After his death, he was succeeded by his son Bashar al-Assad, who rules Syria to this day. As a military doctor, Bashar enrolled in the Military Academy in 1994, and in 1998 he became the chief of the Syrian occupation of Lebanon. He was elected the President of Syria in 2000 and 2007 - both times without opponents, with over 90% of the vote. Moreover, after the outbreak of the conflict in 2014, the presidential elections were held with a voter turnout of 73.4%, in which Bashar won over 88% of the vote.²³

At the beginning of his rule, he advocated political and economic reforms. This allegedly promised his education in the United Kingdom, openness to the West,²⁴ and the fact that he used to be a technophile. Furthermore, he released political prisoners, liberalized the access to foreign media and launched an anti-corruption

¹⁸ Ibid, 262.

¹⁹ Richard T. Antoun and Donald Quataert, *Syria: Society, Culture, and Polity*, State University of New York Press, Albany, 1991.

²⁰ William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, gen. quote, p. 415.

²¹ Raymond Hinnebusch, David Lesch, „Syrian Arab Republic“, in: Mark Gasiorowski (ed.), *The Government and Politics of the Middle East and North Africa*, 7th ed, Westview Press, Boulder 2014, p. 274.

²² William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, gen. quote, p. 417.

²³ Mary Casey-Baker, „Syrian President Bashar Al-Assad Wins Re-Election“, *Foreign Policy*, 5 June 2014.

²⁴ Ibid, p. 370.

campaign. However, it soon became apparent that Bashar's democracy lacked a number of elements. He believed that Syria was too fragile for a quick democracy and that the stability of the society was a priority. In other words, the strategic goal of Bashar, like his father, was the survival of the regime.²⁵

Table – Key differences between the old and new guards of the Assad regime

Old Guard	Young Guard
First generation, power struggle	Second generation, born in privileges
Personal loyalty to Hafez al-Assad	Less personal loyalty, vested rights
Autocratic style of governing	Consultation and consensus
Centralized decision-making	Decentralized decision-making
Clearly defined authority	Ambiguity of authority
Weak ties with the Western culture	Educated in the West - US, UK
Socialists and Arab nationalists	Ideological pragmatists
State-controlled economy	Broad support for the private economy
Military technocrats with war experience	Academic technocrats without war experience

Source: Shmuel Bar, „Bashar's Syria: The Regime and its Strategic Worldview”, p. 384

„The Syrian Spring” and the role of the armed forces

Corruption, nepotism, kleptocracy and high unemployment rate led to mass protests against long-standing regimes in the Arab world in late 2010 and early 2011, known as the „Arab Spring”. The trigger for the manifestation of accumulated dissatisfaction was the public self-immolation of 26-year-old street vendor Mohamed Bouazizi in Tunisia, which led to the fall of the twenty-three-year rule of Zine al-Abidine Ben Ali. Soon, the protests spread to other countries, leading to the overthrow of Muhammad Hosni El Sayed Mubarak in Egypt; then Muammar Muhammad Abu Minyar al-Gaddafi, who was killed in the civil war with the intervention of the NATO forces, and the loss of power of Ali Abdullah Saleh in Yemen, also due to popular uprisings and foreign pressure. Mass anti-regime protests also took place in Bahrain, but were suppressed by the military intervention of Saudi Arabia.²⁶

²⁵ Ibid, p. 371.

²⁶ Jelisaveta Blagojević i Radenko Ščekić, „Politička previranja u Arapskom svijetu: Nestabilnosti i priliv migranata na Zapadni Balkan”, *Annales - Anali za Istrske In Mediteranske Studije-Series. Historia et Sociologia*, Vol. 27, No. 3, 2017, pp. 540-541.

After the fall of long-time leaders in Tunisia and Egypt in March 2011, there were protests in the Syrian city of Daraa. The regime responded with force and killing of more than 1,000 demonstrators, leading to a demand for the removal of Bashar and a civil war that continues to this day.²⁷

The weaknesses of Bashar's rule in Syria were reflected in the weakening of the Ba'ath party, as well as the failure to achieve adequate economic growth. In fact, the main characteristics of the Syrian economy were high unemployment rate, trade imbalance, inflation and budget deficit. The economy was largely based on oil revenues, which accounted for 20% of GDP, two-thirds of export and a half of government revenues.

Bashar identified the Ba'ath party and the worker and peasant unions as one of the main obstacles to the conduct of economic reforms. Therefore, the weakening of these structures began, and Bashar increasingly relied on his family, influential Alawites and technocrats, who did not have the support of the social base.

Unlike Tunisia and Egypt, where the armed forces supported demonstrators, and Libya and Yemen, where they split into supporters and opponents of the regime, the Syrian Armed Forces, like the Bahrain Defence Force, due to population protests and demands for the resignation of the long-time leader, decided to support the preservation of the long-time leader's rule and his regime with slight desertions in the lower branches of the armed forces. The reasons for this action of the armed forces are described and explained below through the identification of the position of the armed forces in the Assad regime, their social structure, connection with the society, as well as other defined dimensions of the analysis.

The position of the armed forces in the Assad regime, i.e. their impact on the beginning, course and result of the protest is determined, above all, by the nature and character of the regime itself. In accordance with the previously presented classification of the regimes defined by Haywood, Huntington and Darmanović, and based on the characteristics of the regimes described in the previous chapter, it is clear that the regime of Hafez and Bashar al-Assad represents a personal dictatorship, i.e. personal rule based on patrimonial culture, creating a cult of personality, fake opposition, and pseudo-ideology.

In such a system, considered through the institutional-legal dimension, the armed forces were politically marginalized and of patrimonial nature. When it comes to legal regulation, according to the 1973 Constitution (Article 40 and 109),²⁸ which was valid until the adoption of the new one in 2012, the President appointed and dismissed the armed forces officers, and the military service was mandatory. The 2012 Constitution (Article 46 and 106)²⁹ includes provisions of the same content. Through recruiting and deciding on the military advancement on an ethno-religious basis, Hafez controlled the armed forces due to the fear of a military coup, which was a main element of Syrian political life in the period from 1949 until 1970, when there were more than 14 coups. The principle of meritocracy was implemented in the case of young officers and lower military branches, while leading

²⁷ Raymond Hinnebusch, David Lesch, „Syrian Arab Republic“, gen. quote, p. 270.

²⁸ „The Syrian Constitution – 1973“, *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center*, 5 December 2012.

²⁹ „Constitution of the Syrian Arab Republic – 2012“, *Voltaire Network*, Damask, 26 February 2012.

military positions were occupied by loyal persons. He often rotated senior military officers in order to prevent the concentration of power.³⁰ The military decision-making was very centralized, that is, everything was decided by the President. The level of loyalty of the armed forces to Assad is best shown by killing of at least 10,000 people in Hama in 1982 in order to quell the Islamist insurgency.³¹ The rapid progress of Bashar on the military ladder and his appointment as the supreme commander of the forces after his brother's death indicates the importance of the armed forces loyalty to the ruler. After taking power, Bashar replaced most of the officers of the old regime with young officers, primarily through the forced retirement of officers over 60 years of age.³² He initiated anti-corruption reforms in the armed forces, but without success, as patrimonialism, cronyism and favouritism remained the main characteristics of the armed forces.

In terms of education and values, soldiers were trained in the military schools including the Al-Assad Military Academy in Aleppo, the Homs Military Academy, which was founded in 1933 during the French Mandate of Syria,³³ and the Soviet and later Russian military academies.

The analysis of the economic position of the armed forces indicates that they did not have economic activities, i.e. ownership or share of ownership in companies, and the share of the military expenditure in the country's GDP was 4.1% in 2010.

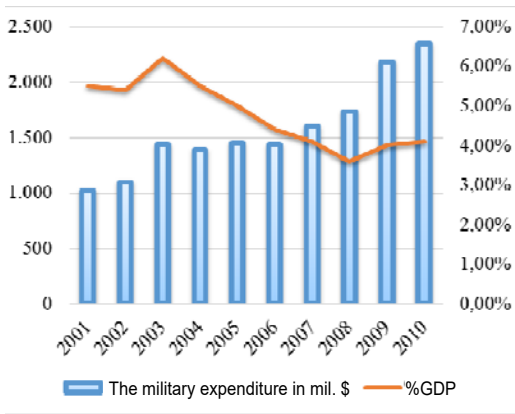

Table 18: The military expenditure of Syria (2001-2010)

Year	Costs in millions of \$	%GDP
2001	1.023	5,5%
2002	1.103	5,4%
2003	1.436	6,2%
2004	1.389	5,5%
2005	1.450	5,0%
2006	1.435	4,4%
2007	1.599	4,1%
2008	1.732	3,6%
2009	2.182	4,0%
2010	2.346	4,1%
2011	2.495	–
2012–2015	There is no data	–

Graph – The military expenditure of Syria from 2001 until 2010

Source: SIPRI Syria: Military Expenditure Database 2019

³⁰ Florence Gaub, „Arab armies: Agents of change? Before and after 2011”, *ISSUE – Chaillot Papers* 131, EU Institute for Security Studies, 2014, p. 37.

³¹ William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, gen. quote, p. 423.

³² Shmuel Bar, „Bashar's Syria: The Regime and its Strategic Worldview”, *Comparative Strategy*, Vol. 25, No. 5, 2006, p. 371.

³³ Military School Directory, available at: <https://militaryschooldirectory.com/syria-al-assad-military-academy/> (20.06.2021)

As for the social dimension, it is evident that the armed forces had weak ties to the society, given that the Alawites make up 70% of career soldiers within the Syrian Armed Forces, although they represent only 11% of the population. Moreover, they make up 80-90% of the officer corps.³⁴ The majority of the elite military units are exclusively Alawites and under the command of close Assad's relatives. Furthermore, the units whose members are mostly Sunnis, are under the control of those units dominated by the Alawites, and are present in the lower ranks of the armed forces. That explains the desertion in those ranks due to the protest in 2011, as well as the support of the military leadership and elite units for the survival of the Assad regime. Unlike the Libyan and Yemeni Armed Forces, the Syrian Armed Forces are characterized by coherence, unity and institutionalization. This is explained by the fact that the Alawites in Syria, as well as the Sunnis in Bahrain, perceived the struggle against demonstrators as a fight for their own survival, that is, the survival of their sect.

The Fourth Division has the best weapons and is the largest unit of the armed forces with 40-50,000 members, led by Bashar's brother Maher al-Assad. All members of the Fourth Brigade are the Alawites and have the most sophisticated Russian weapons. This Division enabled numerous victories over the rebels. Moreover, Assad had significant support from unofficial paramilitary units.

Only 3% of soldiers deserted during the war, which was mainly of an individual character, before the entire units of the armed forces cancelled obedience, so there was no collapse of the military structure. Since they changed sides during the course of history, the armed forces did not symbolize national unity, and thus, despite the later war with Israel and a strong pan-Arab narrative, identified more with the regime than with the state.³⁵

It can be concluded that the reaction of the armed forces, and thus the survival of the regime, is explained by the following variables: patrimonial character of the armed forces, the dominance of the Alawites in the military structures, the participation of soldiers in human rights violation, the dependence of preserving the armed forces institutional interests from survival of the regime, the magnitude and composition of the protest, that is, the fact that the rebels are mostly members of the non-regime religious sect - Sunnis. It is evident that the social dimension of the analysis of the armed forces position in the Assad regime has the greatest explanatory power when it comes to reactions and the role of the armed forces, mainly in anti-regime protests, and then in rebellion, i.e. civil war. Moreover, the institutional-legal analysis indicates the politicized position of the armed forces, which is also largely determined by their social structure, i.e. the affiliation of soldiers to a religious sect. The economic and educational-value dimension does not have great explanatory potential in the case of Syria, considering that the armed forces did not have a significant economic position, and education and training did not ensure their neutrality, i.e. independence from the rulers.

³⁴ Derek Lutterbeck, *Arab Uprisings and Armed Forces: Between Openness and Resistance*, DCAF, 2011, p. 46.

³⁵ Florence Gaub, „Arab armies: Agents of change? Before and after 2011”, gen. quote, p. 36.

Instead of a conclusion

Civil-military relations that shaped the development of Syria since gaining independence in 1946 went through two phases: the first, in the period from 1949 to 1971, when fourteen military coups took place, and the armed forces directly exercised political power and the other, from 1971 until today, characterized by the civilian regime of Hafez al-Assad and then his son Bashar al-Assad. The Assads have established civilian control over the armed forces, i.e. the level of conflict with civilian authorities is low, and the level of prerogative is not high either. However, similar to the Bahraini Armed Forces, the Syrian Armed Forces are an instrument for the execution of political and other objectives and the protection of the interests of the ruling Assad family.

The Syrian Armed Forces members resisted the rebels due to the high degree of patrimonialism and the lack of closer relations with the society, as well as the fact that they enjoy a privileged position in Syrian politics. On the other hand, the unorganized and fragmented opposition is unlikely to improve their status. Moreover, during the war, they became more corrupt, less professional, and isolated from the wider society. The military networks of nepotism and patronage, developed even before the 2011 riots, turned officer corps into kleptocratic organizations.

The fact that the armed forces are predominantly made up of representatives of a religious sect, has determined their position due to the anti-regime rebellion, i.e. confirmed the hypothesis of this paper that the case of Syria shows that if the armed forces structure consists mostly of members of the ruling ethnic, sectarian, tribal and other groups, it is more likely they will support the regime, that is, play an obstructive role in the transition. It is important to point out that the object of loyalty of the Syrian Armed Forces is not the state and service to their nation, but Assad's system of government that created them and without which they would not even exist.

The study of this issue is important for the improvement of literature in the field of transitology, international relations and comparative politics, and is the basis for a detailed study of this, not so common topic in the Western Balkans countries. This is particularly important because the instability from the Arab territories also affects the Balkans, which has been manifested since 2015 by a massive influx of migrants. Moreover, illegal migration creates conditions for the promotion of organized crime, especially human trafficking.

Literature

[1] Andrew Heywood, *Politika*, CLIO, Beograd, 2004.

[2] „Constitution of the Syrian Arab Republic – 2012”, *Voltaire Network*, Damask, 26 February 2012, <http://www.voltairenet.org/article173033.html>, 11/02/2021.

[3] Derek Lutterbeck, *Arab Uprisings and Armed Forces: Between Openness and Resistance*, DCAF, 2011.

[4] Dragan V. Todorović, „Sunitsko-šiitski raskol i njegove posledice na bezbednost u regionu Bliskog istoka”, *Doktorska disertacija*, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2016.

[5] Florence Gaub, „Arab armies: Agents of change? Before and after 2011”. *ISSUE-Chaillot Papers* 131, EU Institute for Security Studies, 2014.

[6] Huan Linc, Alfred Stepan, *Demokratska tranzicija i konsolidacija: Južna Evropa, Južna Amerika i postkomunistička Evropa*, „Filip Višnjić”, Beograd, 1998.

[7] Jelisaveta Blagojević, „Civilno-vojni odnosi u arapskim režimima”, u: Sonja Tomović Šundić, (ur.), *Mediteranski politikološki dijalozi - Izgradnja stabilnosti i društvenog konsenzusa u post-socijalističkim društvima*, Zbornik radova, Univerzitet Crne Gore, Fakultet političkih nauka, Podgorica, 2015, str. 159-171.

[8] Jelisaveta Blagojević i Radenko Šekić, „Politička previranja u Arapskom svijetu: Nestabilnosti i priliv migranata na Zapadni Balkan”, *Annales - Anali za Istrske In Mediteranske Studije-Series. Historia et Sociologia*, Vol. 27, No. 3, 2017, pp. 546–549. Dostupan na: http://zdjp.si/wp-content/uploads/2017/12/ASHS_27-2017-3_BLAGOJEVI%20C4%86.pdf (4.1.2018)

[9] Jörg Michael Dostal, „Transnational war in Syria: The Eisenhower Doctrine in the 21st Century?”, *Romanian Political Science Review*, Vol. 16, No. 2, 2016, pp. 172-217

[10] David W. Lesch, *The New Lion of Damascus, Bashar al-Asad and Modern Syria*. Yale University Press, New Haven and London, 2005.

[11] Martin Kramer, *Arab Awakening and Islamic Revival: The Politics of Ideas in the Middle East*, Transaction Publishers, London, 2009.

[12] Mary Casey-Baker, „Syrian President Bashar Al-Assad Wins Re-Election”, *Foreign Policy*, 5 June 2014, <https://foreignpolicy.com/2014/06/05/syrian-president-bashar-al-assad-wins-re-election/>, 12/02/2021

[13] Military School Directory. Dostupno na: <https://militaryschooldirectory.com/syria-al-assad-military-academy/> (20.06.2021)

[14] Milorad Timotić, „Civilno-vojni odnosi i načela civilne kontrole vojske”, u: Miroslav Hadžić (ur.), *Civilna kontrola vojske i policije*, Medija centar, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2000, str. 5- 29.

[15] Peter D. Feaver, „Civil-Military Relations”, *Annual Reviews Political Science*, 2, 1999, pp. 211–241

[16] Raymond Hinnebusch, David Lesch, „Syrian Arab Republic”, in: Mark Gasiorowski (ed.), *The Government and Politics of the Middle East and North Africa*, 7th ed, Westview Press, Boulder 2014, pp. 255-281.

[17] Richard T. Antoun and Donald Quataert, *Syria: Society, Culture, and Polity*, State University of New York Press, Albany, 1991.

[18] Samuel P. Huntington, *Treći talas: Demokratizacija na izmaku dvadesetog veka*, Politička kultura, Zagreb, CID, Podgorica, 2004.

[19] Shmuel Bar, „Bashar's Syria: The Regime and its Strategic Worldview”, *Comparative Strategy*, Vol. 25, No. 5, 2006, pp. 353-445.

[20] SIPRI Syria: *Military Expenditure Database 2019*, <https://www.sipri.org/databases/milex,06/02/2021>

[21] Srđan Darmanović, „Demokratske tranzicije i konsolidacije u južnoj i istočnoj Evropi”, *Doktorska disertacija*, Pravni fakultet, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, Crna Gora, 2002.

[22] Vlatko Cvrtila, „Sirija“, u: Mirjana Kasapović (ur.), *Bliski istok*, Fakultet političkih nauka, Zagreb, 2016, str. 314-352.

[23] „The Syrian Constitution – 1973“, *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center*, 5 December 2012, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/50255>, 11/02/2021.

[24] William L. Cleveland and Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East*, Westview Press, Boulder, 2013.

Summary

The study of civil-military relations, from the standpoint of political science, especially gained attention in periods of transition, i.e. attempts for changing the existing regime through protests or rebellion of dissatisfied masses. The reaction of military in that moments, i.e. whether it will remain loyal to the regime or side with protesters, *inter alia*, depends on the relationship between the military and society. The aim of this paper is to examine the influence of the military social structure on its decision to (not) support the protesters, based on the following hypothesis: If the structure of the military is mostly made up of the members of certain ethnic, sectarian, tribal or other group it is more likely that it will support the regime. The hypothesis is tested using case study of Syria, where the military decided to stay with Bashar al-Assad, that is analyzed through its sectarian-Alawitess character, i.e. the identity of the Alawitess religious sect, the basic features of the Assad rule and the military's position in that regime.

Bashar al-Assad inherited the position of the President of Syria from his father Hafez al-Assad, who took power in a military coup. Assad family is the part of the Alawitess religious sect, which makes up 11% of the population. Alawitesshad strengthened its position during the French rule thanks to its dominant position in the military that became one of its basic instruments for establishing its own political system. The majority Sunnis religious community was represented in the military lower ranks. That explains the desertion in those ranks during conflict, as well as the support for the survival of the Assad regime by the military leadership and elite units. Apart from the mentionednegligible desertion, the Syrian military is characterized by coherence, unity and institutionalization. This is explained by the fact that the Alawitess in Syria perceived the fight against protesters as a fight for their own survival, that is, the survival of their sect. These conclusions are results of application of the method of case analysis.

Key words: *military, transition, Syria, Bashar al-Assad, Alawitess*

© 2021 The Authors. Published by *Vojno delo* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>).

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

BATTALION TACTICAL GROUPS OF THE RUSSIAN ARMED FORCES IN THE ALTERED PHYSIOGNOMY OF MODERN CONFLICTS*

Miroslav Mitrović**
Dragan Bojanić***

Достављен: 03. 12. 2020.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 14. 04, 26. 05, 03. 06. и 22. 06. 2021. Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 23. 06. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdelo2102124M

The altered setting of current conflicts, its hybridity and nonlinearity affect the justification of the assumption that operations in several domains will become a new method of conducting operations of the Russian Armed Forces. The Russian Armed Forces battle groups are in practice known as battalion tactical groups (BTG). They have arisen in response to the problems regarding the deployment of the Russian Armed Forces units in local and small wars, and within the general transformation of the Russian Armed Forces, based on altered geopolitical and strategic circumstances. The basis of BTG consists of units from active brigades of the Russian Armed Forces, which are established modularly in accordance with the expressed needs and expected characteristics of operations. The first deployment of the Russian Armed Forces BTG was in the conflict in Ukraine, which has significantly improved their organization and deployment following the experiences from the mentioned conflict. The current deployment in the conflict in Syria greatly contributes to the maturing of the concept of BTG implementation in the expeditionary operations of the Russian Armed Forces. It can be expected that the Russian Armed Forces BTG will also play an increasingly important role in the future hotspots, in response to practical demands of modern hybrid wars.

Key words: *physiognomy of modern conflicts, hybrid warfare, BTG, non-state actors*

* The paper is the result of work on the scientific research project "Physiognomy of modern armed conflicts", which is conducted on the basis of the Plan of scientific research activities in the Ministry of Defence and the Serbian Armed Forces for 2021, number 2-2.

** University of Defence in Belgrade, Strategic Research Institute, Belgrade, miroslav.mitrovic@mod.gov.rs

*** University of Defence in Belgrade, Strategic Research Institute, Belgrade.

Introduction

An analysis of the physiognomy of modern conflicts in recent decades shows that the rapid development of science and technology brings significant changes in the nature of armed struggle. International actors, participants in these conflicts (FR Yugoslavia, Iraq in 2003, Georgia, Libya, Tunisia, Syria, Ukraine), actively promote new methods of wars, or the so-called hybrid wars, which are based on non-military means. At the same time, the boundaries between the state of war and peace are being erased. Robert O. Work, the former US Deputy Secretary of Defense, speaks in favour of this. In his speech at the US War College Strategic Conference in April 2015, he expressed the following opinion on the perspective of the Army development: "If the streets of Baghdad and valleys of Afghanistan represent the laboratory for irregular warfare, I believe that the Army will increasingly have to prepare for a future hybrid war."¹ Two years before him, the Russian Chief of the General Staff Valery Gerasimov, in his many times quoted article "The value of science in foresight", considering new challenges that require rethinking the forms and methods of warfare, sets the following questions: "What is modern warfare, what should the armed forces be ready for, what should they be armed with? Only by answering them we will be able to determine the perspective of development and improvement of the armed forces in the long run. To do this, it is necessary to clearly understand what forms and methods of their implementation we will use?"² Accordingly, at the operational and tactical level, the characteristics of military operations of the Russian Armed Forces have proven progress in terms of the military organization, the implementation of new technology, the improvement of command and control system, the use of modular units of military formations and various non-military contents to meet strategic goals. Finally, the result of numerous changes indicates the dynamics of the development of strategic thought, which take place at the tactical, operational and strategic level, moving "the centre of gravity" by Clausewitz to a lower operational level. The experiences from Syria, cited by Colonel Trotsenko Konstantin Aleksandrovich, speak in favour of this: "Today it is necessary to descend from the high operational and strategic level to the ground and open comprehensive research and development work at the operational and tactical level."³

¹ Robert Work in the article by Frank Hoffman, „Examining Complex Forms of Conflict: Gray Zone and Hybrid Challenges“ *PRISM*, 7(4). pp. 31-47, The Journal of Complex Operations, 2018, <https://cco.ndu.edu/News/Article/1680696/examining-complex-forms-of-conflict-gray-zone-and-hybrid-challenges/>

² Валерий Герасимов, „Ценность науки в предвидении“, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 8 (725) 26 февраля 2013, <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>

³ Константин Троценко, Боевые действия в Сирии — развитие способов ведения общевойскового боя и операции или частный случай? *Военная Мысль*. 2020. № 11. стр. 6-24. <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/2DBprWyV13.pdf>

The organization, planning and use of the Russian Armed Forces battle groups have arisen as a result of internal reforms, based on the expressed needs and perceived problems within the execution of combat actions in Chechnya and Georgia. The reform of the defence concept, in terms of changing strategic documents and their implementation, is based on the National Security Strategy from 2015⁴, and harmonized with the Foreign Policy Concept of the Russian Federation from 2016.⁵ Armed actions are defined by the Military doctrine of the Russian Federation.⁶ By analyzing these documents, it can be concluded that the factors that define the current Russian military force are political and military requirements that are placed before the Russian Armed Forces, such as: 1) strategic deterrence from external attacks, 2) regional dominance, including an active response to instabilities, terrorism or conflicts in its immediate environment, 3) expeditionary operations, 4) preparation for conventional warfare on its territory and 5) internal stability. All key factors related to the economy, energy, human potential and technological development, affect the development of the Russian Armed Forces in a favourable manner. In addition, there is strong public opinion support to the Russian foreign policy, state leadership and armed forces.⁷

In his speech at the scientific conference of the Academy of Military Science dedicated to the development of military strategy in modern conditions, the Chief of the General Staff Valery Gerasimov, as one of the main perspective of military strategy development, pointed out the execution of tasks on protection and promotion of national interests outside the territory of the Russian Federation within the "limited actions strategy".⁸ The basis for the implementation of this strategy is the establishment of a self-sufficient group of forces based on the formation of one of the branches of the Armed Forces, which has high mobility and is capable of making the greatest contribution to solving the set tasks.

In regard to the deployment of the Armed Forces in the conditions of greatly altered concept and physiognomy of modern conflicts, this paper will consider the development of expeditionary forces, which are mainly based on battalion tactical groups, which are known in the Russian and Western sources as BTG.

⁴ Стратегия национальной безопасности Российской Федерации, Президент РФ, 2015, available at: <http://www.scrf.gov.ru/security/docs/document133/>, accessed 20.11.2019.

⁵ See more in: Концепция внешней политики Российской Федерации, Президент РФ, 2016, available at: <http://www.scrf.gov.ru/security/international/document25/>, accessed 20.11.2019.

⁶ See more in: Военная доктрина Российской Федерации, Президент РФ, 2014, <http://www.scrf.gov.ru/security/military/document129/>, accessed 20.11.2019.

⁷ Radin A., Lynn E. D., Edward G., Eugeniu H., Massicot D., Povlock M., Reach C., Boston S., Charap S., Mackenzie W., Migacheva K., Johnston T. and Long A. (2019) *The future of the Russian Military*. Santa Monica: RAND.

⁸ Валерий Герасимов, Векторы развития военной стратегии, *Газета „Красная звезда“*, 2019. <http://redstar.ru/vektory-razvitiya-voennoj-strategii/>

The impact of the experiences of the Great Patriotic War on the Russian Armed Forces

The implementation of the reforms of the Russian Armed Forces is based on the continuity of previous reforms and can be viewed as a form of "Russian tradition", and represents the fulfillment of the vision of an earlier military thinker, the ancestor of the idea of reforming the Soviet and Russian Armed Forces. The current form of the modern Russian Armed Forces owes much to the current generation of military leadership, which has disbanded the rest of the Soviet mass mobilization army. However, the intellectual legacy of the late 70s until mid 80s contributed much more to this, when Marshal Nikolai Vasilyevich Ogarkov served as the Chief of the General Staff.⁹

The current military transformation could be called "the legacy of the Ogarkov reform" because they represent the successful fulfillment of the vision that he had for the Soviet Armed Forces in the early 80s. If we consider the changes in the Russian Armed Forces, from high precision non-nuclear weapons, modern communication systems and automated command and control systems, long-range force manoeuvres to the integration of battle groups at the operational level and emphasis on non-nuclear strategic deterrence, it can be concluded that Ogarkov's visions are fulfilled.¹⁰

Ogarkov's idea was to establish high readiness battle groups of mixed forces, capable of conducting defensive and offensive strategic operations. This was a model for large-scale combat operations that strongly influenced the Russian planning of the Joint Strategic Commands, the combined armed forces, the operational level headquarters and the establishment of high readiness battle groups along strategic routes. Ogarkov sought the integration of the Air Defence and the Army, considering the Air Force decisive in the initial period of war, without which the Army could not advance effectively. He implemented his ideas during the West-81 exercise, which was one of the greatest exercises in the history of the Armed Forces of the USSR and the armies of the Warsaw Pact countries. After the end of the Cold War, Soviet military data became available to the Western experts, who were surprised and concluded that the "Ogarkov's doctrine" would give a decisive advantage to the Warsaw Pact forces over the NATO forces in Europe.¹¹ Accordingly, the types of weapons and methods of warfare used by the United States and NATO at the end of 20th and beginning of 21st century were successfully tested on the Soviet manoeuvres in 1981.¹²

⁹ Алексей Капустин, Великое наследие маршала Огаркова, *Русская планета*, 2020, <https://rusplt.ru/policy/velikoe-nasledie-marshala-37414.html>

¹⁰ Кирилл Рябов, Доктрина Огаркова в прошлом и настоящем, *Военное обозрение*, 2020, <https://topwar.ru/165683-doktrina-ogarkova-v-proshlom-i-nastojaschem.html>

¹¹ Виктор Баранц, Американцы украли „Доктрину маршала Огаркова“?, *Комсомольская правда*, 2010, <https://www.kp.ru/daily/24520/668495/>

¹² See more: How Ogarkov's ideas influenced the leading world armies, in: Сергей Птичкин, Как идеи Огаркова повлияли на передовые армии мира, *Российской газеты*, 2019, <https://rg.ru/2019/11/03/kak-kitaj-reformiruet-armiiu-s-pomoshchiu-doktriny-ogarkova.html>

The experiences from the Great Patriotic War in modern Russian defence and security thinking are presented in Gerasimov's speech in 2015, in which he talks about strategic leadership and the organization of single management of the country in modern conditions.¹³ He emphasized the following lessons learned: 1. Prepare the Supreme Command and bodies of the military-strategic and operational-tactical level in advance as a single system, before the start of hostilities, 2. Technically equip strategic communication and command post system, 3. Establish groups of forces on strategic routes, under single command in peace, which was the idea of the "Ogarkov's doctrine".

Gerasimov's conclusions point to the altered character of the future conflicts, and to the increased influence of information and technology on the conduct of combat actions in a changing balance of power.^{14, 15} Today, military actions are becoming more dynamic, and the role of mobile mixed groups, which operate in a single intelligence space due to new command capabilities, is obvious.¹⁶

Although the Russian Federation maintains the focus of its traditional military force on firepower, mass and warfare at the operational level, the General Staff of the Russian Armed Forces has come a long way to implementing Ogarkov's vision of conventional information-led warfare, by integrating fire and real-time strike systems with intelligence and reconnaissance devices. This is an example of the evolution of manoeuvre with combined weapons, which enabled actions by controlled strikes, fire and the increasing participation of precision-guided weapons.

The hybrid character of modern conflicts and its impact on the Armed Forces reform

The current setting for the development of geopolitical relations is completely marked by globalization and all its positive and negative effects. The negative effects are: economic and financial instability and crises, disrupted energy security, legal and illegal migration, competition for natural resources, humanitarian and environmental crises, extremism, terrorism, drug and arms trafficking, regional conflicts and threats in cyberspace.¹⁷

¹³ The power of great victory. The commanders of the modern Russian Army and Navy should know the lessons from the past war. Валери Герасимов, Сила Великой Победы, Газета Военно-промышленный курьер, Опубликовано в выпуске №17 (583), 13.05.2015. <https://www.vpk-news.ru/articles/25167>

¹⁴ Александр Александрович Бартош „Серые зоны” как ключевой элемент современного операционного пространства гибридно йвойны, *Военная Мысль*. 2021. № 2., <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/MAqTM7pX10.pdf>

¹⁵ Mark T. Esper, Winning the Future with Artificial Intelligence, Modern War Institute at West Point, 2021 <https://mwi.usma.edu/winning-the-future-with-artificial-intelligence/>

¹⁶ U.S. Army Training and Doctrine Command, The Operational Environment and the Changing Character of Future Warfare, 2018, <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/m/sgm-academy-document-library/269076>

¹⁷ Miroslav Mitrović, *Savremeni izazovi upravljanja nacionalnom bezbednošću u hibridnom bezbednosnom okruženju*, Conference Proceedings – Economics & Management: Globalization Challenges, Conference EMAN 2017, Ljubljana, 2017, pp. 304-315.

The mentioned setting conditions destabilization in international relations, causing clashes and low-intensity conflicts of subversive character with limited use of direct military force. It can be said that social conflicts are not directed towards the political goal determined by the state, and therefore they are no longer of "Clausewitz type". The Prussian war theorist claimed that war was an interactive phenomenon that was constantly evolving.¹⁸ The focus has shifted to non-state actors as direct participants in conflict, while political interest in the case of new conflicts has become a marginalized phenomenon. Therefore, it can be concluded that Edward Newman rightly noticed in 2004 in his debate on new wars that armed conflicts in the altered structure of international relations create their own economies in regions, where there is clear absence of state power, whereas the entire nature of conflict acquires a "self-sustaining" character.¹⁹ Such conflicts are also called hybrid wars and represent the expression of the evolution of conflicts, conditioned by globalization and the dominance of the neoliberal order of international relations. Namely, it can be said that hybrid war in the classical sense of war interpretation does not exist, and is determined by implementing a concept that is a flexible form of synergistic action of an entity (state or non-state), with the task of disrupting consciousness and organization of the other entity, its destabilization and weakening, with the aim of achieving its own strategic advantage and interest, predominantly by unarmed methods. Thus, Frank Hoffman, analyzing the conflicts after 2010, expands the initial idea of hybrid conflict, where he has separated the concept of hybrid war from the so-called *measures short of armed conflict*, and presented it as a continuous sequence in which the neighbouring elements unnoticeably differ from each other, although the extremes are quite different (Figure 1).²⁰

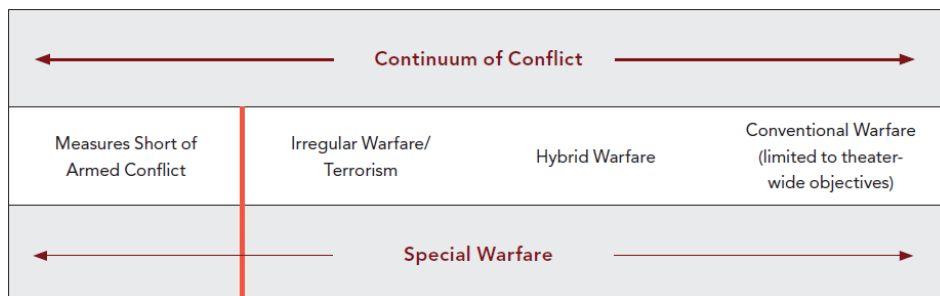

Figure 1 – Hoffman's Continuum of Conflict

¹⁸ Christopher Mewett, „Understanding War's Enduring Nature,” *War on the Rocks*, January 21, 2014. <https://warontherocks.com/2014/01/understanding-wars-enduring-nature-alongside-its-changing-character/>.

¹⁹ Edward Newman, „The 'New Wars' Debate: A Historical Perspective is Needed”, *Security Dialogue*, Vol. 35, No. 2, 2004, p. 177.

²⁰ Frank Hoffman, „Examining Complex Forms of Conflict: Gray Zone and Hybrid Challenges” *PRISM*, 7(4). pp. 31- 47, The Journal of Complex Operations, 2018, p. 32

According to Hoffman, understanding the complexity and differences of various manners of warfare, which are conducted during the continuum of conflict, is crucial, as well as understanding the opponents, their methods and understanding of victory. The problem with Hoffman's continuum of conflict is that it gives too wide a network, which involves almost every action, so everything can be considered a hybrid war. Therefore this concept is not understandable.

Nebojša Vuković views the altered structure of conflict as a concept of asymmetric warfare, used by inferior participants in international relations against the powerful, using a wide range of available armed and unarmed means to cause deeper consequences at all levels of war.²¹ It can be said that the main characteristics of hybrid warfare are comprehensiveness, flexibility and asymmetry.²² Regarding asymmetry and participation of non-state actors in conflict, the Minister of Defence of the Russian Federation, General of the Army Sergey Shoygu has drawn the attention of generals and officers to the importance of studying the experience gained during the actions in Syria. In particular, he noted: "Despite the enormous superiority of government troops of the Syrian Arab Republic (SAR) over illegal armed formations in the air, in artillery, high-precision weapons, in armoured vehicles, in reconnaissance and electronic warfare equipment, their rate of advance in the enemy's tactical defence zone did not exceed 1.5 to 2 km per day."²³

In the mentioned altered conditions in which conflicts with new characteristics arise, where the primary goal is not the complete devastation of the opponent, but his orientation towards fulfilling the goals of the aggressor, the perception of the role and tasks of the armed forces has changed. The newly emerging aspects that affect the need to redefine the role of the Armed Forces are: 1) urbanization of the battlefield; 2) political and social aspect; 3) organizational aspect; 4) technical and technological aspect; 5) growing dominance of quality over quantity; 6) diversity of development of weapons and military equipment.²⁴ Certainly, the current, altered conditions for conducting armed actions are present in the consciousness of the Russian military thinkers, and their response is expected and rational in the form of organizational and operational changes in the deployment of forces.

²¹ Nebojša Vuković, „Prilog pojmovnom određenju sintagme hibridni rat“, in: Nebojša Nikolić (ur.), *Hibridno ratovanje – dilema koncepta savremenih sukoba*, Institut za strategijska istraživanja, Univerzitet odbrane, Beograd, 2018, p. 18

²² Miroslav Mitrović, *Savremeni izazovi upravljanja nacionalnom bezbednošću u hibridnom bezbednosnom okruženju*, op. cit. p. 716.

²³ Константин Троценко, Боевые действия в Сирии — развитие способов ведения общевойскового боя и операции или частный случай? gen. quote p. 8.

²⁴ Radomir Janković i Nebojša Nikolić, *Primene simulacija u proučavanju fizionomije savremenog rata*. Institut za strategijska istraživanja, Beograd, 2009. i Nebojša Nikolić, *Consideration of innovation of hybrid warfare concept*, Vojno delo, 5/2017 pp. 325.

Conditions and reasons for the establishment of BTG in the Armed Forces of the Russian Federation

According to Viktor Mikhaylov, the reform of the Army and Navy of the Russian Armed Forces is carried out primarily with reference to the "Western experience", and began after the parade in May 2009, with the disbandment of the Russian Army and the transition from divisional to brigade structure.²⁵ It is believed that BTG became a part of the organization of the Russian Armed Forces the same year, which some analysts consider to be the key year of reform of the Russian Armed Forces in the last 100 years.²⁶

Nowadays the Russian Armed Forces rewrite the implementation of the concept of the US network warfare, which was Ogarkov's vision in the eighties. This concept is based on the widespread use of precision weapons, allows simultaneous fire effect on the entire depth of the enemy operational formation and its background, the absence of a clearly defined line of contact, a high rate of combat actions using BTG, increasing the role of surprise factors and deceiving the enemy, as well as night actions and the destruction of enemy forces "across the horizon." According to the Western military experts, the most complete implementation of the basic principles of the new concept of combat actions at the tactical level is achieved by the use of armed subunits combined in BTG.²⁷ Mikhaylov also emphasizes that owing to BTG, the high combat capabilities of modern weapons systems - tanks, infantry fighting vehicles, self-propelled mortar and artillery systems, anti-tank missile systems, as well as heavy infantry weapons (weapons for infantry support) can be used most effectively. Having in mind that helicopters for direct support of the army units at the tactical and strategic level (in some cases) by aviation are quite present in the armies of the Western countries, BTG can successfully solve any combat mission in the offensive and defence, when it operates in an advance or raid detachment, in march and other types of combat actions.²⁸

In addition, the experiences from the wars in Chechnya and Georgia have shown that smaller, self-sustaining and independent units and tactical groups are more effective in modern, local conflicts, thus practically changing the concept of performance and abandoning the performance in the form of brigade.²⁹ In this way, practically, BTG enter the Russian model of planning the deployed forces for specific

²⁵ Виктор Михайлов, Российский военно-бригадный подряд, *Независимая газета*, 2009. https://nvo.ng.ru/forces/2009-05-22/1_podryad.html

²⁶ Charles Bartles and Lester W. Grau. *Russia's View of Mission Command of Battalion Tactical Groups in the Era of "Hybrid War"*, 2018, https://community.apan.org/cfs-file/__key/docpreview-s/00-00-05-56-50/2018_2D00_06_2D00_11-Russias-View-of-Mission-Command-of-Battalion-Tactical-Groups-_2800_Bartles-and-Grau_2900_.pdf.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

operational actions. According to General Yakov Rezantsev, the principles of establishing battalion tactical groups are directly related to the nature of their tasks. Of course, they also depend on the characteristics of the area in which such groups are established, and even on the specific geopolitical conditions in the region. The idea is that the main firepower, weapons and equipment of BTG are based on the potential of the brigade that forms them.³⁰ Furthermore, the organization of transport enables efficient transportation of BTG to the place of deployment (by train in Ukraine and by ships and air transport in Syria), which also enables fulfillment of the requirement for rotation, but also equipping and delivery of resources to BTG forces.³¹

Characteristics and tasks of BTG

Battalion Tactical Groups are modular tactical organizational units, which are formed from permanent brigades of the Russian Armed Forces in order to be deployed and conduct tasks in the conflict zone. The BTG role is to establish control over a certain territory, as a part of the influence on the negotiations in the post-conflict phase. According to the development of the situation, BTG are deployed in strikes as a form of pressure on the opponent.³²

The main task of BTG is to control a certain area, terrain.³³ They are formed from the regular forces of the Russian Federation, from parts of certain brigades, which are engaged with their own resources in the establishment, equipping, preparation and execution of task, as well as the renewal of BTG resources in the field. Formations and military units of the Army, Navy and Air Force are formed on the principle of two

³⁰ Владимир Сосницкий, Потенциал боевого опыта успешно применяется в подготовке батальонных тактических групп 49-й общевойсковой армии, *Красная звезда*, 2021, <http://redstar.ru/potentsial-boevogo-opyta/>

³¹ The reforms proved very successful, as could be seen during the Ukrainian crisis, when the Russian Armed Forces managed to deploy about 40,000 troops in less than seven days on the border with Ukraine. The same action required more than twenty days in 1999. More about reforms in the Russian Armed Forces see in: Mark Galeotti, *The Modern Russian Army 1992–2016*, Bloomsbury Publishing, London, 2017. On the presence in Ukraine see more in: Ukrayinska Pravda Online (2015). „Information Resistance Has Detected Russian Troops from More Than 10 Brigades in Donets Basin”, *Ukrayinska Pravda Online*, 20 Apr 2015, <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2015/04/20/7065276/>.

³² Степанов Евгений Викторович, Корчмин Сергей Анатольевич, Костин, Кирилл Константинович Особенности подготовки и применения батальонных тактических групп в локальных войнах и вооруженных конфликтах, *Вестник сибирского государственного университета путей сообщения: гуманитарные исследования*, 2019, <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41388792>

³³ One of the tasks of BTG is to secure the military bases where the Russian Armed Forces are located. See more in: Игорь Коношенков Батальонная группа морпехов охраняет авиабазу в Сирии, где развернуты силы ВКС РФ, *Первый русский*, 2015., https://tsargrad.tv/news/batalonnaja-gruppa-morpehov-ohranjaet-aviabazu-v-sirii-gde-razvernuty-sily-vks-rf_1471

battalions – soldiers employed on a contract basis, while the third consists of conscripts.³⁴ BTG consist of: one tank company, three mechanized infantry companies, an anti-tank company, two to three self-propelled artillery companies, a missile battery with multi-barrel launchers and two anti-aircraft batteries (Figure 2).³⁵

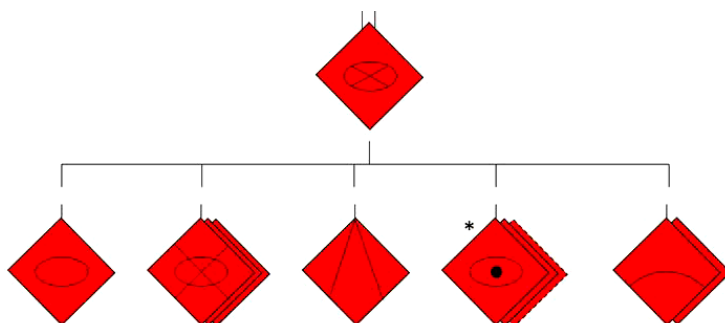

Figure 2 – Battalion Tactical Group

According to the Chief of the Russian General Staff Gerasimov, BTG consist of soldiers employed on a contract basis and a part of conscripts. These battalions have 800-900 men with reinforcement. The importance of BTG was also emphasized by the Chief of the Russian General Staff in the preparation for the annual exercise in 2018. He stated that the ground and airborne forces have 126 BTG which comprise soldiers employed on a contract basis and are in constant readiness to conduct combat tasks.³⁶ The identical data on the capacity to establish BTG at the brigade level have been expressed in the study by the Swedish Ministry of Defence, which recognized the efficiency of the Russian military power in transformation, both in organization and implementation of tactics and operational warfare in planning combat actions.³⁷ The rest of the brigade, which is not included

³⁴ Олег Фаличев, „Горячие точки науки”, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 12 (725), март 2018, <https://vpk-news.ru/articles/41870>

³⁵ Александр Федорченко, Александр Дюков, Сергей Дащенко, Состав и назначение батальонной тактической группы, Специальная техника и технологии транспорта, Сборник научных статей. Санкт-Петербург, 2020. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42610402&selid=42610444>

³⁶ Министерство обороны Российской Федерации, Тезисы выступления начальника Генерального штаба Вооруженных Сил Российской Федерации на брифинге, посвященном подготовке маневров войск (сил) „Восток-2018” <https://structure.mil.ru/mission/practice/all/more.htm?id=12194449@egNews>

³⁷ According to this study, in 2019 the Army would form 110, the Naval infantry 12 and the Air Force 24 BTG. See more: ТАСС, информационное агентство, Количество батальонных тактических групп в российской армии возрастет почти вдвое, 2016, in: Fredrik Westerlund and Susanne Oxenstierna (ed.). *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective–2019*, FOI December 2019, <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4758--SE>

in BTG, remains at location in peace and is used for possible manning or rotation, depending on the period of deployment. Professional soldiers are the backbone of BTG and are selected from the best soldiers, who choose to be professional non-commissioned officers. They are primarily engaged for combat tasks, electronic warfare actions and fire preparation, while logistic formations are mostly manned by soldiers doing compulsory military service.^{38, 39}

Besides BTG, which are the basis of conventional forces, the hybrid forces include units for special operations, local forces loyal to the Russian Federation, forces from the region and beyond, deployed on a contract basis, as well as armed forces of local civilian structures (militia).⁴⁰ This is confirmed by the experiences from the deployment in Ukraine, where the lack of BTG forces was compensated by the engagement of members of the paramilitary forces of the local militia. The problems, which have been noticed, point to the conclusion that these assigned forces are difficult to coordinate, organize for manoeuvre and move or take a position, either in offensive or defensive actions.⁴¹ According to the Commander of the Southern Military District of the Russian Armed Forces, Colonel General Aleksandr Dvornikov, the establishment and use of "the integrated groups" in Syria was different. From the beginning of the special operation, the general planning and use of the troops was carried out by the General Staff of the Russian Armed Forces, and the detailed planning was conducted by the group commander.⁴² Moreover, General Dvornikov pointed out the great importance of using the integrated groups in conflicts of a new type.

The increasing speed of modern combat actions and the composition of combat formations in addition to modern technology, in fact, expand the operational level of war to the tactical and strategic level.⁴³ The importance of operational warfare in hybrid conflicts arises from the structure of modern conflicts, which essentially does not require great resources of states, and relies on: 1. methods and efficiency of using various military and non-military elements of conflict, 2. training and composition of combat formations, 3. the capability of units to manoeuvre in the field,

³⁸ Lester Grau and Charles Bartles, *The Russian way of war: force structure, tactics and modernization of the Russian ground forces*. Fort Leavenworth, KS: Foreign Military Studies Office, 2016. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/Hot%20Spots/Documents/Russia/2017-07-The-Russian-Way-of-War-Grau-Bartles.pdf>

³⁹ Алексей Рамм, Проверка Украиной Новый облик Вооруженных Сил портят полевые кухни *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 16 (582) за 29 апреля 2015, <https://vpk-news.ru/articles/25027>.

⁴⁰ Asymmetric Warfare Group, *Russian new generation warfare handbook, A handbook for U.S. army*, 2016, <https://info.publicintelligence.net/AWG-RussianNewWarfareHandbook.pdf>

⁴¹ Nicolas Fiore, *Defeating the Russian Battalion Tactical Group*, 2017, <https://www.benning.army.mil/armor/eARMOR/content/issues/2017/Spring/2Fiore17.pdf>

⁴² Александр Дворников, Штабы для новых войн, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 28. (741.) 07.2018. <https://vpk-news.ru/articles/43971>

⁴³ Константин Троценко, Боевые действия в Сирии – развитие способов ведения общевойскового боя и операции или частный случай? *Военная Мысль*. 2020. № 11. С. 6–24. <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/2DBPrWyV13.pdf>

as well as 4. the capability to effectively command troops and forces in the battlefield. Grau Lester and Charles Bartles have expressed their opinion on the problems of the implementation of the Russian tactics in combat operations, from Afghanistan through Chechnya and Georgia to Ukraine. According to their observations, the Russian commanders had limited capacities to develop plans for the execution of their tasks: "Commanders had to choose from " the menu of well-known tactics", i.e. they did not have flexibility in decision-making, and implemented only what they practiced at training areas."⁴⁴ Today, although BTG have a common training programme, there are still problems with command and control and the corresponding tasks of the assigned units. The Russian Armed Forces view the tactical, operational and strategic level of warfare differently from the West.⁴⁵ In the Russian system, BTG are a tactical entity and, as such, are well subjected to mathematical precision and calculation. The science of command involves the commander to choose the best option for carrying out the mission and adjust the variables when necessary, which the Russian force reform builds on the experiences from the operation in Syria and practices in real-time field exercises.^{46, 47} The importance that the Russian Armed Forces attach to the training of BTG is pointed out by the Commander of the Southern Military District, Colonel General Aleksandr Dvornikov, who set the task to evaluate battalion commanders of all levels at each stage of the course. "The new BTG training programme includes entry, intermediate and exit control of the level of professional and official training of officers and professional skills of group personnel in all combat training subjects".⁴⁸ According to the new methodology, quarterly BTG training in the Southern Military District is organized on a rotational basis on combined weapons shooting ranges located at a considerable distance from the place of permanent deployment, which also represents the practice of the dislocation of unit. With the reform, Russia has introduced combat control systems that provide maximum automation of support and decision-making process, fire strikes, guaranteed delivery of orders and receipt of information on their execution. Achieving success in modern military operations is impossible without gaining superiority in command and control of troops and forces.

⁴⁴ Bartles C. and Grau W. L., Russia's View of Mission Command of Battalion Tactical Groups in the Era of "Hybrid War", 2018, <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/fmso/w/o-e-watch-mobile-edition-v1/23746/russia-s-view-of-mission-command-of-battalion-tactical-groups-in-the-era-of-hybrid-war/>

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Министерство обороны Российской Федерации, Батальонные тактические группы в Северной Осетии учились уничтожать противника в горах, Пресс-служба Южного военного округа, 2018. <https://syria.mil.ru/news/more.htm?id=12202060@>

⁴⁷ Владимир Сосницкий, Потенциал боевого опыта успешно применяется в подготовке батальонных тактических групп 49-й общевойсковой армии, *Красная звезда*, 2021, <http://redstar.ru/potentsial-boevogo-opyta/>

⁴⁸ Министерство обороны Российской Федерации, Батальонные тактические группы соединений ЮВО пройдут интенсивный курс боевой подготовки, Пресс-служба Южного военного округа, 19.11.2018. http://syria.mil.ru/syria/peacemaking_briefs/brief.htm?id=12204639@egNews

Review of experiences of BTG use in combat actions

The operation in Crimea in 2014 confirmed the Russian capability to plan, prepare and conduct an operation that will bring about initiative and surprise, that is, implement "hybrid" methods of warfare. The Russian regular units have been engaged in certain missions, and the manoeuvre and action of these units have been carried out with strong artillery support.⁴⁹ The Ukrainian conflict was a "hybrid war" only in the first phase, until the summer of 2014.⁵⁰ Later, the scale of the conflict increased, turning into an almost routine military operation when the Russian BTG openly clashed with the Ukrainian Armed Forces near Ilovaisk, with the great use of tank units and artillery (with the relatively limited use of the Air Force). The BTG actions in Ilovaisk were a siege operation, in which the siege was followed by artillery and missile systems actions, and then by tactical actions of drones (reconnaissance strike model) led by BTG and the cyber attack on the Ukrainian communications. The Ukrainian units tried, several times without success, to break through the positions that were blocked by BTG. The second battle for the airport in Donetsk was called "The Little Stalingrad", and it was fought with the same tactics. The integration of various devices and weapons (tanks, artillery, air defence devices) was exactly implemented in such actions, as a form of BTG engagement. The use of separate BTG in the Ukrainian conflict does not mean that the Russians could not deploy brigade-level units. Using BTG in this manner, Russia has ensured, first of all, the rotation of units during the conflict, and secondly, that BTG participate as tactical formations, which have the firepower of an operational unit. This can only mean that BTG are the best combination of forces for a particular environment. Likewise, the self-sufficiency of BTG expands the capability of the Russian Armed Forces to fight a deep tactical battle. Thus, BTG, a model of reconnaissance strike and mass strikes by the Russian artillery are basically the methods of warfare, in which the environment is used as the most important instrument of operational and tactical actions of Russia.

The combat operations in Syria represent the first real combat engagement of the Russian Armed Forces outside the territory of the former Soviet Union, and also their greatest air operation since Afghanistan.⁵¹ The specificity of the military operation in Syria was reflected in special conditions: desert terrain, mountains, occupation of

⁴⁹ Fredrik Westerlund & Johan Norberg, Military Means for Non-Military Measures: The Russian Approach to the Use of Armed Force as Seen in Ukraine. *Journal of Slavic Military Studies*, 2016, pp: 576-601

⁵⁰ Сергей Минасян, Чему научил военных украинский конфликт, РБК газета № 226 2015, <https://www.rbc.ru/newspaper/2015/12/08/56bc8a689a7947299f72b7cf>

⁵¹ Persson Gudrun (ed.), Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016, Swedish Defence Research Agency (FOI), 2016, Försvarsdepartementet p.55, FOI-R--4326--SE

populated areas, warfare in tunnels, the use of the Air Force strikes, reconnaissance and strikes, information space of the integrated force.⁵² BTG were used for the protection of the Russian bases, airports and training of local forces (establishment of integrated forces).^{53, 54} The sources of information have become, in fact, one of the most effective types of weapons. Because, as it was said: "Without conducting information operations, we would not be successful in Aleppo, Deir ez-Zor and Ghouta."⁵⁵ Russia has shown flexibility, i.e. the capability to adapt to a certain situation, as well as the capability to achieve geopolitical, strategic goals without the widespread use of military force – by non-military measures and the use of integrated forces. Another characteristic BTG activity was the collection of intelligence data that are focused on its mission, by drones, eavesdropping and HUMINT⁵⁶ actions, primarily on the basis of paramilitary forces. The Russian attitude to conducting siege operations is obvious and characteristic not only of the Ukrainian conflict, while the integrated groups were used in Syria, with all the problems for their deployment and management. The methods used by the Russian Armed Forces in Syria are somewhat different from those used in Ukraine. In Syria, for example, military aviation was used instead of heavy artillery and missile fire.

Although retaining the ideas of its military theorists, after the operations in Ukraine and Syria, Russia endeavours to expand the doctrine of operations that is more in accordance with the US/NATO, due to the interest in new forms, methods and ways of waging a war.⁵⁷ In these conditions, the armed forces have to be ready to wage wars and armed conflicts of a new type, using classic and asymmetric methods of action. Therefore, the search for rational strategies of waging a war against different opponents is of the utmost importance for the development of the theory and practice of the military strategy. Thus, the Russian military scientists developed for the first time in Syria and tested in practice a new form of deploying units of the Armed Forces - a humanitarian operation.

⁵² Александр Дворников, Штабы для новых войн, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 28. (741.) 07.2018. <https://vpk-news.ru/articles/43971>

⁵³ Игорь Конашенков, Батальонная группа морпехов охраняет авиабазу в Сирии, где развернуты силы ВКС РФ, *Первый русский*, 2015, https://tsargrad.tv/news/batalonnaja-gruppa-morpehov-ohranjaet-aviabazu-v-sirii-gde-razvernuty-sily-vks-rf_1471

⁵⁴ BTG of 810th Naval Brigade (Sevastopol) consists of 542nd Naval Assault Battalion and the command and control elements of the Brigade - approximately 580 people. See more about the contingent of the Russian forces in: Igor Sutyagin, *Detailing Russian Forces in Syria*, RUSI Defence Systems, Vol. 17, November 2015 <https://rusi.org/publication/rusi-defence-systems/detailing-russian-forces-syria>

⁵⁵ Игорь Конашенков, Батальонная группа морпехов охраняет авиабазу в Сирии, где развернуты силы ВКС РФ, *gen. quote.*

⁵⁶ Human intelligence (HUMINT) is information gathered by interpersonal contacts, the category of intelligence derived from information collected and provided from human sources.

⁵⁷ Александр Корабельников, Для дальнейшего роста боеспособности армии нужны новые уставные документы, *Военно-промышленный курьер*, 2014, Опубликовано в выпуске № 43, <https://vpk-news.ru/articles/22730>

Conclusion

The altered physiognomy of modern conflicts, conditioned by globalization, inevitably affects the aspects of both international relations and the functional reforms of the Armed Forces. The Russian General Staff has identified the need for Russia to prepare for complex wars using multiple domains, stating: "It is understood that each military conflict has its own characteristics... In addition to traditional spheres of armed struggle, the information sphere and space will be actively involved."⁵⁸ Russia implemented the BTG concept in Ukraine and Syria, and apparently the used force was effective when fighting a battle. The Russian BTG are flexible integrated systems, designed to absorb strike and strong fire, and at the same time are capable of delivering strong fire. They also have a local AD system that can neutralize enemy tactical air support. All of this indicates that the modernization and competence of personnel have the most important role in responding to the uncertainty brought about by conflicts today. Therefore, the intensive development of new methods of conducting combat actions makes the experience particularly sought after.⁵⁹ The development and implementation of the phases of the use of reconnaissance-fire and reconnaissance-strike complex in training, opposition to mobile battle groups and the fight against drones enabled the establishment of BTG of particularly high efficiency.

It can be expected that in the future BTG will play an increasingly important role in achieving the strategic security and foreign policy interests of the Russian Federation, with the development of all elements for their effective use, including preparation, organization and active use of integrated forces in the field.

References

[1] Asymmetric Warfare Group, Russian new generation warfare handbook, A handbook for U.S. army, 2016, <https://info.publicintelligence.net/AWG-RussianNewWarfareHandbook.pdf>

[2] Баранц В., Американцы украли „Доктрину маршала Огаркова“?, Комсомольская правда, 2010, <https://www.kp.ru/daily/24520/668495/>

[3] Bartles C. and Grau W. L., Russia's View of Mission Command of Battalion Tactical Groups in the Era of "Hybrid War", 2018 <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/fmso/w/o-e-watch-mobile-edition-v1/23746/russia-s-view-of-mission-command-of-battalion-tactical-groups-in-the-era-of-hybrid-war/>, accessed 05.12.2019.

⁵⁸ See more: „Восток – 2018”: десять лет российских стратегических учений и подготовки к ведению военных действий, <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2018/12/20/vostok-2018-desyat-let-rossijskih-strategicheskikh-uchenij-i-podgotovki-k-vedeniyu-voennyh-dejstvij/index.html>, accessed 10.12.2019.

⁵⁹ Владимир Сосницкий, Потенциал боевого опыта успешно применяется в подготовке батальонных тактических групп 49-й общевойсковой армии, *Красная звезда*, 2021, <http://redstar.ru/potentsial-boevogo-opyta/>

[4] Бартош А. А. „Серые зоны“ как ключевой элемент современного операционного пространства гибридно йвойны, *Военная Мысль*. 2021. № 2., <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/MAqTM7pX1O.pdf>

[5] Vuković N., „Prilog pojmovnom određenju sintagme hibridni rat“, u: Nebojša Nikolić (ur.), *Hibridno ratovanje – dilema koncepta savremenih sukoba*, Institut za strategijska istraživanja, Univerzitet odbrane, Beograd, 2018.

[6] Герасимов В., Векторы развития военной стратегии, *Газета „Красная звезда“*, 2019. <http://redstar.ru/vektory-razvitiya-voennoj-strategii/>

[7] Герасимов В., (2015), *Сила Великой Победы*, „Военно-промышленный курьер“ Опубликовано в выпуске № 17 (583) за 13 мая 2015 года <https://www.vpk-news.ru/articles/25167>, accessed 2.12.2019.

[8] Герасимов В., (2013), *Ценность науки в предвидении*, Военно-Промышленный Курьер, 26 февраля 2013. <https://vpk-news.ru/articles/14632>, accessed 2.12.2019.

[9] Galeotti M., *The Modern Russian Army 1992–2016*, Bloomsbury Publishing, London, 2017.

[10] Grau W. L. and Bartles K. C., *The Russian way of war : force structure, tactics and modernization of the Russian ground forces*. Fort Leavenworth, KS : Foreign Military Studies Office, 2016. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/Hot%20Spots/Documents/Russia/2017-07-The-Russian-Way-of-War-Grau-Bartles.pdf>, accessed 05.12.2019.

[11] Дворников А., Штабы для новых войн, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 28. (741.) 2018. <https://vpk-news.ru/articles/43971>

[12] Дурново А. (2015), *Особенности организации весеннего 2015 года призыва граждан на военную службу*, Ekho Moskvy Online, 4 April 2015, <http://echo.msk.ru/programs/voensovet/1522994-echo/>, доступен 05.12.2019.

[13] Esper Mark, *Winning the Future with Artificial Intelligence*, Modern War Institute at West Point, 2021. <https://mwi.usma.edu/winning-the-future-with-artificial-intelligence/>

[14] Janković R. i Nikolić N., (2009), *Primene simulacija u proučavanju fizio-nomije savremenog rata*, Beograd, Institut za strategijska istraživanja.

[15] Johanson D. „Восток – 2018“: десять лет российских стратегических учений и подготовки к ведению военных действий, *Вестника НАТО*, 2018., <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2018/12/20/vostok-2018-desyat-let-rossijskih-strategicheskikh-uchenij-i-podgotovki-k-vedeniyu-voennyh-dejstvij/index.html>

[16] Капустин А., Великое наследие маршала Огаркова, *Русская планета*, 2020, <https://rusplt.ru/policy/velikoe-nasledie-marshala-37414.html>

[17] Конашенков И., Батальонная группа морпехов охраняет авиабазу в Сирии, где развернуты силы ВКС РФ, *Первый русский*, 2015., https://tsargrad.tv/news/batalonnaja-gruppa-morpehov-ohranjaet-aviabazu-v-sirii-gde-razvernuty-sily-vks-rf_1471

[18] Корабельников А., Для дальнейшего роста боеспособности армии нужны новые уставные документы, Военно-промышленный курьер, 2014., Опубликовано в выпуске № 43, <https://vpk-news.ru/articles/22730>

[19] McDermott R. (2015), *Brothers Disunited: Russia's Use of Military Power in Ukraine*. Foreign Military Studies Offices.

https://www.act.nato.int/images/stories/events/2015/sfpdpe/sfpdpe15_rr01.pdf, accessed 08.12.2019.

[20] Mewett C., *Understanding War's Enduring Nature, War on the Rocks*, 2014. <https://warontherocks.com/2014/01/understanding-wars-enduring-nature-alongside-its-changing-character/>.

[21] Министерство обороны Российской Федерации, Батальонные тактические группы в Северной Осетии учились уничтожать противника в горах, Пресс-служба Южного военного округа, 2018. <https://syria.mil.ru/news/more.htm?id=12202060@>

[22] Министерство обороны Российской Федерации, Тезисы выступления начальника Генерального штаба Вооруженных Сил Российской Федерации на брифинге, посвященном подготовке маневров войск (сил) „Восток-2018“ <https://structure.mil.ru/mission/practice/all/more.htm?id=12194449@egNews>

[23] Министерство обороны Российской Федерации, Батальонные тактические группы соединений ЮВО пройдут интенсивный курс боевой подготовки, Пресс-служба Южного военного округа, 19.11.2018.

http://syria.mil.ru/syria/peacemaking_briefs/brief.htm?id=12204639@egNews

[24] Минасян С., Чему научил военных украинский конфликт, РБК газета № 226, 2015., <https://www.rbc.ru/newspaper/2015/12/08/56bc8a689a7947299f72b7cf>

[25] Михайлов В., Российский военно-бригадный подряд, *Независимая газета*, 2009. https://nvo.ng.ru/forces/2009-05-22/1_podryad.html

[26] Ministry of Defense, Russian Federation. (2005). *Battle Directives on the Preparation and Conduct of a Combined Armes Battle, Section 3: Squad, Platoon, and Tank Section*. Moscow: Military Publication.

[27] Mitrovic M., *Savremeni izazovi upravljanja nacionalnom bezbednošću u hibridnom bezbednosnom okruženju*, Conference Proceedings – Economics & Management: Globalization Challenges, Conference EMAN 2017, Ljubljana, 2017, str. 716-721. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.11310278.v1>, accessed 05.12.2019.

[28] Newman E., “The ‘New Wars’ Debate: A Historical Perspective is Needed”, *Security Dialogue*, Vol. 35, No. 2, 2004.

[29] Persson G., (ed.) (2016). *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016*. Swedish Defence Research Agency (FOI), 2016, Försvarsdepartementet. p.55, FOI-R-4326-SE

[30] Птичкин С., Как идеи Огаркова повлияли на передовые армии мира, Российской газеты, 2019, <https://rg.ru/2019/11/03/kak-kitaj-reformiruet-armiiu-s-pomoshchiu-doktriny-ogarkova.html>

[31] Рябов К., Доктрина Огаркова в прошлом и настоящем, *Военное обозрение*, 2020, <https://topwar.ru/165683-doktrina-ogarkova-v-proshlom-i-nastojaschem.html>.

[32] Radin A., Lynn E. D., Edward G., Eugeniu H., Massicot D., Povlock M., Reach C., Boston S., Charap S., Mackenzie W., Migacheva K., Johnston T. and Long A. (2019). *The future of the Russian Military*. Santa Monica: RAND.

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR3000/RR3099/RAND_RR3099.pdf, accessed 05.12.2019.

[33] Рамм А., Проверка Украиной Новый облик Вооруженных Сил портят полевые кухни, Газета Военно-промышленный курьер, Опубликовано в выпуске № 16 (582) за 29 апреля 2015, <https://vpk-news.ru/articles/25027>.

[34] Сосницкий В, Потенциал боевого опыта успешно применяется в подготовке батальонных тактических групп 49-й общевойсковой армии, *Красная звезда*, 2021, <http://redstar.ru/potencial-boevogo-opyta/>

[35] Степанов Е. В., Корчмин С. А., Костин, К. К., Особенности подготовки и применения батальонных тактических групп в локальных войнах и вооруженных конфликтах, *Вестник сибирского государственного университета путей сообщения: гуманитарные исследования*, 2019, <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=41388792>

[36] ТАСС, информационное агентство, Количество батальонных тактических групп в российской армии возрастет почти вдвое, 2016, у: Fredrik Westerlund and Susanne Oxenstierna (ed.). Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2019, FOI, December 2019, <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4758--SE>

[37] Троценко К., Боевые действия в Сирии – развитие способов ведения общевойскового боя и операции или частный случай? *Военная Мысль*. 2020. № 11. стр. 6-24. <https://vm.ric.mil.ru/upload/site178/2DBprWyVi3.pdf>

[38] Sutyagin I., *Detailing Russian Forces in Syria*, RUSI Defence Systems, Vol. 17, November. 2015. <https://rusi.org/publication/rusi-defence-systems/detailing-russian-forces-syria>, accessed 08.12.2019.

[39] Hoffman F., „Examining Complex Forms of Conflict: Gray Zone and Hybrid Challenges“ *PRISM*, 7(4). pp. 31- 47, The Journal of Complex Operations, 2018.

[40] Fiore J. N. (2017). *Defeating the Russian Battalion Tactical Group*, <https://www.benning.army.mil/armor/eARMOR/content/issues/2017/Spring/2Fiore17.pdf>, accessed 05.12.2019.

[41] Фаличев О., „Горячие точки науки“, *Газета Военно-промышленный курьер*, Опубликовано в выпуске № 12 (725), март 2018, <https://vpk-news.ru/articles/41870>

[42] Федорченко А., Дюков А., Дашенко С., Состав и назначение батальонной тактической группы, Специальная техника и технологии транспорта, Сборник научных статей. Санкт-Петербург, 2020. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42610402&selid=42610444>

[43] Fredrik Westerlund and Susanne Oxenstierna (ed.). Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2019., FOI, December 2019., <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--4758--SE>

[44] U.S. Army Training and Doctrine Command, The Operational Environment and the Changing Character of Future Warfare, 2018., <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/m/sgm-academy-document-library/269076>

[45] Work R. у чланку Hoffman F., „Examining Complex Forms of Conflict: Gray Zone and Hybrid Challenges“ *PRISM*, 7(4). pp. 31-47, The Journal of Complex Operations, 2018, <https://cco.ndu.edu/News/Article/1680696/examining-complex-forms-of-conflict-gray-zone-and-hybrid-challenges/>

[46] Westerlund F. & Norberg J. (2016), *Military Means for Non-Military Measures: The Russian Approach to the Use of Armed Force as Seen in Ukraine*, *Journal of Slavic Military Studies*, 29, 4: 576-601. DOI: 10.1080/13518046.2016.1232560 <http://www.bezbednost.org/Sve-publikacije/587/Odbranom-u-EU.shtml/>, accessed 2.12.2019.

Documents

[47] Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года, Президент России, 2009, доступно на: <https://rg.ru/2009/05/19/strategia-dok.html>, accessed 20.11.2019.

[48] Стратегия национальной безопасности Российской Федерации, Президент РФ, 2015, доступно на: <http://www.scrf.gov.ru/security/docs/document133/>, accessed 20.11.2019.

[49] Концепция внешней политики Российской Федерации, Президент РФ, 2016, доступно на: <http://www.scrf.gov.ru/security/international/document25/>, accessed 20.11.2019.

[50] Военная доктрина Российской Федерации, Президент РФ, 2014, <http://www.scrf.gov.ru/security/military/document129/>, accessed 20.11.2019.

S u m m a r y

The altered setting of conducting current conflicts, its hybridity and nonlinearity affect the justification of the assumption that multi-domain operations will become a new method of executing operations of the Russian Armed Forces. The Battle Groups of the Russian AF are in practice known as Battalion Tactical Groups (BTG). They have been established in response to the stated problems in the engagement of the Russian Armed Forces in local and small wars, and within the framework of the general transformation of the Russian Armed Forces based on altered geopolitical and strategic circumstances. The basis of BTG is composed of active brigades of the Russian Armed Forces, which are established modularly in accordance with the expressed needs and expected performance characteristics. The first deployment of the Russian Armed Forces BTG was in the conflict in Ukraine, which has significantly improved their organization and deployment. The Syrian experience plays an important role in the development of the strategy and protection and promotion of national interests outside the territory of Russia within the framework of the "strategy of limited actions". The basis for the implementation of this strategy is the creation of a self-sufficient grouping of troops (forces) on the basis of formations of one of the branches of the Armed Forces, which has high mobility and is able to make the greatest contribution to solving the assigned tasks. In Syria, this role is assigned to the formations of the Aerospace Forces. The most important conditions for the implementation of this strategy is the conquest and retention of information superiority, outstripping the readiness of control systems and all-round support, as well as the covert deployment of the necessary grouping. The new methods of troop (use of integrated groupings) actions during the operation

were substantiated. In Syria, for the first time, a new form of using the units of the Armed Forces was developed and tested in practice - a humanitarian operation. The current engagement in the conflict in Syria significantly contributes to the maturation of the concept of BTG deployment in the Russian Federation expeditionary operations. It is expected that in the future, the BTG of the Armed Forces of the Russian Federation will play an increasingly important role, in response to the practical demands of modern, hybrid wars.

Key words: hybrid warfare, battalion tactical groups, proxy forces, the Armed Forces of the Russian Federation

© 2021 The Authors. Published by *Vojno delo* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>).

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

PAPER ON THE MODELLING OF OPERATIONAL COSTS CALCULATION IN THE DEFENCE SYSTEM

Vlada Mitić^{*}
Radiša Saković^{**}
Mitar Kovač^{***}

Достављен: 03. 01. 2021.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 11. 03, 05. 04, 26. 05. и 18. 06. 2021. Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 26. 06. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdelo2102144M

The defence system of the Republic of Serbia has a complex organizational structure that is constantly in the process of exploiting its own resources, among which spending funds deserves special attention. Considering the achieved level in the process of building a stable manner of financing the defence system of the Republic of Serbia, as well as the current limitations encountered by the authors, the paper emphasizes a special *research problem* aimed at determining a more rational way of calculating the defence system costs.

Considering the complexity of the mentioned *research problem* and the current level of the defence system structure of the Republic of Serbia, *the subject of the research* is based on the proposal of a certain model that will enable more precise calculation of operational costs of the Ministry of Defence and the Serbian Armed Forces. In this regard, the paper starts from *the hypothetical view* that the existing model of calculating the defence system costs can be improved, above all in the part of the calculation of operational costs of the Ministry of Defence and the Serbian Armed Forces.

The objective of this paper is to point out the need to evaluate the current practice in spending funds and propose new solutions that will enable better mechanisms for monitoring expenditure and income, i.e. better calculation of operational costs at all levels of financing in the Ministry of Defence and the Serbian Armed Forces.

The research results have confirmed the set hypothetical framework by implementation of the *method* of content analysis, with focus

^{*} Defence Policy Sector, Strategic Planning Department, Belgrade, vlada.mitic@mod.gov.rs

^{**} Defence Policy Sector, Strategic Planning Department, Belgrade.

^{***} Educons University, Project and Innovation Management Faculty, Belgrade.

on the comparative analysis of the calculation of operational costs of personnel, weapons and military equipment and infrastructure. The paper *concludes* that there are objective possibilities for improving the model of calculating operational costs of the defence system.

Key words: model, calculation, operational costs, effects, defence system

Introduction

Due to the intensive development of technological processes in the past ten years, in the defence systems of most countries material resources gradually take precedence over human resources, especially in the field of managing their performance (effects). This situation has also affected the performance management process of the Ministry of Defence and the Serbian Armed Forces (hereinafter: the MoD and SAF), which conditioned the need for frequent changes in the objectives and priorities of the development of the defence system of the Republic of Serbia.

These changes inevitably require the establishment of a new concept of priority areas of financing and spending funds, in order to ensure the projected effects and balance between personnel, operational and investment costs in the MoD and SAF. Within these costs, operational costs are a particularly sensitive category, both due to the need for frequent changes and the unpredictability of the way of escalation and the calculation of the amount of costs.

Having in mind this trend, there is the need to develop a model that will allow successful monitoring and calculation of operational and other costs of the MoD and SAF within the existing method of the performance management in the defence system, which also indicates the possibility of implementing a similar method of calculating costs in other bodies of the defence system. In this regard, the focus of the paper is the presentation of the calculation of operational costs, i.e. the presentation of expenditure within the existing capabilities of the MoD and SAF and the proposal of more efficient options for maintaining financial performance in a defined planning period.

Cost calculation model of the existing capabilities of the MoD and SAF

The cost calculation of the existing capabilities aims to determine, and in a certain period, predict the costs of capabilities for the defence against all forms of threats, especially in the conditions of the use of modern information technology.¹ The algorithm of the cost calculation steps of the existing capabilities of the MoD and SAF is presented in Scheme 1.

¹ Radiša Saković, Miroslav Terzić, „Upotreba društvenih mreža u hibridnom ratovanju”, *Vojno delo br. 7/2018*. Beograd, 2018, p. 318.

Scheme 1 – Cost calculation algorithm of the existing capabilities

The basis for the cost calculation of the existing capabilities of the MoD and SAF is the identification and knowledge of unit costs of some resources and services.² In this regard, the formulation of data requirement is based on the classification of the defence system resources for which costs will be calculated, chart of accounts analysis, organizational structure, logistics system, programme structure, as well as the execution of the financial plan. Therefore, the classification of the defence system costs can be done according to the purpose criterion into the following categories: personnel costs, weapons and military equipment (hereinafter: materiel) costs and infrastructure costs.³

² Dejan Nikolić, Mitar Kovač, Vlada Mitić, „Menadžment u odbrani – osnovne funkcije”, *Vojno delo br. 01/2019*, Beograd, 2019, pp. 90-126.

³ Mitar Kovač, Dejan Stojković, Vlada Mitić, „Model proračuna operativnih troškova operativnih sposobnosti u fazi izvođenja multinacionalnih operacija”, *Vojno delo br. zima/2014*, Beograd, 2014, pp. 227-236.

When it comes to *personnel costs*, it is necessary to collect data related to the personnel structure by categories n , personnel number by categories K_n , personnel distribution by years of starting service, the expected outflow rate, retirement years, initial training costs and average income costs.⁴ The average income costs of the MoD and SAF members (personnel) – P include the greatest part of personnel costs, and are determined by the basic coefficient as the basis for gross salary, while bonuses and allowances are determined by coefficients for specific conditions of service and specific military service.⁵ In addition to the mentioned data, personnel costs are also affected by activities performed by personnel, which in terms of costs are manifested as: average costs of participation in operations – O , average costs of per diem – D , average costs of food, clothing and footwear – H ,⁶ as well as average costs of education and training – S (in the country and abroad) and average costs of services – U .

The data on *weapons and military equipment costs* should cover a great number of types of materiel – V_k .⁷ When determining them, it is necessary to include the funds that generate the greatest costs, i.e. that the costs of all included types of materiel are at least 80 and more percent in relation to the total costs of the defence system. For each type of device of a certain category, it is necessary to determine the requirements with the following data: procurement (production) history, life expectancy, investment costs and average annual operational costs.⁸

According to the criterion of the type of material resources that are used to perform the main functions of materiel, operational costs of materiel can be classified into:⁹ costs of fuel and lubricants – G , ammunition costs – M and maintenance costs – R .¹⁰

For the purpose of cost calculation, infrastructure facilities can also be classified according to the purpose criterion – i , and one of the possible ways of classification is presented in Table 1.

⁴ Frank Steder Brundtland, „Cost Modeling of Defence Components for Smaller Scale Contingencies”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2005, pp. 67-78.

⁵ Ministarstvo odbrane Republike Srbije, „Pravilnik o platama i drugim novčanim primanjima profesionalnih pripadnika Vojske Srbije”, *Službeni vojni list br. 28/2011*, Beograd, 2011, p. 12.

⁶ Vlada Mitić, Dejan Stojković, Milan Kankaraš, „Defence strategic management - Application of simulation in the personnel cost optimization”, *SYMORG 2014*, Beograd, 2014, pp. 1559-1564.

⁷ Frank Steder Brundtland, „Cost Modeling of Defence Components for Smaller Scale Contingencies”, gen. quote, pp. 88-90.

⁸ Ibid, p. 91.

⁹ Mitar Kovač, Dejan Stojković, Vlada Mitić, „Model proračuna operativnih troškova operativnih sposobnosti u fazi izvođenja multinacionalnih operacija”, gen. quote, pp. 227-236.

¹⁰ Ministarstvo finansija Republike Srbije, „Pravilnik o standardnom klasifikacionom okviru i kontnom planu za budžetski sistem”, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br.16/2016, 49/2016, 107/2017, 46/2017, 114/2017, 20/2018 i 36/2018, Beograd, 2018.

Table 1 – Example of infrastructure facilities classification

Types of infrastructure facilities
Headquarters
Residential buildings
Buildings and facilities for education and training
Mess halls
Healthcare buildings
Buildings for storage of material resources
Buildings of institutes, overhaul institutes and workshops
Airport facilities, buildings and installations
Sports and recreation buildings and facilities
Culture and leisure buildings and facilities
Thermal power plants
Civil engineering facilities, not previously classified
Green areas, not previously classified
Other infrastructure facilities

For each type of infrastructure facility, it is necessary to collect the data on investment costs of their construction, as well as operational costs.¹¹ Costs are expressed per square metre, and it is necessary to collect the data on the areas of each type of facility – H_i . Infrastructure causes some operational costs, which include material and financial resources to achieve its main purpose. According to the purpose criterion, operational infrastructure costs can be classified into: costs of heating and electricity – E , costs of water and sewerage – K , costs of routine maintenance – C and other costs – Z .¹²

The mentioned types and categories of resources have to be assigned to the already existing organizational structure up to the level of battalion, so in the following activity, data requirements are sent to the organizational parts of the defence system to collect them. Taking into account the types and categories of resources, organizational units provide data on personnel and materiel number, the area of infrastructure facilities, as well as data related to resource costs.¹³ In order to identify organizational parts that can collect and submit data formulated in a request, a detailed analysis of the organizational structure and performances of the defence

¹¹ Frank Steder Brundtland, „Cost Modeling of Defence Components for Smaller Scale Contingencies”, gen. quote, pp. 88-90.

¹² Other costs can be rent expenses, taxes, drainage, etc.

¹³ Steinar Gulichsen, „KOSTMOD 4.0 - User manual”, Norwegian Defence Research Establishment (FFI), Kjeller, 2009, pp. 34-56.

system should be conducted, as well as the execution of the financial plan according to economic classification accounts, economic classification account holders, programme structure and logistics system.¹⁴

The defence system operational costs

The calculation of the defence system operational costs is based on unit operational costs. These costs are grouped by categories of resources, which necessarily include the costs of personnel, materiel and infrastructure and represent the capability factors that contribute most to the development of the defence system capabilities.¹⁵

Unit operational costs, in principle, are calculated annually, on a basis of the data collected from the organizational units of the MoD and SAF. In the following steps, the data processing at the level of the defence system is focused on the calculation of unit operational costs according to resource categories, and then on the processing of other data related to investment costs and the data to be used to calculate investment and operational costs trends. To calculate costs, different methods of operational research can be used.¹⁶

Unit operational costs

The method of calculating unit operational costs depends on the category of resources, and is performed in principle for personnel, materiel and infrastructure.

When it comes to human resources, the calculation of *unit annual operational costs by personnel category* – JTp_n , can be calculated using the equation (1):¹⁷

$$JTp_n = P_n + O_n + D_n + H_n + S_n + U_n, \quad (1)$$

wherein:

n – ordinal number of the personnel category, ranging from 1 to a ;

P_n – average annual costs of gross salaries and bonuses and allowances of a particular category of personnel;

O_n – the average annual costs of participation in operations of a particular category of personnel;

¹⁴ Milan Kankaraš, Srđan Dimić, Vlada Mitić, „Ocenjivanje performansi sistema odbrane”, *XLI Simpozijum o operacionim istraživanjima*, Univerzitet u Beogradu, Saobraćajni fakultet, Beograd, 2014, pp. 321-342.

¹⁵ Radiša Saković, Dejan Stojković, „Razvoj sposobnosti sistema odbrane Republike Srbije u uslovima hibridnih pretnji”, *Vojno delo br. 7/2019*, Beograd, 2019, pp. 306-322.

¹⁶ Dragan Pamučar, „Operaciona istraživanja - determinističke metode i modeli”, RABEK – Regionalna asocijacija za bezbednost i krizni menadžment, Beograd, 2017.

¹⁷ Steinar Gulichsen, „KOSTMOD 4.0-User manual”, gen. quote, p. 43 (the methodology for selecting an adequate calculation mathematical method for equations from ordinal numbers 1 to 15 is determined by a mathematical model built into the software programme”).

D_n – average annual per diem costs of a particular category of personnel;
 H_n – average annual costs of food, clothing and footwear of a particular category of personnel;

S_n – average annual costs of education and training of a particular category of personnel;

U_n – average annual costs of services provided to a particular category of personnel.

Average unit operational costs of *weapons and military equipment*, by types of weapons and military equipment - JTn_k , can be calculated using the equation (2):

$$JTn_k = G_k + M_k + R_k, \quad (2)$$

wherein:

k – ordinal number of a particular type of materiel, ranging from 1 to x ;

G_k – average annual costs of fuel and lubricants of a particular type of materiel;

M_k – annual average costs of ammunition of a particular type of materiel;

R_k – annual average costs of maintenance of a particular type of materiel.

The unit operational costs of *infrastructure* are calculated per square metre of the area of a particular type of facility – JTi_m , using the equation (3):

$$JTi_m = E_m + K_m + C_m + Z_m, \quad (3)$$

wherein:

m – ordinal number of a particular type of infrastructure facility, ranging from 1 to c ;

E_m – average annual costs of heating and electricity of a particular type of facility per square metre;

K_m – average annual costs of water and sewerage of a particular facility per square metre;

C_m – average annual costs of routine maintenance of a particular facility per square metre;

Z_m – other average annual costs of a particular type of facility per square metre.

Some elements necessary for the calculation of unit costs of personnel, materiel and infrastructure are easy to process, and are obtained directly by collecting data (for example, for personnel the calculation of average gross salary, bonuses, allowances, etc. is done). Other elements, which cannot be directly collected, are obtained indirectly by calculation, on the basis of collected data and analysis of the execution of some economic classification accounts, number of goods and services procured, as well as estimate of category and number of personnel, materiel and infrastructure. The authors also point out certain exceptions when it comes to data processing, which are mostly related to the elements in connection to the average costs of the maintenance of materiel, as well as some infrastructure facilities.

Operational costs escalation

The processing of data to be used to calculate investment and operational costs trends is much more complex and is based on cost escalation calculation. Cost escalation is conducted separately for each of the categories of resources, as follows: for personnel, operational costs escalation is calculated, and for materiel and infrastructure, operational and investment costs escalation is calculated.¹⁸

The escalation of personnel operational costs largely depends on the increase in labour cost and the rise in prices of goods and services used by personnel.¹⁹ When it comes to the increase in labour cost, it is necessary to collect historical data on the average gross salaries of the defence system employees, i.e. in the MoD and SAF, in order to implement regression analysis, in which the independent variables are years (time series), while the dependent variables are average gross salary.²⁰

On the basis of the data on gross salaries by past years, regression analysis can predict their movement in the future. A useful tool for easier implementation of regression analysis, and calculation of the movement in the future can be *Microsoft Excel* or other professional statistical software.²¹ Regression analysis provides data on the most likely average gross salary each year in the future. Based on the results of regression analysis, it is necessary to calculate the growth trends of gross salaries T_{gob} for each year in the future (y ranging from b to z , where b is the base year related to the present, and z is the final year in the planning period), using the equation (4):

$$T_{gob} = j \sqrt{\frac{B_p}{B_n}} - 1 \quad (4)$$

wherein:

j – number of years of the period for which the trend is calculated, in the case when it is calculated for each year in the future (y), then $j = 2$;

B_p – the amount of gross salaries calculated by regression analysis in the initial (previous) year of the period;

B_n – the amount of gross salaries calculated by regression analysis in the last (considered) year of the period.

¹⁸ Steinar Gulichsen, „KOSTMOD 4.0 - User manual”, gen. quote, pp. 50-56.

¹⁹ Hove Kjetil, Lillekvelland Tobias, „Defence specific inflation (DSI) of goods and services”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2016, pp. 25-43.

²⁰ Mann S. Prem, „Introductory Statistic”, *Wiley*, Hoboken, 2017, pp. 121-128.

²¹ Using *Microsoft Excel* or other statistical software, graphs can be successfully made and added to *Trendline*, taking into account the amount of the coefficient of determination, which ranges from zero to one.

Using the presented method of calculating the growth trend of gross salaries, data are obtained on the escalation of their costs, as one of the elements for calculating the escalation of personnel operational costs. The same methodology is also implemented for the increase in prices of goods and services T_{god} , taking into account historical data on the costs of goods and services procured for personnel. If there is no historical data on the costs of goods and services procured for the needs of personnel in the defence system, the data from the Republic Statistical Office related to some goods and services can be used.²² When using the data from statistical sources, it is necessary to initially determine the share of certain goods and services in the total costs of goods and services procured for the needs of personnel.

By using the calculated values of the escalation of the gross salaries costs T_{gob} and the escalation of the costs of goods and services T_{god} , it is possible to calculate the escalation of the personnel operational costs T_{gop} . In order to calculate the escalation of personnel operational costs, it is first necessary, on the basis of the collected data, to determine the share of W_{ob} gross salaries costs and W_{od} goods and services costs in total personnel costs. In this regard, the escalation of personnel operational costs T_{gop} in each year in the future (y) can be calculated using the equation (5):

$$T_{gop} = T_{gob} \times W_{ob} + T_{god} \times W_{od} \quad (5)$$

The escalation of materiel operational costs and the escalation of infrastructure operational costs are calculated in the same way as the escalation of personnel operational costs, with differing calculation elements. When it comes to the escalation of materiel operational costs, it is necessary to collect the historical data on the costs of goods and services used for the needs of materiel,²³ primarily fuel and lubricants – T_{gog} , maintenance – T_{goo} and ammunition – T_{gom} . For each of the mentioned elements for calculating the escalation of materiel operational costs, it is necessary, by using and adjusting the equation (4), to calculate trends, then the share of each of the elements in total materiel costs (W_{og} , W_{oo} , W_{om}), and finally, by using the equation (6), calculate the escalation of materiel operational costs – T_{gon} for each year in the future (y):

$$T_{gon} = T_{gog} \times W_{og} + T_{goo} \times W_{oo} + T_{gom} \times W_{om} \quad (6)$$

The escalation of infrastructure operational costs is calculated in the same way as the escalation of personnel and materiel operational costs, taking into account the specifics of the elements that affect the escalation of infrastructure operational costs. The escalation of infrastructure operational costs T_{goi} is mainly influenced by the growth trend in the costs of heating and electricity T_{goe} , the growth trend in the costs of water and sewerage T_{gok} and the growth trend in the costs of routine maintenance T_{goc} . The growth trends of the elements for the calculation of the

²² Republički zavod za statistiku Republike Srbije, „Publikacije”, 4.mart 2020, www.stat.gov.rs/publikacije, 23/10/2018.

²³ Hove Kjetil, Lillekvelland Tobias, „Defence specific inflation (DSI) of goods and services”, gen. quote, pp. 25-43.

escalation of infrastructure operational costs are calculated by using the equation (4), making it more precise. After determining the share of some costs (Woe , Wok , Woc), the escalation of infrastructure operational costs for each year in the future (y) can be calculated by using the equation (7):

$$T_{goi} = T_{goe} \times Woe + T_{gok} \times Wok + T_{goc} \times Woc \quad (7)$$

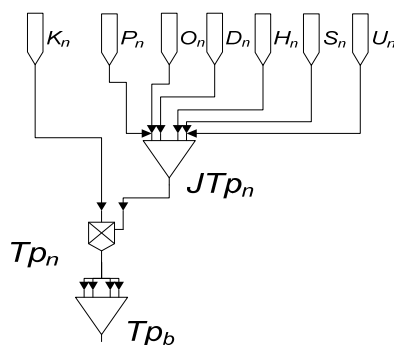
The calculation of operational costs can also be performed in a longer period (short-term, medium-term and long-term planning of the defence system development), regardless of the fact that they are calculated annually in principle, based on the collected data from the MoD and SAF. In such conditions, especially during the process of medium-term and long-term planning, the focus of paper should be on the calculation of trends in operational costs of the MoD and SAF, as well as other entities of the defence system.²⁴

Proposed model for the calculation of the defence system operational costs

After processing the collected data on unit costs, the calculation of the defence system long-term costs is conducted. Firstly, the total costs of the defence system in the initial (base) year are calculated, with the correction in relation to the execution of the financial plan. Then, the calculated long-term operational costs are accompanied by investment costs of materiel, whose resources are running out.

The calculation of the total costs of the defence system in the initial (base) year is done by the calculation of the total operational costs of personnel, materiel and infrastructure.

The total operational costs of personnel Tp_b , in the base year b , can be calculated using information on unit personnel costs for each category of personnel obtained during data processing, according to the algorithm in Scheme 2.

Scheme 2 – Model of calculation of total personnel operational costs in the base year

²⁴ Dejan Stojković, Vlada Mitić, Radiša Saković, „Measuring the performance of the Police”, *Međunarodni naučni skup „Dani Arčibalda Rajsa”*, Beograd, 2019, pp. 149-160.

The shown algorithm can be represented by equation (8):

$$Tp_b = \sum_{n=1}^a (K_n \times JTp_n), \tag{8}$$

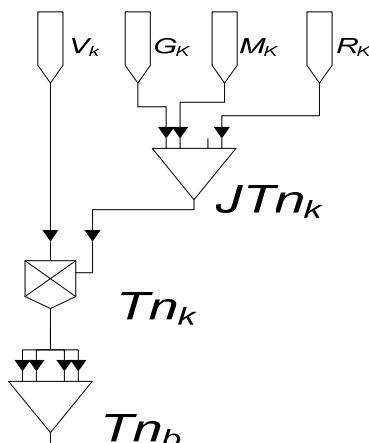
wherein:

n – ordinal number of the personnel category, ranging from 1 to a ;

K_n – number of personnel of a particular n category of personnel;

JTp_n – unit annual personnel operational costs of a particular n category of personnel.

The total operational costs of materiel Tn_b , in the base year b , can be calculated on the basis of the unit costs of some parts of materiel and the number of these assets, according to the algorithm in Scheme 3.

Scheme 3 – Model of calculation of total costs of materiel in the base year

Taking into account the presented model, the operational costs of materiel can be calculated using the equation (9):

$$Tn_b = \sum_{k=1}^x (V_k \times JTk) \tag{9}$$

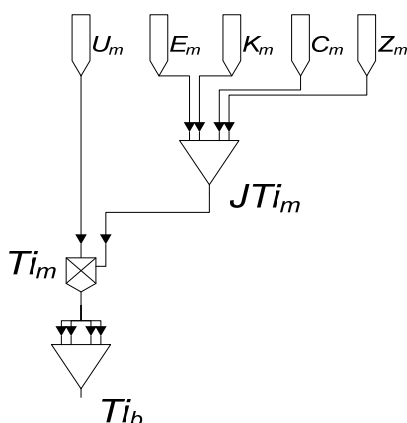
wherein:

k – ordinal number of a particular type of materiel, ranging from 1 to x ;

V_k – number of materiel of a particular k type;

JTk – unit annual operational costs of a particular k type of materiel.

The total operational costs of infrastructure Ti_b , in the base year b , can be calculated based on the algorithm shown in Scheme 4.

Scheme 4 – Model of calculation of the total infrastructure costs in the base year

The shown algorithm can also be presented by the equation (10):

$$Ti_b = \sum_{m=1}^c (U_m \times JTi_m), \quad (10)$$

wherein:

m – ordinal number of a particular type of infrastructure facility, ranging from 1 to c ;

U_m – total area in square metres of a particular type of facility m ;

JTi_m – unit annual infrastructure costs of a particular type of facility m .

Based on the calculated total costs of personnel, materiel and infrastructure, it is possible to calculate the total operational costs of the defence system in the base year To_b using the equation (11):

$$To_b = Tp_b + Tn_b + Ti_b \quad (11)$$

After calculating the total costs of the defence system, it is necessary to analyze the execution of the financial plan in the base year in order to determine the discrepancies between the calculated costs and the execution of the financial plan, and adjust the calculated values of the total costs of the defence system in the base year. The execution of the financial plan has to be analyzed by four-digit and three-digit accounts of economic classification and to determine the purpose for which the funds have been used in the context of the elements for the calculation of unit costs of all three cost categories.²⁵ In case of deviations, it is necessary to adjust the data related to the calculated values of the elements for the calculation of operational costs, or to add new elements for the calculation of operational costs or new categories of personnel, materiel and infrastructure.

²⁵ „Pravilnik o platama i drugim novčanim primanjima profesionalnih pripadnika Vojske Srbije”, Ministarstvo odbrane Republike Srbije, gen. quote, pp. 34-48.

In order to calculate the long-term operational costs of the defence system, it is necessary to increase unit operational costs for each year in the future by the calculated escalation of operational costs. The increase in unit operational costs is done for each cost category individually.

When it comes to personnel costs, for each year in the future Tp_y the personnel operational costs are calculated according to the equation (12):

$$Tp_y = \begin{cases} y = b; \sum_{n=1}^a (K_n \times JTp_{n(b)}) \\ y = b + 1; \sum_{n=1}^a (K_n \times (JTp_{n(b)} \times (1 + Tgop_{b+1}))) \\ y = b + 2; \sum_{n=1}^a (K_n \times (JTp_{n(b+1)} \times (1 + Tgop_{b+2}))) \\ y = z - 1; \sum_{n=1}^a (K_n \times (JTp_{n(z-2)} \times (1 + Tgop_{z-1}))) \\ y = z; \sum_{n=1}^a (K_n \times (JTp_{n(z-1)} \times (1 + Tgop_z))) \end{cases} \quad (12)$$

wherein:

y – the year in the future in which the costs are calculated, ranging from b to z , where b is the base year related to the present, and z the final year in the planning period;

K_n – number of personnel of a particular n category of personnel;

$Tgop$ – escalation of personnel operational costs in a particular year in the future (y);

JTp_n – unit annual personnel operational costs of a particular n category of personnel in the previous year ($y-1$) in relation to the considered year (y), or the base year.

The materiel operational costs for each year in the future Tn_y can be calculated using the equation (13):

$$Tn_y = \begin{cases} y = b; \sum_{k=1}^x (V_k \times JTN_{k(b)}) \\ y = b + 1; \sum_{k=1}^x (V_k \times (JTN_{k(b)} \times (1 + Tgon_{b+1}))) \\ y = b + 2; \sum_{k=1}^x (V_k \times (JTN_{k(b+1)} \times (1 + Tgon_{b+2}))) \\ y = z - 1; \sum_{k=1}^x (V_k \times (JTN_{k(z-2)} \times (1 + Tgon_{z-1}))) \\ y = z; \sum_{k=1}^x (V_k \times (JTN_{k(z-1)} \times (1 + Tgon_z))) \end{cases} \quad (13)$$

wherein:

y – the year in the future in which the costs are calculated, ranging from b to z , where b is the base year related to the present, and z the final year in the planning period;

V_k – number of materiel of a particular k type;

$Tgon$ – escalation of materiel operational costs in a particular year in the future (y);

JTN_k – unit annual materiel operational costs of a particular k type of materiel, in the previous year ($y-1$) in relation to the considered year (y), or the base year.

The infrastructure operational costs for each year in the future Ti_y can be calculated using the equation (14):

$$Ti_y = \begin{cases} y = b; \sum_{m=1}^c (U_m \times JTi_{m(b)}) \\ y = b + 1; \sum_{m=1}^c (U_m \times (JTi_{m(b)} \times (1 + Tgoi_{b+1}))) \\ y = b + 2; \sum_{m=1}^c (U_m \times (JTi_{m(b+1)} \times (1 + Tgoi_{b+2}))) \\ y = z - 1; \sum_{m=1}^c (U_m \times (JTi_{m(z-2)} \times (1 + Tgoi_{z-1}))) \\ y = z; \sum_{m=1}^c (U_m \times (JTi_{m(z-1)} \times (1 + Tgoi_z))) \end{cases} \quad (14)$$

wherein:

y – the year in the future in which the costs are calculated, ranging from b to z , where b is the base year related to the present, and z the final year in the planning period;

U_m – total area in square metres of a particular type of facility m ;

$Tgoi$ – escalation of infrastructure operational costs in a particular year in the future (y);

JTi_m – unit annual infrastructure costs of a particular type of facility m , in the previous year ($y-1$) in relation to the considered year (y), or the base year.

Based on the calculated total costs by cost categories, it is possible, using the equation (15), to calculate the total operational costs of the defence system in each year in the future To_y :

$$To_y = \begin{cases} y = b; Tp_b + Tn_b + Ti_b \\ y = b + 1; Tp_{b+1} + Tn_{b+1} + Ti_{b+1} \\ y = b + 2; Tp_{b+2} + Tn_{b+2} + Ti_{b+2} \\ \dots \\ y = z - 1; Tp_{z-1} + Tn_{z-1} + Ti_{z-1} \\ y = z; Tp_z + Tn_z + Ti_z \end{cases} \quad (15)$$

In order to calculate the long-term costs of the defence system, it is necessary to add to the calculated operational costs the investment costs for materiel, whose resources are running out.²⁶

²⁶ Improving the calculation of the investment costs of materiel, whose resources are running out, represents a specific field of spending funds, where it is necessary to analyze the historical data related to the years of procurement/production and the life cycle of particular resources of materiel, which can be studied as a separate research problem.

The calculated long-term costs are used in the following steps to propose more efficient options for maintaining the existing capabilities, as well as to propose possible options for developing capabilities of the defence system. The proposed model of calculation of the defence system costs can significantly contribute to the improvement of the performance management process of the MoD and SAF, as well as other entities of the defence system.²⁷

Conclusion

The calculation of the costs of the existing capabilities is determined in a particular period and serves as a basis for projecting the costs of the required capabilities of the defence system, which is characteristic from the point of view of the long-term planning of the defence system development. Regardless of the fact that the greatest costs of the defence system are in the MoD and SAF, with a comprehensive approach the calculation of the total costs should also be directed to other entities of the defence system, but only within the capabilities that have to be developed.

The proposed model provides a certain level of flexibility that will enable its further upgrading and improvement, in the function of supporting more efficient execution of financial tasks. This model indicates more efficient options for maintaining the existing capabilities of the MoD and SAF and seeks to build a unique information system, which would provide model testing and automation of the calculation process of operational and other costs of the defence system.

The research concludes that the need for the development of such a model is justified, because a more complete picture of the current situation and the use of financial resources of the MoD and SAF is obtained. At the same time, the shortcomings of the current manner of financial management in the MoD and SAF have been presented. Therefore, new solutions that will provide better cost calculations and more efficient performance management, and thus more successful functioning and sustainability of the entire defence system of the Republic of Serbia, have been proposed.

Literature

[1] Vlada S. Sokolović, Marko D. Andrejić, Srđan D. Ljubojević, „Integralni pristup proračunu troškova životnog veka sredstava naoružanja i vojne opreme”, *Vojnotehnički glasnik br. 4/2013*, Beograd, 2013.

[2] Vlada Mitić, Dejan Stojković, Milan Kankaraš, „Defence strategic management – Application of simulation in the personnel cost optimization”, *SYMORG 2014*, Zlatibor, 2014.

[3] Vladan D. Knežević, „Organizaciono-metodološki problemi obračuna i upravljanja troškovima lanca vrednosti”, doktorska disertacija, *Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu*, Beograd, 2016.

²⁷ Radiša Saković, Stanislav Stojanović, Dragan Pamučar, „Possibilities of Implementing the Performance Management Process of Non-profit Organizations to the Defence System”, *Vojno delo br. 1/2021*, Beograd, 2021, pp. 100-117.

- [4] David Kirkpatrick, „Trends in the costs of weapon systems and the consequences”, *Defence and Peace Economics*, 2004.
- [5] Dalibor Petrović, Ivana Cvetković, Milan Kankaraš, Nenad Kapor, „Objective Technology Selection Model The Example of Complex Combat System”, *International Journal of Scientific and Engineering Research*, 8 (3), 2017.
- [6] Dejan Nikolić, Mitar Kovač, Vlada Mitić, „Menadžment u odbrani – osnovne funkcije”, *Vojno delo br. 01/2019*, Beograd, 2019.
- [7] Dejan Stojković, Vlada Mitić, Radiša Saković, „Measuring the performance of the Police”, *Međunarodni naučni skup „Dani Arčibalda Rajsa”*, Beograd, 2019.
- [8] Dragan Pamučar, „Operaciona istraživanja – determinističke metodi i modeli”, *RABEK – Regionalna asocijacija za bezbednost i krizni menadžment*, Beograd, 2017.
- [9] European Union, „Understanding and Monitoring the Cost-Determining Factors of Infrastructure Projects-A User's Guide”, *European Commission*, http://www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/5_full_en.pdf, 20/11/2020.
- [10] Ivan Šošić, „Primijenjena statistika”, *Školska knjiga*, Zagreb, 2002.
- [11] Knežević Milena, Blagojević Srđan, „Strategija vođenja troškova u sistemu odbrane”, *Vojno delo br. 2/2009*, Beograd, 2009.
- [12] Marko Andrejić, Marko Stanojević, „Finansijsko modeliranje troškova sredstava naružanja i vojne opreme”, *Centar za ekonomska i finansijska istraživanja*, Beograd, 2015.
- [13] Marić B. Dragić, Aleksandar Š. Neševski, „Unapređenje načina finansiranja Univerziteta odbrane sa stanovišta strategijskog upravljanja”, *Vojno delo br. 3/2016*, Beograd, 2016.
- [14] Mann S. Prem, „Introductory Statistic”, *Wiley*, Hoboken, 2017.
- [15] Miljan M. Kovačević, „Model za prognozu i procenu troškova izgradnje armiranobetonskih drumskih mostova”, doktorska disertacija, *Građevinski fakultet, Univerzitet u Beogradu*, Beograd, 2018.
- [16] Ministarstvo odbrane Republike Srbije, „Pravilnik o platama i drugim novčanim primanjima profesionalnih pripadnika Vojske Srbije”, *Službeni vojni list, br. 28/11*, Beograd, 2011.
- [17] Ministarstvo finansija Republike Srbije, „Pravilnik o standardnom klasifikacionom okviru i kontnom planu za budžetski sistem”, *Službeni glasnik Republike Srbije, br. 16/2016, 49/2016, 107/2017, 46/2017, 114/2017, 20/2018 i 36/2018*, Beograd, 2018.
- [18] Ministarstvo finansija Republike Srbije, „Uputstvo za izradu programskog budžeta”, *Službeni glasnik Republike Srbije, br. 16/2019*, Beograd, 2016.
- [19] Milan Kankaraš, Srđan Dimić, Vlada Mitić, „Ocenjivanje performansi sistema odbrane”, *XLI Simpozijum o operacionim istraživanjima*, Univerzitet u Beogradu, Saobraćajni fakultet, Beograd, 2014.
- [20] Milica N. Radojković, Rade Žugić, Saša K. Trandafilović, „Značaj interne revizije za Ministarstvo odbrane i Vojske Srbije”, *Vojno delo br. 2/2016*, Beograd, 2016.
- [21] Miloš Miletić, „Sistem finansiranja rashoda odbrane u Republici Srbiji”, *Vojno delo br. 2/2009*, Beograd, 2009.
- [22] Miloš Miljković, Dalibor Krstić, „Budžetski sistem i normativno uređenje finansiranja rashoda odbrane”, *Centar za ekonomska i finansijska istraživanja*, Beograd, 2018.

[23] Mitar Kovač, Dejan Stojković, Vlada Mitić, „Model proračuna operativnih troškova operativnih sposobnosti u fazi izvođenja multinacionalnih operacija”, *Vojno delo br. zima/2014*, Beograd, 2014.

[24] Rade Žugić, „Kontrola budžeta u funkciji civilne kontrole vojske”, *Revija za bezbednost*, Beograd, 2008.

[25] Rade Žugić, Milanko Kovačević, „Planiranje troškova operacije”, *Vojno delo br. 4/2014*, Beograd, 2014.

[26] Rade Žugić, Branko Tešanović, „Demokratska civilna kontrola vojske – mehanizam potrošnje budžetskih sredstava”, *Vojno delo br. 2/2007*, Beograd, 2007.

[27] Radan Kostić, Milena Knežević, Milan Lepojević, „Struktura rashoda za finansiranje odbrane Republike Srbije”, *Centar za ekonomska i finansijska istraživanja*, Beograd, 2017.

[28] Radiša Saković, Stanislav Stojanović, Dragan Pamučar, „Possibilities of Implementing the Performance Management Process of Non-profit Organizations to the Defence System”, *Vojno delo br. 1/2021*, Beograd, 2021.

[29] Radiša Saković, Miroslav Terzić, „Upotreba društvenih mreža u hibridnom ratovanju”, *Vojno delo br. 7/2018*, Beograd, 2018.

[30] Radiša Saković, Dejan Stojković, „Razvoj sposobnosti sistema odbrane Republike Srbije u uslovima hibridnih pretnji”, *Vojno delo br. 7/2019*, Beograd, 2019.

[31] Republički zavod za statistiku Republike Srbije, „*Publikacije*”, 4. mart 2020, www.stat.gov.rs/publikacije, 23/10/2018.

[32] Steinar Gulichsen, „KOSTMOD 4.0-User manual”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2009.

[33] Frank Steder Brundtland, „Cost Modeling of Defence Components for Smaller Scale Contingencies”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2005.

[34] Hove Kjetil, Lillekvelland Tobias, „Defence specific inflation (DSI) of goods and services”, *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*, Kjeller, 2016.

Summary

The defense system of the Republic of Serbia has a complex organizational structure operating as a single entity, where relations and correlations between the organizational units are clearly defined. According to its purpose, the defense system is constantly exploiting its own resources, where the use of financial resources deserves undivided attention.

With respect to the achieved level in the process of building a stable defense system of the Republic of Serbia, as well as the current cognitive limitations met by the authors about the possibility to explore other entities of the defense system, the paper solely focuses on the Ministry of Defense and the Serbian Armed Forces.

The objective of the paper is to propose a model, which will enable a more precise calculation of the defense system costs. The model proposal will indicate that there is a need for reviewing the current policy related to the allocation of financial

resources and will recommend new solutions enabling better mechanisms for monitoring revenues and expenditures, i.e. better calculations at all finances-related levels. Essentially, the model proposal will ensure a certain level of flexibility enabling thus its further upgrading and improvement, with the aim to support the management of financial assignments more efficiently. The topic is elaborated in four sections: a cost calculation model of actual capabilities, operational costs, investment costs and a model proposal for calculating costs of the defense system. The proposed model would indicate to more efficient options of maintaining the current capabilities of the defense system.

It has been concluded in the research that a need for establishing such a model is justified because it makes it possible to get a clearer picture of the current state and allocation of financial resources of the Ministry of Defense and the Serbian Armed Forces. At the same time, some faults have been indicated in the current financial management in the Ministry of Defense and the Serbian Armed Forces. Also, new solutions providing better cost calculations have been given and more efficient performance management, enabling thus better work of the entire defense system of the Republic of Serbia.

Key words: model, calculation, operational costs, performance, defense system

© 2021 The Authors. Published by *Vojno delo* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>).

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

Језички редактор
Добрила Милетић, професор

Преводилац на енглески језик
Борјанка Поповић Простран, професор

Техничко уређење
Звезда Јовановић

Дигитализација, веб администрација
Милан Бабић

ВОЈНО ДЕЛО је интердисциплинарни научни часопис Института за стратегијска истраживања Универзитета одбране у Београду. Представља отворени форум за презентовање и стимулисање иновативног промишљања о свим аспектима и нивоима безбедности и одбране. Гледишта и ставови аутора изложени у ВОЈНОМ ДЕЛУ не одражавају нужно званичну политику или став Министарства одбране Републике Србије и Владе Републике Србије. Редакција ВОЈНОГ ДЕЛА задржава право редиговања текста.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

355/359

ВОЈНО дело : интердисциплинарни научни часопис / главни уредник Станислав Стојановић ; одговорни уредник Владимир Ристић. - Год. 1, бр. 1 (1949)- . - Београд : Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране, 1949- (Београд : Војна штампарија). - 24 cm

Доступно и на: <http://vojnodelo.mod.gov.rs>. - Тромесечно.
Друго издање на другом медијуму: Војно дело (Online) = ISSN 2683-5703
ISSN 0042-8426 = Војно дело
COBISS.SR-ID 5186818

Тираж 100 примерака

Штампа: ВОЈНА ШТАМПАРИЈА БЕОГРАД, Ресавска 406

